

ÖZ

İl Özel İdareleri, buldukları il sınırları içerisinde oldukça faydalı sosyal yatırımlar gerçekleştiren önemli kuruluşlardır. Bu kamu kuruluşları, herhangi bir yatırım kararı almadan önce sosyal fayda maliyet analizini içeren bir fizibilite etüdü hazırlamalı ve bu fizibilite etüdünden elde edilen sonuçlara göre, yatırımı gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceklerine karar vermelidirler. Bilimsel yatırım değerlendirme yöntemleri ve kriterleri kullanılmadan gerçekleştirilen yatırım kararları kıt kaynakların israf edilmesine ve dolayısıyla milli servetin israf azalmasına neden olur.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: İl Özel İdaresi, Yatırım Kararı, Toplumsal Fayda ve Maliyetler, Fayda- Maliyet Analizi, Fizibilite Etüdü.

ABSTRACT

Special Provincial Administrations are important in institutions making significant social investments in their province. These institutions should carry out social cost-benefit analysis before making an investment decisions and based on their feasibility analysis results, these institutions shall decide to realize the investment or not.

KEY WORDS: Special Provincial Administration, Investment Decision, Social Benefits and Costs, Cost - Benefit Analysis, Feasibility Study.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	i
ABSTRACT	i
ÇİZELGELER LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR VE SİMGELER	xii
GİRİŞ	1
MATERYAL VE METOT	3
Materyal	3
Metot	3

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İL ÖZEL İDARELERİ	5
1.1. İL ÖZEL İDARELERİNİN MAHİYETİ, KURULUŞU VE TARİHÇESİ.....	5
1.1.1. İl Özel İdarelerinin Mahiyeti.....	5
1.1.2. İl Özel İdarelerinin Kuruluşu.....	6
1.1.3. İl Özel İdarelerinin Tarihçesi.....	7
1.2. İL ÖZEL İDARELERİNİN ORGANLARI VE İL ÖZEL İDARESİ ÖRGÜTÜ.....	9
1.2.1. İl Genel Meclisi.....	9
1.2.2. İl Encümeni.....	13
1.2.3. Vali.....	15
1.2.4. İl Özel İdaresi Örgütü.....	17
1.3. İL ÖZEL İDARELERİNDE, İDARÎ VESÂYET VE İL ÖZEL İDARELERİNİN DENETİMİ.....	21
1.3.1. İl Özel İdarelerinin Kararları Üzerinde İdarî Vesâyet.....	22
1.3.2. İl Özel İdarelerinin Eylem ve İşlemleri Üzerinde İdarî Vesâyet.....	23

1.3.3. İl Özel İdarelerinin Organları Üzerinde İdarî Vesâyet.....	23
1.3.4. İl Özel İdarelerinin Personeli Üzerinde İdarî Vesâyet	24
1.3.5. İl Özel İdarelerinin Denetimi	24
1.4. İL ÖZEL İDARELERİNİN GÖREVLERİ.....	25
1.4.1. Bayındırlıkla İlgili Görevler.....	26
1.4.2. Kültür ve Eğitim İle İlgili Görevler	29
1.4.3. Sağlık ve Sosyal Yardım ile İlgili Görevler.....	31
1.4.4. Tarım ve Hayvancılıkla İlgili Görevler.....	32
1.4.5. İktisadî ve Ticarî Görevler	33
1.4.6. Diğer Görevler	33
1.5. İL ÖZEL İDARELERİ MALİYESİ	34
1.5.1. İl Özel İdaresi Gelirleri	35
1.5.1.1. Özgelirler.....	35
1.5.1.2. Devlet Gelirlerinden Paylar.....	36
1.5.1.3. Devlet Yardımları.....	37
1.5.1.3.1. İl Özel İdareleri Fonu	38
1.5.1.3.2. Bakanlık Bütçelerinden Yapılan Yardımlar	40
1.5.1.3.3. Mahallî İdareler Fonu.....	40
1.5.1.4. Olağanüstü Gelirler	41
1.5.2. İl Özel İdaresi Giderleri	43
1.5.3. İl Özel İdaresi Bütçesi.....	45

İKİNCİ BÖLÜM

2. FAYDA-MALİYET ANALİZİ	48
2.1. GENEL OLARAK FAYDA – MALİYET ANALİZİ	48
2.1.1. Fayda – Maliyet Analizinin Tanımı ve Kapsamı	49
2.1.2. Fayda-Maliyet Analizinin Tarihçesi	51
2.1.3. Fayda-Maliyet Analizini Gerekli hale Getiren Koşullar	52
2.1.4. Tercih, Fayda ve Toplumsal Fayda	53

2.2. FAYDA-MALİYET ANALİZİNİN TEORİK TEMELLERİ	57
2.2.1. Etkinlik (Denkleştirme) Kriteri: Potansiyel Pareto Üstünlüğü	58
2.2.2. Eşitlik Kriteri: Gelir Dağılımı Etkilerinin Fayda-Maliyet Analizi Açısından İncelenmesi	63
2.2.3. Etkinlik ve Eşitlik Kriterlerinin Karşılaştırılması	66
2.2.4. Fayda-Maliyet Analizinin Formülleştirilmesi.....	69
2.3. YATIRIM PROJELERİNİN FAYDA VE MALİYETLERİNİN ÖLÇÜLMESİ	70
2.3.1. Bir Yatırım Projesinin Toplumsal Faydaları.....	71
2.3.1.1. Arzu Edilen Ödeme ve Tüketici Fazlası	71
2.3.1.2. Üretici Fazlası	75
2.3.2. Bir Yatırım Projesinin Toplumsal Maliyetleri: Fırsat Maliyeti	77
2.3.3. Bir Yatırım Projesinin Meydana Getireceği Etkiler.....	78
2.3.3.1. Direkt ve Endirekt Etkiler	79
2.3.3.2. İçsel ve Dışsal Etkiler.....	79
2.3.3.3. Ölçülebilen ve Ölçülemeyen Etkiler	80
2.3.3.4. Ulusal ve Uluslar arası Etkiler	81
2.3.4. Dışsal Etkiler.....	82
2.3.4.1. Dışsal Etkilerin Tanımı ve Kaynağı.....	82
2.3.4.2. Dışsal Etkilerin Tespiti ve Değerlendirilmesi.....	83
2.3.4.3. Dışsallığa Etkin Çözüm Yolu	84
2.3.5. Transfer Ödemeleri	87
2.4. YATIRIM PROJELERİNİN FAYDA VE MALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	88
2.4.1. Pazar Fiyatlarının Toplumsal Değerleri Yansıtması Halinde Fayda ve Maliyetlerin Değerlendirilmesi	88
2.4.2. Pazar Fiyatlarının Toplumsal Değerleri Yansıtması Halinde Fayda ve Maliyetlerin Değerlendirilmesi	90

2.4.2.1. Pazar Fiyatlarının Toplumsal Değerlerden Sapmasının Nedenleri	90
2.4.2.2. Pazar Fiyatlarındaki Sapmanın Giderilmesi: Düzeltilmiş (Gölge) Fiyatlar	91
2.4.2.3. Fayda ve Maliyetlerin Değerlendirilmesinde Bazı Gölge Fiyatlar	93
2.4.2.3.1. Emek İçin Gölge Fiyatın Belirlenmesi.....	93
2.4.2.3.2. İthal ve İhraç Malların Gölge Fiyatının Belirlenmesi .	96
2.4.3. Pazar Fiyatının Bulunmaması Durumu.....	98
2.4.3.1. Pazar Fiyatının Bulunmamasının Nedenleri	99
2.4.3.2. Pazar Fiyatı Oluşmayan Mallar İçin Gölge Fiyatın Belirlenmesi	99
2.4.4. İkinci En- İyi Sorunu.....	100
2.5. FAYDA VE MALİYET ANALİZİNDE KULLANILACAK OLAN	
İSKONTO ORANI: TOPLUMSAL İSKONTO ORANI	102
2.5.1. Toplumsal Zaman Tercih Oranı.....	102
2.5.2. Toplumsal Alternatif Maliyet.....	108
2.6. FAYDA- MALİYET ANALİZİNDE RİSK VE BELİRSİZLİK	109

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. AYDIN İL ÖZEL İDARESİ'NDE YATIRIM KARARLARININ ALINMASI	113
3.1. AYDIN İL ÖZEL İDARESİ'NİN TARİHÇESİ.....	113
3.2. AYDIN İL ÖZEL İDARESİ'NİN ORGANLARI VE AYDIN İL ÖZEL İDARESİ ÖRGÜTÜ	114
3.3. AYDIN İL ÖZEL İDARESİ'NİN GÖREVLERİ İLE İLGİLİ OLARAK GERÇEKLEŞTİRDİĞİ FAALİYETLER.....	117

3.4. AYDIN İL ÖZEL İDARESİ MALİYESİ.....	120
3.4.1. Aydın İl Özel İdaresi'nin Gelirleri.....	120
3.4.2. Aydın İl Özel İdaresi'nin Giderleri.....	123
3.5. AYDIN İL ÖZEL İDARESİ YATIRIMLARI VE YATIRIM KARARLARI	126
3.5.1. Aydın İl Özel İdaresi Yatırımları.....	126
3.5.2. Aydın İl Özel İdaresi'nde Bir Yatırıma İlişkin Karar Süreci.....	132
3.5.3. Aydın İl Özel İdaresi'nde Yatırım Süreci.....	135
3.6. AYDIN İL ÖZEL İDARESİ TARAFINDAN YAPILAN "AYDIN KÜLTÜR MERKEZİ" YATIRIMININ İNCELENMESİ.....	138

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.AYDIN İL ÖZEL İDARESİ TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLEN “AYDIN KÜLTÜR MERKEZİ” YATIRIMININ FİZİBİLİTE ETÜDÜNÜN VE FAYDA-MALİYET ANALİZİNİN YAPILMASI.....	142
4.1. AYDIN İLİNDEKİ KÜLTÜREL HİZMETLERİN ARZI VE TALEBİ.....	148
4.1.1. Aydın İlindeki Kültürel Hizmetlerin Arzı.....	148
4.1.2. Aydın İlindeki Kültürel Hizmetlerin Talebi.....	150
4.1.2.1. Aydın İli ile İlgili Sosyal ve Demografik Bilgiler.....	151
4.1.2.2. Aydın İlindeki Kültürel Hizmetlerle İlgili Talep Tahmini.....	155
4.2. AYDIN KÜLTÜR MERKEZİNİN FAYDA-MALİYET ANALİZİNİN (FİZİBİLİTE ETÜDÜNÜN) YAPILMASI.....	157
4.2.1. Aydın Kültür Merkezi Yatırımı ile İlgili Genel Bilgiler.....	157
4.2.2. Aydın Kültür Merkezi Projesinin Gerekçesi.....	158
4.2.3. Aydın Kültür Merkezi Proje Tanımı.....	158
4.2.4. Aydın Kültür Merkezinin Kapasitesinin Belirlenmesi.....	171
4.2.5. Aydın Kültür Merkezi Projesinin Kuruluş Yeri Seçimi.....	171

4.2.6. Aydın Kùltür Merkezinin Ekonomik Ömrünün Hesaplanması	174
4.2.7. Aydın Kùltür Merkezi Sabit Yatırım Tutarının Hesaplanması	174
4.2.8. Aydın Kùltür Merkezinin Sağlayacağı Tahminî Faydaların Hesaplanması	177
4.2.8.1. Aydın Kùltür Merkezinin Sağlayacağı Yıllık Gelirler.....	177
4.2.8.2. Aydın Kùltür Merkezinin Sağlayacağı Toplumsal Faydalar ...	178
4.2.9. Aydın Kùltür Merkezinin İşletilmesine Ait Giderler	179
4.2.10. Aydın Kùltür Merkezinin Amortisman Giderleri	181
4.2.11. Aydın Kùltür Merkezi Yatırımının Finansman Giderleri	181
4.2.12. Aydın Kùltür Merkezi Yatırımının Net Nakit Akışlarının Hesaplanması	182
4.2.13. Aydın Kùltür Merkezi Yatırımının Değerlendirilebilmesi İçin Bir İskonto Oranının Belirlenmesi	223
4.2.14. Aydın Kùltür Merkezi Yatırımından Elde Edilecek Tahminî Net Nakit Akışlarının Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması	224
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	240
ÖZET.....	244
SUMMARY	245
TEŞEKKÜR	246
KAYNAKÇA	247
EKLER.....	256
ÖZGEÇMİŞ.....	279

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1.	İl Özel İdaresi Gelirleri ve Bu Gelirlerin Genel Bütçe ve GSMH İçindeki Oranı.....	42
Çizelge 2.	İl Özel İdaresi Giderleri ve Bu Giderlerin Genel Bütçe ve GSMH İçindeki Payları.....	44
Çizelge 3.	Etkinlik ve Eşitlik Kriterinin Karşılaştırılması (1).....	67
Çizelge 4.	Etkinlik ve Eşitlik Kriterinin Karşılaştırılması(2).....	68
Çizelge 5.	Aydın İl Özel İdaresi Kadro Cetveli.....	116
Çizelge 6.	Aydın İl Özel İdaresi'nin 1999-2003 Yılları Arasındaki Gelirleri....	120
Çizelge 7.	Aydın İl Özel İdaresi Gelir Kaynaklarının Toplam Gelirler İçindeki Oranı.....	121
Çizelge 8.	Aydın İl Özel İdaresi Gelirlerinin Yıllara Göre Artış Oranları.....	122
Çizelge 9.	Aydın İl Özel İdaresi'nin 1999-2003 Yılları Arasındaki Giderleri...	123
Çizelge 10.	Aydın İl Özel İdaresi'nin Harcama Kalemlerinin Toplam Harcamalar İçindeki Oranı.....	124
Çizelge 11.	Aydın İl Özel İdaresi Giderlerinin Yıllara Göre Dağılımı.....	125
Çizelge 12.	Aydın İl Özel İdaresi'nin Bazı Alanlara Göre Yaptığı Yatırım Tutarları.....	126
Çizelge 13.	Aydın İl Özel İdaresi'nde Her Bir Yatırım Kaleminin Toplam Yatırımlar İçindeki Oranı.....	128
Çizelge 14.	Aydın İl Özel İdaresi'nin Yapmış Olduğu Toplam Yatırımların Yıllara Göre Artış Oranları.....	129
Çizelge 15.	Aydın İl Özel İdaresi'nin Gelecek Beş Yılda (2005-2009) Yapacağı Tahminî Yatırım Harcamaları.....	130
Çizelge 16.	Aydın İl Özel İdaresi'nin Gelecek Yıllarda Yapacağı Tahminî Yatırım Harcamalarının Artış Oranları.....	131
Çizelge 17.	Aydın Kültür Merkezinin Toplam Yatırım Tutarı, Ana Kalemler ve Ana Kalemlerin Oranı.....	140
Çizelge 18.	Aydın İlindeki Kültürel Hizmetlerin Arzı.....	149

Çizelge 19.	Aydın İlinde 1991-2000 Döneminde Gerçekleşen Nüfus	152
Çizelge 20.	Aydın İlinde 2001-2010 Döneminde Gerçekleşebilecek Muhtemel Nüfus.....	153
Çizelge 21.	1975-2000 Yılları Arasında Okuryazarlık ve Eğitim Durumuna Göre Nüfus İstatistikleri (25 yaş ve üstü).....	154
Çizelge 22.	1975-2000 Yılları Arasında En Az İlköğretim Mezunu Olan Nüfus İstatistikleri (14 yaş ve üstü).....	154
Çizelge 23.	Aydın Kültür Merkezi ile İlgili Talep Tahmini.....	156
Çizelge 24.	Aydın Kültür Merkezinin Tahmini Sabit Yatırım Tutarı ve Yıllara Göre Dağılımı.....	175
Çizelge 25.	Aydın Kültür Merkezi Demirbaş Plânlaması Özet Çizelgesi.....	176
Çizelge 26.	Aydın Kültür Merkezinin 2007 Yılı'nın Sonu İçin Tahmin Edilen Bilet Satış Gelirleri.....	177
Çizelge 27.	Aydın Kültür Merkezine İlişkin Faaliyet Giderleri.....	180
Çizelge 28.	Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 5'i Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması.....	183
Çizelge 29.	Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 10'u Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması.....	187
Çizelge 30.	Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 15'i Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması.....	191
Çizelge 31.	Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 20'si Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması.....	195
Çizelge 32.	Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 25'i Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması.....	199
Çizelge 33.	Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 30'u Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık	

	Net Nakit Akışlarının Hesaplanması.....	203
Çizelge 34.	Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 35'i Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması.....	207
Çizelge 35.	Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 40'ı Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması.....	211
Çizelge 36.	Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 45'i Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması.....	215
Çizelge 37.	Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 50'si Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması.....	219
Çizelge 38.	Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 10 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme Oranı= $g=0,01$).....	225
Çizelge 39.	Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 15 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme Oranı= $g=0,01$).....	226
Çizelge 40.	Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 20 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme Oranı= $g=0,01$).....	227
Çizelge 41.	Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 10 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme Oranı= $g=0,03$).....	228
Çizelge 42.	Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 15 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin	

	Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme Oranı= $g=0,03$).....	229
Çizelge 43.	Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 20 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme Oranı= $g=0,03$).....	230
Çizelge 44.	Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 10 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme Oranı= $g=0,05$).....	231
Çizelge 45.	Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 15 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme Oranı= $g=0,05$).....	232
Çizelge 46.	Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 20 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme Oranı= $g=0,05$).....	233
Çizelge 47.	Beklenen Değerlerle Aydın Kültür Merkezi Yatırımının Net Nakit Akışlarının Hesaplanması (Endirekt Faydaların Direkt Gelirlerin Yüzde 29,17'si Olması Durumu).....	236
Çizelge 48.	Beklenen Değerler ile Aydın Kültür Merkezi Yatırımının Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (İskonto oranı = 0,15; Net Nakit Akışı Büyüme oranı =0,03).....	239

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	İl Özel İdarelerinin Organları ve Genel Yapısı.....	19
Şekil 2.	Orta Büyüklükteki İl Özel İdare Örgütü Örgüt Şeması.....	20
Şekil 3.	X ve Y mallarının En Uygun Bileşimi.....	55
Şekil 4.	Etkinlik (Denkleştirme) Kriterinin Açıklanması.....	59
Şekil 5.	Potansiyel Pareto Üstünlüğü Kriterinin Varsayımsal Niteliği.....	61
Şekil 6.	Tüketici Fazlası.....	72
Şekil 7.	Tüketici Fazlasının Hesaplanması.....	74
Şekil 8.	Üretici Fazlası.....	76
Şekil 9.	Dışsallığa Etkin Çözüm Yolu.....	85
Şekil 10.	Marjinal Maliyetle Fiyatlandırma.....	89
Şekil 11.	Tüketici Fayda Fonksiyonu.....	104
Şekil 12.	Aydın İl Özel İdaresi Örgüt Şeması.....	115
Şekil 13.	Aydın İl Özel İdaresi Gelir Kaynaklarının ve Toplam Gelirlerin Yıllara Göre Eğilimi.....	121
Şekil 14.	Aydın İl Özel İdaresi Harcama Kalemlerinin ve Toplam Harcamaları Yıllara Göre Eğilimi.....	124
Şekil 15.	Aydın İl Özel İdaresi'nin Her Bir Yatırım Kaleminin Yıllara Göre Eğilimi.....	127
Şekil 16.	Aydın İl Özel İdaresi'nde Yatırım Karar Süreci.....	132
Şekil 17.	Aydın İl Özel İdaresi'nde Yatırım Süreci.....	137
Şekil 18.	Aydın Kültür Merkezi Alt Zemin Kat Plânı.....	159
Şekil 19.	Aydın Kültür Merkezi Üst Zemin Kat Plânı.....	160
Şekil 20.	Aydın Kültür Merkezi 1. Kat Plânı.....	161
Şekil 21.	Aydın Kültür Merkezi 2.Kat Planı.....	162
Şekil 22.	Aydın Kültür Merkezi Genel Görünüm.....	164
Şekil 23.	Aydın Kültür Merkezi Arkadan Görünüm.....	165
Şekil 24.	Aydın Kültür Merkezi Kültür Caddesi'nden Görünüm.....	166
Şekil 25.	Aydın Kültür Merkezi A Blok Konferans Salonu Görünümü.....	167
Şekil 26.	Aydın Kültür Merkezi A ve B Blokları Görünümü.....	168
Şekil 27.	Aydın Kültür Merkezi A Blok İnşaatı.....	169
Şekil 28.	Aydın Kültür Merkezi Blok ve C Blok İnşaatı.....	170
Şekil 29.	Aydın Kültür Merkezinin Kuruluş Yeri.....	173
Şekil 30.	Aydın İl Özel İdaresi İçin Önerilen Örgüt Şeması.....	242

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADSL	: Asimetrik Dijital Abonelik Hattı
AEO	: Arzu Edilen Ödeme
CPM	: Kritik Yol Yöntemi
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DK	: Değişken Katsayısı
DPT	: Devlet Plânlama Teşkilâtı
EKD	: Eşitlik Kriteri Değişikliği
FMA	: Fayda – Maliyet Analizi
GSMH	: Gayri Safî Millî Hasıla
PERT	: Proje Değerlendirme ve Gözden Geçirme Tekniği
PPÜKD	: Potansiyel Pareto Üstünlüğü Kriteri Eşitliği
SDK	: Standart Değişim Katsayısı
TAM	: Toplumsal Alternatif Maliyet
TİO	: Toplumsal İskonto Oranı
TZTO	: Toplumsal Zaman Tercih Oranı

GİRİŞ

İl özel idareleri, mahallî kuruluşlar içinde yer alan önemli bir örgüttür. İl sınırları içerisinde başta eğitim, sağlık, bayındırlık, kültür olmak üzere bir çok alanda gerçekleştirdikleri sosyal yatırımlarla kamuya büyük hizmetler vermektedirler.

İl özel idarelerinde en büyük gider kalemi yatırım harcamalarıdır. Ancak, bir çok alanda yatırım yapan bu mahallî kuruluşların yatırım kararı almadan önce bilimsel değerlendirme yöntemlerinin kullanıldığı yatırım projeleri hazırlamaları gerekmektedir. Aksi halde, alınan yanlış yatırım kararları sebebiyle kıt kaynaklar verimsiz kullanılmış olacak ve büyük bir kaynak israfı ortaya çıkacaktır. Böyle bir durum milli servetimizi olumsuz etkileyecek ve uluslar arası alanda rekabet gücümüzün azalmasına neden olacaktır.

İl özel idareleri bir kamu kuruluşu olduğu için yatırım kararlarını almadan önce yatırımla ilgili sosyal fayda-maliyet analizi uygulayacağı bir fizibilite etüdü hazırlamalıdır. Fizibilite etüdünde yapılan bilimsel değerlendirmelerin ışığında bir projenin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğine karar vermelidir.

Bu çalışmanın amacı, il özel idarelerinin yatırım kararı almadan önce hazırlaması gereken fizibilite etüdünün ve yapması gereken bilimsel değerlendirmelerin ortaya konulmasıdır.

Bu amaçla, çalışmanın birinci bölümünde, il özel idareleri genel olarak tanıtılmış ve il özel idarelerinin organları, denetimi, gelirleri, giderleri ve bütçesi üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde, kamu kuruluşlarının bir yatırım kararı almadan önce yapması gereken sosyal fayda-maliyet analizinin teorik temelleri ve aşamaları anlatılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, uygulamanın yapılacağı Aydın İl Özel İdaresi ile ilgili genel bilgilere yer verilmiş, Aydın İl Özel İdaresi'nin gerçekleştirmiş olduğu önemli yatırımlardan bahsedilmiştir. Bu bölümde ayrıca, Aydın İl Özel İdaresi'nin hâlihazırdaki yatırım kararı alma süreci ortaya konmuştur.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, Aydın İl Özel İdaresi tarafından gerçekleştirilen “Aydın Kültür Merkezi” yatırımının sosyal fayda-maliyet analizini de içeren bir fizibilite etüdü hazırlanmış ve sonuçlar ortaya konmuştur.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise, elde edilen bilgiler yorumlanmış ve önemli bir mahallî kuruluş olan il özel idarelerinin daha verimli yatırımlar yapılabilmesi için öneriler sunulmuştur.

MATERYAL VE METOT

Materyal

“İl Özel İdarelerinde Yatırım Proje Kararlarının Alınması: Aydın İl Özel İdaresi Uygulaması” adlı bu tez çalışmasında, araştırma yapılırken literatürde yer alan Türkçe ve İngilizce kaynaklardan yararlanılmıştır. Bu tez çalışmasının yürütülmesi sırasında gerek Türkçe gerekse İngilizce literatürüne ulaşma konusunda herhangi bir sıkıntı yaşanmamıştır. Araştırmanın sayısal verilerinin toplanmasında Aydın İl Özel İdaresi, Aydın Belediyesi Şehir Tiyatrosu, Nazilli Belediyesi Sosyal İşler Müdürlüğü, Aydın Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü, Aydın Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, TEDAŞ, Türk Telekom ve Devlet İstatistik Enstitüsü gibi kuruluşlardan yararlanılmıştır.

Metot

Çalışmanın hipotezi, “ İl özel idareleri yatırım kararlarını alırken bilimsel proje değerlendirme yöntemlerinden yararlanmamaktadırlar. Yatırım kararlarını sadece nitel bazı kriterlere göre vermektedirler. İl özel idareleri, isabetli yatırım kararları alabilmek için fayda-maliyet analizini içeren fizibilite çalışmaları yapmalıdırlar” şeklinde belirlenmiştir.

Bu çalışmanın, teorik kısımlarının elde edilmesinde literatür tarama tekniğinden yararlanılmıştır. Çalışmada, tündengelim (dedüksiyon) yöntemi kullanılmıştır. Amaç, düşünce ekseninden hareket ederek ve belli kurallara bağlı kalarak kavramdan kavrama geçmektir. Yani, sonuçlamadır. Bu çalışmada önce il özel idareleri anlatılmış, sonra yatırım projelerinin değerlendirilmesinde fayda-maliyet analizi yöntemi üzerinde durulmuş ve daha sonra il özel idaresi yatırım kararlarında fayda-maliyet analizi yönteminin nasıl kullanılacağı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Sosyal bilimlerde, veri toplamada genellikle anket tekniği kullanılır. Ancak, bu teknik bazı sosyal bilimcilerin “keçi saymak” diye nitelendirdiği çok da işe

yaramayan bir tekniktir. Herhangi bir konuyla ilgili daha derinlemesine bilgi toplamak ve toplanan bilgiyi anlamlandırmak için sosyal bilimlerde kullanılan ve en önemli tekniklerden biri odak (fokus) çalışmasıdır. Bu teknik, araştırmacının zihnindeki modele uygun daha geniş bilgiyi toplayabilmek için sınırlı sayıda sorudan oluşan bir soru formunun mülakat yolu ile uygulanması ve yorumlanmasına dayalı bir tekniktir. Çalışmamızda da 18 sorudan oluşan bir soru formu mülakat yoluyla uygulanmak suretiyle odak çalışması tekniğinden yararlanılmıştır.

Bu çalışmada ayrıca şu sorulara cevap aranmaya çalışılacaktır:

- a) İl özel idareleri yapı itibarıyla nasıl kuruluşlardır?
- b) İl özel idarelerinin kamu yararına yaptığı hizmetler nelerdir?
- c) İl özel idareleri yatırım kararlarını hangi yöntem ve kriterlere göre vermektedirler?
- d) İl özel idarelerinde yatırım karar süreci nasıl olmalıdır?
- e) Kamu yatırım projelerinin değerlendirilmesinde kullanılan fayda-maliyet analizi nasıl bir yöntemdir?
- f) İl özel idareleri yatırım projelerinin değerlendirilmesinde fayda-maliyet analizinden nasıl yararlanılabilir?

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İL ÖZEL İDARELERİ

1.1. İL ÖZEL İDARELERİNİN MAHİYETİ, KURULUŞU VE TARİHÇESİ

İl özel idaresi, “il” denilen idarî coğrafyada faaliyet gösteren mahallî idare kuruluşudur. Diğer mahallî kuruluşlar olan belediye ve köylerin faaliyetleri, belirli bir yerleşim alanı ile sınırlı olduğu halde, il özel idarelerinin hizmetleri il sınırları içindeki tüm bölgeyi kapsamaktadır (Eryılmaz, 1999: 127).

1.1.1. İl Özel İdarelerinin Mahiyeti

Günümüz il özel idareleri ile ilgili ilk kanunî düzenlemeler Osmanlı kamu yönetiminde 1864 tarihli Teşkilî Vilâyet Nizamnamesi ile başlamıştır. İdarî teşkilâtımız içerisinde ilin iki mahiyeti vardır. Biri, yetki genişliği ilkesine göre yönetilen bir mülkî idare kademesi olması (ilin genel idaresi), diğeri ise, yerinden yönetim ilkesine göre yönetilen ilin özel idaresidir (Ulusoy ve Akdemir, 2002: 141).

İl özel idaresi, “il halkının ortak yerel ihtiyaçlarını karşılayan, genel karar organları seçimle oluşan, yürütme görevi valiye verilmiş bir kamu tüzel kişi” olarak tanımlanmaktadır (Dönmez, 1996: 18).

İl özel idaresi, il halkının müşterek mahallî ihtiyaçlarını karşılamak üzere kamu tüzel kişiliğine ve dolayısıyla da idarî ve mali otonomiye sahip bir kuruluştur. “İl özel idaresi” deyimini ilk olarak 1864 tarihli Teşkilî Vilâyet Nizamnamesinde “Vilâyetin umur-u hususiyesi” adı altında yer almıştır. Zaman içerisinde “Vilâyet hususî idaresi”ne ve sonunda da “il özel idaresi”ne dönüşmüştür. Böylelikle, genel yönetimi itibariyle merkezi idareye bağlı, özel yönetimi itibariyle ise, kamu tüzel

kişiliğine ve seçilmiş karar organlarına sahip bir mahallî idare ünitesidir. İlin genel idaresi ile özel idaresinin iki ortak yönü bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, Vali' nin her yönetiminde başında yer alması, diğeri ise, faaliyet alanının il sınırları içinde kalan bölge olarak belirlenmiş olmasıdır(Nadaroğlu, 1998: 176-177).

1.1.2. İl Özel İdarelerinin Kuruluşu

İl özel idaresi, kuruluş kanunu bakımından Osmanlı yönetimine dayanır. İl özel idaresinin organları, görevleri ve çalışma esasları 1913 tarihli “İdare-i Umumiye-i Vilâyet Kanunu Muvakkatı” ile düzenlenmiştir. 1987 yılında yapılan bir düzenleme ile bu kanun, “İl Özel İdaresi Kanunu” olarak değiştirilerek, il özel idaresine işlevlik kazandırılmak istenmiştir(Ulusoy ve Akdemir, 2002: 142).

1987 yılında yapılan yeni düzenleme ile, il özel idareleri, bir çok alanda bakanlıkların il düzeyinde yapacakları yatırımlarda uygulayıcı olabilme imkânına kavuşturulmuştur. Bu durum, hizmetin il düzeyinde daha etkin bir şekilde yürütülmesini sağlayacak bir yöntem olarak görülmektedir(Gözübüyük, 2002: 111).

İl özel idaresinin kurulması konusunda mülkî idare kademesi olarak bir ilin kurulmasından farklı bir özel usûl bulunmamaktadır. Yani, merkezi idarenin taşra örgütü olarak bir il kurulduğunda, mahallî idari örgütü olarak, il özel idaresi de fiilen kurulmuş olur. Bir ilin kurulması, adının değiştirilmesi, kaldırılması işlemleri ise bilindiği gibi, 5442 sayılı il idaresi kanununa göre yapılır. Bu kanununa göre de, il, taşınır ve taşınmaz mallara sahip ve yine bu kanun ile belirlenen sınırlı özel görevlerle yükümlü bir hükmî şahsiyettir. İl özel idaresine bağlı mallar korunma bakımından devlet malı olarak sayılır(Özer, 1989: 74).

Günümüzde, il özel idareleri 1913 tarihli kanunun değiştirilmiş hali ile yönetilmektedir ve aynı kanunun eklenmiş ve değiştirilmiş haliyle ikinci kısımdaki “İdare-i Hususiye-i Vilâyet” başlığını taşıyan bölümde düzenlenmiştir. İl genel idaresi, merkezi hükümetin hiyerarşisi içerisinde, ona bağlı ve onun bir parçası olarak taşra örgütünü temsil etmektedir. İl özel idaresi ise, yine aynı il sınırları içerisinde kalan bölge için, merkezi hükümetten ayrı bir tüzel kişiliğe ve seçilmiş

karar organlarına sahip bir yerel yönetim birimidir. Her iki yönetimin başında da vali bulunduğu için, il yönetimi üzerinde vali eliyle hiyerarşik bir denetim uygulayan merkezi hükümet, yine aynı vali eliyle, bu kez il özel idaresi üzerinde idarî vesâyet yöntemi ile denetim uygulamaktadır(Sakıncı, 2001: 270).

1.1.3. İl Özel İdarelerinin Tarihçesi

İl özel idareleri, kuruluşu bakımından en eski geçmişe sahip mahallî idare birimidir. İl özel idarelerinin kuruluş kanunu 1913, Köy Kanunu 1924 ve Belediye Kanunu ise 1930 yılında çıkartılmıştır(Ulusoy ve Akdemir, 2002: 142).

Aslında il özel idaresi ilk kez, Osmanlı İmparatorluğu döneminde, eyalet esasından il biçimine geçme ihtiyacı sonucunda 1864 yılında yürürlüğe konulan “Teşkil-i Vilâyet Nizamnamesi” ile kurulmuştur. Bu Nizamname’ ye göre, her ilde valinin başkanlığında, mahallî nitelikteki sınırlı ve sayılı konularda görüş ve dilekleri kapsayan bir organ olarak, yöre halkından oluşan genel meclislere yer verilmiştir. Bu meclislerin öneri kararları, vali tarafından merkezi hükümete sunulup padişahın onayı alındıktan sonra, yine vali tarafından uygulanabiliyordu(Özer, 1989: 74).

1870 yılında mevcut tüzük kaldırılarak, ek düzenlemeler getiren “İdare-i Umumiye-i Vilâyet Nizamnamesi” yürürlüğe konulmuştur. Ancak, 1864 ve 1870 tarihli bu Nizamnamelerde Vilâyetlere bir tüzel kişilik verilmemiştir. Bundan dolayı, vilâyetler ayrı gelir kaynağı, ayrı bütçe ve mal varlığına sahip olamamışlardır. O dönemlerdeki vilâyetler bir âdem-i merkeziyet idaresi olmaktan ziyade bir tür “danışma meclisi” olarak öngörülmektedir. Sadece eyaletlere biraz daha yetki genişliği verilmesiyle yetinilmiştir(Ulusoy ve Akdemir, 2002: 142-143).

1876 Anayasası ile daha gelişmiş bir yerel yönetim anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu anayasa illerin “yerinden yönetim” ilkesine göre idare edilmesi esasını getirmiştir. Ancak Anayasanın bu yeni ilkeleri, Abdülhamit’in meclisi dağıtması sebebiyle yasalasamamıştır(Dönmez, 1996: 19).

1908 yılında ikinci meşrutiyetin ilanı ile 1876 Anayasası tekrar yürürlüğe konulmuştur. Hükümet yetki genişliği ve görev ayrımı ilkelerinin uygulanmasını

mümkün kılacak bir kanun tasarısını hemen meclise sunmuştur. Ancak, bu dönemlerde, vilâyetlerin merkeziyet ilkesine göre mi, âdem-i merkeziyet ilkesine göre mi yönetilmesinin daha isabetli olacağı konusunda şiddetli tartışmalar başlamıştır. Tasarı 1912 yılına kadar Meclis’ de kurulan özel bir komisyonda incelenmiş, fakat bir sonuca varılamamıştır. Hükümet sonunda yeni bir tasarı hazırlamış ve meclise sunmuştur. Bu yeni tasarıda vilâyetlerin idaresi “İdare-i Umumiye-i Vilâyet (Madde1-74)” ve “İdare-i Hususiye-i Vilâyet (Madde 75-49) olmak üzere iki ayrı kısımda düzenlenmiştir. Bu tasarı, bazı küçük değişiklikler yapıldıktan sonra 1913 yılında, geçici kanun niteliğinde bir kararname ile yürürlüğe konulmuştur. Bu kanunun birinci kısmını oluşturan 1-74 maddeleri 1426 sayılı Vilâyet İdaresi Kanunu ile kaldırılmıştır. Bunun sonuncu kanun da yerini 1949 yılında çıkartılan 5442 sayılı İl Genel İdaresi Kanunu’ na bırakmıştır. Kanunun ikinci kısmı ise, 1987 yılında büyük değişikliklere uğramasına rağmen hala yürürlüktedir(Nadaroğlu, 1998: 181-182).

İl özel idarelerinin organları, görevleri ve çalışma esasları 1913 tarihli “İdare-i Umumiye-i Vilâyet Kanunu Muvakkati” kanunuyla düzenlenmiştir. 1987 yılında çıkarılan 3360 sayılı kanunla, söz konusu kanun “ İl Özel İdaresi Kanunu” olarak değiştirilmiş, böylelikle çağın gelişmelerine uygun bir biçimde il özel idarelerinin işlerlik kazanması amaçlanmıştır.3360 sayılı yasa 1913 yılında çıkartılan yasanın bazı maddelerini iptal etmiş, bazı maddelerini ise değiştirmiştir(Ulusoy ve Akdemir, 2002: 143).

1913 yılındaki yasanın, 1987 yılında çıkartılan 3360 sayılı yasa ile tamamen iptal edilmemesi, sadece bazı maddelerinin değiştirilmesi ile yetinilmesi ve böylelikle de il özel idarelerinin çağın gereklerine uygun bir şekilde yapılanmasının sağlanamaması büyük bir yanıltır(Ulusoy ve Akdemir, 2002: 144).

Osmanlı Devleti döneminden Cumhuriyet yönetimine miras kalan il özel idare sistemi ayrıntılı bir biçimde incelenip değerlendirildiğinde, il özel idarelerinin tüm olumsuzluklara rağmen yaşamlarını sürdürdüğü görülmektedir. İl özel idareleri ülke için son derece gerekli ve özellikli kurumlardır(Acun, 1995: 373-374).

3360 sayılı kanunu, ek ve değişiklikleriyle birlikte yürürlükten kaldıran 22.02.2005 tarih ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu 04.03.2005 tarihli resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir(Resmi Gazete, 04.03.2005).

1.2. İL ÖZEL İDARELERİNİN ORGANLARI VE İL ÖZEL İDARESİ ÖRGÜTÜ

İl özel idarelerinin üç organı vardır: Vali, İl Genel Meclisi ve İl Daimi Encümeni. Bunlardan Vali il tüzel kişiliğinin yürütme organı, diğerkleri ise, icrai kararlar alacak ve il işlerini denetleyecek olan organlardır(Giritli, 1991: 73).

1.2.1. İl Genel Meclisi

İl özel idaresinin genel karar organı, il genel meclisidir. İl genel meclisi üyeleri ilçeler adına seçilmektedir. İl genel meclisi seçimleri, tek dereceli, nispi temsil yöntemiyle, serbest, eşit, gizli oy, açık sayım ve döküm esasına göre beş yılda bir yapılır. Genel meclisin üye sayısı, ildeki ilçelerin sayısı ve ilçe nüfuslarına göre değişmektedir(Eryılmaz, 1999: 130).

İl genel meclisi seçim sonuçlarının ilânını izleyen beşinci gün kendiliğinden toplanır. Bu toplantıda meclise en yaşlı üye başkanlık eder. Meclis bu toplantıda üyeleri arasında gizli oyla meclis başkanını, meclis birinci ve ikinci başkan vekillerini, ikisi yedek dört kâtip üyeyi ilk iki yıl görev yapmak üzere seçer. İlk iki yıldan sonra seçilecek başkanlık divanı, yapılacak ilk mahallî idareler seçimlerine kadar görev yapar. Meclis başkanlık divanı seçimleri üç gün içinde tamamlanır. Meclis başkanlığı ve başkanlık divanında boşalma olması durumunda, kalan süreyi tamamlamak üzere yenisi seçilir. İl genel meclisine meclis başkanı bulunmaması durumunda meclis birinci başkan vekili, onunda bulunmaması durumunda ikinci başkan vekili başkanlık eder. Meclis başkanı, meclis çalışmalarında düzeni sağlamakla yükümlüdür. İl genel meclisinin çalışmalarına ilişkin esas ve usûller

İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmeliklerle düzenlenir(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.11; Tortop, 1991: 92).

İl genel meclisi, belirlenecek bir aylık tatil dışında her ayın ilk haftası meclis tarafından önceden belirlenen günde mutlak toplantı yerinde toplanır. Kasım ayı toplantısı dönem başı toplantısıdır. Bütçe görüşmesine rastlayan toplantı süresi en çok yirmi gün, diğer toplantıların süresi en çok beş gündür. İl genel meclisinin toplantıları açıktır. Meclis başkanı veya üyelerden herhangi birinin gerekçeli önerisi üzerine, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla, kapalı oturum yapılmasına karar verilebilir. Salt çoğunluk belli bir sayının yarısından az olmayan çoğunluğu ifade eder. Özel idare örgütü ve ildeki kamu kurum ve kuruluşlarının birim amirleri gündemdeki konularla ilgili olarak meclis toplantılarına davet edilebilir ve bilgi alınabilir(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.12).

İl genel meclis toplantılarının gündemi meclis başkanı tarafından belirlenir ve üyelere en az üç gün önceden bildirilir. Valinin önerdiği hususlar gündeme alınır. Gündem çeşitli yollarla halka duyurulur. İl genel meclis üyeleri de il özel idaresine ait işlerle ilgili konuların gündeme alınması önerebilir. Öneri toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla kabul edildiği takdirde gündeme alınır(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.13).

İl genel meclisi, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve katılanların salt çoğunluğuyla karar verir. Ancak, karar yeter sayısı, üye tam sayısının dörtte birinden az olamaz. Oylamada eşitlik çıkması durumunda meclis başkanının bulunduğu taraf çoğunluk sayılır. Gizli oylamalarda eşitlik çıkması durumunda oylama tekrarlanır, eşitliğin bozulmaması durumunda meclis başkanı tarafından kura çekilir. Meclisin toplanmasında, üye tam sayısının salt çoğunluğu sağlanamadığı takdirde, başkan gün ve saatini tespit ederek en geç üç günde toplanmak üzere meclisi tatil eder. Gelecek toplantı, üye tam sayısının dörtte birinden az olmayan üye sayısı ile yapılır(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 14).

İl genel meclisi tarafından alınan kararların tam metni, en geç 15 gün içinde valiye gönderilir. Vali hukuka aykırı gördüğü kararları, yedi gün içinde gerekçesini belirterek yeniden görüşülmek üzere il genel meclisine iade edebilir. Valiye gönderilmeyen meclis kararları yürürlüğe girmez. Yeniden görüşülmesi istenilmeyen

kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de il genel meclisinin üye sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararlar kesinleşir. Vali, meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine on gün içinde idarî yargıya başvurulabilir. Kesinleşen il genel meclisi karar özetleri toplantıyı izleyen en geç yedi gün içinde çeşitli yollarla halka duyurulur(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.15).

Valinin il genel meclisinin herhangi bir kararını onaylamaması durumunda uygulamada çok ender rastlanan bir durumdur. Çünkü yürütme organı olarak il özel idaresinin başında en yüksek yönetici olan vali, bu sıfatla genel meclise karar önerilerini hazırlayıp sunan kişidir. Bu açıdan, vali ile il genel meclisi arasında herhangi bir görüş uyuşmazlığı çıkması, valinin konumunun çok güçlü olması sebebiyle pek mümkün değildir(Polatoğlu, 2001: 119).

Vali herhangi bir kararı onaylamak istemediği takdirde, Danıştay'a itiraz edebilir. Bu durumda Danıştay'ın vereceği karara göre hareket edebilir(Ulusoy ve Akdemir, 2002: 149).

İl genel meclisinin başkan ve üyelerine, toplantıların devamı süresince belirli bir ödenek verilir. Bu ödeneğin tutarı İçişleri Bakanlığı'nın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile tespit edilir(Eryılmaz, 1999: 130).

İl özel idarelerinin en yetkili karar organı olan il genel meclisinin başlıca görev ve yetkileri şunlardır(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.10):

- a) Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, il özel idaresi faaliyetlerini ve personelin performans ölçütlerini görüşmek ve karara bağlamak,
- b) Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak,
- c) İl çevre düzeni plânı ile belediye sınırları dışındaki alanların imar plânlarını görüşmek ve karara bağlamak,
- d) Borçlanmaya karar vermek,
- e) Bütçe içi işletmeler ile Türk Ticaret Kanununa tâbi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmasına, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek,

- f) Taşınmaz mal alımına, satımına, trampa edilmesine, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın akar hale getirilmesine izin; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi 25 yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesisine karar vermek,
- g) Şartlı bağışları kabul etmek,
- h) Vergi, resim ve harç dışında kalan miktarı beş milyardan yirmi beş milyar Türk Lirasına kadar ihtilaf konusu olan özel idare alacaklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek,
- i) İl özel idaresi adına imtiyaz verilmesine ve il özel idaresi yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına, il özel idaresine ait şirket, işletme ve iştirâklerin özelleştirilmesine karar vermek,
- j) Encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyelerini seçmek,
- k) İl özel idaresi tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek,
- l) Norm kadro çerçevesinde il özel idaresinin ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek,
- m) Yurt içindeki ve yurt dışındaki mahallî idareler ve mahallî idare birlikleriyle, karşılıklı işbirliği yapılmasına karar vermek,
- n) Diğer mahallî idarelerle birlik kurulmasına, kurulmuş birliklere katılmaya ve ayrılmaya karar vermek,
- o) İl özel idaresine kanunlarla verilen görev ve hizmetler dışında kalan ve ilgililerin isteğine bağlı hizmetler için uygulanacak ücret tarifesini belirlemek.

İl genel meclisi her dönem başı toplantısında, üyeleri arasından seçilecek en az üç, en çok beş kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurulabilir. Plân ve Bütçe ile İmar ve Bayındırlık komisyonları en çok yedi kişiden oluşur. Eğitim, kültür ve sosyal hizmetler komisyonu, imar ve bayındırlık komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu ile plân ve bütçe komisyonu kurulması zorunludur. Kaymakamlar ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ve ildeki kamu kuruluşları niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversite ve sendikalar ile gündemdeki konularla ilgili köy ve mahalle muhtarları ile sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı bulunmaksızın kendi görev ve faaliyet alanına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir. Bu komisyonda görüşülen meseleler il genel meclisinde karara

bağlanır. Komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabilir. Komisyon raporları alenidir ve çeşitli yollarla halka duyurulur(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 16).

İl genel meclisi, her yılın Ocak ayında yapılacak toplantısında il özel idaresinin bir önceki yıla ait gelir ve giderleri ile hesap ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturur. Komisyon, vali tarafından il özel idare binası içinde belirlenen yerde çalışır ve çalışmalarında uzman kişi ve kuruluşlardan yararlanabileceği gibi valinin onayıyla kamu kuruluşları personelinden de yararlanabilir. Komisyon tarafından istenen bilgi ve belgelerin iade edilmek üzere verilmesi zorunludur. Komisyon, çalışmasını şubat ayı sonuna kadar tamamlar ve buna ilişkin raporunu, izleyen ayın on beşine kadar meclis başkanlığına sunar(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.17).

İl genel meclisi, kendine verilen görevleri süresi içinde yapmayı ihmal eder ve bu da il özel idaresine ait işleri aksatırsa, siyasi meseleleri müzakere eder ve il özel idaresine verilen görevlerle ilgisi olmayan siyasî konularda karar alırsa, fesih edilebilir. Bu haller söz konusu olduğunda vali durumu gerekçeleriyle birlikte İçişleri Bakanlığı'na bildirir. İçişleri Bakanlığı konuyu Danıştay' a bildirir. Danıştay gerekli görürse meclisin feshine karar verir. Bu durumda o ilde yeni bir seçim yapılarak il genel meclisi seçilir ve yeni seçilen meclis, eski meclisten kalan süreyi tamamlar. Ancak, günümüze kadar il genel meclisinin fesih edilmesi olayına rastlanmamıştır(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 22; Ulusoy ve Akdemir, 2002: 150).

1.2.2. İl Encümeni

İl encümeni, il özel idaresinin diğer bir karar organıdır. İl encümeni kendi adına gerçekleştirdiği görevlerin yanı sıra il genel meclisinin toplantı halinde bulunmadığı zamanlarda, acil olan hususlar için onun adına da kararlar alabilir. Ancak bu sonuncu durumda, alınan kararların sonradan il genel meclisi tarafından da kabul edilmesi gerekir. Aksi halde, il encümeninin aldığı kararlar ortadan kalkar. İl

encümeninin kendi adına aldığı kararlara ise, meclisin müdahale etme hakkı yoktur(Nadaroğlu, 1998: 187).

İl encümeni valinin başkanlığında, il genel meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile biri mali hizmetler birim amiri olmak üzere valinin her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur. Valinin katılmadığı encümen toplantısına genel sekreter başkanlık eder. Encümen toplantılarına gündemdeki konularla ilgili olarak, ilgili birim amirleri vali tarafından oy hakkı olmaksızın görüşleri alınmak üzere çağrılabilir(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 25).

Encümen, haftada en az bir defa olmak üzere önceden belirlenen gün ve saatte toplanır. Başkan acil durumlarda encümeni toplantıya çağırabilir. Encümen üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar verir. Oyların eşitliği durumunda başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır. Çekimser oy kullanılamaz. Encümen gündemi vali tarafından hazırlanır. Encümen üyeleri gündem maddesi teklif edebilir. Encümen gündemindeki konuları en geç bir hafta içinde görüşüp karara bağlar(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 27).

Vali il encümen kararlarını, kanun, tüzük ve yönetmeliklere ve il genel meclisi kararlarına aykırı bulursa, kararın alındığı toplantıyı izleyen ilk toplantıda konunun yeniden görüşülmesini isteyebilir. İl encümeninin eski kararında ısrar ederse, encümen kararı kesinleşir. Kesinleşen encümen kararlarına karşı vali, idari yargıya başvurabilir ve böylelikle, alınmış kararların uygulanmasını durdurabilir(Keleş, 1998: 143-144).

Encümen kanunda belirtilen görev ve yetkileri şunlardır(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 26):

- a) Stratejik plân ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip il genel meclisine görüş bildirmek,
- b) Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak,
- c) Öngörülme-yen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek,
- d) Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak,

- e) Kanunlarda öngörülen cezaları vermek,
- f) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beş milyar Türk Lirasına kadar olan ihtilafların sulhen halline karar vermek,
- g) Taşınmaz mal satımına, trampa edilmesine ve tahsisine ilişkin kararları uygulamak, süresi üç yılı geçmemek üzere kiralanmasına karar vermek,
- h) Belediye sınırları içindeki umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek,
- i) Vali tarafından havale edilen konularda görüş bildirmek,
- j) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

1.2.3. Vali

Merkezi yönetimin il'deki temsilcisi olan Vali, aynı zamanda il özel idaresinin de başı ve temsilcisi konumundadır(Başsoy, 1995: 391).

Vali merkez tarafından atanmaktadır. Diğer iki organı oluşturan il genel meclisi ile il encümeni ise, karar ve danışma organlarıdır. Bu organların üyeleri seçimle iş başına gelmektedir(Nadaroğlu, 1998: 187).

Özerk kuruluşlar arasında sayılan il özel idarelerinin yürütme organı olan valinin seçimle değil de atanma yoluyla iş başına gelmesi eskiden beri tartışma konusu olmuştur(Nadaroğlu, 1998: 187).

İdare sistemimizin büyük ölçüde benzerlik gösterdiği Fransa' da il meclisinin kendi içinden seçilmiş bir başkanı eskiden beri vardı. Ancak, meclise başkanlık etmekten başka bir yetkisi yoktu. Türkiye 'de olduğu gibi il özel idaresinin temsilcisi ve yürütme organı valiydi. 1982' de yapılan yerel yönetim reformuyla genel meclisin kendi içinden seçtiği başkan, il özel idaresinin temsilcisi ve yürütücü otoritesi olmuş ve daha önce valinin il özel idaresi konusunda sahip olduğu yetkiler meclis başkanına geçmiştir. Ayrıca, il encümeni kaldırılarak, onun yerini başkan bağlı bir büro almıştır(Örnek, 1998: 126). 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile Türkiye' de ilk defa il özel idarelerinde il genel meclisi kendi içinden başkanlarını seçmiştir(Aydın İl Özel İdaresi Dergisi, 2005: 5-17).

Vali, il özel idaresinin görevlerini, özel idare müdürlüğü ve merkezi yönetimin ildeki örgütleri aracılığıyla yürütür. İl özel idare müdürü, il özel idaresi hizmetlerinin yürütülmesinden valiye karşı sorumludur. Kaymakamlar da, valinin vereceği il özel idaresinin hizmetlerini yerine getirirler ve bu hizmetlerin yürütülmesinden valiye karşı sorumludurlar(Keleş ve Yavuz, 1989: 62).

Vali, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plân ve programları ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yılbaşından önce de yıllık performans plânı hazırlayıp il genel meclisine sunar. Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konu ile ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve il genel meclisinde kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. Stratejik plân ve performans plânı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve il genel meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir(5302 sayılı İl Özel İdaresi Yasası, md. 31).

İl özel idaresi yürütme organı olarak valinin görev ve yetkileri şunlardır(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 30):

- a) İl özel idaresi örgütünün en üst amiri olarak il özel idaresi örgütünü sevk ve idare etmek, il özel idaresinin hak ve menfaatlerini korumak,
- b) İl özel idaresini stratejik plâna uygun olarak yönetmek, il özel idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak Bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, il özel idaresi faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak,
- c) İl özel idaresini devlet dairelerinde ve törenlerde, davalı ve davacı olarak da yargı yerlerinde temsil etmek veya vekil tayin etmek,
- d) İl encümenine başkanlık etmek,
- e) İl özel idaresinin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek,
- f) İl özel idaresinin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek,
- g) Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak,
- h) İl genel meclisi ve encümen kararlarını uygulamak,
- i) Bütçeyi uygulamak, bütçede meclis ve encümenin yetkisi dışında kalan aktarmaları yapmak,

- j) İl özel idaresi personelini atamak,
- k) İl özel İdaresi, bağlı kuruluşlarını ve işletmelerini denetlemek,
- l) Şartsız bağışları kabul etmek,
- m) İl halkının huzur, sağlı ve esenlik ve mutluluğu için gereken önlemleri almak,
- n) Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak,
- o) Kanunlarla il özel idaresine verilen ve il genel meclisi veya il encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

Vali, il özel idaresinin başı ve yürütme organı olarak, il genel meclisi ve encümen tarafından denetlenir(Sakınç, 1998: 217).

İl özel idarelerinin başında, diğer mahallî idare birimlerinden farklı olarak, merkezi idarenin tayin ettiği bir valinin bulunması, teorik olarak sakıncalı görünse de, aslında bu durum, merkezî idare açısından pratik bazı faydalar sağlamaktadır. Çünkü, vali, il genel meclisi ve il encümenindeki üyeler vasıtasıyla, ilin sorunlarını taleplerini, şikâyetlerini ve potansiyel imkânlarını doğrudan öğrenme ve bunların çözümlenmesi konusunda tartışma fırsatı elde etmektedir. Vali, sorunların çözümü ve taleplerin yerine getirilmesinde, il özel idaresinin kendi imkânlarının yetersiz kaldığı alanlarda, merkezî idarenin il kuruluşlarını devreye sokmakta, gerektiğinde her ikisini birlikte harekete geçirmektedir. İl özel idaresi sistemi sayesinde merkezî idare, vali kanalıyla mahallî temsilcilerle ve dolayısıyla da ilişki kurmakta ve bu ilişkileri geliştirme imkânı elde etmektedir. Bu açıdan il özel idareleri, ilde valinin mevkîsini güçlendirerek, etkinliğini de arttırır. Merkezî idare, il özel idaresinden bu şekilde yararlanmayı tercih etmektedir. Bütün bunların sonucunda da, il özel idaresinin kamuoyunda, merkezî idarenin değişik bir görüntüsü olduğu düşüncesi hakim olmaktadır (Eryılmaz, 1997: 133-134).

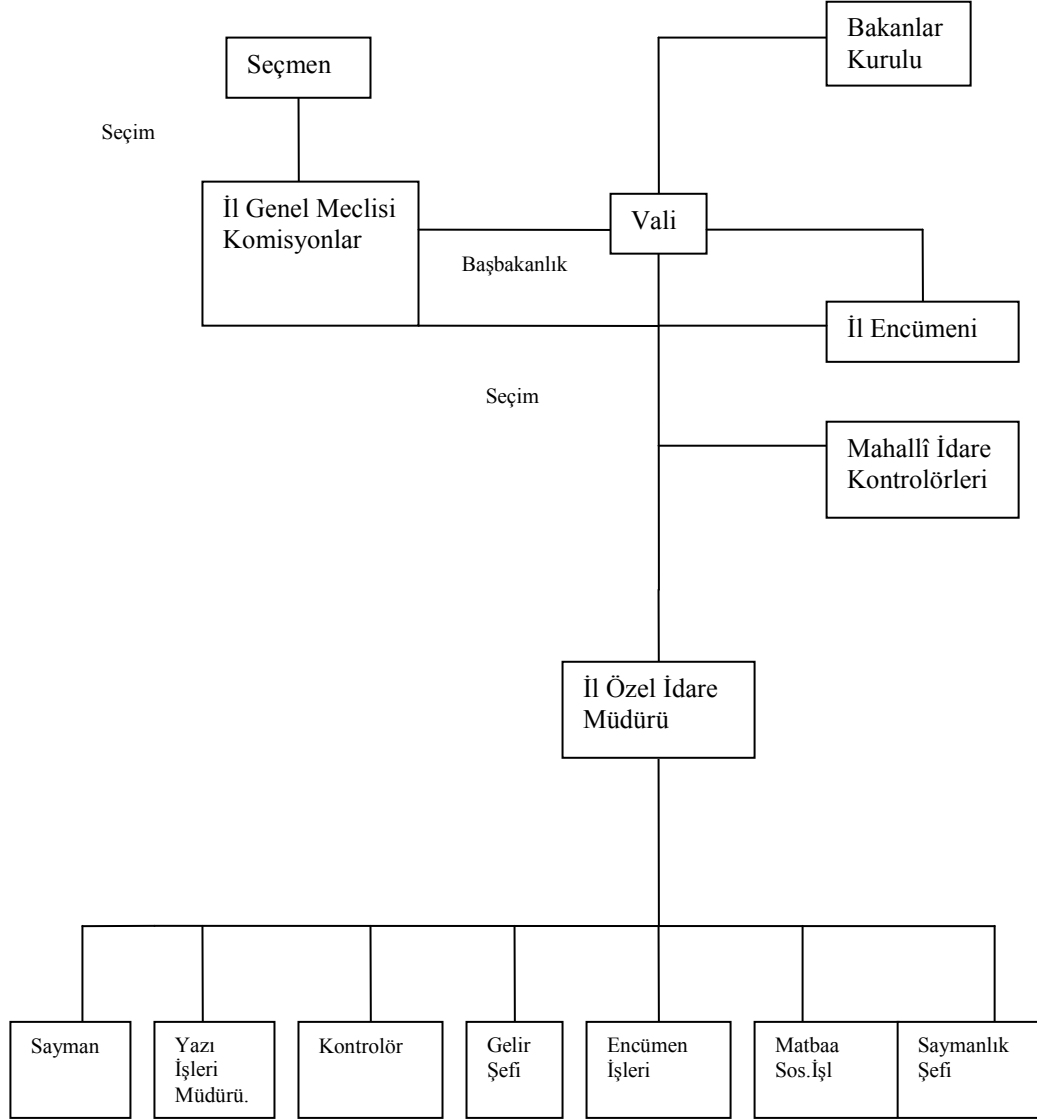
1.2.4. İl Özel İdaresi Örgütü

İl özel idaresi örgütü; genel sekreterlik, malî işler, sağlık, tarım, imar, insan kaynakları, hukuk işleri birimlerinden oluşur. İlin nüfusu, fiziki ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal, kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak norm kadro sistemine ve ihtiyaca göre oluşturulacak diğer birimlerin kurulması,

kaldırılması veya birleştirilmesi il genel meclisinin kararı ile olur. Bu birimler büyükşehir belediyesinin olduğu illerde daire başkanlığı ve müdürlük, diğer illerde ise, müdürlük şeklinde kurulur. Genel sekreter, il özel idaresi hizmetlerini vali adına ve onun emirleri yönünde, mevzuat hükümlerine, il genel meclisi ve il encümeni kararlarına, il özel idaresinin amaç ve politikalarına, stratejik plân ve yıllık çalışma programına göre düzenler ve yürütür. Bu amaçla il özel idaresi kuruluşlarına gereken emirleri verir ve bunların uygulanmasını gözetir ve sağlar. Genel sekreter belirtilen hizmetlerin yürütülmesinden valiye karşı sorumludur. Toplam nüfusu 3.000.000' a kadar olan illerde ihtiyaca göre en fazla iki, nüfusu bunun üzerinde olan illerde en fazla dört genel sekreter yardımcılığı kadrosu ihdas edilebilir. İlçelerde, özel idare işlerini yürütebilmek amacıyla kaymakama bağlı ilçe özel idare örgütü oluşturulabilir(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 35).

Norm kadro ilke ve standartları İç İşleri Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı tarafından müştereken belirlenir. Bu ilke ve standartlar çerçevesinde norm kadro çalışmasını il özel idaresi yapar veya yaptırır. İl Özel idaresi personeli vali tarafından atanır ve ilk toplantıda il genel meclisinin bilgisine sunulur. İl özel idareleri, norm kadro unvan ve sayıları dâhilinde olmak kaydıyla, çevre, sağlık, veterinerlik, teknik, hukuk, sosyal ve ekonomi, kültür ve sanat, bilişim ve iletişim, plânlama, araştırma ve geliştirme, eğitim ve danışmanlık alanlarında, tabip, uzman tabip, veteriner, avukat, mühendis, çözümleyici ve programcı, mimar, ebe, hemşire, teknisyen ve tekniker gibi ihtiyaç duydukları uzman ve teknik personeli sözleşme ile çalıştırabilir. Bu şekilde sözleşmeli olarak çalıştırılacakların yürütecekleri hizmete ilişkin nitelikleri taşımaları şarttır. Sözleşmeli personel eliyle yürütülen hizmetlere ilişkin boş kadrolara ayrıca atama yapılamaz(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.36).

3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanuna göre, orta büyüklükteki bir ilin özel idare organları ve genel yapısı Şekil-1' de gösterilmektedir(Öztürk, 1997: 67).

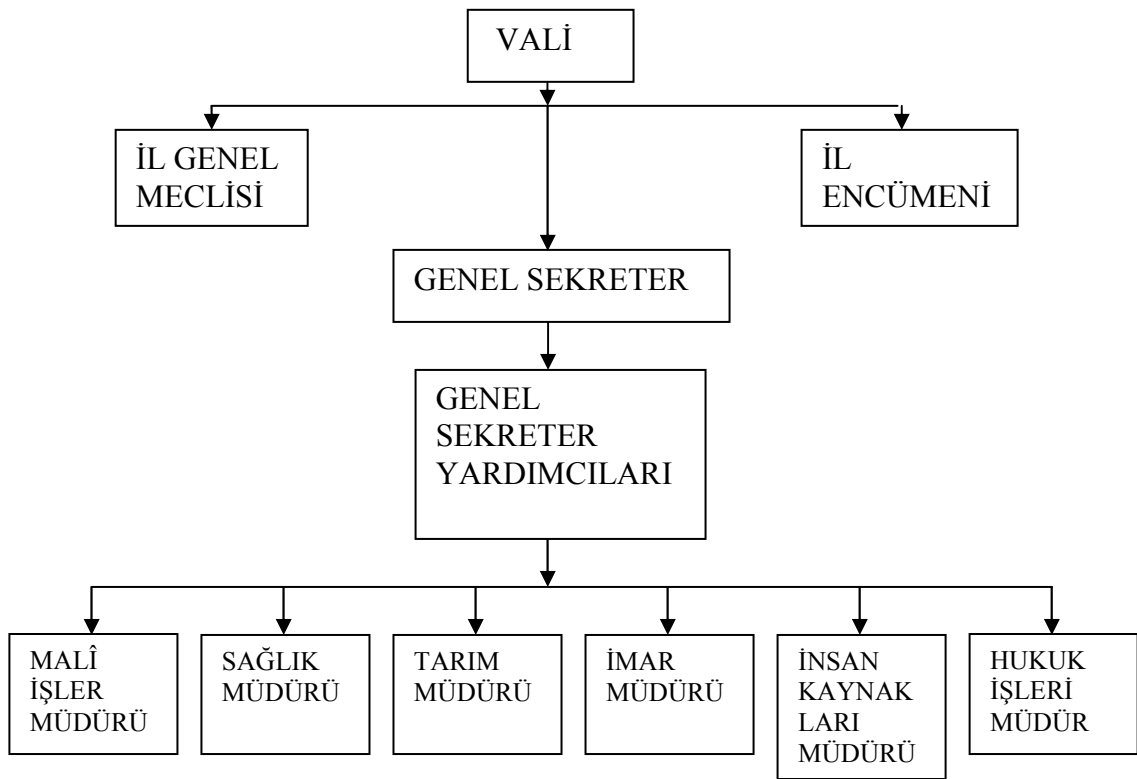

(Kaynak: ÖZTÜRK, A., 1997. 21. Yüzyıl Türkiye'si İçin Yerel Yönetim Modeli. Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınları, No: 1, . Baskı, İstanbul.

Şekil 1. İl Özel İdarelerinin Organları ve Genel Yapısı

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, il özel idaresi örgütünü ve bu örgütün birimlerini açıkça belirlemiştir(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 35-36). Buna göre nüfusu en fazla 3.000.000 olan illerin il özel idaresi örgütünün örgüt şeması Şekil-2' deki oluşturulabilir(Şimşek, 2005):

(Kaynak: Aydın İl Özel İdaresi)

Şekil 2: Orta Büyüklükteki İl Özel İdaresi Örgüt Şeması

Şekil-1 ve Şekil-2 incelendiğinde, 5302 sayılı yeni il özel idaresi kanunu ile il özel idare müdürlüğü kaldırılmış, onun yerine genel sekreterlik getirilmiştir. Ayrıca, ildeki diğer birimlerle il özel idaresi arasındaki bağlar daha da kuvvetlendirilmiştir. Yeni kanunla getirilen norm kadro uygulaması ile ilgili çalışmalar halen devam ettiği için Şekil-2' de gösterilememiştir.

1.3. İL ÖZEL İDARELERİNDE, İDARÎ VESÂYET VE İL ÖZEL İDARELERİNİN DENETİMİ

İl özel idarelerinin karar, eylem ve işlemleri merkezin denetimi altındadır. Bu denetim, hukukta idari vesâyet diye adlandırılan bir müesseseye uygun biçimde yapılmaktadır. Denetimin amacı, merkez ile il özel idareleri arasındaki işbirliğinin ve işbölümünün genel esaslara ve belli ilkelere uygunluğunun sağlanmasıdır(Meriç ve Sakal, 2001: 176).

İdari vesâyetin, yalnız kararların, eylem ve işlemlerin biçim yönünden ve yasaya uygunluk açısından değil, aynı zamanda, toplumsal adalet ve kamu yararı ilkelerine uygun bir kalkınma sağlamaya katkıda bulunabilecek türde olması, az gelişmiş ve bölgeleri arasında büyük farklılıklar bulunan bir ülkede büyük önem taşır(Keleş,1998: 145).

Özellikle az gelişmiş ülkelerde, yerel yönetimler kendi çevrelerini ilgilendiren görevleri ifa ederken, merkezî yönetimin hazırladığı kalkınma planlarının başarısına katkı sağlamak zorundadırlar. Diğer yandan, az gelişmiş olan her ülkede, coğrafi durum, tarımsal şartlar, yollara ve kıyılara yakınlık, ya da uzaklık gibi türlü sebeplerle, ilerlemiş bölgelerin yanında, geri kalmış olan bölgeler de vardır. Öyleyse, kamu görevlerinden yararlanmada dengeyi sağlamak için belli standartlara uymak gerekecektir(Keleş ve Yavuz, 1989: 64).

İlerlemiş ve geri kalmış bölgeler arasındaki dengenin sağlanması, ilerlemiş bölge yerel yönetimlerinin yalnız kendi gönüllü davranışlarına bırakılamaz. Bir yandan, geniş imkânlarla sahip olan yerel yönetimlerin ilerlemesini kösteklememek, ulusal kalkınmaya sağlamış oldukları katkıyı göz önünde tutmak; diğer yandan sınırlı imkânlarla sahip bulunan geri kalmış bölgelerin canlılık yaratma çabalarını desteklemek ve yönetimlerini geliştirmek zorunluluğu bulunmaktadır. Bu durum, idari vesâyetin, hem kararların, eylem ve işlemlerin biçim ve yasalara uygunluk açısından hem de sosyal adalet ilkesine uygun bir kalkınmaya katkı sağlamak açısından önemini ortaya koymaktadır(Keleş ve Yavuz, 1989: 65).

İl özel idarelerimiz açısından, idari vesâyet daha çok önem kazanmaktadır. İl özel idarelerinin bir Anayasal kuruluş olması sebebiyle korunması gerektiği, gerçek yerel yönetimimizin belediye ve köy çerçevesi etrafında toplandığı gerçeğinin unutulmaması gerekir. İdarî vesâyetin sınırları çizilirken de bu gerçekten hareket edilmesi gerekmektedir(Meriç ve Sakal, 2001: 176).

İl özel idarelerine şu dört alanda idarî vesâyet uygulanmaktadır(Yavuz,1966: 52):

- a) İl özel idarelerinin kararları üzerinde idarî vesâyet,
- b) İl özel idarelerinin eylem ve işlemleri üzerinde idarî vesâyet,
- c) İl özel idarelerinin organları üzerinde idarî vesâyet,
- d) İl özel idarelerinin personeli üzerinde idarî vesâyet.

1.3.1. İl Özel İdarelerinin Kararları Üzerinde İdarî Vesâyet

İl genel meclisinin yürütmeye ilişkin bütün kararların öncelikle valinin onayından geçmesi gerekir. Vali onaylamadığı kararlara belli bir süre içerisinde Danıştay nezdinde itiraz edebilir(Nadaroğlu, 1998: 188). Bazı kararların ise, daha üst makamlarca onaylanması gerekebilir. Onaya bağlı olan kararların en önemlileri, bütçe, bütçenin bölümleri arasında aktarmalar yapılması borçlanmalar ve planlama çalışmalarıdır(Keleş, 1998: 145). Örneğin, il genel meclisinin borç almaya karar vermesi durumunda, bu kararın gerçekleştirilebilmesi için, borcun miktarına göre değişmek kaydıyla, Bakanlar Kurulu kararı, ya da özel bir kanun çıkartılması gereklidir(Nadaroğlu, 1998: 188).

İl encümeni, meclis toplantı halinde değilse, onun adına kararlar alır. Bu kararlar ilk toplantısında meclise sunulur. Ayrıca vali, itiraz etmek istediği kararları meclise bildirir; Bu kararlardan meclisin benimsedikleri kendi kararı olur (Keleş ve Yavuz, 1989: 65-66). Vali, bu kararlar hakkındaki itirazını Danıştay'a götürür.

İl encümeninin bağımsız bir organ sıfatı ile aldığı kararlar da vardır. Meclisin bu tür kararlara müdahale hakkı bulunmamaktadır(Meriç ve Sakal, 2001: 177).

1.3.2. İl Özel İdarelerinin Eylem ve İşlemleri Üzerinde İdarî Vesâyet

İl özel idarelerinin eylem ve işlemleri üzerindeki idarî vesâyet iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Bunlardan birincisi mülkiye müfettişlerinin denetimiyle, diğeri ise, hesapların Sayıştay tarafından incelenmesi ve yargılanması şeklinde yapılmaktadır(Keleş ve Yavuz, 1989: 66).

Bunların yanında Maliye Bakanlığına da il özel idarelerinin çalışmalarını denetleme yetkisi verilmiştir. Diğer yandan, 237 sayılı Taşıt Araçları Kanunu gereğince, yeni taşıt satın alırken, il özel idarelerinin Bakanlar Kurulundan karar almaları da gerekmektedir(Meriç ve Sakal, 2001: 177).

Kanunlara aykırı durumların belirlenmesi halinde, ilgililer hakkında kanunlarda öngörülen esaslar çerçevesinde işlem yapılmaktadır(Nadaroğlu, 1998: 188).

1.3.3. İl Özel İdarelerinin Organları Üzerinde İdarî Vesâyet

5302 sayılı kanuna göre, İçişleri Bakanlığı'nın bildirisi üzerine ve Danıştay'ın kararı ile il genel meclisi şu durumlarda fesih olunabilir(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 22):

- a) Kendisine kanunla verilen görevleri süresi içinde yapmayı ihmal eder ve bu durum il özel idareleri ile ilgili işleri aksatırsa,
- b) İl özel idaresine verilen görevlerle ilgisi olmayan siyasî konularda karar alırsa.

Ayrıca, 1982 Anayasasınının 127. maddesinde belirtildiği üzere, görevleri ile ilgili herhangi bir suçtan ötürü, haklarında bir kovuşturma, ya da soruşturma açılan bir genel meclis veya genel meclis üyelerinden bir bölümü, İçişleri Bakanlığı'nca kesin hüküm verilinceye kadar, geçici bir önlem olarak görevden alınabilir(Keleş, 1998: 146).

İl genel meclisinin toplantı süresinin uzatılması, olağanüstü toplantıya çağırılması İçişleri Bakanlığı'nın izniyle olur(Meriç ve Sakal, 2001:177).

İl genel meclisinin belli olan haller dışında olağan ve olağanüstü toplantılar yapması, ve kanunda belirtilen yerden başka bir yerde toplanması ancak valiye

önceden haber vermek koşuluyla olur(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 12; Nadaroğlu, 1998: 188).

1.3.4. İl Özel İdarelerinin Personeli Üzerinde İdarî Vesâyet

İl özel idareleri kadrolarının tasdik edilmesi, üst derece maaş, mesai dışı ücret verilmesi, 3656 sayılı kanun gereğince Bakanlar Kurulu'nun yetkisine girmektedir(Meriç ve Sakal, 2001: 178).

İşletmelerde personele ikramiye, prim, kâr ve hisse verilmesi için 3659 sayılı kanuna göre, yine Bakanlar Kurulu'ndan yetki almak gerekmektedir(Meriç ve Sakal, 2001: 178). Ayrıca, Tarım, Sağlık, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıkları'na da personelin tayini ile ilgili yetkiler verilmiştir(Keleş ve Yavuz, 1989: 66-67).

1.3.5. İl Özel İdarelerinin Denetimi

İl özel idarelerinin denetimi; faaliyet ve işlemlerinde hataların önlenmesine yardımcı olmak, çalışanların ve il özel idaresi örgütünün gelişmesine, yönetim ve kontrol sistemlerinin geçerli, güvenilir ve tutarlı duruma gelmesine rehberlik etmek amacıyla; hizmetlerin süreç ve sonuçlarını mevzuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre tarafsız olarak analiz etmek, karşılaştırmak ve ölçmek; kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek, elde edilen sonuçları rapor haline getirerek ilgililere duyurmaktır(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.37).

İl özel idarelerinde iç ve dış denetim yapılır. Denetim iş ve işlemlerin hukuka uygunluk, malî ve performans denetimini kapsar. İç ve dış denetim 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümlerine göre yapılır. Ayrıca, il özel idaresinin mali işlemler dışında kalan diğer idarî işlemleri, idarenin bütünlüğüne ve kalkınma plânı ve stratejilerine uygunluğu açısından İç İşleri Bakanlığı, vali veya görevlendirileceği elemanlar tarafından da denetlenir. İl özel idarelerine bağlı kuruluş ve işletmeleri de aynı esaslara göre denetlenir. Denetime ilişkin sonuçlar

kamuoyuna açıklanır ve meclisin bilgisine sunulur(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.38).

Vali, stratejik plan ve performans hedeflerine göre yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş performans ölçütlerine göre hedef ve gerçekleşme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini açıklayan faaliyet raporlarını hazırlar. Faaliyet raporu, mart ayı toplantısında vali veya genel sekreter tarafından meclise sunulur. Raporun bir örneği İçişleri Bakanlığına gönderilir ve kamuoyuna da açıklanır(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.39).

İl özel idaresi hizmetlerinin ciddi bir biçimde aksatıldığı ve bu durumun halkın sağlık, huzur ve esenliğini hayatî derecede olumsuz etkilediğinin ilgili bakanlığın talebi üzerine yetkili sulh hukuk hakimi tarafından belirlenmesi durumunda(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.40).,

İçişleri Bakanlığı;

- a) Hizmetlerde meydana gelen aksamanın giderilmesini, hizmetin özelliğine göre makul bir süre vererek il özel idaresinden ister,
- b) Aksama giderilmezse, söz konusu hizmetin yerine getirilmesini o ilin valisinden ister. Bu durumda vali, aksaklığı öncelikle, il özel idaresinin araç, gereç, personel ve diğer kaynakları ile giderir. Mümkün olmadığı takdirde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının imkânlarını kullanabilir. Bu nedenle ortaya çıkacak maliyet vali tarafından İller Bankasına bildirilir ve İller Bankasınca o il özel idaresinin müteakip ay genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden il özel idaresine ayrılan paydan valilik emrine gönderilir.

1.4. İL ÖZEL İDARELERİNİN GÖREVLERİ

İl özel idaresi, birçok kasaba ve köyü içeren ve genel idare örgütünde en yüksek kademeyi oluşturan il biriminin sınırları içerisindeki halkın yerel nitelikteki bayındırlık, sağlık, eğitim ve iktisat işlerine ait genel ihtiyaçlarını giderebilecek hizmetleri gerçekleştirmekle yükümlü kılınan tüzel kişiliğe sahip bir kamu idaresidir(Nadaroğlu, 1998: 184).

İl özel idarelerinin belirtilen görevlerinin yanı sıra, diğer bazı çeşitli görevleri de vardır. Bunlar arasında; imar, spor, haberleşme, turizm ve çeşitli mevduatlara verilen görevler bulunmaktadır(Öztürk, 1997: 66).

İl özel idarelerine 1913 tarihli kanun muvakkati ile çok çeşitli görevler verilmiştir. Aslında, bu görevlerin çok büyük bir kısmı Devlet'in kendisine ait görevleri kadar geniş bir yer tutmaktadır. Ancak, günümüzde bu kanunlarla verilen görevlerin birçoğu merkezî yönetim tarafından yerine getirilmekte, bazıları ise, hem il özel idareleri hem de merkezî yönetim tarafından birlikte yürütülmektedir (Dönmez, 1996: 23).

İl özel idarelerine verilen görevler bayındırlık, kültür ve eğitim, sağlık ve sosyal yardım, tarım ve hayvancılık, iktisadî ve ticarî ve diğer çeşitli görevler olarak sınıflandırılabilir(Nadaroğlu, 1998: 184-185).

1.4.1. Bayındırlıkla İlgili Görevler

İl özel idarelerine bayındırlıkla ilgili olarak, il, ilçe ve köy yollarının yapılması, köy içme suyu, köprü ve iskele yapımı, göl ve bataklıkların kurutulması ve iyileştirilmesi, çeşitli imtiyaz ve izinlerin verilmesi gibi görevler verilmiştir(Dönmez, 1996: 25).

İl Özel İdaresi Kanunu'nun 78. maddesinin 1. fıkrası ile 1525 sayılı Şose ve Köprüler Kanunu'nun 7. maddesinin (B) fıkrası ve 8. maddesi gereğince il özel idarelerine verilen bu görevler günümüzde merkezî yönetim tarafından yürütülmektedir. Ancak, 11 Şubat 1950 tarih ve 5539 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri hakkında kanunun 16. maddesi ile “ İl içinde ilçe ve bucakları il merkezine ve birbirine bağlayan yollar” tanımlanan yolların yapım, bakım ve sürekli onarımlarıyla il özel idareleri görevlendirilmiştir.

Devlet ana yollarının il yollarına bağlanması ve aynı il içerisindeki köprülerin birbirine bağlanmasından birinci derecede yararlanmayı o bölgede yerleşenler sağlamaktadır. Bölgeyle ilgili olarak sözü edilen bayındırlık faaliyetlerinin en iyi şekilde değerlendirilmesi de yine o bölge idaresi tarafından yapılabilir. O halde hizmet paylaşımı ile ilgili olarak etkinlik ve fayda sağlama hudutları kriterleri

açısından yol yapımı ve bakımı faaliyetleri yerel bir karakter görüntüsü vermektedir(Meriç ve Sakal, 2001: 178-179).

1913'ten bu yana il özel idarelerinin işlevleri arasında önemli bir yer tutan bayındırlık faaliyetleri bakımından görülen genel eğilim, bu hizmetlerin eskisine oranla daha fazla bir şekilde merkeze bırakılması şeklinde olmuştur(Meriç ve Sakal, 2001: 179). Zamanla, il yollarını Karayolları Genel Müdürlüğü' ne, köy yolları ise Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü' ne bırakılmıştır(Nadaroğlu, 1998: 185).

7478 sayılı Köy İçme Suları Hakkında Kanun' un 1. maddesiyle köy içme sularının yapım, bakım ve onarımına nakdî, ya da aynî yardımda bulunmak görevi il özel idarelerine verilmiştir. Ancak, günümüzde bu görev de Devlet Su İşleri ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlükleri tarafından yerine getirilmektedir(Dönmez, 1996: 25).

İl özel idaresi kanununun 78. maddesinin 2. fıkrası ile il özel idarelerine malî imkânları ölçüsünde il içerisindeki göllerin ve bataklıkların iyileştirilmesi ve kurutulması görevleri verilmiştir. Ancak, 2544 Sayılı Tapu Kanunu'nun 15. maddesi ile de, sağlık yönünden kurutulması zorunlu hale gelmiş olan sahipli arazideki bataklıkların, sahipleri tarafından kurutulmadığı takdirde, Devlet, ya da il özel idareleri tarafından kurutulması öngörülmüştür(Dönmez, 1996: 26). 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun ile de bataklıkların kurutulması görevi de Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü' ne bırakılmıştır(Meriç ve Sakal, 2001: 179).

İl özel idaresi Kanunu'nun 78. maddesinin 3. fıkrası ile, il özel idarelerine, şehir ve kasaba belediyeleri lehine 40 yılı geçmemek ve Devlet tarafından belirlenen esaslara uygun olmak koşuluyla,

- a) Hayvan, buhar veya elektrikle işleyen tramvaylar yapılması,
- b) Elektrik veya havagazı ile aydınlatma yapılması,
- c) Elektrik tesisleri ve içme suyu yapılması ve dağıtılması için imtiyazlar tanınması,
- d) İl içinde otomobil, otobüs, omnibüs arabalarının işletilmesi,
- e) Çeşitli sanayilere ait fabrikaların kurulması,

için ruhsat verme görevi verilmiştir. Ancak, bu imtiyazlar ve otobüs işletmeciliği görevi, 1580 sayılı Kanun'la, belediye sınırları içerisinde, belediyelere görev olarak verilmiştir(Dönmez, 1996: 26).

775 sayılı Gecekondu Kanunu'nun 29. maddesiyle, il özel idarelerine gecekondu bölgelerinin tespit ve ıslahı için kamu tesisleri inşasını gerçekleştirme görevi verilmiştir(Dönmez, 1996: 26).

İl özel idaresi Kanunu'nun 80. maddesinin 3360 yasayla değiştirilmesinden önce il özel idarelerine rıhtım iskele ve benzeri tesisler yapmak görevi verilmiştir. Ancak, ilgili yasanın 80. maddesinin değiştirilmesiyle bu görev yasal dayanağını kaybetmiştir. Ancak, 3348 sayılı Ulaştırma Bakanlığı'nın Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun' un 9. maddesinin (a) ve (b) fıkraları ile il özel idarelerine, bu tür tesislerin altyapılarını yapma olanağı tanınmıştır(Dönmez, 1996: 26- 26).

İlk olarak 1934 yılında çıkarılan 2443 sayılı ve daha sonra 1939 yılında çıkarılan 3611 sayılı Bayındırlık Bakanlığının Kuruluş ve Görevlerine ilişkin Kanun ile, il özel idareleri tarafından yapılacak iskele, rıhtım, dalgakıran gibi tesislerin plân ve projeleri de Bakanlığa bırakılmıştır(Meriç ve Sakal, 2001: 179).

Bayındırlık faaliyetlerinin merkeze bırakılması eğiliminin başlıca iki nedeni bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, il özel idarelerinin büyük ölçüde maddi imkânsızlıklar içinde kalması, diğeri ise, devletin bu faaliyetlere ek olarak daha etkin ve verimli hale gelmesidir. Hizmetin tek elden plânlı bir biçimde yürütülmesinin ve büyük çaplı üretimin meydana getireceği fayda- maliyet açısından etkili olmuştur(Kayabaş, 1973: 96).

Başlangıçta il özel idarelerinin yetersiz oldukları yönleri gidermek, daha etkin ve verimli yerel hizmet sunulması amacıyla kurulan Karayolları, Köy Hizmetleri, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü gibi kurumlar, kendilerinden beklenen fonksiyonları yerine getirememekte ve bunun yanı sıra kaynakları israf eden bir yapılanma içerisinde faaliyetlerine devam etmektedirler. Bu kurumlar tamamen politize edilmeye müsait, kendini merkezi hükümete karşı sorumlu hisseden ve özellikle de yerel halkın ihtiyaçlarına cevap veremeyen bir anlayışla yönetilmeye devam etmektedirler(Ulusoy ve Akdemir, 2002:145).

Halen belirli bir il sınırları içerisindeki Devlet anayolları dışındaki ikinci derecedeki yol ve köprüler bakımından, hizmetin yerel yönetimler tarafından görülmesinin etkinliği arttırdığını kabul etmek gerekir. Ancak bu yolların yapılmasında, üzerinde durulması gereken en önemli faktör, gelir imkânları olmuştur. İl özel idareleri bu açıdan yetersizlik içerisinde kalmalarından dolayı, bayındırlık hizmetlerinde fonksiyonlarını kaybetmişlerdir. Bunlarda zamanla merkezi idare tarafından üstlenilmiştir. Aslında, hem hizmetin görülmesindeki etkinlik hem de yayılma sahası açısından il sınırları içerisindeki yol yapım hizmeti yerel niteliktedir(Yalçındağ, 1997:32). Dolayısıyla, kendilerine yeterli derecede maddi imkânlar sağlandığında, il özel idareleri bayındırlık faaliyetlerini daha etkin ve verimli bir biçimde yerine getirebilirdi(Ulusoy ve Akdemir, 2002:145).

1.4.2. Kültür ve Eğitim İle İlgili Görevler

Diğer ülkelerdeki uygulamalarda da olduğu gibi Türkiye’de de 1913 yılında çıkarılan kanundan itibaren il özel idarelerine eğitim hizmetlerinde aktif bir rol verilmiştir(Meriç ve Sakal, 2001: 180).

İl Özel İdaresi Kanunu’nun 78. maddesinin 9. fıkrasında, İl özel idarelerinin eğitimle ilgili görevleri, ‘İlköğrenimin sağlanabilmesi amacıyla genel ve ihtiyaç duyuldukça gezici ilkokullar açması, işçilere ve fakirlere ait gece okulları kurması ve inşası ve bunları, genel milli eğitim kanununa göre yönetmeleri ve gözetmeleri’ şeklinde ifade edilmiştir.

Bu ve diğer yasalarla il özel idarelerine verilmiş veya fiilen bu idareler tarafından yürütülen kültür ve eğitim görevleri; eğitim ve öğretim görevleri, kültür ve sanat görevleri ve beden eğitimi ve spor görevleri şeklinde sınıflandırılabilir (Dönmez,1996:27).

İl özel idaresi Kanunu’nun 78. maddesinin 9. fıkrası gereğince; İlkokul ve ilköğretim okulları, işçi ve yoksullar için gece okulları açmak, bu amaçla bina ve tesis yapmak; orta öğrenim öğrencileri için pansiyon, yüksekokul öğrencileri için yurt açmak, yine 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu gereğince; ilk ve ortaöğrenim okullarının bina ve tesislerin yapım, bakım, onarım ve donatımını

yapmak, okul için arsa temin etmek, öğrencilere sosyal yardımda bulunmak ve halk eğitimi amacıyla dersane ve kurslar açmak il özel idarelerinin eğitim ve öğretim ile ilgili görevleridir.

1913 yılında geçici olarak çıkartılmış bir Kanunda öngörülen eğitim alanındaki görevlerin Cumhuriyet döneminde de il özel idareleri tarafından yürütülmesi mümkün değildi. Çünkü, buna il özel idarelerinin mali yapısı ve idari yapısının yeterli gelmesi olanaksızdı. Nitekim, günümüzde bu görevlerden sadece ilköğretim ile ilgili olanların sadece bir kısmı il özel idarelerinin sorumluluğuna bırakılmış, diğerleri ise tamamen Milli Eğitim Bakanlığı tarafından üstlenilmiştir (Nadaroğlu,1998:184).

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, ilkokul bina ve tesisleri ile öğretmen evleri yapımının Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından yürütülmesi ilkesini kabul etmiş ancak, adı geçen Bakanlığın bu hizmeti il özel idareleri aracılığıyla da yürütülebileceğini ayrıca belirtmiştir. Bu binaların bakım ve onarımları ise il özel idareleri ve köy bütçeleri tarafından yapılmaktadır. İl özel idareleri bundan dolayı gelirlerinin yüzde 20'lik kısmını ilkokul hizmetlerine ayırmakla yükümlü tutulmuşlardır. Günümüzde, il özel idarelerinin sınırlı ilköğretim hizmetleri dışında eğitimle ilgili herhangi bir görevi kalmamıştır. Oysa, 1951 yılına kadar geçen dönemde ilkokul öğretmenlerinin maaşları bile il özel idareleri tarafından ödenmiştir (Nadaroğlu, 1998:184)

Son yıllara kadar, hemen hemen bütün köylerde okul binalarının yapımında, il özel idarelerinin büyük katkısı olmuştur. Kaldı ki, il özel idarelerinin yöresel talep ve ihtiyaçları yerinde belirlemek açısından da etkinlikleri vardır. Beliren bölge taleplerinin, daha sonra maddi katılmasıyla sonuçlandığı da görülmektedir. Bu nedenle hizmetin belirli ölçüde yerel yönetimlerde bırakılarak değinilen yolların kapatılmaması gerekir. Nitekim, bu amaca yönelik olarak, il özel idarelerine genel bütçe içerisinde gayeye bağlı (şartlı) yardımlarda yapılmaktadır (Öncel,1992:18).

İl özel idarelerine, İl özel idaresi Kanunu ile verilen kültür ve sanat görevleri, sanatsal, kültürel ve folklorik faaliyetleri desteklemek, müze ve basimevleri açmak ve iletmektir (Dönmez,1996:27).

İl özel idareleri bu görevlerle çeşitli şekillerde ilgilenmişlerdir. Bunlardan, tarım ve sanayi müzeleri ile basımevi kurmak ve iletmek görevleri, İl özel idaresi Kanunu'nda yer almıştır. Bu konudaki diğer görevlerinin herhangi bir yasal dayanağı yoktur. Ancak, hizmet ve yerel geleneklerin zorlamasıyla, bir çok il özel idaresi, milli ve mahallî bayramların kutlanmasına ilişkin törenlerin giderlerine ve yine aynı şekilde mahallen kurulmuş folklor ekiplerine spor kulüplerine ve çeşitli kültürel faaliyette bulunan dernekler yardımlar yapmaktadırlar (Dönmez,1996:28).

1.4.3. Sağlık ve Sosyal Yardım ile İlgili Görevler

Sağlık ve sosyal yardımlarla ilgili olarak il özel idarelerine verilen görevleri; sağlık kurumları kurulması, çevre sağlığı ve sosyal yardımla ilgili görevler olmak üzere üç ana gruba ayırmak mümkündür.

İl özel idarelerine, sağlık ve sosyal yardım alanında, öksüz ve yetim çocuklar için yuvalar, hastaneler, akıl hastaneleri ve düşkünler evi gibi sağlık ve yardım tesisleri kurma görevleri verilmiştir. Ancak, 1936 yılında çıkarılan 3017 sayılı kanun, sağlık kuruluşlarının fenni ve idarî işlerini düzenlemek, personelini atamak ve bu kurumlarını denetleme yetkisini Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına vermiş, 1953 yılında çıkarılan 6134 sayılı kanun ile de, İl Özel İdarelerinde bulunan sağlık tesislerini bedelsiz olarak Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına devretme hakkı tanınmıştır. Böylece İl Özel İdarelerine, sağlık tesislerinin kurulması ile ilgili hizmetlerin sadece mali külfeti kalmıştır(Nadaroğlu, 1998: 185).

İl Özel idarelerine ayrıca, mali imkânları ölçüsünde, il içerisindeki, sağlık açısından kurutulması zorunlu görülen göl ve bataklıkların kurutulması, sıtmanın yok edilmesi konusunda ilgili kuruluşlar ile ortak çalışmalar yapılması, kasaba ve köylerin sağlığına ilişkin tıbbî ve sosyal yardımların sağlanması ve yürütülmesi gibi görevler de bazı yasalarla verilmiştir. Ancak, yapılan araştırmalarda, il özel idarelerinin belirtilen hizmetlerle ilgili doğrudan bir harcama veya faaliyeti tespit edilememiştir. Sadece, bazı bulaşıcı hastalıklarla savaş için bütçelerine ödenek koydukları, fakat çoğu kez bunların da harcanmadığı anlaşılmıştır(Dönmez, 1996: 23-24).

Sağlık bölgesel nitelikte olduğu gibi ulusal düzeyde de kapsamlı etkileri olan bir faaliyettir. Bu tür faaliyetlerin merkezî hükümet tarafından yerine getirilmesi etkinliği ve verimliliği arttıracaktır. Bir anlamda sadece bina yapmakla sınırlı bir yetkisi kalan il özel idarelerinin bu konudaki önemi ve etkinliği gittikçe azalmıştır. Günümüzde artık, il özel idarelerinin sağlık alanında yerine getirdiği hizmetlerin çok büyük ölçüde azaldığı görülmektedir(Ulusoy ve Akdemir, 2002: 146).

1.4.4. Tarım ve Hayvancılıkla İlgili Görevler

İl Özel İdarelerinin tarım ve hayvancılık alanında örnek çiftlikler ve fidanlıkların kurulması, yabancı ağaçların aşılınması, ziraat aletleri depolarının kurulması ve bu aletlerin çiftçiye kiraya verilmesi, damızlık hayvan depolarının kurulması, at yarışlarının düzenlenmesi, tarım müzelerinin kurulması, yeni ürün türlerinin yetiştirilmesi için parasız fidan ve tohum dağıtılması, orman yetiştirilmesi, tarım alanında gelişme sağlamak için her türlü girişimde bulunulması gibi görevler verilmiştir(Keleş, 1989: 48-49).

Ancak, bir yandan il özel idarelerinin gelir yetersizliği yüzünden bu işleri gerektiği gibi yerine getirmemeleri, diğer yandan devletin bu alanda etkin bir biçimde örgütlenememesi sebebiyle tarım ve hayvancılık işleri ile ilgili görevlerin büyük bir kısmı merkezî idareye bırakılmıştır. Bugün İl özel idarelerinin sadece, tohumluk yetiştirilmesi, örnek çiftlik ve fidanlık kurulması ve damızlık hayvan sağlanması gibi görevleri kalmıştır(Meriç ve Sakal, 2001: 181).

Türkiye bir tarım ülkesi olduğu için, tarım ve hayvancılıkla ilgili işlerle merkezî hükümet ilgilenmek zorunda kalmış ve hemen hemen her bölgede teşkilatlanmıştır. Önceleri, İl özel idarelerinin tarım ve hayvancılık konularında çok faydalı görevler yaptıkları ve merkezî idarenin ulaşamadığı işlerde büyük ölçüde etkin oldukları bilinmektedir. Ancak, 1926 yılında 904 sayılı kanun ile hayvan ıslahı ile ilgili çalışmalar Ziraat Bakanlığına ait bir görev haline gelmiştir. 1935 yılında Ziraat Vekâleti Kuruluş Kanunu ile bu alandaki birçok görev de Tarım Bakanlığına devredilmiştir. Böylece, günümüzde il özel idarelerinin tarım ve hayvancılık alanındaki görevleri oldukça azalmıştır(Öncel, 1992: 119).

1.4.5. İktisadî ve Ticarî Görevler

İl Özel idarelerine, iktisadî ve ticarî alanda, yıllık programların hazırlanması ve uygulanması; tasarruf ve sandık kurumlarının kurulması ve kurulmasına izin verilmesi; ticaret ve sanayi odalarının açılması, sanayi üretimin teşvik etmek amacıyla sergi, Pazar ve panayırın açılması; ticaretle ilgili işlerin geliştirilmesi ve yerel servetin çoğaltılması için gerekli önlemlerin alınması; ilin ihtiyaçlarına göre tuğla, kireç ve benzeri fabrikaların kurulması; turistik otel, motel ve gazinoların yapılması ve işletilmesi; arıcılık el sanatları kursları ve atölyelerinin açılması, mahallinde kurulan sınaî ve ticari şirketlerin hisse senetlerini alarak, bu kuruluşlara ortak olması gibi görevler verilmiştir. Ancak bu görevler de zaman içerisinde büyük ölçüde merkezî yönetime devredilmiştir(Dönmez, 1996: 30-31).

İl özel idarelerinin semt ve kasabalarda tramvay, su, elektrik ve havagazı gibi alanlarda faaliyet gösterecek olan işletmelere kırk yıla kadar imtiyazlar da verilebilir(Ulusoy ve Akdemir, 2002: 147).

İl özel idarelerinin iktisadî ve ticarî alanlardaki görevlerinin büyük bir kısmı Cumhuriyet döneminde çıkartılan kanunlarla Ticaret ve Sanayi Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığına devredilmiştir(Nadaroğlu, 1998: 185).

1.4.6. Diğer Görevler

İl özel idareleri vali ve kaymakam konaklarının inşası, döşenmesi, bakımı; valilik makam otomobilinin işletme giderleri ile valilik temsil giderlerinin karşılanması ve köylerde telefon irtibatının kurulması gibi diğer bazı çeşitli görevleri de üstlenmişlerdir. İl özel idareleri belirtilen görevlerin özellikle vali konağının inşası ile otomobilinin işletme giderleri ve temsil giderleri ile ilgili masrafların karşılanması görevlerini halen aralıksız bir biçimde sürdürmektedir(Nadaroğlu, 1998: 185).

Ayrıca, il özel idaresinin istediği zaman il matbaası kurma görevi de bulunmaktadır(Ulusoy ve Akdemir, 2002: 147).

İl özel idarelerine başlangıçta verilmiş olan tüm bu görevler incelendiğinde, günümüzde Avrupa Birliği ülkeleri ve ABD' de geçerli olan geniş bir görev alanının bu yerel yönetim birimi için uygun bulunduğu görülür. Ancak, il özel idareleri, üstlenmiş oldukları bu görevlerin bir kısmını önceleri başarı ile yürütmüş, sonra giderek güçsüzleşmiş ve günümüzde neredeyse varlığı tartışılan bir kurum haline gelmiştir. Diğer yandan, merkezî yönetim ile il özel idareleri arasında görev bölüşümündeki karışıklık ve ikilem hâlâ devam etmektedir. Günümüzde il özel idareleri üstlenmiş oldukları görevlerle ilgili plân ve programların hazırlanmasında insiyatif kullanamamaktadırlar(Öztürk, 1997: 66).

04.03.2005 tarihindeki 5302 sayılı yeni il özel idaresi kanunuyla il özel idarelerinin görevleri iki gruba ayrılmıştır(5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu). Buna göre,

İl özel idaresi mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla,

- a) Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, sosyal hizmet ve yardımlar yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binaların, yapım, bakım, onarım ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin, hizmetleri il sınırları içinde,
- b) İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre acil yardım ve kurtarma, kültür, turizm gençlik ve spor, orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında, yapmakla yetkili ve görevlidir.

1.5. İL ÖZEL İDARELERİ MALİYESİ

İl özel idarelerinin mali yapısı, bu kurumların gelirleri, giderleri ve bütçesinden oluşmaktadır.

1.5.1. İl Özel İdaresi Gelirleri

Günümüzde il özel idaresi maliyesi, gelir düzeni açısından birçok yönü itibariyle eskidir ve geniştir. Bunun ana nedeni, çağdaş vergicilik anlayışının bir gereği olarak, fazla gelir getiren vergilerinin tümünün zaman içerisinde merkezî yönetimin gelirleri arasında yer almasıdır(Nadaroğlu, 1998: 191).

1.5.1.1. ÖZgelirler

İl özel idarelerinin özgelirleri 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve diğer mevzuatla sağlanan gelirlerden oluşmaktadır. Bu gelirleri şu şekilde sıralamak mümkündür(Ulusoy ve Akdemir, 2002: 152-153):

ÖZgelirler içerisinde İl Özel İdaresi Kanunu ile elde edilenler şunlardır:

- a) Özel kanunlarla tanınmış vergi, resim ve harç gelirleri,
- b) Genel, katma ve özel bütçeli idarelerden aktarılabacak olan ödenekler,
- c) Her çeşit teşebbüs ve faaliyetler karşılığında sağlanacak gelirler,
- d) Genel bütçe ve vergi gelirlerinden ayrılacak paylar,
- e) Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden doğacak gelirler,
- f) 3194 sayılı İmar Kanununun 42. maddesine göre tahsil edilecek para cezaları ile diğer para cezaları,
- g) 3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca verilecek İnşaat ruhsatı ile yapı kullanma izninden alınacak harçlar,
- h) Tahsil ve hisse senetlerinin faiz ve temettüleri ile bunların itfasından veya satışından elde edilecek gelirler ve bankadaki paraların faiz ve diğer gelirleri,
- i) Hizmet karşılığında alınacak ücretler,
- j) Her türlü bağışlar
- k) Milli Park statüsünde bulunmayan, doğal güzellikleri taşıyan veya tarihi harabe niteliğinde olup, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ücretli

giriş tabi tutulmayan yöreler için valilerin teklifi, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın onayı ile alınacak giriş-gezi ücretleri.

Diğer mevzuatların vasıtasıyla elde edilen gelirler ise şunlardır:

- a) 1901 tarihli Taşocakları Nizamnamesi gereğince, taşocakları işletmelerinden izin ve ruhsat harcı ile taşocaklarından çıkarılıp işletilen ve satılan maddelerin net satış bedelinden yüzde 15'lik pay,
- b) Özel idareler tarafından yönetilen basımevi, fidanlık gibi kurumlar hasılatı ile özel idarelerinin katıldıkları ortaklıklardan alınan paylar,
- c) 3039 sayılı Çeltik Ekim Yasasının 10. ve 31. maddeleri gereğince, çeltik ekimi yapanlardan alınan ücret ve ceza giderleri,
- d) 7736 sayılı Devlet Orman İşletmelerinden ve Kereste Fabrikalarında satılan orman mallarından Vilâyet Hususi İdaresi için Hisse Alınması Hakkındaki Kanunun 1. maddesi gereğince, tomruk ve mamul kereste satışından alınan yüzde 3 oranında ücret,
- e) İl Özel İdare Kanununun 80. maddesinin 4. ve 9. fıkrası ve 3004 sayılı İskelelerin Ne Suretle İdare Edileceğine Dair Kanunun 1,2, ve 5. maddeleri gereğince; İskele, kayık ve sallardan alınan geçiş ücretleri, gibi gelirler de il özel idarelerinin özgelirleri arasında yer alır.

1.5.1.2. Devlet Gelirlerinden Paylar

5 Şubat 1981 tarihli Resmi Gazete' de yayınlanan 2380 sayılı Kanun ile 01.03.1981 tarihinden itibaren, İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirleri tahsilât toplamı üzerinden yüzde 1 pay verilmesi öngörülmüştür. Aynı Kanunda her ay İller Bankasına yatırılacak olan bu payların yüzde 80' inin son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre, İller Bankası tarafından, il özel idarelerine dağıtımın plânlanmasına, ortak fonda toplanacak yüzde 20'nin dağıtımının ise, İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanacak yönetmeliklere göre yapılmasına ilişkin bir usûl geliştirilmiştir. 3004 ve 3239 sayılı kanunlarla, bu kanunda, iki değişiklik yapılmıştır. Kanunun son şekline göre, genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamı üzerinden verilen payın oranı yüzde 1,70 olarak belirlenmiştir. Bu pay gelir saymanları

tarafından aylık olarak hesaplanıp tahsil edilen ayı takip eden ay sonuna kadar İçişleri Bakanlığı emrinde ayrı bir hesaba yatırılmak üzere İller Bankasına gönderilir. İller Bankasında her ay sonuna kadar toplanan il özel idare payının Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilât toplamının yüzde 1,4' üne tekabül eden bölümün yüzde 80' i banka tarafından İçişleri Bakanlığınca belirtilecek son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre il özel idarelerine dağıtılır. Yüzde 20' si İller Bankasında, il özel idareleri için İçişleri Bakanlığı emrinde olmak üzere İller Bankasında açılan “Mahallî İdareler Fonu” hesabına yatırılmak için genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilât toplamının yüzde 0,30'una tekabül eden bir kesinti yapılır. Bu kanunu uygulanması açısından “Genel Bütçe Vergi Gelirleri Hâsılat Toplamı” ifadesi, söz konusu vergi gelirleri tahsilât toplamından vergi iadeleri düşüldükten sonra kalan kısmı ifade etmektedir. Fakat, bu oranların 1987 yılından itibaren tam olarak uygulanması, 1987 yılına kadar geçecek olan dönemde ise, kademeli bir artışın yapılması öngörülmüştür. Buna rağmen 1987 yılından itibaren, her yılın Bütçe Kanunu'na konulan birer madde ile yüzde 1,70 oranı, yüzde 1,20 şeklinde uygulanmıştır. Bundan sonraki yıllarda hangi oranın kullanılacağı ile meçhuldür(Nadaroğlu, 1998: 191-192).

İl özel idarelerine ayrıca, Emlak Vergisinden de pay verilmektedir. 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun, 3239 sayılı kanuna eklenen 88. maddesine göre, 1985 yılından beri, belediyeler tarafından toplanan Emlak Vergisinin %15' i il özel idarelerine pay olarak ayrılmaktadır(Ulusoy ve Akdemir, 2002: 155).

Kanun koyucu tarafından genel bütçe vergi gelirlerinden yerel yönetimler için ayrılan paylar yeterli değildir. Ancak, kanun koyucu bu konuda bir denge sağlamak zorundadır(Kutlu, 1991: 140).

1.5.1.3. Devlet Yardımları

Yerel yönetimlerin gelirlerinin yetersizliği sebebiyle meydana gelen açıkların merkezî idare tarafından giderilmesi için yapılan yardımlardır.

İl Özel İdaresi Kanununun 80. maddesinin 3. fıkrası ile, genel, katma ve özel bütçeli idarelerden, il özel idarelerine ödenek aktarılabileceği ve aynı maddenin 10.

fıkrası ile de, il özel idarelerinin bağış kabul edebileceği hükme bağlamıştır. Bu çerçevede, il özel idarelerine devlet yardımı olarak iki fondan yardım yapılmaktadır. Bu fonlar, İl Özel İdareleri Fonu ve Mahallî İdareler Fonu' dur(Dönmez, 1996: 47).

1.5.1.3.1. İl Özel İdareleri Fonu

İl özel idareleri fonu, genel bütçe vergi gelirlerinin yüzde 1,20 oranındaki payından ayrılan ve genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamının yüzde 1,4'üne tekabül eden bölümün yüzde 20'sinden oluşmaktadır(Dönmez, 1996: 48).

İl özel idarelerine ayrılan bu fonun kullanma esas ve usulleri bir yönetmelikte belirlenmiştir. Bu yönetmeliğin 4. maddesine göre il özel idareleri fonundan şu hizmet ve yatırımlar için yardım yapılmaktadır(Meriç ve Sakal, 2001: 188-189):

- a) Tarım ve hayvancılıkta üretimin arttırılmasını, tarımda sanayinin gelişmesini sağlayacak nitelikteki yatırımları,
- b) Kültür ve turizmin gelişmesine yönelik yatırım ve hizmetler,
- c) Anonim şirketlere iştirâkler,
- d) Altyapı hizmetleri için özel idare araç parklarına iş makinesi alınması,
- e) Yerel yönetimler personel eğitim tesisleri yapımı, onarımı, donatımı ve işletilmesi,
- f) Fakir öğrenciler için yurt yapımı, onarım, donatım ve işletilmesi,
- g) Hizmet binaları ile lojman satın alınması ve yaptırılması,
- h) Düşkünler evi yaptırılması ve onarımı,
- i) İl ve ilçe merkez belediye sınırları dışında spor tesisleri,
- j) Kırsal alanda sağlık ocağı yapımı ve onarımı,
- k) Valilik misafirhanesi yapımı, satın alınması, onarılması ve donatımı,
- l) Projeye dayalı köy altyapı hizmetleri,
- m) İçişleri Bakanlığınca yapılmasında zorunluluk görülen diğer hizmetler.

Yönetmeliğin 5. maddesine göre, yardımlar aşağıdaki öncelik sırasına göre yapılır(Keleş ve Yavuz, 1989: 56):

- a) Hemen üretime geçebilecek yatırımlar,

- b) Döviz sağlayıcı yatırımlar,
- c) Sabit sermaye yatırımı tamamlanmış, ancak işletme sermayesi yetersizliği yüzünden faaliyete devam edemeyen yatırımlar,
- d) Başak nedenlerle yarım kalmış yatırımlar,
- e) Kalkınmada öncelikli yörelerdeki yatırımlar.

Yönetmeliğin 7. maddesinde ise, fon yardımlarının üst sınırı ile ilgili olarak şu hükümler yer almaktadır(Dönmez, 1996: 49).

- a) İl özel idareleri kendi uyguladığı, ya da en az yüzde 51 hissesi kendisine ait projelerde yüzde 70'ini,
- b) Sermaye şirketlerine iştirâk halinde, il özel idaresi ortaklık payının yüzde 70'ini geçemez.

Yönetmeliğin 6. maddesi gereğince, fondan yardım isteyen iller “gerekçeli bir istek yazısına” şu belgeleri ekleyeceklerdir(Keleş ve Yavuz, 1989: 56):

- a) İl Daimi Encümen kararı,
- b) Yardım konusu yatırımın onanmış projesi,
- c) Yardım konusu yatırımın keşif özeti,
- d) Bir önceki mali yılın kesin hesaplarından çıkarılmış, mali durum cetvelleri,
- e) Sanayiye yönelik yatırımlar için fizibilite raporu

Bakanlığın onayı üzerine, yardım parasının ilgili valilik emrine gönderilmesi için İller Bankasına talimat verilecektir. İller Bankası söz konusu yardım parasını 15 gün içerisinde valilik emrine gönderir.

1.5.1.3.2. Bakanlık Bütçelerinden Yapılan Yardımlar

İl özel idarelerine bakanlık bütçelerinden de bazı yardımlar yapılmaktadır. Bu yardımların başlıcaları aşağıdaki gibidir(Ulusoy ve Akdemir, 2002: 155):

- a) DPT bütçesinde yer alan ödenekten kalkınmada öncelikli yöreler için il özel idarelerine yapılan yardım,
- b) Turizm Bakanlığı tarafından, mahallî, milli ve milletlerarası turizm faaliyetlerini düzenleyen il özel idarelerine yapılan yardım,
- c) Turizm Bakanlığı tarafından turizm amaçlı altyapı uygulamaları için bütçeden ayrılan yardım,
- d) Kültür Bakanlığı tarafından il özel idarelerinin düzenleyeceği kültür etkinliklerine yapılan yardım,
- e) Acil destek programından il özel idarelerine yapılan yardım,
- f) İlköğretim ve Eğitim Kanunu uyarınca il özel idaresine aktarılan ödenek,
- g) Köy hizmetleri genel bütçesinden aktarılan ödenek,
- h) Beden terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü bütçesinden aktarılan ödenekler
- ı) DPT bütçesinden aktarılan ödenekler

1.5.1.3.3. Mahallî İdareler Fonu

İl özel idarelerine yardım sağlayan bir diğer fon da, Mahallî İdareler Fonu'dur.

Genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere ait paydan yüzde 0,25, il özel idarelerine ait paydan ise, yüzde 0,20 oranında aktarılacak payla oluşturulacak olan yüzde 0,45'lik bölüm "Mahallî İdareler Fonunu" nu meydana getirmektedir. Bu fon, İçişleri Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından kullanılmak üzere İller Bankasında açılan bir hesapta toplanmaktadır(Dönmez, 1996: 50-51).

Mahallî İdareler Fon Yönetiminin 4. ve 5. maddelerine göre, Mahallî İdareler Fonunda biriken paranın yüzde 20'si il özel idarelerine ve köylere yardım için ayrılmaktadır.

1.5.1.4. Olağanüstü Gelirler

İl özel idarelerine bütçenin olağanüstü fazla vermesi ile ek gelir aktarılabilir. Ayrıca, borçlanma ve olağanüstü giderleri karşılamak üzere gerektiğinde bütçeden yapılacak yardımlar olağanüstü gelirler arasında yer alır(Ulusoy ve Akdemir, 2002: 156).

İl özel idareleri borçlanma yoluyla da gelir sağlayabilirler. Ancak İl Özel İdaresi Kanununun 131. maddesi ile borçlanma konusundaki yetkileri sınırlandırılmıştır. Buna göre, il özel idareleri, ancak bayındırlık, sağlık ve öğretim hizmetlerine harcamak için borç alabilirler. Borçlanacak miktar, il özel idaresi adi gelirlerin üçte birini geçmiyorsa, valinin teklifi ve il genel meclisinin onayı borç almak için yeterlidir. Adi gelirlerin bir yıllık tutarına kadar olan borçlanmalar için Bakanlar Kurulu Kararı ve Cumhurbaşkanının onayı gerekmektedir(Nadaroğlu, 1998: 193).

İl özel idareleri genellikle İller Bankasından borç almaktadırlar. İller bankası vereceği borcu, il özel idarelerinin yıllık adi gelirlerinin yüzde 15'i ile sınırlandırmıştır(Nadaroğlu, 1998: 193).

Çizelge-1' de il özel idaresi gelirleri ve bu gelirlerin genel bütçe ve GSMH içerisindeki payları gösterilmektedir.

Çizelge-1: İl Özel İdaresi Gelirleri Ve Bu Gelirlerin Genel Bütçe ve GSMH İçindeki Oranı

Yıllar	Vergi Dışı Gelirler	Vergi Gelirleri	Toplam Gelirler	Gelirlerin Genel Bütçe İçindeki Oranı(%)	Gelirlerin GSMH İçindeki Oranı(%)
1990	426.089	1.439.593	1.865.682	3.3	0.4
1991	731.209	2.430.405	3.161.614	3.2	0.4
1992	1.161.609	5.029.540	6.191.149	3.5	0.5
1993	2.211.981	9.309.122	11.521.103	3.2	0.5
1994	4.418.622	13.848.631	18.267.253	2.0	0.3
1995	26.425.759	10.146.115	36.571.874	1.9	0.2
1996	72.247.776	19.882.286	92.130.062	1.8	0.2
1997	182.561.129	47.123.268	229.684.397	1.9	0.3

(Kaynak: 1991-1998 DİE Yıllıkları.)

Çizelge-1 incelendiğinde, il özel idaresi gelirlerinin sürekli olarak arttığı ancak bu gelirlerin genel bütçe ile GSMH içindeki paylarının da sürekli olarak azaldığı göze çarpmaktadır. Dikkat çeken bir başka husus ise, zaman içerisinde vergi dışı gelirlerin, vergi gelirlerinin çok üstüne çıkmış olmasıdır.

İl özel idaresi gelirlerinin genel bütçe ve GSMH içindeki oranının her geçen yıl azalması bu kurumların etkinliğini yitirmesine sebep olmuştur(Canpolat, 1998: 78).

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, il özel idaresinin giderlerini genel bir sınıflandırma ile şu şekilde belirlemiştir(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.42):

- a) Kanunla gösterilen il özel idaresi vergi, resim, harç ve katılma payları,
- b) Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar,
- c) Genel özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler,
- d) Taşınır ve taşınmaz malların kira satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,
- e) İl genel meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler,
- f) Faiz ve ceza gelirleri,
- g) Bağışlar,
- h) Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler,

i) Diğer gelirler.

1.5.2. İl Özel İdaresi Giderleri

İl Özel idarelerine, ilgili yasayla çok sayıda görev verilmiştir. İl özel idareleri bu görevleri yerine getirebilmek için birçok harcama yapmak zorundadır. Bu harcamalar il bütçesiyle verilen yetkiyle sınırlıdır. İl özel idaresinin giderleri 3360 Sayılı İl Özel İdareleri Kanununun 82. maddesinde belirtilmiştir. Bu giderler aşağıdaki gibidir(Ulusoy ve Akdemir, 2002: 157-158):

- a) 3360 sayılı kanun ve diğer kanunlarla verilen mahallî görevlerin yerine getirilmesi için yapılan harcamalar,
- b) Özel kanun, karar, ilan ve sözleşmelere dayanan harcamalar, paylar, ödemeler ve borçlar,
- c) Özel İdare gelirlerinin tahsil giderleri,
- d) İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak bir yönetmelikte esas ve usulleri belirlenecek temsil, ağırlama ve tören giderleri,
- e) 3194 sayılı İmar Kanunu ile valiliklere verilen görevlerin yerine getirilmesi için yapılan harcamalar,
- f) Yönetim ve Personel Giderleri,
- g) İl genel meclisi ve İl daimi encümeni başkan ve üyelerinin ödenekleri ve yollukları ile diğer görevlilerin yollukları,
- h) Kanunlar gereğince başka kurum, kuruluş ve teşebbüslere yapılacak yardımlar ve il özel idaresi teşebbüslerine verilecek sermayeler ile özel idarelerin katılmayı uygun bulduğu şirket, kooperatif, birlik, kamu yararına hizmet yapan dernekler ve benzeri ortaklığa katılma payları ve yardımlar,
- i) İl özel idaresi mallarının vergi, resim, harç ve sigorta giderleri,
- j) 1136 Sayılı Avukatlık Kanununun 180. maddesi gereğince kesinleşmiş özgelerin 1/1000' i nispetinde konulacak ve mahkeme kararına dayanan vergi karşılığı olarak barolara yapılacak yardım giderleri,
- k) İl özel idaresi hizmetleri ile ilgili diğer giderler.

İl özel idare harcamaları; cari harcamalar, yatırım harcamaları ve transfer harcamalarından oluşmaktadır.

Cari harcamalar; personel giderleri, ödenek giderleri, kurum giderleri ve diğer giderler şeklinde sınıflandırılır. Yatırım harcamaları; etüt ve proje giderleri, yapı-tesis ve büyük onarım giderleri, kurum giderleri ve çeşitli giderler olarak sınıflandırılır. Transfer harcamaları ise; kurumlara katılma payları ve sermaye teşkilleri, kamulaştırma ve taşınmaz mallar satın alımları, iktisadi ve malî transferler, sosyal transferler ve borç ödemeleri olarak sınıflandırılmaktadır(Dönmez, 1993: 47).

Çizelge-2' de il özel idaresi giderleri ve bu giderlerin genel bütçe ve GSMH içindeki payları gösterilmektedir.

Çizelge-2: İl Özel İdaresi Giderleri Ve Bu Giderlerin Genel Bütçe ve GSMH İçindeki Payları

Yıllar	Cari Harcamalar	Yatırım Harcamaları	Transfer Harcamaları	Harcama Toplamı	Giderlerin Bütçe İçindeki Oranı(%)	Giderlerin GSMH İçindeki Oranı(%)
1990	278.124	1.015.925	239.736	1.533.785	2.2	0.3
1991	426.704	2.047.799	395.012	2.869.515	2.1	0.4
1992	793.965	3.710.861	741.626	5.246.451	2.3	0.4
1993	1.485.678	7.036.064	1.244.402	9.766.144	1.9	0.4
1994	2.487.335	10.423.672	1.911.578	14.822.585	1.6	0.3
1995	4.616.229	19.578.807	3.681.615	27.876.671	1.6	0.3
1996	10.580.21	49.740.151	8.023.992	68.344.359	0.9	0.2
1997	26.859.520	133.485.610	17.250.127	177.595.257	1	0.3

(Kaynak: 1990-1998 DİE Yıllıkları.)

Çizelge-2 incelendiğinde, il özel idarelerinin harcama kalemleri içerisinde en çok yer tutan kalemin yatırım harcamaları olduğu göze çarpmaktadır. Bu kalemin toplam harcamalar içerisindeki ağırlığı oldukça fazladır. Diğer yandan il özel idaresi giderlerinin genel bütçe ve GSMH içindeki oranı gittikçe düşmektedir. Ancak, bu düşüş gelirlerin düşüş hızından daha yavaştır.

5302 sayılı yeni İl Özel İdaresi Kanunu, il özel idaresi giderlerini şu şekilde sınıflandırmaktadır(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 43):

- a) İl özel idaresi binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler,
- b) İl özel idaresi personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler,
- c) Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri,
- d) Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler,
- e) İl genel meclisi tarafından belirlenecek ilkeler çerçevesinde, köylere ve köylerin aralarında kurdukları birliklere yapılacak yardımlar,
- f) İl özel idaresinin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve birliklerle ilgili ortaklık payı, üyelik aidatı giderleri,
- g) Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ve sigorta giderleri,
- h) Yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar,
- i) Dava takip ve icra giderleri,
- j) Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri,
- k) Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler,
- l) Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleri ile birlikte yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri,
- m) Sosyo-kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler,
- n) Özel idare hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri,
- o) Doğal afet giderleri,
- p) Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.

1.5.3. İl Özel İdaresi Bütçesi

İlin stratejik plânına uygun olarak hazırlanan bütçe, il özel idaresinin malî yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterir, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin verir. Bütçeye ayrıntılı harcama programları ile

finansman programları eklenir. Bütçe yılı devlet malî yılı ile aynıdır. Bütçe dışı harcama yapılamaz(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.44).

İl özel idaresinin bütçesi, genel bütçeye benzer esas ve usullerle hazırlanıp kabul edilen özel bir bütçedir. İl özel idaresi bütçesinin hazırlanma ve kabul edilme süreci şu şekilde açıklanabilir(5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu, md.45;Günday, 2003: 431).

Vali tarafından hazırlanan bütçe tasarısı eylül ayı başında il encümenine sunulur. İl encümeninin görüşü alındıktan sonra, bütçe tasarısı, kasım ayının birinci gününden önce il genel meclisine gönderilir. Bütçe tasarısı, meclis tarafından yılbaşından önce aynen, ya da değiştirilerek kabul edilir. Ancak, meclis, bütçe denkliliğini bozacak biçimde gider arttırıcı veya gelir azaltıcı değişiklikler yapamaz.

İl özel idare bütçesi ile ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir. İlçelerde bu yetki kaymakam tarafından kullanılır. İlçelere gönderilecek ödeneklerin, il özel idaresi malî kontrol yetkilisi tarafından vize edilmesi yeterlidir. Bu ödeneklerin harcanması sırasında ayrıca harcama öncesi kontrol işlemi yapılmaz(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.46).

Her yıl bütçesinin kesin hesabı, vali tarafından hesap döneminin bitiminden sonra gelen mart ayı içinde encümene sunulur. Kesin hesap ile il genel meclisinin mayıs ayı toplantısında görüşülerek karara bağlanır. Kesin hesabın görüşülmesi ve kesinleşmesinde, bütçeye ilişkin hükümler uygulanır(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.47).

İl özel idaresi bütçesi ile muhasebe işlemlerine ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığının görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmeliklerle düzenlenir(5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 48).

Herhangi bir nedenle yeni yıl bütçesi kesinleşmemiş ise, yeni bütçenin kesinleşmesine kadar geçen yıl bütçesi uygulanır. Çünkü, il özel idarelerinde geçici bütçe usulü uygulanmamaktadır(Günday, 2003: 431).

İçişleri Bakanlığının bütçe ile ilgili olarak bazı yetkileri bulunmaktadır. Bu yetkileri şöyle sıralamak mümkündür(Toprak, 2001: 33-34):

- a) Bütçedeki mevzuata aykırı madde ve deyimleri düzeltebilir,

- b) İl özel idaresinin tahsile yetkili olduğu halde bütçeye konmamış gelirlerini koyabilir ve konulanları kanuni haddeye çıkarabilir,
- c) İl özel idarelerinin tahsile yetkili olmadığı, gelirleri tahakkuk etmemiş taşınır ve taşınmaz malların satış gelirleriyle gerçekleşmemiş borçlanma gelirlerini çıkarabilir, kanuni yetki ve tarife üstündeki gelir tahminlerini kanuni haddeye indirebilir,
- d) Yapılması il özel idaresi görevlerinden olmayan hizmetler için konulmuş ödenekleri çıkarabilir,
- e) Bütçeye konulması kanunen zorunlu iken konulamamış ödenekleri koyabilir ve kanuni haddeye indirebilir,
- f) Kesinleşmiş ilâm, istikraz, tahvil, kredi, anlaşma ve sözleşme hükümlerine göre anapara ve faiz ödemelerini karşılamaya yetecek kadar ödenek koyabilir ve mevcutları bu amaçla yeteri kadar arttırabilir.

Bu sebepler dışında, İçişleri Bakanlığı tarafından bütçede hiçbir değişiklik yapılamaz.

İKİNCİ BÖLÜM

2. FAYDA-MALİYET ANALİZİ

2.1. GENEL OLARAK FAYDA – MALİYET ANALİZİ

İşletmelerdeki finansal yöneticilerin hepsi, tüm finansal kararlarda “fırma değerinin hisse senedi sahipleri açısından maksimize edilmesi” amacını gerçekleştirmeye çaba sarf ederler. Kamu kurumlarında ise, yöneticiler bu amaca hizmet etmekle birlikte, aldıkları finansal kararlarda toplumsal refahın maksimum kılınması amacını gerçekleştirmeye çalışırlar. Başka bir deyişle, kıt ekonomik kaynakların verimli ve hedefe yönelik bir biçimde kullanılmasını harcama ve yatırım kararlarının toplumsal refahı olumlu bir yönde etkilemesini, bir ilke olarak benimserler(Van Horne, 1978: 4-25).

Kamu yöneticileri, çeşitli gereksinimler nedeniyle birçok harcama, ya da yatırım projesi kararı ile karşılaşırlar. Ancak, çeşitli kısıtlar nedeniyle, bunlardan sadece birkaçını uygulayabilme imkânı bulabilirler. Kamu projelerinin büyük ölçekli oluşu ve genellikle yapılan yatırımın tekrar geri döndürülmesinin imkânsız oluşu nedeniyle, en uygun projelerin seçilmesi son derece önemlidir. Bu nedenle, yapılan bir harcama, ya da yatırım sonucunda ortaya çıkacak olan fayda ve maliyetlerin, oldukça geniş ve toplumsal açıdan ele alınması gerekir. Bu, hem demokrasi, hem de tüketici egemenliğı yönünden oldukça önemlidir. Bu tür bir kapsamlı anlayış, yatırım projelerinin özel sektör işletmeleri tarafından ele alındığı gibi sadece gelir, gider ve kâr kavramları bakımından yani, “açık fayda ve maliyetleri” yönünden değil, aynı zamanda “gizli fayda ve maliyetleri” yönünden dikkate alan bir yaklaşımla değerlendirilmesini gerekli kılar. Bu yaklaşım, fayda-maliyet analizidir(Keşi, 1983: 92-93). Fayda maliyet analizi, alternatif yatırım projelerinin çeşitli fayda ve maliyetlerini ölçmek ve karşılaştırmak için yapılan çabalardan ibarettir(Herber, 1975: 401-402).

2.1.1. Fayda – Maliyet Analizinin Tanımı ve Kapsamı

Fayda-Maliyet Analizi (FMA), kamu kesimi yatırım projelerinin değerlendirilebilmesini sağlayan bir tekniktir. Bu teknikte, temel olarak, bir projenin faydaları ve maliyetleri belirlenerek ölçülür ve karşılaştırılır. Eğer faydalar maliyetlerden fazla ise, proje gerçekleştirilmeye değerdir. Aksi halde, yani, maliyetler faydalardan fazla ise, proje gerçekleştirilmeye değmeyecektir. FMA, mantıklı bir yöntem olduğu için, hükümetlerin harcama programlarının analizinde kullanılması şaşırtıcı değildir (Browning and Browning, 1979: 83).

Görüldüğü gibi, FMA, kamu yatırım projelerinin arzu edilen ve arzu edilmeyen etkileri hakkındaki faydalı bilgileri sistematik olarak geliştirmek için kullanılan bir karar verme aracıdır (Park, 1997: 718).

FMA, genel olarak, bir ekonomi politikasının sonuçlarını toplum açısından değerlendirmeyi amaçlar. Kamu yatırım projeleri açısından ise, FMA, bir yatırım projesini topluma sağlayacağı faydalar ve yükleyeceği maliyetler açısından değerlendirir. Yani, FMA’ inde vurgulanan nitelik, “toplumsallık” olmaktadır. Bundan dolayı, FMA kapsam olarak ekonominin bütünü göz önünde tutar ve “toplumun genel refah düzeyi” ile ilgilenir (İşgüden, 1980: 5).

Aslında, bir fayda-maliyet analizcisi ile özel sektör yöneticisinin bir yatırım projesi ile ilgili yaklaşımları temelde aynıdır. Her ikisi de üzerinde durdukları yatırım projesinin sonuçları ile ilgilenir. Ancak, fayda-maliyet analizcisi, projenin toplumsal fayda ve maliyetlerini karşılaştırırken, özel sektör yöneticisi ise, sadece bireysel kârlılığı etkileyen parasal gelir ve maliyetlerle ilgilenir. Yani, FMA, özel sektörün gelir kavramı yerine “toplumsal fayda”, maliyet kavramı yerine “toplumsal maliyet” ve kâr kavramı yerine de “net toplumsal fayda” kavramlarını kullanmaktadır. Dolayısıyla da, bu durum, özel sektör için, geçerli olan fayda ve maliyetler ile toplumsal fayda ve maliyetlerin farklılaşabileceği sonucunu ortaya çıkarmaktadır (İşgüden, 1980: 5).

FMA, bir projenin değerlendirilmesi veya seçiminde karar alıcıya yardım etmek üzere başvurulmuş bir araştırma, inceleme ve akıl yürütme süreci olup, karar alıcının bilinçli ve rasyonel bir seçim yapabilmesi için bir amacının bulunması

gerekir ki bu da, sosyal refahın maksimize edilmesidir. Bununla beraber, karar- alıcı bir ticarî ölçüt kullanacak ise, amacı malî değerlendirme olmalıdır. Bir kamu kuruluşunun malî amacı ise, net malî fazlanın maksimizasyonu veya ödenek ihtiyaçlarının minimizasyonudur. Buradan, FMA'nin amacının, net malî fazlanın maksimizasyonu olduğu, ancak teorik plânda “net sosyal faydayı maksimize etmek” gibi daha geniş bir amaca hizmet ettiği anlaşılmaktadır(Akalın,1981: 113).

Buna göre FMA, önceden belirlenmiş olan bir kamu amacının gerçekleştirilmesine yönelik alternatif kamu harcamalarının ve özellikle de yatırım projelerinin meydana getireceği tüm toplumsal fayda ve mali yetkilerin tespit edilip değerlendirilmesi ve uygun alternatiflerin seçilmesinde, karar-alıcıya yardımcı olan bir yaklaşım şeklinde tanımlanabilir(Keşçi, 1983: 94).

FMA, genellikle kamu yatırım projelerinin değerlendirilmesinde kullanılır. Ancak, giderek her türlü etkinin parasal olarak değerlendirilmeye başlaması, özel işletmelerin de gelecekte yatırım kararlarında FMA'ni uygulamalarını gerekli kılacaktır. Çünkü, yatırılan fonlar toplumsal kaynaklardır ve toplumsal tercihlerin dışında kullanılması doğru değildir. Özel sektörde, yatırım projesi değerlendirme FMA'nin uygulanmaması, yani toplumsal fayda ve maliyetlerin dikkate alınmaması nedeniyle, ülke kaynaklarının kötü kullanılmasına ilişkin bir çok örnek bulunmaktadır(Keşçi, 1983: 94).

Diğer yandan, sınırlı olan kamu kaynaklarının etkin olarak dağılımında, FMA'nin kesin bir araç olduğu düşünülmemelidir. Etkileri parasal olarak belirtilebilen yatırım projelerinin değerlendirilmesinde kesin sonuçlara ulaşabilirse de, etkileri parasal olarak belirtilemeyecek bir yatırım projesinin kabul edilebilir olup olmadığını değerlendirmek, ya da diğer yatırım projeleri ile mukayese etmek durumunda, FMA kesin önerilerde bulunmaktan uzaktır(Keşçi, 1983: 94).

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1900'lü yıllardan beri kullanılan FMA, yeni bir araç değildir. Çok açık bir ifadeyle, FMA, belli bir zaman dilimindeki belirli bir faaliyetin “lehte ve aleyhte” olan noktalarının bir ifadesinden daha fazlası değildir. Bilgi toplamının sistematik yoludur(Hyman, 1973: 136-137).

Fayda-maliyet analizinde, temel olarak üç aşama bulunmaktadır.

a) Yatırım projesinin tüm gelecek fayda ve maliyetlerinin belirlenmesi,

- b) Tüm gelecek fayda ve maliyetlerin parasal terimlerle ifade edilmesi,
- c) İskonto oranının tahminlenmesi.

Aşamalar basit görünmesine rağmen, yeterli bir analiz, çok büyük bir maharet gerektirmektedir. Fayda ve maliyetlerin doğru bir biçimde belirlenerek değerlendirilebilmesi için iktisatçıların, mühendislerin ve ilgili uzmanların bilgi ve yeteneklerinin birleştirilmesi gerekmektedir. Faydalar projeden gelen tüm dolaylı etkileri içermelidir. Eğer proje kabul edilmişse, maliyetler, vazgeçilmiş olan alternatif faydalar(fırsat maliyeti) olarak tanımlanmalıdır. Alternatif projelerin bugünkü maliyetleri ile gelecekteki getirilerinin karşılaştırılabilmesi için uygun bir iskonto oranı seçilmelidir(Hyman, 1973: 137).

FMA'lerinde kamu yatırımlarının ortaya çıkardığı tüm fayda ve maliyetlerin tam olarak değerlendirildiği söylenemez. Örneğin, çevre görünümünü bozan bir yatırımın bu nedenle topluma yüklediği maliyeti ölçmek pek kolay değildir. Böyle bir durumda ölçülemeyen fayda ve maliyetlere verilecek olan ağırlıklar, karar alıcı pozisyonunda olan birime kalmaktadır(İşgüden, 1980: 8).

2.1.2. Fayda-Maliyet Analizinin Tarihçesi

Bir kamu yatırım projesini “ net toplumsal fayda” açısından değerlendirilen ilk teorik çalışma Jules Dupuit tarafından 1844 yılında gerçekleştirilmiştir. Dupuit, yayınladığı makalesinde “tüketici fazlası” kavramını kullanmış ve yollar, köprüler gibi kamu yatırımlarının toplumsal refaha olan katkılarının devlet hazinesine sağladıkları parasal gelir ile ölçülemeyeceğini öne sürmüştür(İşgüden, 1980: 8-9).

Dupuit'in makalesinden sonra, Marshall tarafından teorik sorunların büyük bir çoğunluğu çözülmüş olmakla birlikte, 1950'li yıllara kadar FMA'nin uygulanmadığı görülmektedir. FMA, ABD' de su kaynakları ile ilgili araştırmalar aracılığı ile uygulamaya girmiştir. 1950 yılında yayınlanan “Yeşil Kitap” ta bu konuda öncü bir rol oynamıştır. Teorik yönden asıl gelişmeler 1958 sonrası ve günümüzde olmaktadır(Akalın, 1981: 114-115).

FMA'nin İngiltere'de ilk uygulaması, 1960 yılında, yol araştırma laboratuvarı tarafından, İngiltere'nin ilk karayolu olan M1 yolu için yapılmıştır. Daha sonra, bu

uygulamalar köprü ve yol gibi ulaştırma projeleri üzerinde yoğunlaşmıştır(Dasgupta and Pearce, 1972: 13).

Jules Dupuit'in Fransız olması sebebiyle, Fransa, FMA'nin teorik temellerini atan ilk ülkedir. Dupuit'in "tüketici fazlası" kavramı bugün Fransa' da yol yapımı da dâhil olmak üzere bir çok yatırım projesinin değerlendirilmesinde kullanılmaktadır(Little and Mirrlees, 1974: 28).

Çok yakın bir geçmişe kadar Rusya' da FMA kullanılmamıştır. Planlamacılar, daha çok sanayileşme üzerine yoğunlaşmıştır. Ancak, Doğu Avrupa Komünist ülkeleri, gölge fiyatlarına dayalı proje değerlendirme uygulamaları yapmaktadır(Little and Mirrlees, 1974: 28).

Az gelişmiş ülkelerde genellikle, ulaştırma, baraj, sulama ve hidroelektrik santralleri yatırımlarında FMA kullanılmaktadır. Ancak, ekonomik ve toplumsal koşulların farklı olmasından dolayı, bu ülkelerde kullanılan analiz, gelişmiş ülkelere göre daha değişik olmaktadır(İşgüden, 1980: 11).

Ülkemizde, proje değerlendirilmesinde yönelik olarak yapılan ilk ciddi çalışmalar 1960 yılından sonra başlamıştır. Ancak kamu yatırımlarını yönetmek ile görevleri kuruluşlar, yatırım projelerini değerlendirirken tam manada toplumsal fayda ve maliyetleri dikkate almamakta, projelerin sadece finansal sonuçlarıyla sınırlı çalışmalar yapmaktadırlar. Fakat 1965 yılından sonra, başta Devlet Plânlama Teşkilâtı olmak üzere Devlet Yatırım Bankası ve KİT'lerin işbirliği ile proje değerlendirme konusunda önemli gelişmeler sağlanmıştır(İşgüden, 1980: 11).

2.1.3. Fayda-Maliyet Analizini Gerekli Hale Getiren Koşullar

Kamu yatırım harcamalarının kararlaştırılmasında uygulanan genellikle iki yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan birisi "gereklilik" diğeri ise, "öncelik"tir. Herhangi bir konuda, belirli bir zamanda ve belirli bir sayıda yatırım yapılmasını önermek "gereklilik yaklaşımı" dır. Ulaşılacak olan faydalar bilinmeden belirli bir dönemde, belirli bir harcama tutarını önermek ise "öncelik yaklaşımı"dır. Bu yaklaşımlar kamu sektörü yatırımlarında tam anlamıyla etkinliği

sağlayamamaktadırlar. Bu nedenle de, bu etkinliğin sağlanabilmesi açısından FMA gereklidir(Keşçi, 1983: 95).

Özellikle az gelişmiş ülkelerde, tam rekabet piyasası koşullarının olmaması, Pazar fiyatlarının bu ülkelerde toplumsal fayda ve maliyetleri tam olarak yansıtmadığı sonucunu doğurur. Endüstrileşmiş batı ülkelerinde dahi tam rekabet piyasası koşullarını tam manasıyla oluşturduğu söylenemez. Buna rağmen Bu ülkelerin çok azında, özel sektör yatırımları üzerinde doğrudan kontrol uygulanabildiğinden, yatırım projelerinin seçiminde kamu sektörü FMA'nde geniş çapta yararlanmaktadır(Little and Mirrlees, 1974: 19-37).

Gelişmekte olan ülkelerde piyasaların mükemmel olmamasında dolayı pazar fiyatlarının toplumsal fayda ve maliyetleri tam olarak yansıtmadığına dair görüş birliği bulunmaktadır. Aradaki bu farkların özellikle üç önemli kaynak olan emek, sermaye ve döviz kuru piyasaları içinde daha fazla gerçekleştiği düşünülmektedir (Squire and Van Der Tak, 1975: 16-17).

Bu farkların nedenleri, ülkeden ülkeye değişmekle beraber, genel olarak enflasyon, revalüasyon, ücret hadleri, istihdam yetersizliği, ihraç mallarına olan talebin talebi esnek olmayışı, büyük ölçekli projeler, kotalar, tarifeler, korumalar ve engeller nedenler arasında sayılabilir. Bu sayılan nedenlerle beraber, tasarruf yetersizliği, gelir dağılımının yapısı ve dışsal etkiler de ülkelerde oluşan fiyatların toplumsal nedenleri tam yansıtmayacak şekilde sapmasına neden olur. Yatırım projesinin değerlendirilmesi yapılırken, pazar fiyatlarının temel alınması, karar verme aşamasında yanlış sonuçlara neden olabilir. Bunun önüne geçebilmek için, düzeltilmiş fiyatlarla yatırım projesi değerlendirme yaklaşımı olan FMA'nin özellikle gelişmekte olan ülkelerde kullanılması bir zorunluluktur(Keşçi, 1983. 95-96).

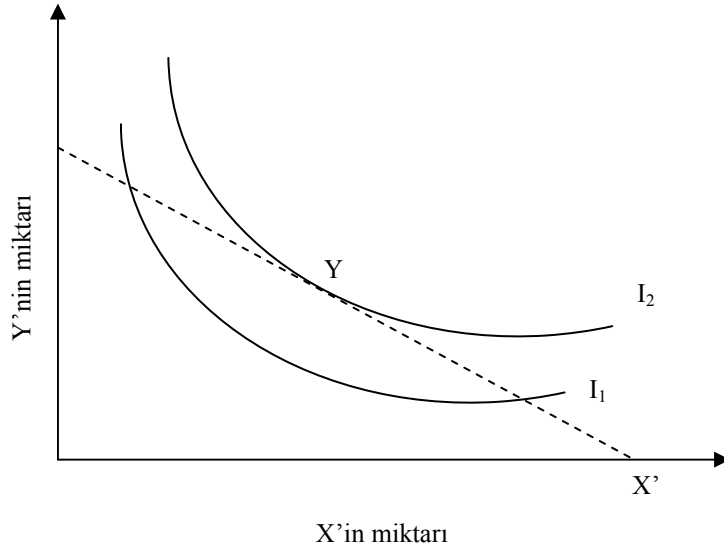
2.1.4. Tercih, Fayda ve Toplumsal Fayda

Fayda-maliyet analizi, kamu harcaması gerektiren bir yatırım projesinin toplumsal açıdan tercih edilebilirliğini kararlaştırmada kullanılan bir yaklaşımdır. Toplumsal tercih, toplumdaki tüm bireylerin belirli bir ekonomik duruma ilişkin tercihlerin yansıtmaktadır. Bu tercihler para ile de ifade edilebilir. Yani, birey elde

edeceği belirli bir miktar paraya, onun risklilik durumuna göre belirli bir fayda değeri verebilir. Ya da, belirli bir parasal değere sahip mal ve hizmetlere de fayda değeri verebilir. Dolayısıyla mal ya da hizmet üretmek amacıyla gerçekleştirilecek bir kamu projesi içinde, bireyin vereceği fayda değerleri hesaplanabilir. Buradan da kamu yatırımlarına ilişkin olarak bireylerin tercihlerin belirlenebilir. Toplumun tüm fertlerinin belirli bir yatırım projesine ilişkin tercihleri toplamı, projenin alternatifler arasındaki yerini ortaya koyacaktır(Keşi, 1983: 96-97).

Bu aşamada, FMA ile tercih mantığı arasında ilişki de açıklanabilir. Buna göre toplumun tek bir bireyden oluştuğu varsayımı ile net toplumsal faydanın veya refahın maksimizasyonu, bireyin en tercihe değer ekonomik duruma ulaşması demektir. Yani, fayda, bireyin tercih ettiği, maliyet ise, tercih etmediği sonuç olacaktır(Keşi, 1983: 97).

FMA'nin ölçmek ve toplamak istediği tercihler pazardaki, yani, tam rekabet koşullarının geçerli olduğu bir ortamda bulunması gereken tercihlerdir. Burada, toplumsal tercihlere ulaşmak için, bireysel tercihlerin toplanması gerekmektedir. Bunun gerçekleştirilebilmesi için de, tercihle fayda arasında bir ilişki kurmak isabetli olacaktır. Buna göre bireyin belirli bir ekonomik durum için tercihinin, o durum için ödemeye razı olduğu fiyat ile gösterildiğini farz edelim. Bu kendi fayda düzeyini maksimize etmeye çalışan tüketicisi için akılcı bir varsayımdır. Bu durum Şekil-2'deki gibi açıklanabilir(Dasgupta and Pearce, 1972: 39-40):

(Kaynak: DASGUPTA A. K. ve D.W. PEARCE, 1972. Cost- Benefit Analysis, MacMillan Publishing. London.

Şekil 3 . X ve Y mallarının En Uygun Bileşimi

Burada,

X ve Y = Malları,

I_1 = X ve Y malları için tüketicinin kayıtsızlık eğrilerini ifade etmektedir.

Tüketici I_1 üzerinde ve ok yönünde hareket ettiği zaman, aynı fayda düzeyini muhafaza etmek için y malından kaybettiği faydayı karşılamak üzere daha fazla x malı talep eder. X ve y malı arasında azalan bir marjinal ikame oranı bulunmaktadır. I_1 'nin eğimi, ek bir birim X' in faydasının ek bir birim y'nin faydasına oranını gösterir:

$$I_1 \text{ 'in Eğimi} = \frac{MU_x}{MU_y} \quad (2.1)$$

XX' , tüketicinin bütçe doğrusudur. Tüketici, $0XX'$ üçgeni dışında bir noktaya ulaşamaz. I_2 kayıtsızlık eğrisi, I_1 ' e göre daha yüksek bir fayda düzeyini göstermektedir. Buna göre tüketici, I_2 üzerinde Y noktasına ulaşabilir. Refahını

maksimize etme amacı güttüğü varsayımı ile tüketici, bu en büyük fayda düzeyine ulaşmaya çalışacaktır. Bu noktada XX' doğrusu, x ve y mallarının nispi fiyatlarını verecektir.

$$\text{XX' doğrusunun eğimi} = \frac{P_x}{P_y} \quad (2.2)$$

Y noktasında, İ₂'nin eğimi, XX' doğrusunun eğimine eşit olacağından, aşağıdaki eşitlik yazılabilir:

$$\frac{MU_x}{MU_y} = \frac{P_x}{P_y} \quad (2.3)$$

X malının nispi fiyatının, marjinal faydasına eşit olduğunu farz edersek, $P_x/MU_x = 1$ olur. Bu durumda, X malını bir ölçü, örneğin, para olarak kabul etmiş oluruz. Buradan, aşağıdaki eşitliğe ulaşılabilir.

$$P_y = MU_y \quad (2.4)$$

Bu eşitlikten de anlaşılacağı üzere, fiyat, birey için ilgili malın değerini yansıtmaktadır. Böylelikle, tüm mallar için durumun aynı olduğu kabul edilebilir. Birey tam rekabet piyasası koşullarında, bir mal için belirli bir fiyat ödemekte ise, gerçekten de o fiyatı ödeme arzusundadır. Buna göre, fayda, arzu edilen ödeme (AEÖ) şeklinde tanımlanabilir.

$$\text{Fayda} = \text{AEÖ} = \text{Fiyat}$$

Yani, bireysel fayda, bireyin mal için arzu ettiği ödeme, toplumsal fayda ise, ilgili mal için bireylerin arzu ettikleri ödemelerin toplamı olacaktır.

AEÖ, tam rekabet koşullarının olmadığı durumlarda, fiyat ve miktarın çarpımı ile fiyatlara yansıtılmayan tüketici fazlasının toplamından oluşur. Bir yatırım projesi için ek AEÖ ile girdi kullanımının toplumsal maliyeti arasındaki fark, ek net toplumsal faydayı, yani refah artışını verecektir. Ancak, AEÖ, bireylerin elde ettikleri gelirlerin marjinal faydasındaki farklılıkları dikkate almadığından, FMA'nde gelir dağılımının etkilerinin ayrıca hesaba katılması gerekmektedir (Keşçi, 1983: 100).

2.2. FAYDA-MALİYET ANALİZİNİN TEORİK TEMELLERİ

Fayda-Maliyet Analizi'nin temel aracı, kaynakları topluma en yüksek net faydayı sağlayacak biçimde yönlendirme de karar-verici birimlere yardımcı olmaktadır. Bu açıdan, FMA'nin kaynak dağılımı teorisinin özel bir uygulaması olduğu da söylenebilir. Bu nedenle, analizin genel yapısı ve mantığı, ancak kaynak dağılımında etkinlik sorununu inceleyen refah teorisinden hareketle açıklanabilir(İşgüden, 1980: 13).

Refah ekonomisi, çeşitli ekonomi politikalarının toplumun refahı üzerindeki muhtemel etkilerin inceleyen bir iktisat dalıdır. Refah ekonomisi, toplumun bütünü ilgilendirmesi sebebiyle bireysel davranışlara dayalı olan tüketici veya firma teorisinden ayrılır. Toplum amaçları ile toplumu oluşturan bireylerin amaçları birbirleriyle uyumludur. Örneğin, uygulanan bir ekonomi politikası sonucunda, bireyler daha iyi duruma ulaşmışlarsa, bu, toplum açısından arzu edilen bir sonuçtur.

Ancak, bireysel davranışlara dayalı teoriler, toplumun bütünü ile ilgili bir politikanın değerlendirilmesinde yetersiz kalır. Örneğin, herhangi bir kamu yatırımı sonucunda, toplumun bazı bireyleri refah açısından daha iyi bir duruma gelirken, bazı bireyleri de daha kötü bir duruma gelmişse, bireysel davranışlara dayalı teoriler, ilgili yatırımın toplum açısından değerlendirilmesinde yetersiz kalır. Refah teorisi, temel olarak bu tür soruları cevaplamaya yöneliktir(İşgüden, 1980: 13-14).

Bir ekonomi politikası sonucunda toplumun refah düzeyinin artması, bireylerin “daha mutlu” olmaları anlamına gelir. Bu, aynı zamanda “tercih edilen” ve “arzulanan” bir durumu ifade eder. Ancak, refahın nasıl artacağını belirten ifadeler “betimleyici” olmakla beraber, aynı zamanda “öğütleyici” niteliktedir. Örneğin, belli bir ekonomik politikanın toplumun refah düzeyine göre en büyük katkıyı yapacağını belirtmek, aynı zamanda bu politikanın uygulanmasını örgütlemek anlamına gelir. Dolayısıyla, öğütleyici nitelikte olan bir ifadenin de değer yargıları ile yüklü olduğu söylenebilir(Nath, 1973: 11-12).

FMA'nin refah ekonomisinden borç aldığı teorik yapının temel taşları şu şekilde ifade edilebilir(Sugden, 1974: 38-59):

- a) Bireyin kendi refahı konusunda en iyi hakem yine kendisidir.
- b) Sosyal refah fonksiyonu, bireylerin kendi refahlarının artan bir fonksiyonu olup başka bir şeye bağlı değildir.
- c) Bölüşüme ilişkin hususlar bir yana, FMA, etkinlik sorununu içerir. Potansiyel Pareto iyileştirme FMA'nin rasyonelin oluşturur. Hicks-Kaldor tazmin ilkesi bu potansiyel Pareto-iyileştirmenin uygulanabilirliğini sağladığından bu ölçünün temelidir.

Refah ekonomisi kuramında, devlet faaliyetlerinin amacı, toplumsal refahın artırılması olarak benimsenmiştir. Refahın “ekonomik zenginlik” ile ifade edildiği varsayımına dayanarak, devletin maksimize etmeyi amaçladığı refah, ya üretim artırılarak, ya da gelir dağılımında değişiklik yapılarak geliştirilebilir (Keşçi, 1983: 101).

2.2.1. Etkinlik (Denkleştirme) Kriteri: Potansiyel Pareto Üstünlüğü

FMA'nin karar-vericiye, en büyük faydayı sağlayacak, ya da toplumun en fazla tercih edeceği yatırım projesinin seçilmesinde yardımcı olmalıdır. Seçilen yatırım projesi de, ilgili topluluğu eskisine göre daha iyi duruma getirmesi gerekir. Bu düşünce, alternatif ekonomik durumların değerlendirilmesinde, toplumun bütün üyelerinin tercihlerinin dikkate alınmasını gerektirir. Bu kural, aşağıdaki dört kriter ile sağlanabilir (Keşçi, 1983: 101-102).

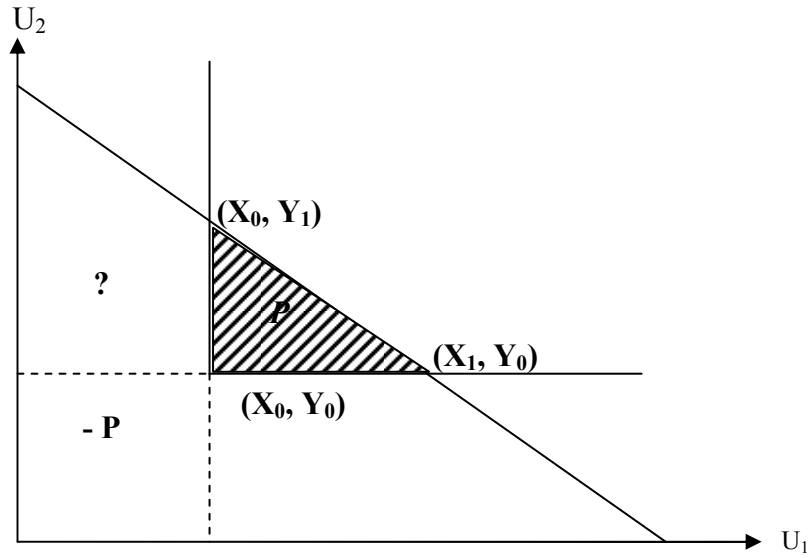
a) Oybirliliği kriterine göre, toplumun tüm üyeleri, X durumunun y durumundan üstün olduğu kararını vermiş ise, x durumu y durumundan toplumsal olarak üstündür.

b) Pareto üstünlüğü kriterine göre, toplumda hiç kimse y'nin x'ten üstün olduğunu düşünmüyorsa ve en az bir kişi x'in y' den yüksek olduğu kararını vermiş ise, x durumu y durumundan toplumsal olarak üstündür.

c) Çoğunluk kriterine göre, toplum üyelerinin çoğunluğu x'i y' ye tercih ediyorlar ise, x durumu y durumundan toplumsal olarak üstündür.

d) Potansiyel pareto üstünlüğü kriterine göre, y durumu yerine, x durumunun seçilmesinden kazanç elde edenler, zarara uğrayanların kaybını tazmin edebilirse, x durumu y durumundan toplumsal olarak üstündür. Tazminat ödendiği takdirde, hiç kimse y durumundan daha kötü bir durumda olmayacaktır. Burada, potansiyel olarak tazminatın varlığının olması yeterlidir. Bu kriter, “Kaldor- Hicks Kriteri” de denir. Kaldor kriteri, kazananların kaybedenleri tazmin edebilmesi ve durumun hâlâ iyi olmasını; Hicks Kriteri ise, kaybedenlerin kazananlara, değişikliğin yapılmaması için kârlı bir ödemede bulunamamalarını gerektirir(Persky, 2001: 201-202).

Gerçekte paretocu refah teorisinde faydanın bireyler arası karşılaştırması yapılmamaktadır. Bundan dolayı, ekonomik ortamdaki herhangi bir değişikliğin sonucu faydaların ve kayıpların beraber oluşması durumunda, bunları karşılaştırmak ve hangisinin ağır basacağını belirlemek imkânsızdır. Bu durum, Şekil-2’ de belirtilmektedir(Dasgupta and Pearce, 1972: 56-57).

(Kaynak: DASGUPTA A. K. ve D.W. PEARCE, 1972. Cost- Benefit Analysis, MacMillan Publishing. London.

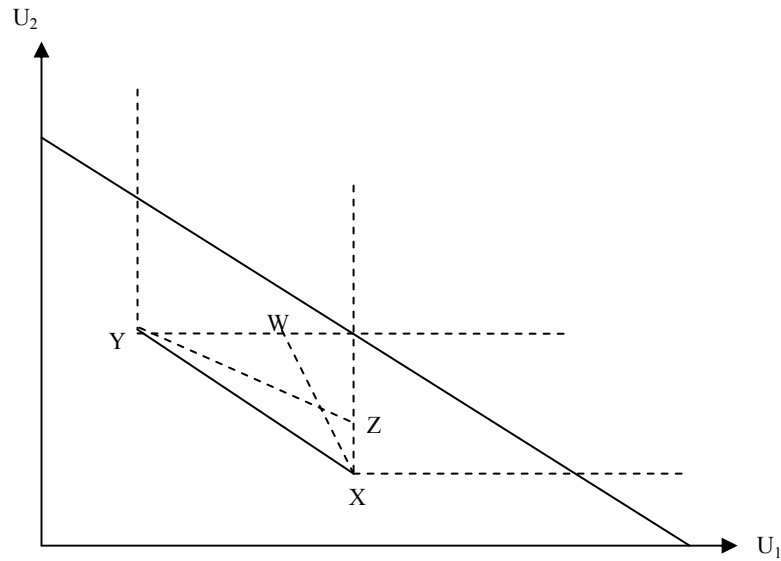
Şekil 4. Etkinlik (Denkleştirme) Kriterinin Açıklanması

Şekil-4' de U_1U_2 doğrusu 1 ve 2 bireyleri için ulaşılabilecek olan maksimum fayda bileşenlerini gösteren fayda olanakları eğrisidir. Analizi kolaylaştırmak açısından U_1U_2 , doğru şeklinde çizilmiştir. Ekonominin başlangıçta bulunduğu noktanın (X_0, Y_0) olduğu varsayıldığında, bu noktadan P' ye yani, sağ yukarıya doğru olan bir hareket Pareto ölçütü yönünden toplumsal refahı yükseltecektir. Yine, (X_0, Y_0) başlangıç noktasından -P' ye yani, sol-aşağıya yapılan bir hareket ise, toplumsal refahı azaltacaktır. (X_0, Y_0) noktasında soru işaretli (?) bölgele doğru olan hareketler bireyler arasında fayda mukayeselerini gerektirdiğinden, Pareto ölçütü ile değerlendirilemeyecektir. (X_0, Y_0) noktasından (X_1, Y_0) , ya da (X_0, Y_1) doğruları üzerinde gelişen bir hareket, bireylerden birisi mevcut durumunu muhafaza ederken, diğerinin refah seviyesi yükseldiği için Paretocu iyileştirme sağlayacaktır.

Bu analiz, ekonominin başlangıçta (X_0, Y_0) noktasında olduğu varsayıldığında, bu noktadan ancak belirli yönlere olan hareketlerin Pareto ölçütü ile değerlendirebildiğini ortaya koymaktadır. Ancak, soru işaretli olan bölgelere olan doğru yapılan hareketler, bireylerden birisinin fayda düzeyini yükseltirken, diğerininkini azalttığı için fayda ve kayıpların karşılaştırılmasını gerekli kılmaktadır. Bundan dolayı, ekonomideki bir değişiklik sonucu, fayda ve kayıpların birlikte olduğu durumları değerlendirebilmek için Pareto kriterinden daha geniş ve tamamlayıcı olan bir kritere ihtiyaç duyulmuştur. İşte bu kriter, Kaldor-Hicks kuralı olarak da bilinen “Potansiyel Pareto Üstünlüğü” kriteridir. Bu kriter, FMA'nin temelini teşkil etmektedir(İşgüden, 1980: 48-49).

Potansiyel Pareto üstünlüğü kriteri, değişiklikten zarar gören kişilere gerçek bir denkleştirici miktarın ödenmesini gerektirmez. Bu kritere göre, sadece değişiklikten yarar sağlayanların, zarara uğrayanların kayıplarını “potansiyel “ olarak karşılayabilme durumunda olmalarıdır. Kriterin varsayımsal niteliği Şekil-4 yardımıyla ortaya konulabilir(Dasgupta and Pearce, 1972: 58).

(Kaynak: DASGUPTA A. K. ve D.W. PEARCE, 1972. Cost- Benefit Analysis, MacMillan Publishing. London.)

Şekil 5. Potansiyel Pareto Üstünlüğü Kriterinin Varsayımsal Niteliği

Ekonominin başlangıçta (x) noktasında olduğu varsayıldığında, Bu noktadan (y)' ye doğru olan bir hareket ikinci bireyin kazanç sağlamasını sağlayacak, birinci bireyin ise, zarara uğramasına neden olacaktır. Potansiyel Pareto üstünlüğü kriterine göre, ekonomik ortamdaki bu değişikliğin kabul edilebilmesi için, ikinci bireyin, birinci bireyin zararını tam olarak karşılayabildikten sonra, kendi refah seviyesinin de artmış olması gerekir. Bu duruma (z) noktasında, (x) noktasındaki durumunu aynen muhafaza ederken, ikinci birey (y) noktasına göre daha kötü, ancak başlangıç noktasına yani, (x)' e göre daha iyi bir durumdadır. Bu durumda, Bu hareket potansiyel pareto üstünlüğü kriterine göre toplumsal refahı yükseltecektir.

Pareto kriterine göre, toplumda hiç kimse zarara uğramazken, bazı bireyler kazanç sağlıyor ise, proje kabul edilebilir. Ancak, bazı kişiler zarara uğruyorlarsa, kriter bir rehber niteliğinde olmaz. Potansiyel Pareto üstünlüğü kriterine göre proje nedeni ile kazançlı çıkanlar, zarara uğrayanları tazmin etmelerine rağmen, hâlâ kazançlı olacak durumda iseler, tazminat fiilen gerçekleşmese dahi proje kabul edilmelidir. FMA'nin temeli de budur(Dasgupta and Pearce, 1972: 55).

Potansiyel bir Pareto iyileştirilmesi sağlayan yatırım projesi kabul edilebilir niteliktedir ve mukayese maksadıyla diğer projeler arasında sıralamaya konulur. Potansiyel Pareto iyileştirmesi, bir projenin net kazançlarının, diğer bireylerin durumunu kötüleştirmeden, en az tek bir bireyin durumunu iyileştirecek biçimde dağıtılması ile ortaya çıkar. Kazançlı olan birey, projeden vazgeçilmemesi için maksimum bir tazminat ödemeye razı olabilir. Bireyin toplam refah artışının ölçüsü olan bu tazminat, pozitif işaretlidir. Projeden zarar göreceği olan bireyin de, projenin kabulüne razı olabilmesi için kabul edebileceği minimum bir tazminat tutarı bulunmaktadır. Bireyin durumunun kötüleşmesinin ölçüsü olan bu tutar ise, negatif işaretlidir. Bu tutarların cebirsel toplamı, projenin sağlayacağı potansiyel Pareto iyileştirmesini verecektir ve sıfırdan büyük olmalıdır(Mishan, 1977: 224-225).

$$\sum_{j=1}^n V_j > 0$$

Burada, V_j projeden etkilenen bireylerin almayı, ya da vermeyi kabul edecekleri tazminat miktarını ifade etmektedir.

Görüldüğü gibi, Pareto kriteri toplumda hiç kimse zarara uğramamasına rağmen, bazı kişilerin daha iyi duruma ulaşmasını ifade ederken, Kaldor-Hicks kuralı, bu durumun sadece potansiyel olarak varolmasının yeterli olduğunu belirtmektedir. Örneğin, bir yatırım projesi sonucu gelir düzeyleri zaten yüksek olan bir grubun 2000 TL kazanç elde edeceği, buna karşılık fakir olan diğer bir grubun 1000 TL zarar edeceği tahmin ediliyorsa, bu yatırım projesi potansiyel Pareto üstünlüğü kriterine göre toplumsal refahı arttıracak demektir. Çünkü, 2000 TL kazancın 1000 TL' si fakir olan gruba transfer edilebilir. Geriye kalan 1000 TL de projenin net faydasını ifade eder. Ancak, burada 1000 TL' nin zarara uğrayanların fiilen transfer edilmesi söz konusu değildir. Sadece, böyle bir potansiyelin var olması yeterlidir. Bundan dolayı, herhangi bir yatırım projesinin değerlendirilmesinde, potansiyel Pareto üstünlüğü kuralı benimsenecekse projenin gelir dağılımına olan etkisinin de birlikte alınması zarurieti ortaya çıkar.

2.2.2. Eşitlik Kriteri: Gelir Dağılımı Etkilerinin Fayda-Maliyet Analizi Açısından İncelenmesi

Fayda-Maliyet analizlerinde gelir dağılımının etkileri genellikle dikkate alınmamaktadır. Gelişmiş olan ülkelerde gelir dağılımı daha düzenli ve adil olduğu için, bu ülkelerde bu konu ihmal edilebilir. Ancak, gelir dağılımlarının düzenli olmadığı az gelişmiş ülkelerde, gelir dağılımı etkileri mutlak surette göz önüne alınmalıdır.

Gelir dağılımı ile görelî fiyatlar arasındaki ilişki çelişkili bir durumun ortaya çıkmasına neden olabilir. Örneğin, bazen ekonominin hareketi (X)' den (Y)' ye doğru değil de, (Y)' den (X)' e doğru olabilir ve bu da bir potansiyel Pareto iyileştirmesi sayılabilir. Bu çelişki, "Scitovsky" tarafından ortaya konulduğu için literatürde "Scitovsky Çelişkisi" olarak bilinir (İşgüden, 1980: 51-57).

Scitovsky Çelişkisi Şekil-3 yardımıyla kolaylıkla açıklanabilir. Ekonominin başlangıç noktasının bu kez (X) yerine (Y) olduğu varsayıldığında, (X)' e doğru olan bir hareket birinci bireye kazanç sağlarken, ikinci bireyin zarar etmesine neden olacaktır. Birinci birey, ikinci bireyin zararını karşıladıktan sonra, hâlâ kazançlı çıkıyorsa, bu hareket kabul edilebilir. Böyle bir duruma (W) noktasında ulaşılmaktadır. (W) noktasında ikinci birey, başlangıçtaki durumunu muhafaza ederken, ikinci birey, (X)' e göre daha kötü, ancak başlangıç noktası olan (Y)' ye göre daha iyi durumdadır. Öyleyse, potansiyel Pareto üstünlüğü kriterine göre, ekonominin (Y)' den (X)' e doğru olan hareketi toplumsal refahı yükseltecektir. Ancak, daha önce de belirtildiği gibi, ekonominin (X)' den (Y)' e doğru olan hareketi de toplumsal refahı olumlu olarak etkilemektedir (Dasgupta and Pearce, 1972: 58-59).

Temel olarak, "Scitovsky Çelişkisi", bir durumdan diğerine geçilirken gelir dağılımında meydana gelen değişikliklerin görelî fiyatları etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Ekonomi (X) noktasındayken, mevcut gelir dağılımında geçerli olan görelî fiyatlar üzerinden yapılacak bir değerlendirme sonucunda, (Y) doğru olan hareket toplum tarafından tercih edilecektir. Fakat, (Y) noktasına ulaşıldıktan sonra gelir dağılımı ve buna bağlı olarak görelî fiyatlar değişecektir. Bu yeni görelî fiyatlar üzerinden yapılacak olan yeni bir değerlendirmede ise, bu sefer (Y)' den (X)' e

doğru olan bir hareket toplum tarafından tercih edilebilir olarak nitelendirilecektir (İşgüden, 1980: 51-52).

Potansiyel Pareto üstünlüğü kriteri, daha önce de belirtildiği gibi, ekonomik ortamda bir değişiklik meydana geldiğinde ilgili bireylerin refah düzeylerini başlangıç noktasında tutmakla ilgiliydi. Bu amaca da, bireylerin gelir düzeylerinde denkleştirici değişiklikler yapılarak ulaşılıyordu. Aynı amaca yönelik ve alternatif olan bir diğer yaklaşım ise, ilgili bireylerin söz konusu değişiklikten vazgeçmeleri karşılığında, bu değişikliğin gerçekleşmesi durumunda elde edecekleri refah düzeyini sağlamaları için gelirlerinde gerekli düzenlemelerin yapılmasıdır. Bu yaklaşımda, ilgili bireyler kendilerini etkileyecek olan değişiklikten vazgeçmekte, buna karşılık olarak da, refah düzeyleri, değişikliğin gerçekleşmesi durumunda ulaşabilecekleri düzeye eşitlenmektedir. İşte bu amaçla yapılan gelir düzenlemelerine “eşitlik kriteri” denmektedir(İşgüden, 1980: 52).

Görüldüğü gibi, her iki kriter de ekonomik ortamda bir değişiklik meydana geldiğinde, bireylerin refah düzeylerinin belirli bir çizgide tutulması ile ilgilidir. Potansiyel Pareto üstünlüğü kriterine bu çizgi “başlangıç” düzeyinde, eşitlik kriterinde ise “sonraki” düzeyde tutulmaya çalışılmaktadır.

Eşitlik kriteri, fayda ve zararların değerlendirilmesinde farklı bir yaklaşım kullanmaktadır. Bu kriterde, ekonomik ortamda değişiklik meydana gelmesi durumunda, bu değişikliğin toplumsal refaha olan etkisi belirlenirken, zarara uğrayanların bu değişikliğe engel olmak için ödemeye istekli oldukları maksimum miktar ile, fayda sağlayanların bu değişiklikten vazgeçmeleri için isteyecekleri minimum miktar karşılaştırılmaktadır. Eğer bunun sonucunda, zarara uğrayanlar, fayda sağlayanları değişiklikten vazgeçirebiliyorlarsa, yatırım projesi uygulanmayacak, vazgeçiremiyorlarsa, proje uygulanacaktır.

Bir yatırım projesinin gelir dağılımı ile ilgili etkileri eğer istenen biçimde ise, projenin faydası, aksi durumda projenin maliyetleri arasına konulmalıdır. Hemen hemen tüm yatırım projeleri, bazı kişiler için fayda sağlarken, bazı kişiler için ise, maliyete neden olmaktadır. Maliyete katlanan kişilerin tazmin edilmesini sağlayan bir mekanizma yoktur. O halde, bir yatırım projesi gelir dağılımı etkisi yaratıyorsa,

bunun FMA'nde ne şekilde dikkate alınması gerekir? Bu konu ile ilgili yaklaşımlar şunlardır(Keşçi, 1983: 106-109):

- a) Gelir dağılımının FMA'nda fazla bir önemi bulunmamaktadır. Çünkü, bir projenin ekonomideki etkisi küçüktür. Proje seçiminde potansiyel Pareto üstünlüğünün test edilmesi yeterlidir. Ancak, bu yaklaşım, bazı olumsuzlukları sebebiyle genellikle reddedilmekte ve FMA'nde gelir dağılımı etkilerinin dâhil edilmesi önerilmektedir.
- b) Farklı gelir gruplarının gelirlerine farklı ağırlıklar vermek ve toplumsal tercihleri yansıtmaya çalışmak suretiyle, bir yatırım projesinin gelir dağılımı etkileri dikkate alınmalıdır. Eğer bir ekonomide, para ve maliye politikası ile gelir dağılımında eşitlik sağlanabiliyorsa, bireylerin projeden sağladıkları faydalara ağırlıklar verilmesine gerek yoktur. Aksi durumda gelir dağılımı ile ilgili ağırlıkların FMA'nde dikkate alınmaması olumsuz sonuçlara yol açabilir. Gelir dağılımı ile ilgili ağırlıkların belirlenmesinde şu yaklaşımlardan yararlanılabilir:
  - (i) FMA ile yatırım projesinin sonuçları gösterilir ve karar vericiye toplumun çeşitli kesimlerinin kazanç ve kayıplarına kendi değer yargılarına göre (subjektif) ağırlıklar uygulama imkânı verilir. Ayrıca, analistlerin ağırlıkların verilmesinde karar vericiye yardımcı olması sağlanmalıdır.
  - (ii) Ağırlıkların belirlenmesinde geçmiş kararlardan yararlanılabilir.
  - (iii) Ağırlıklar, ortalama kişi başına ulusal gelirin, bireysel gelirlere oranlanması ile belirlenebilir.

$$\alpha_1 = \frac{y_a}{y_1}, \alpha_2 = \frac{y_a}{y_2}, \dots, \alpha_n = \frac{y_a}{y_n} \quad (2.5)$$

Burada,

Y_a = Ortalama Ulusal geliri,

Y_i = Bireysel geliri göstermektedir.

- (iv) Gelirin marjinal fayda fonksiyonunun eğimi ve esnekliğinden yararlanmak suretiyle de ağırlıklar tahmin edilebilir. Bu yaklaşım, toplumsal refah fonksiyonuna dayanması sebebiyle çekicidir, ancak gözlemlere dayanmaması sebebiyle bazı ciddi sorunlar yaratabilir.

Gelir dağılımı etkilerinin FMA’nde göz önüne alınabilmesi için kullanılacak olan ağırlıkların tespit edilmesinde, belirtilen yaklaşımların hepsi kullanılabilir, ancak, bunlar yeterli değildir. Çünkü, bu yaklaşımlar ülkeden ülkeye uygunluk göstermeyebilir(Dasgupta and Pearce, 1972: 68).

Yatırım projeleri değerlendirilirken, gelir dağılımının dikkate alınması ile ilgili olarak Dünya Bankası’nın yaklaşımı şöyledir: Reel kaynakların dağılımın belirlemek için net finansal çıkarların dağılımı incelenmelidir. Bir yatırım projesinden elde edilecek net toplumsal faydalar, gelirin kamu ve özel kesimde tüketime, ya da tasarrufa tahsis edilmesine, bu tahsisinin özel kesimde çeşitli gruplar arasındaki dağılımına göre ağırlıklar verilerek ayrıntılı olarak belirlenebilir(Squire and Van Der Tak, 1975: 52-54).

2.2.3. Etkinlik ve Eşitlik Kriterlerinin Karşılaştırılması

Bir projenin toplumsal refaha olan katkısı iki ayrı kriter ile değerlendirilebilmektedir. Her iki kriter de belirli bir projenin uygulanmasında aynı sonucu verseydi, herhangi bir sorun ortaya çıkmazdı. Ancak, bireylerin refah düzeylerini önemli ölçüde etkileyen projelerde sonuçlar arasında çelişki ortaya çıkabilir. Aslında, bu çelişki, gelir düzeyi yükseldikçe insanların normal malları daha fazla değerlendirmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumda, mesela, tüketici lehine gelişen bir değişiklikte potansiyel Pareto üstünlüğü kriteri, eşitlik kriterinden daha küçük; tüketici aleyhine gelişen bir değişiklikte ise, potansiyel Pareto üstünlüğü kriteri, eşitlik kriterinden daha büyük olacaktır(İşgüden, 1980: 53-54).

Ekonomik ortamda bir değişiklik meydana getiren belirli bir uygulamanın sonuçlarının iki ayrı kriter açısından değerlendirilmesi aşağıdaki örneklerle açıklanabilir(Mishan, 1975: 397-402).

Uygulanması düşünölen belirli bir yatırım projesinden etkilenen A ve B adlı iki grubun bulunduğunu varsayalım. B grubu, yatırım projesinin uygulanmasından fayda sağlamayı beklemekte, A grubu ise, zarar göreceğini düşünmektedir.

Çizelge- 3: Etkinlik ve Eşitlik Kriterinin Karşılaştırılması (1)

KRİTERLER	A Grubu	B Grubu	CEBİRSEL TOPLAM
Potansiyel Pareto Üstünlüğü Kriteri	-10	+25	+15
Eşitlik Kriteri	+10	-35	-25

(Kaynak: MISHAN, E.J., 1975. Cost-Benefit Analysis. Unwin Brothers Limited The Gresham Press, 2'nd edition, London.)

Yatırım projesinin uygulanmasından yarar sağlayacak olan B grubu, bu uygulama için maksimum 25 birim vermeye isteklidir. B grubu bu miktarı verdiğinde başlangıçtaki refah düzeyini muhafaza edecektir. Diğer yandan, projeden zarar göreceğ olan A grubu, minimum 10 birim istemektedirler. Bu miktar kendilerine verildiğinde başlangıçtaki refah düzeylerini muhafaza edeceklerdir. Potansiyel Pareto üstünlüğü kriteri değişikliklerinin (PPÜKD) cebirsel toplamı,

$$\Sigma \text{PPÜKD}$$

olduğu için, bu yatırım projesinin toplumun refahına net katkıda bulunacağı sonucu ortaya çıkar.

Aynı projenin eşitlik kriteri açısından değerlendirilmesi ise, şu şekilde olacaktır. Projeden zarar göreceğ olan A grubu, projenin uygulanmasını engellemek için maksimum 10 birim verilebilecektir. A grubu, bu miktarı verdiğinde, sonraki refah düzeyine yerleşecektir. B grubu ise, projeden vazgeçmesi karşılığında minimum 35 birim istemektedir. B grubuna bu miktar verildiğinde, sonraki refah düzeyine yerleşecektir. Eşitlik kriteri değişikliklerin (EKD) cebirsel toplamı,

$$\Sigma \text{EKD} < 0$$

olduğu için, yatırım projesinin uygulanmasının toplumun net faydasını arttıracaağı sonucu ortaya çıkar. Bu sonuç, projenin uygulanmasını istemeyen A

grubunun ödemeye hazır olduğu maksimum miktar karşılığında, projenin uygulanmasını isteyen B grubunu razı edememiş olduklarını göstermektedir.

Verilen örnekte iki kriter arasında bir çelişkinin olmadığı görülmektedir. Bir yatırım projesi, FMA açısından değerlendirilirken her iki kriterin de aynı sonucu vermesi, projenin uygulanabilirliği konusundaki şüpheleri ortadan kaldırır. Kısaca, ekonomik ortamda değişikliğe neden olan bir uygulamada,

a) $\Sigma PPÜKD > 0$, ve

b) $\Sigma EKD < 0$

şartları sağlandığında, bu yatırım projesinin uygulanmasının toplumun refahına kesin olarak katkı sağlayacağını söylemek mümkündür.

Ancak, belirtilen şartların her zaman aynı yönde gerçekleşmesi beklenemez. Örneğin, Çizelge-4 incelendiğinde, (b) şartının gerçekleştiği, (a) şartının ise gerçekleşmediği görülmektedir.

Çizelge-4: Etkinlik ve Eşitlik Kriterinin Karşılaştırılması(2)

KRİTERLER	A Grubu	B Grubu	CEBİRSEL TOPLAM
Potansiyel Pareto Üstünlüğü Kriteri	-10	+8	-2
Eşitlik Kriteri	+10	-15	-5

(Kaynak: MISHAN, E.J., 1975. Cost-Benefit Analysis. Unwin Brothers Limited The Gresham Press, 2'nd edition, London.)

Çizelge-4' den,

a) $\Sigma PPÜKD < 0$,

b) $\Sigma EKD < 0$

olduğu anlaşılmaktadır. Yani potansiyel Pareto üstünlüğü kriterine göre, yatırım projesinin toplumsal refaha olan katkısı olumsuz, eşitlik kriterine göre ise, olumlu yönde ortaya çıkmaktadır. Bu durumda, projenin uygulanabilirliği konusunda kesin bir yargıya varmak kolay değildir.

Ekonomik ortamda meydana gelen değişikliğin bireylerin refah düzeyi üzerindeki etkisi ne kadar büyük olursa, söz konusu çelişkinin belirme ihtimali de o kadar fazla olacaktır. Uygulamada, FMA genellikle, $\Sigma PPÜKD > 0$ testi ile yetinmektedir. Çünkü, $\Sigma PPÜKD > 0$ olduğunda, kendiliğinden $\Sigma EKD < 0$ olacaktır. Bundan dolayı, PPÜKD testi olumlu çıktığında, ek bir masrafa katlanarak ayrıca EKD testi yapmaya gerek yoktur. Sadece, PPÜKD testi olumsuz çıktığında, olumlu çıkabileceği ihtimali ile EKD testi yapılabilir. Ancak, kamu kesiminde herhangi bir projenin uygulanabilirliği konusunda son kararı, ekonomistlerden çok, siyasi karar alıcılar vermektedir.

2.2.4. Fayda-Maliyet Analizinin Formülleştirilmesi

Belirli bir yatırım projesi ile ilgili olarak, fayda-maliyet analizi yoluyla “net toplumsal fayda”nın hesaplanması şöyle formüle edilebilir(Pearce and Nash, 1981: 43):

(2.6)

$$N(B) = (B_0 - C_0) \left[\frac{1}{(1+r)^0} \right] + (B_1 - C_1) \left[\frac{1}{(1+r)^1} \right] + (B_2 - C_2) \left[\frac{1}{(1+r)^2} \right] + \dots + (B_t - C_t) \left[\frac{1}{(1+r)^t} \right]$$

Burada,

$N(B)$ = Net toplumsal faydayı,

B = Proje ile ilgili faydaları,

C = Proje ile ilgili maliyetleri

r = Toplumsal zaman tercihi (iskonto) oranını

T = Projenin ömrünü göstermektedir.

Kamu yatırım projeleri ile ilgili olarak öncelikle gelecek fayda ve maliyetlerin tespit edilmesi ve daha sonra da toplumsal iskonto oranının belirlenmesi gerekir. Elde edilen değerler yukarıdaki formüle konur, gerekli hesaplamalar yapıldıktan sonra, net toplumsal faydaya ulaşılır. Net toplumsal faydanın 0'a eşit, ya da 0'dan büyük olması [$N(B) \geq 0$] halinde proje kabul edilirken, aksi durumda proje reddedilir (Gardner, 1978: 87).

2.3. YATIRIM PROJELERİNİN FAYDA VE MALİYETLERİNİN ÖLÇÜLMESİ

Bir yatırım projesi değerlendirilirken, öncelikle tüm fayda ve maliyetlerin belirlenmesi ve sonra da bu fayda ve maliyetlerin toplumsal değerleri yansıtacak şekilde değerlendirilmesi gerekir.

Bir yatırım projesinin maliyetler kısmında, ekonomi anlamdaki maliyeti ifade eden ve yeterli bir ölçüyü oluşturan toplumsal fırsat maliyeti yer alır. Bu maliyet, projeye çekilmesiyle ortaya çıkar ve alternatif projelerden daha fazla net fayda yaratılması beklenir. Bu nedenle, bu tür maliyetlerin belirlenmesi güç işlemleri gerektirir. Diğer yandan, maliyetlerle karşılaştırılacak olan faydaların belirlenmesi de zordur. Çünkü, kamu projelerinde çıktılar genellikle bir pazar fiyatına sahip değildir. Bunun için o malın talep eğrisinin belirlenmesi ve tüketici fazlası analizinin yapılması gerekir. Eğer çıktı için bir ödeme söz konusu ise, projenin sağlayacağı üretim ve gelir artışı ile maliyet tasarrufu, tüketici ve üretici fazlası belirlenir. Ayrıca, parasal olarak ifade edilmese de, dışsal etkilerin de ortaya konması gerekir (Keşci, 1983: 111).

Bir yatırım projesinin ortaya çıkaracağı fayda ve maliyetler, projeli ve projersiz durumları karşılaştırmak suretiyle ortaya konur. Proje nasıl bir yapıya sahip olursa olsun, uygulamaya geçildiğinde, o proje tarafından tüketilen girdilerin arzında azalmaya ve üretilen çıktıların arzında artışa neden olur. Bu projenin yokluğunda, ekonominin geri kalan kısmına arz edilen bu girdi ve çıktıların miktarı farklı olacaktır. Projenin olması ve olmaması hallerinde bu girdi ve çıktıların elde

edilebilirliği arasındaki farkın incelenmesi, fayda ve maliyetlerin belirlenmesinde temel yöntemi oluşturur(Keşci, 1983: 111-112).

Eğer bir proje kabul edilirse, ekonomide ne gibi değişikliklerin olacağının incelenmesi ve bu değişikliklerin iyi ve kötü sonuçlarının karşılaştırılması gerekir(Little and Mirrlees, 1974: 141).

Faaliyet dönemi içerisinde en önemli unsur çıktıdır. Bu döviz kazancı sağlayacak bir ihraç malı olabilir. Proje çıktısı bir ihraç malı değilse, ithal edilebilecek malların yerine ikâme edilebilir. Bu yolla direkt olarak ödemeler dengesi etkisi olamasa bile, diğer malların üretiminde girdi olarak kullanılmak suretiyle, ya da zaman ve yer faydası yaratarak, ihracat veya ikâme etkisi yaratabilir(Keşci, 1983: 112-113).

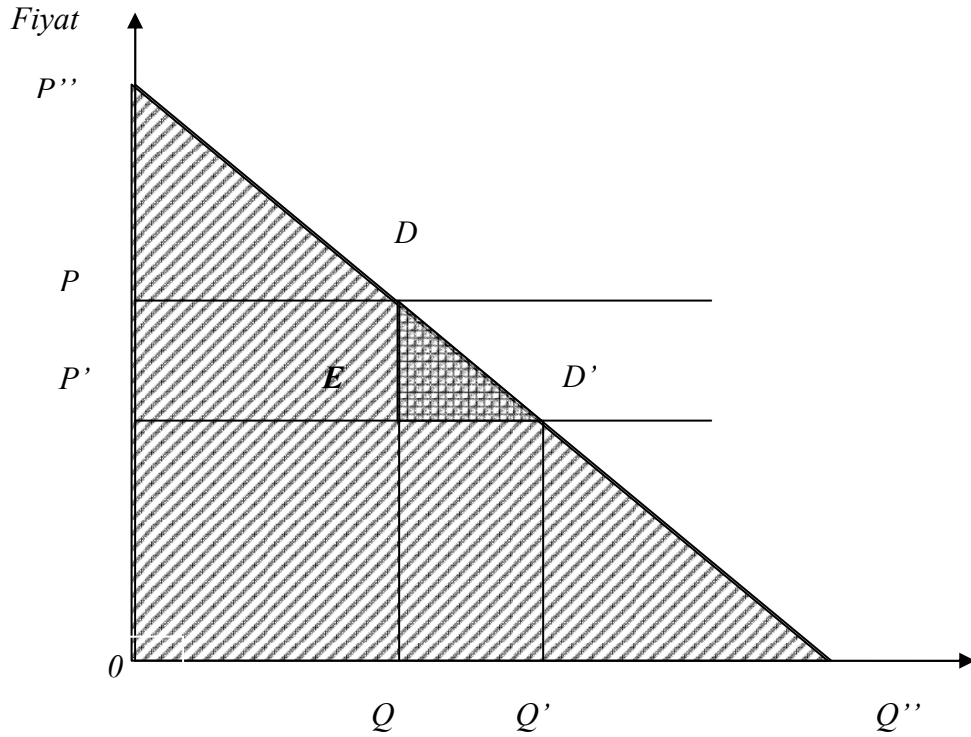
2.3.1. Bir Yatırım Projesinin Toplumsal Faydaları

Bir yatırım projesinin toplumsal faydaları, arzu edilen ödeme, tüketici fazlası ve üretici fazlasıdır.

2.3.1.1. Arzu Edilen Ödeme ve Tüketici Fazlası

Bir proje çıktılarının pazar fiyatıyla satılmasından elde edilen gelir, projenin minimum toplumsal faydasına eşittir. Tüketicilerin bazıları, pazar fiyatından daha fazla ödeme yapmaya istekli olabilir. Dolayısıyla, bu tüketiciler bir fayda fazlası veya “tüketici fazlası” elde etmiş olurlar(Keşci, 1983: 113).

Tüketici fazlası, tüketicilerin, bir ürün için ödemeye istekli olduğu fiyat ile fiilen ödediği fiyat arasındaki farkın bir ölçüsü olarak ifade edilebilir(Squire and Van Der Tak, 1975: 37). Tüketici fazlası Şekil-5’ de gösterilmektedir(Dasgupta and Pearce, 1972: 45-46).

(Kaynak:DASGUPTA A. K. ve D.W. PEARCE, 1972. Cost- Benefit Analysis, MacMillan Publishing, London.)

Şekil 6. Tüketici Fazlası

Tüketiciler, P fiyat düzeyinde, o maldan Q kadar satın alacak ve OPDQ alanı kadar ödemede bulunacaktır. Aslında, tüketicilerin satın almadan beledikleri bu fayda, yani Q kadar mal için arzu edilen ödeme (AEÖ), OP'' DQ alanı kadardır. Bu durumda tüketiciler, P''PT kadar bir fazla fayda elde etmiş olur. Bu alana tüketici fazlası denir. Eğer incelenmekte olan bir yatırım teklifi, ilgili malın miktarını büyük ölçüde arttırmak üzere plânlanıyorsa, malın Pazar fiyatında bir azalış meydana gelebilir.

Bu durumda, yatırım projesinden sağlanan faydalar, çıktı miktarının eski veya yeni fiyatla çarpılmasıyla bulunmaz. Bunun yerine, talep eğrisi altındaki AEÖ alanının artışı hesaplanmalıdır. Çıktı artışı nedeniyle fiyatların azalması halinde, arzu edilen ödemede,

$$OP''D'Q' - OP''DQ = QQ'D'D$$

kadar bir artış ortaya çıkar. Bu miktarı fiyat cinsinden ifade edecek olursak, arzu edilen ödemede artış,

$$\Delta AE\ddot{O} = \Delta Q.P' + \frac{1}{2}\Delta P. \Delta Q$$

kadar olacaktır. Eşitliğin sağındaki ikinci ifade, şekilde ED'D alanını göstermektedir. Bu eşitlik,

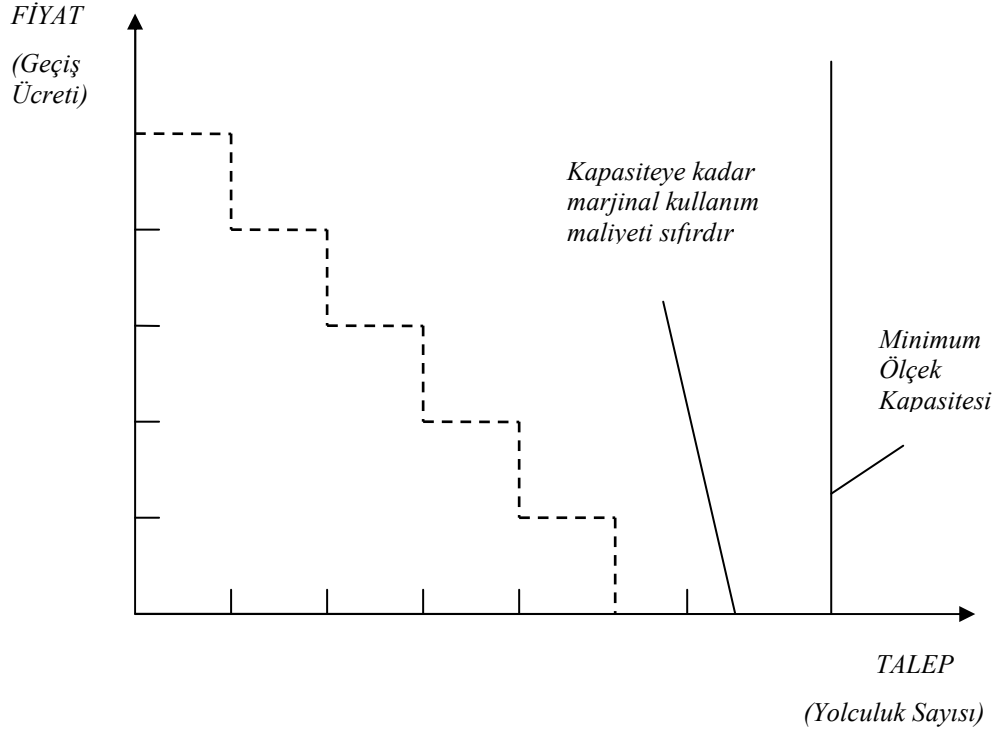
$$\Delta AE\ddot{O} = \Delta Q \left(\frac{P + P'}{2} \right)$$

şeklinde de yazılabilir. Buna göre, talep eğrisinin doğrusal olduğu varsayımı ile bir yatırım projesinin sağlayacağı faydalar için uygun bir değerlendirme, projenin üreteceği miktarın yatırım öncesi ve sonrası fiyatların aritmetik ortalamasıyla çarpılmasıdır. Eğer yatırım sonucunda malın pazar fiyatında önemli bir değişiklik olmazsa, $\Delta AE\ddot{O} = \Delta Q.P$ olacaktır. Dolayısıyla, bu durumda cari pazar fiyatı, faydanın değerlendirilmesinde uygun bir gösterge olarak kullanılabilir.

Pazar fiyatının bahsedilen anlamda kullanılabilmesi için iki şart gereklidir. Bunlardan birincisi, Pazar fiyatlarının marjinal maliyetlere eşit olması gerektiği, diğeri ise, marjinal maliyetin kaynakların gerçek toplumsal maliyetini yansıtmaya gerektirir. Tam rekabetle ilgili olan bu koşullar, genellikle gerçekleşmediğinden Pazar fiyatları yerine, faydaların değerlendirilebilmesi için gölge fiyatların kullanılması gerekir(Dasgupta and Pearce, 1972: 105).

Tüketici fazlası daha somut bir örnekle şu şekilde açıklanabilir(Stiglitz, 1994: 317-319):

Devlet bir köprü yapmayı düşünmektedir. Köprü'nün kullanımı için bir geçiş ücreti koyabilir. Her geçiş ücreti düzeyinde, köprü'nün kullanımı için belli bir talep olacaktır. Köprü'nün minimum büyüklüğünün, Şekil-6'da olduğu gibi sıfır fiyatta bir kapasite fazlasının görüldüğü bir düzey olduğunu varsayalım. Köprü kullanımının marjinal maliyeti sıfır olduğundan, devletin koymasına gereken fiyat da sıfırdır. Ancak, köprü'nün değerinin pozitif olduğu da açıktır. Köprü bireylerin zamandan tasarrufunu sağlamaktadır. Bireyler de kullanımı için bir miktar para ödemeye istekli olacaktır. Sorun bu değer ne kadar olacaktır.

(Kaynak:STIGLITZ J.E.,1994. Kamu Kesimi Ekonomisi. Çeviren: Ömer Faruk Batirel. Teknik Eğitim Fakültesi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.)

Şekil 7. Tüketici Fazlasının Hesaplanması

Köprü'nün yapımı sonucunda bireyler ne kadar iyi duruma gelmişlerdir. İlk olarak, Şekil-7'de gösterildiği gibi bir telâfi edilmiş talep eğrisi çizilir. Telâfi edilmiş talep eğrisi; herhangi bir malın fiyatını düşürdükçe ve aynı zamanda bireyden daha düşük fiyatta olduğundan daha iyi olmasını önleyecek düzeyde gelir alınması halinde talebin alacağı şekli gösterir. Bunu görebilmek için, bir bireye köprüyü bir kere kullanmak için ne kadar ödemeye istekli olduğu sorulur. Daha sonra, köprüyü ikinci defa kullanmak için ne kadar fazla ekstra ödemeye razı olduğu sorulur ve bu şekilde devam edilir. Bu soruları sorarak telâfi edilmiş yani, gelir etkisinden arındırılmış talep eğrisine ulaşılır. Buna telâfi edilmiş talep eğrisi denmesinin sebebi her soruda bireye köprüyü, bir defa, iki defa, üç defa vb. kullanınca refahını köprü'nün yeni durumda olmayışı ile karşılaştırmasının istenmesidir. Dolayısıyla, bireyin refahı

köprünün yapımından önceki düzeyde sabit tutulmaktadır. Talep eğrisinin 0 ile 5 birim arasında kalan alanı bireyin tam olarak 5 birim için ödemeye istekli olduğu toplam miktarı vermektedir. Eğer, sıfır fiyatla bireyin yapmak istediği yolculuğun toplam sayısı 6 ise, talep eğrisi altında kalan bireyin 6 yolculuk için ödemeye istekli olduğu toplam miktarı verecektir. Yine, birey köprünün olmadığı durumdaki ile aynı refah düzeyindedir.

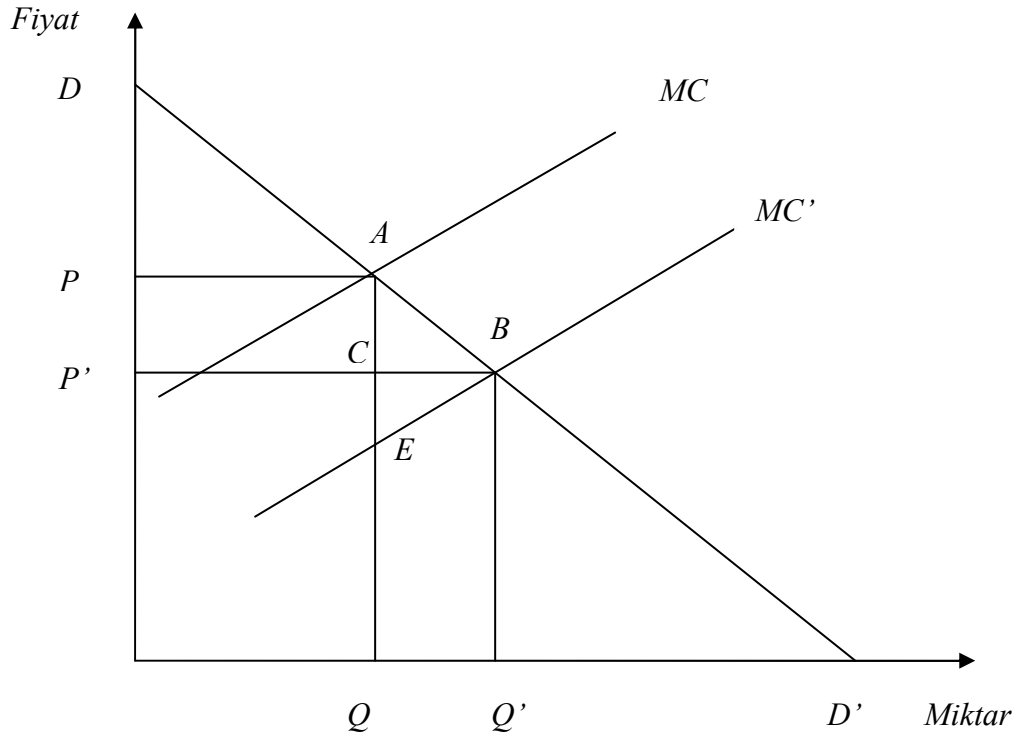
Telâfi edilmiş talep eğrisinin, olağan talep eğrisinden ayrılması gerekir. Genellikle, bir malın fiyatını düşürdükçe birey daha iyi duruma gelir, malın fiyatını yükselttikçe refah düzeyi düşer. Dolayısıyla, olağan talep eğrisi üzerindeki her noktada bireyin refahı farklıdır. Oysa, telâfi edilmiş talep eğrisi boyunca, fiyatları değiştirdikçe, bir bireyden sürekli olarak gelir alınır, ya da verilir ve o aynı refah düzeyinde bırakılır. Eğer, bir bireyin köprü üzerinden yapmak istediği geçiş sayısı (mal talebi) gelirine bağlı değilse, o kişinin telafi edilmiş talep eğrisi ile normal talep eğrisi çakışacaktır. Aksi takdirde, telafi maksadıyla gelir alıp vermesi ile bağlantılı “gelir etkisinin “ bir sonucu olarak iki eğri farklı olacaktır.

Köprü yapımı sonucunda elde edilen kazanç, telafi edilmiş talep eğrisinin altındaki alandır ve buna tüketici fazlası denir.

2.3.1.2. Üretici Fazlası

Malların üreticileri, ürünleri için kabul etmeye istekli oldukları en düşük fiyattan daha yüksek bir fiyatla mal sattıkları zaman, bir fazla elde ederler. Satıcılar tarafından sağlanan bu fazlaya “üretici fazlası” denmektedir. Üretici fazlası Şekil-8’de gösterilmektedir(Keşci, 1983: 118-119). Üretici fazlası, maliyette düşüş olduğu zaman artar.

(Kaynak:KEŞÇİ, G., 1983. Kamu Yatırım ve Finanslama Kararları. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Ü.İ.İ.B.F. , Ankara.

Şekil 8. Üretici Fazlası

Talebi olan bir malın fiyatı P düzeyinde iken, eni bir yatırım nedeniyle malın fiyatının P' düzeyine inmesi, bir tüketici fazlası yaratır. Fiyatın P' düzeyine inmesinin nedeni, marjinal maliyetin MC ' den MC' 'ne düşmesi ise, bu düşüş üreticiler açısından bir net fayda sağlar. Fiyatın düşmesi nedeniyle ortaya çıkacak olan satış fazlası, arzu edilen ödemede $QABQ'$ alanı kadar bir artış yaratır. Bunun ACB kadarı ek tüketici fazlası olurken, $QCBQ'$ kadarı da, üreticiye yapılan ek fiili ödemeyi oluşturur. $QCBQ'$ alanının $QEBQ'$ kadar olan kısmı, üreticinin maliyeti; ECB alanı ise, ek üretici fazlasıdır.

FMA, tüketici fazlası ile birlikte üretici fazlasını ve maliyetini de fayda ve maliyetini de fayda ve maliyetlerin değerlendirilmesinde dikkate almalıdır.

2.3.2. Bir Yatırım Projesinin Toplumsal Maliyetleri: Fırsat Maliyeti

Fırsat maliyeti kavramı basit olarak ortaya konduğunda rahatlıkla anlaşılmaktadır. Ancak, hesaplanması o kadar kolay değildir. İktisatçılara göre, belirli bir işi yapıp diğer bazı işleri yapmamanın maliyeti, bu işi yapmaktan dolayı feda edilen fırsatlara eşittir. Fırsat maliyeti, herhangi bir mal ve hizmeti üretmek için, belirli miktarda diğer mal ve hizmetten vazgeçme olarak da tanımlanabilir(Öztürk, 1978: 84-85).

Bir yatırım projesinde kullanılan girdiler, o proje de kullanılmıyaydı, başka alanlarda kullanılacak ve bazı faydalar ortaya çıkarılacaktı. Toplumsal fayda ve maliyetleri dikkate alan FMA'nde girdilerin maliyeti bu açıdan değerlendirilmelidir. Çünkü, girdiler bu projede kullanılmakla, toplum, bunlardan başka alanlarda elde edeceği faydaları kaybetmektedir. Bu kayıp projeye yüklenecek maliyeti ifade eden fırsat maliyetidir.

Bir yatırım projesinde kullanılacak girdilere göre, fırsat maliyeti şu şekilde değerlendirilebilir(Keşci, 1983: 120-121):

- a) Projede kullanılan yatırım mallarının fırsat maliyeti, proje nedeniyle alternatif kullanım alanlarından çekilen mal miktarı için arzu edilen ödeme ile belirtilir. Pazar fiyatlarının toplumsal değerleri yansıttığı varsayımı altında bu tutar, fiyat ile miktarın çarpımı kadar olur. Girdi kullanımını fiyat düzeyini etkileyecek miktarda ise, ortaya çıkabilecek fiyat artışı veya azalışı tahmin edilir ve hesaplamada dikkate alınır. Eğer projenin kullandığı girdiği miktarı kadar bu malda ek üretim uyarılırsa, bu durumda girdi değeri, fırsat maliyetini yansıtmaz. Böylece, proje ile uyarılan ek üretim için kullanılan kaynakların maliyeti, incelenen proje girdisinin fırsat maliyeti olarak alınır.
- b) Kullanılmıyacak olan arazi, sermaye veya işgücünün bir projede kullanılması durumunda parasal bir maliyeti bulunmakla beraber, toplumsal maliyeti sıfır olarak alınır. Arazinin maliyeti, alternatif kullanımlardaki değeridir. Bu değer yaklaşık olarak, diğer üreticilerin arazi için ödemeye hazır oldukları fiyat ile Pazar fiyatını düzeltmede kullanılan değişim katsayısının çarpımına eşittir.

- c) Bir yatırım projesinde sermaye kullanmanın maliyeti, hâlihazırda vazgeçilen tüketim fırsatlarıdır. Kararlarda geçmiş maliyetler değil, şimdiki ve gelecekte oluşacak maliyetler göz önüne alınmalıdır.
- d) Bir projede işgücü kullanımının maliyeti, bu işgücünün projede kullanılmasıyla, diğer kesimlerde ortaya çıkan üretim kaybı ve projeye gelmek için işçinin tüm maliyetlerini karşılayacak para miktarına göre ölçülür.
- e) Döviz bir ülkenin herhangi bir dönemdeki varlıkları arasında yer alır. Kolaylıkla reel mal ve hizmetlere çevrilebileceği için kıt kaynaklardan birini oluşturur. Ancak, burada ifade edilen kıtlık döviz yetersizliği değil, ekonomik bir kaynak olması ile ilgilidir. Projede kullanılan dövizin maliyetini hesaplamak için döviz girdisinin niteliğini belirlemek gerekir. Döviz kullanımlarının hangisinin gerçekten döviz girdisi olduğu; döviz kullanımının ülkenin döviz sağlama imkânları üzerindeki etkisine, projede kullanılan ithalat malının kotaya tâbi olup olmadığına, projede kullanılacak dış döviz kredisinin şartlarına ve projede kullanılan girdinin ithalat veya ihracata konu olmasına göre belirlenir.

2.3.3. Bir Yatırım Projesinin Meydana Getireceği Etkiler

Bir yatırım projesinin uygulamaya konulması ile birlikte bir çok etki ortaya çıkabilir. Firma düzeyinde yapılan değerlendirmede, genellikle sadece firmayı ilgilendiren direkt etkiler göz önüne alınır.

Bir yatırım projesinin meydana getirebileceği etkileri; Direkt- endirekt etkiler, içsel- dışsal etkiler, ölçülebilen- ölçülemeyen etkiler ve ulusal–uluslar arası etkiler şeklinde sınıflandırmak mümkündür(Keşci, 1983: 123-127).

2.3.3.1. Direkt ve Endirekt Etkiler

Bir yatırım projesinin direkt maliyetleri, projenin yatırım ve işletme faaliyetleri için ihtiyacı olan girdilerden oluşur. Projenin gerçekleştirilmesi halinde katlanılan bu maliyet ilgili girdilerin bu projede kullanılması sebebiyle fedakârlık edilen faydalar yani, fırsat maliyetidir. Direkt faydalar, proje ile ilgili çıktıların reel değerinde ortaya çıkan artışlar şeklinde de tanımlanabilir.

Endirekt etkiler ise, projenin ekonomiye olan etkisini yansıtır. Bu kavram, projenin teknolojik ve ekonomik açıdan ilgili olduğu bazı projelerde sebep olduğu bazı fayda ve maliyetleri ifade eder. Örneğin, endirekt fayda, proje nedeniyle çeşitli üreticilerin gelirlerinde meydana gelen artış olabilir. Bir proje nedeniyle ortaya çıkan endirekt etkiler üç grupta toplanabilir. Bunlar;

a)Pür dışsal etkiler,

b)Projenin faaliyete geçmesiyle diğer mal fiyatlarının değişmesi nedeniyle bazı üreticilerin üretim planlarını önemli ölçüde değiştirmeleri,

c)Ekonominin diğer bölümlerinde çalışan halkın tüketiminin artışı veya azalışıdır.

Endirekt etki gelir artışı şeklinde ise, endirekt fayda, gelir azalışı şeklinde ise, endirekt maliyet olur(Keşci, 1983: 123-124).

2.3.3.2. İçsel ve Dışsal Etkiler

İçsel fayda (maliyet) belli bir kuruluş veya grup içinde realize edilebilen etkilerdir. Dışsal fayda (maliyet) ise, belli bir kuruluş veya grubun dışında kalanlar tarafından elde edilen, ya da yüklenilen ve piyasada parasal karşılıkları belirmeyen fayda ve maliyetlerdir(İşgüden, 1980: 63).

Bir kamu yatırımında içsel faydalar, projenin doğrudan meydana getirdiği değer artışı ile ilgili topluluğun refah düzeyindeki artıştır. Dışsal etkiler ise, kişilerin veya kuruluşların normal faaliyetlerinin yan ürünleri olarak ortaya çıkan ve diğer bir kişi, kuruluş veya topluluğun kârı, ya da refahı üzerindeki etkilerdir. Bu etki ise, dışsal fayda, olumsuz ise, dışsal maliyet söz konusudur. Endüstri artıkları, çevre

kirliliği, trafik sıkışıklığı, gürültü gibi sonuçlar dışsal etkiye örnek olarak verilebilir(Keşci, 1983: 124-125).

Dışsal etkiler şu örneklerle de açıklanabilir: Bir fabrikanın çok miktarda duman ve toza sebep olacağı varsayıldığında, tozun bulunduğu bölgelerdeki tüketiciler eşyalarının tozunu almak için daha fazla zaman ve yine giysilerini temizleyebilmek için daha fazla zaman ve para harcayacaklardır. Tüketicilerin bu ek çaba ve masraflarını karşılayacak ve fabrikanın da kârını azaltacak şekilde tam bir verginin bulunmaması halinde toz ve duman, bir projenin ulusal açıdan değerlendirilmesinde, karşılanmamış bir dış maliyet olarak göz önünde bulundurulmalıdır. Yine, bir yatırım diğer teşebbüsler tarafından kullanılan kaynakların verimliliğini doğrudan etkileyebilir. Eğer, bir çiftçi tarlasına drenaj borularını döşerse suyun bir şekilde akıtılması sebebiyle diğer bazı tarlaların da verimini arttırabilir. Bu da, bir dışsal fayda niteliğindedir (Timur, 1987: 102).

Kamu kesimi tarafından sağlanan toplumsal malların en belirgin özelliklerinden birisi önemli ölçülerde dışsal etkilere sahip olmalarıdır. Örneğin, eğitim hizmetlerinden sadece eğitim gören bireyler değil, toplum da faydalanır. Başka bir deyişle, toplumsal bir malı tüketen bir bireyin elde ettiği fayda, yalnız kendisine yönelik kalmaz. Çünkü, dışsallaşarak tüm topluma yönelik olur. Diğer yandan özel kesimin ürettiği mallarda bunun tam tersi söz konusudur. Fayda, sadece malı tüketen bireye yöneliktir. Yani özel mallarda fayda belli bir grup veya birey yönünden içselleşmiş olur(İşgüden, 1980: 64).

2.3.3.3. Ölçülebilen ve Ölçülemeyen Etkiler

Proje değerlendirmede genellikle parayla ölçülebilen değerler kullanılmak suretiyle projenin verimliliği araştırılır. Ancak, gerçekte yatırım projelerinin parayla ölçülemeyen fayda ve maliyetleri de olabilir.

Sağlık, eğitim, çevre düzenleme ve ulusal güvenlik gibi konularda yapılan harcamaların ortaya çıkaracağı faydaları kesin biçimde para ile ölçmek oldukça zordur. Örneğin, sağlık koşullarının daha iyi hale getirilmesine yönelik bir projeye

değerlendirilirken çoğu zaman, “hastalık süresi boyunca kaybedilen kazanç” ölçüsünden hareket edilir. Ancak, bu ölçünün, sağlığın insanlar için olan gerçek değerini tam olarak yansıtmadığı da aşikârdır. Eğitime yönelik yatırımlarda ise, genellikle “bireylerin eğitim sonucu kazançlarında meydana gelen marjinal artış” tan hareket edilir. Bu yaklaşımın da eğitimin değerlendirilmesinde tam bir sonuç vermesi beklenemez. Görüldüğü gibi günümüzde bazı konularda fayda ve maliyetlerin kesin ölçülerle belirtilmesine imkân bulunmamaktadır(İşgüden, 1980: 66).

Para ile ölçülemeyen etkiler FMA’nde bazı fiziksel ölçülerle belirtilmeye çalışılmalıdır. Ancak, bu tür etkilerden bir kısmı fiziksel ölçülerle de ifade edilemez. Bir sağlık kuruluşunun belli bir sayıdaki bireyleri ölümden kurtarması bir ölçüye dayandırılabilirdiği halde, kent içinde yapılan gezinti alanlarının kentlilere verdiği huzur n parasal ne de fiziksel ölçülerle ifade edilemez. Ancak, eğitim hizmeti alanlarının gelecekteki üretimlerine dayanarak, dinlenmiş insanların verimlilikleri üzerindeki etkileri araştırılarak, zaman tasarrufuna bazı parasal değerler vererek, bazı ölçüler çıkarmaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır(Harrison and Quarmby, 1977: 173-208).

2.3.3.4. Ulusal ve Uluslar arası Etkiler

Yatırım projelerinin yarattığı etkiler genellikle ulusal sınırlar içerisinde incelenir. Bununla birlikte, dışsal etkiler bazen ülke sınırları dışına uzanabilir. Örneğin, bir proje çıktısı, ihracat veya ithalat ikame etkisi meydana getirerek, fiyatların düşmesine, ihracatçı ülkelerin zararına, ithalatçı ülkelerin yararına sonuçlar yaratabilir(Squire and Van Der Tak, 1975: 23). Bir endüstri yatırımı komşu ülkelerde de çevre kirliliğine neden olabilir. Dış turizme açık bir işletme, ağaçlandırma, iklim ve hava ile ilgili konularda yabancı ülkelerin toplum sağlığı üzerinde etkili olabilir(Keşçi, 1983: 127).

Bu etkilerin, yatırım projelerinin değerlendirilmesinde dikkate alınıp alınmadığı önemlidir. Dünya bankası ve diğer uluslar arası kredi kuruluşları fiziksel dışsal etkileri dikkate almakta ve iki ülke arasında tazminat, ya da yararlardan ortak

Fayda sağlama gibi konularda anlaşmalar yapılmaktadır. Bununla birlikte, dışsal fiyat etkileri, bazı çok uluslu işletmeler dışında dikkate alınmamakta, yatırım projesi sadece ülke açısından değerlendirilmektedir(Squire and Van Der Tak, 1975: 24).

2.3.4. Dışsal Etkiler

Fayda-maliyet analizinde tüketici veya firmanın özel değerlendirmesini, toplumsal değerlendirmeden ayıran en önemli faktörlerden birisi “dışsal etkilerin” varlığıdır. Dışsal etkilerin özellikle bazı kamu yatırım projelerinde önemli boyutlara ulaşması, FMA’lerinin projenin dışsal etkileri göz önüne alınarak yapılma zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

2.3.4.1. Dışsal Etkilerin Tanımı ve Kaynağı

Dışsal etki, genellikle bir ekonomik birimin davranışlarının, bu davranışın dışında kalan diğer birimleri olumlu veya olumsuz yönde etkilemesi ve bu etki için piyasada herhangi bir fiyatın oluşmaması durumunda söz konusudur (İşgüden, 1980: 93).

Değerlendirilebilir özellikte olsalar bile, bu etkiler için pazarda herhangi bir fiyat oluşmaz. Bundan dolayı, firma düzeyinde değerlendirme yapılırken bu etkiler dikkate alınmaz. Bu sebeple özel kesimde aslında reddedilmesi gereken bazı yatırım projeleri kabul edilirken, kabul edilmesi gerekenler ise reddedilmektedir. Dışsal etkilerin neden olduğu bu sapma kaynakların hatalı tahsisi sonucunu ortaya çıkarmaktadır(Keşci, 1983: 128).

Bir dışsal etki, üretim, ya da tüketim biçimindeki ekonomik faaliyetin, diğer üretici, ya da tüketicilerin üretim, yahut fayda düzeylerini etkilemesi durumlarında veya bu etkinin fiyatlandırılmamış, ya da tazmin edilmemiş olduğu durumlarda ortaya çıkar. Bu karşılıklı bağımlılık ve fiyatsızlık koşullarının birilikte bulunması gerekir. Karşılıklı bağımlılık olmakla birlikte etki fiyatlandırılmamışsa, bu durumda etki içsel hale getirilmiştir(Dasgupta and Pearce, 1972: 118).

Dışsal etkiler maddi veya teknolojik olabilir. Ancak, FMA’nde dikkate alınması gereken teknolojik dışsal etkilerdir(Keşci, 1983: 129).

Dışsal etkiler, belli ekonomik faaliyet alanlarında mülkiyet haklarının tanımlanması ve uygulanmasındaki başarısızlıklar sebebiyle ortaya çıkar. Bundan dolayı, bazı yazarlar FMA yaparken mevcut yasal yapıdan bağımsız olarak yatırım projelerinin değerlendirilmesini önermektedirler. Bu yasal yapı sebebiyle yatırım projeleri girdi ile ilgili ve çıktı ile ilgili olmak üzere iki şekilde dışsal etki yaratırlar(Keşci, 1983: 129).

2.3.4.2. Dışsal Etkilerin Tespiti ve Değerlendirilmesi

Dışsal etkilerin tespit edilmesi ve ölçülmesi oldukça zordur. Teknolojide ve toplumda karmaşıklığın artmasıyla bir çok dışsal etki de ortaya çıkacaktır. Ancak, dışsal etkiye sebebiyet veren girişimci, kendisi de bundan etkileninceye kadar bu dışsal etkilerle ilgilenmeyecektir. Bu durumda, bazı yetersizlikleri kendiliğinden gideremeyen piyasaya devlet müdahalesi gerekmektedir. Bu müdahaleler sonucu, tüm dışsal etkiler uygun bir biçimde fiyatlandırılabilirse, dışsal etkiler ortadan kalkar. Ancak, gerçekte böyle bir durumun olması mümkün değildir. Ekonomik faaliyetlerin olumlu dışsal etkileri giderek fiyatlandırılmakta ve değerlendirmeye alınmaktadır. Olumsuz dışsal etkiler ise, etkiyi faaliyet gösteren kişi veya kuruluş meydana getirdiği için, fiyatlandırmanın proje dışından başlatılması gerekir. Örneğin trafiğe yeni katılan bir vasıtaya bir bedel veya tazminat yüklenirse, yeni girişimci ortaya çıkaracağı etkiyi hesaba katacak ve kaynakların daha iyi kullanılması bu yolla sağlanacaktır(Keşci, 1983: 130). Bunu gibi, pazarda fiyatlandırılmayan bazı serbest mallara mülkiyet hakkı tanınabilirse, çevre kirlenmesi gibi bazı dışsallıkların fiyatlandırılabilmesi kolaylaşabilir(Mishan, 1975: 117-120). Bu durumda firmalar, çevre kirlenmesinden dolayı ortaya çıkan zararları dışlamayı(externalize etmeyi) bırakarak “içselleştirebilir”(internalize edebilir).Başka bir deyişle, hiçbir ayırım gözetmeksizin mevcut ve gelecek kuşakların üzerine yüklemiş olduğu bu zararları “muhasabe sistemi” içine dahil edebilir ve maliyetlerine intikal ettirebilir.(Bekçioğlu, 1992:6)

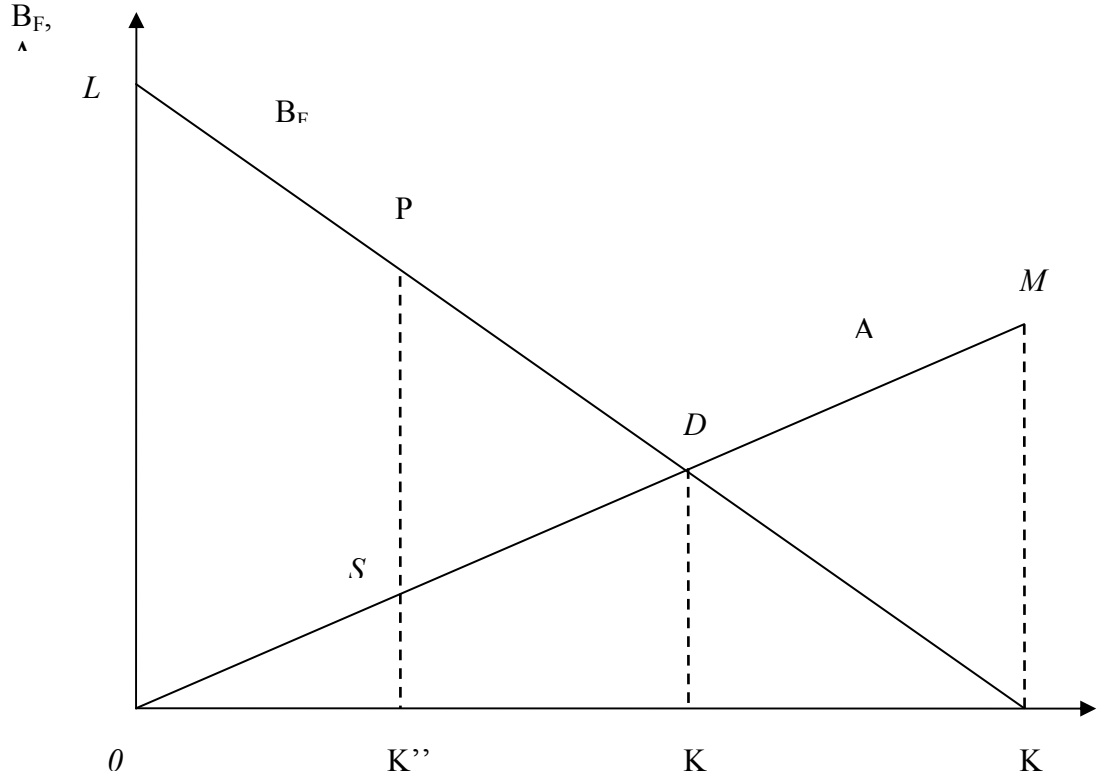
Bir yatırım projesinin kabul edilip edilmeyeceği sorusu dışsal etkiler göz önüne alınarak cevaplandırılmalıdır. Dışsal etkilerin yokluğunda rekabetçi denge çıktısı, ürünün marjinal değerinin marjinal maliyetine eşit olduğu noktada belirlenmekteyse, dışsal etkinin varlığında aynı temele göre, gerekli olan düzeltme yapılmalıdır. Dışsal etkiler değerlendirilirken, parasal olarak ifade edilmeli, kesin ölçülemeyenler tanımlanmalı, önemsiz olanlar ise atılmalıdır, ya da dışsal etkiler dikkate alınmaksızın bulunan net toplumsal faydaya eşit kritik değerler verilerek, dışsal etki hesaba katılmalıdır(Mishan, 1975: 126-161).

Teknoloji seçimi ile dışsal etkiler arasında ilişkiler olduğu için, firmanın uyguladığı teknoloji değiştirilerek dışsal maliyetleri azaltma ihtimali varsa, temiz teknolojinin uygulanması ile ulaşılabilecek net toplumsal fayda artışı araştırılmalıdır. Eğer yeni teknolojinin uygulanması ile elde edilecek net toplumsal fayda artıyorsa, temiz teknolojiye geçme kararı verilmelidir(Dasgupta and Pearce, 1972: 122-128).

2.3.4.3.Dışsallığa Etkin Çözüm Yolu

Dışsallığın olduğu bir durumda, toplumsal refahı maksimum kılacak optimum noktaya nasıl ulaşılabileceği Şekil-8 yardımıyla şu şekilde açıklanabilir(İşgüden, 1980: 95-98).

A ve B adı altında iki grubun olduğu ve B'nin faaliyetinin A üzerinde potansiyel dışsal kayba neden olduğu varsayıldığında, B'nin faaliyet hacmi arttıkça, A'nın maruz kaldığı dışsal etki büyüyecektir. Bu durumda B'nin her faaliyet arttırışında, A'nın uğradığı kayıpla B'nin elde ettiği faydanın karşılaştırılması gerekir. A'nın zararı, denkleştirme ölçütünden hareketle, önceki durumlarını aynen koruyacak olan minimum bir miktar olarak tanımlanabilir. Her faaliyet artışıında B'nin kazancı ise, yine denkleştirme ölçütüne göre, B'nin ödemeye hazır olduğu maksimum bir miktar olarak tanımlanabilir. B, bu denkleştirici miktarı ödediğinde önceki refah düzeyini koruyacaktır.

(Kaynak: İŞGÜDEN, T., 1980. Kamu Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesinde Fayda-Maliyet Analizi. Sermet Matbaası, İstanbul.

Şekil 9. Dışsallığa Etkin Çözüm Yolu

Şekil-9'de B'nin net marjinal faydası B_f , A'nın net marjinal zararı A_z fonksiyonları ile gösterilmektedir. Yatay ekseninde B'nin faaliyet hacmi, dikey ekseninde ise, fayda ve zararın parasal ifadesi yer almaktadır.

B, özel faydasını maksimuma çıkarma çabası içinde, faaliyetini marjinal net faydasının sıfır olduğu K' noktasında durduracaktır. Bu noktada, net toplumsal fayda maksimuma ulaşmamıştır. Çünkü, K' noktasında toplumsal net fayda (TNF) : $TNF = OLD - K'MD$

Olarak belirlenmiştir. B'nin faaliyeti K noktasına çekildiğinde net toplumsal fayda OLD olarak kalacaktır. Bu durumun toplum açısından $K'MD$ kadar bir Pareto iyileştirmesi sağladığı görülmektedir. Şekil-8'den de anlaşıldığı gibi K' noktasının sağındaki bütün noktalarda, marjinal bir değişiklik için $B_f < A_z$; K noktasının

solundaki bütün noktalarda, $B_f > A_z$ 'dir. TNF'nin maksimuma ulaştığı K noktasında ise, $B_f = A_z$ eşitliği sağlanmaktadır.

Bir projede dışsal etkilerin var olması halinde, toplumsal refahı maksimum düzeyde tutan bu sonuca ulaşabilmek için, ülkedeki hukuk sistemi büyük önem kazanmaktadır. Ülkede geçerli olan hukuk sistemi dışsal kayıplar için, etkiye neden olan tarafın, zararı karşılmasını gerektiriyorsa, uygulamada toplum açısından maksimum noktaya ulaşabilir. Örneğin, B, A' ya verdiği zararı karşılamak durumunda olduğunda, B faaliyet hacmini belirlerken yalnız kendi özel net faydasını değil, ödemek zorunda olduğu karşılığı da hesaba katmak durumunda olacaktır. Bu durumda K noktasının solunda olan K'' noktasında B'nin marjinal net faydası K''P, sebep olduğu dışsal zarar ise K''S kadardır. B, A' ya denkleştirici miktar olarak K''S kadar bedel ödedikten sonra kendisi SP kadar bir özel net fayda sağlamaktadır. K noktasının sağındaki noktalarda ise, B'nin marjinal net faydası, ödeyeceği denkleştirici miktardan azdır. Yani, B faaliyetini özel marjinal net fayda, ödeyeceği marjinal denkleştirici miktardan büyük oldukça arttıracak, küçük oldukça daraltacaktır. Bu şartlar altında, denge düzeyine özel marjinal net faydanın, denkleştirici miktara eşit olduğu K noktasında ulaşılır ki, bu nokta da optimum noktadır.

Dışsallığa neden olan faaliyetlerin düzenlenmesinde, bir başka yaklaşım da zarara uğrayan tarafın diğer tarafla faaliyetini sınırlaması için pazarlığa girişmesidir. Pazarlığın sınırları şu şekilde gerçekleşir: B, faaliyetinin her sınırlanışında marjinal özel faydasına (B_f) eşit bir kayba uğramaktadır. Bundan dolayı, B'nin faaliyetini sınırlaması için isteyeceği minimum miktar B_f kadar olacaktır. Diğer yandan, B faaliyetini her arttırdığında, A marjinal bir zararla (A_z) karşılaşmaktadır. Bu yüzden, A, B' ye faaliyetini sınırlaması için maksimum A_z kadar bir miktar verebilecektir. Sonuç olarak, $A_z > B_f$ olduğu müddetçe A, B'nin faaliyetini sınırlaması için isteyeceği minimum miktarı ödeyebilecek ve kendi durumu da eskisine nazaran daha iyi olacaktır. A'nın B ile olan bu pazarlık imkânı $A_z = B_f$ noktasına (K) kadar devam edecektir.

Görüldüğü gibi, hukuk sisteminin düzenleme gerektirdiği, ya da taraflar arasında pazarlık imkânının olduğu durumlarda toplumsal optimuma

ulaşabilmektedir. Ancak, toplumsal bilincin yeterince oluşmadığı az gelişmiş ülkelerde, dışsal etkilerin bilincine varılıp, bu etkiyi yaratan kişi veya kuruluşla pazarlık etme imkânı hemen hemen yok gibidir. Bundan dolayı, hukukî düzenlemelerle sonuca ulaşabilmek zorunlu olacaktır.

Ancak, dışsal maliyetler yükleyen ve bu maliyetlere katlanan taraflar şayet karşılıklı görüşmeye muktedir ve istekli iseler, etkin kaynak dağılımını sağlamak için devlet müdahalesi gereksizdir”(Turvey, 1981: 380).

2.3.5. Transfer Ödemeleri

Firma düzeyinde yapılan değerlendirmelerde nakit çıkışları arasında gösterilen bazı ödemeler, transfer niteliği taşır. Örneğin, bir proje için alınan kredi anapara ve faiz ödemeleri bir ekonomik maliyet değil, finansal bir transferdir. Kredi projede kullanıldığında ekonomik bir maliyet, geri ödendiği zaman ise finansal bir maliyeti ifade eder(Keşçi, 1983: 133).

Transfer ödemelerinin toplumsal fayda ve maliyetlerden ayırt edilmesi gerekir. Özel İşletmeler yatırım projelerini değerlendirirken vergiden sonraki net kârları göz önünde bulundururken, FMA tüm faydaları brüt olarak değerlendirir. Çünkü, Bir kamu işletmesinin ödediği vergi toplumdaki diğer bireylerin yararına kullanılacağından toplumsal bir maliyet oluşturmaz(Little and Mirlees, 1974: 223). Bununla birlikte, vergi ve faiz ödemeleri gibi transferlerin, yatırım projelerinin değerlendirilmesinde, gelir dağılımı ve tasarruf üzerindeki etkisi açısından dikkate alınması gerekir.

Projenin devlet tarafından desteklenmesi halinde, destekleme bir transfer niteliği taşıdığı için, bir fayda olarak hesaplama dahi edilmemelidir. Örneğin, belediyenin bir işletmesine devlet yardımı yapılması toplumsal bir fayda yaratmaz. Projenin girdilerine devlet tarafından destekleme uygulanıyorsa, fiyat destek miktarında arttırılarak dikkate alınmalıdır. Destekleme, vergilemenin tam tersi bir mahiyettedir, ancak o da bir transfer ödemesidir(Little and Mirrlees, 1974: 228)

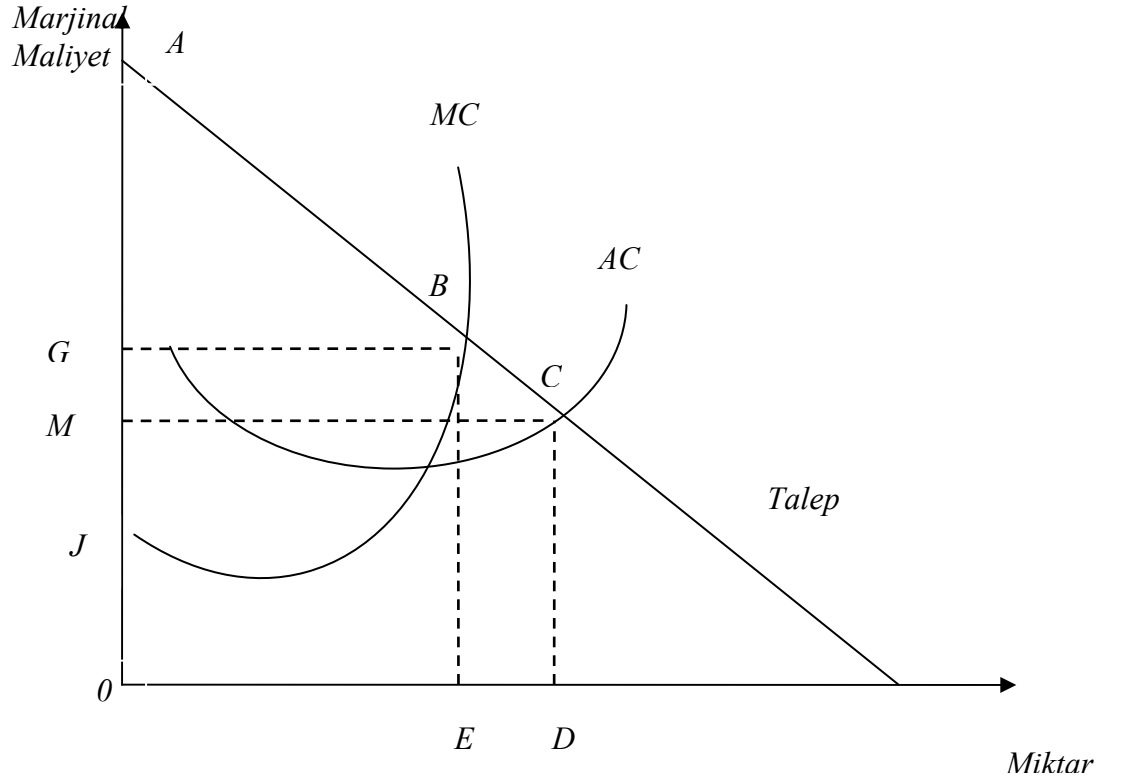
2.4. YATIRIM PROJELERİNİN FAYDA VE MALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İsabetli yatırım kararlarının verilebilmesi için, bir yatırım projesine ait tüm fayda ve maliyetler belirlendikten sonra, bunların değerlendirilmesi gerekir. Fayda ve maliyetler değerlendirilirken öncelikle, ilgili mal ve hizmetlerin Pazar fiyatları bulunmalı, daha sonra da bu fiyatlar toplumsal değerleri yansıtacak şekilde düzeltilmelidir. Yatırım projeleri değerlendirilirken Pazar fiyatlarının toplumsal değerleri yansıtıp yansıtmadığı da dikkate alınmalıdır.

Zararların tazmin (telâfi) edilmesi prensibi ve potansiyel Pareto kriteri de FMA'nde merkezî bir rol oynayan kazanç ve kayıpların parasal olarak değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır (Williams, 1993: 69).

2.4.1. Pazar Fiyatlarının Toplumsal Değerleri Yansıtması Halinde Fayda ve Maliyetlerin Değerlendirilmesi

Bir yatırım projesinin değerlendirilmesinde, Pazar fiyatlarının toplumsal değerleri yansıtması gerekir. Tam rekabet piyasasında, Pazar fiyatları marjinal maliyetlere ve dolayısıyla da toplumsal değerlere eşittir. Pazar fiyatlarının marjinal maliyetlere göre belirlenmesi toplumsal net faydaların maksimum kılınması temeline dayanır(Keşçi, 1983: 135). Marjinal maliyetlerle fiyatlandırma yapılması Şekil-9 yardımıyla açıklanabilir(Dasgupta and Pearce, 1972: 103-104).

(Kaynak: DASGUPTA A. K. ve D.W. PEARCE, 1972. Cost- Benefit Analysis, MacMillan Publishing. London.)

Şekil 10. Marjinal Maliyetle Fiyatlandırma

Şekil-10 incelendiğinde, fiyatın marjinal maliyete göre belirlenmesi halinde toplumsal fayda, yeni arzu edilen ödeme, ABEO kadar olur. OE kadar mal arz etmenin toplam maliyeti, MC eğrisi altında kalan OJBE alanı olduğundan, net toplumsal fayda, ABJ alanı kadar, yani ABEO- OJBE olur.

Fiyatın ortalama maliyete göre belirlenmesi halinde, toplumsal faydanın ACDO alanı kadar olmasına karşılık, net toplumsal fayda ACF alanı kadar olacaktır. Bu alan önceki duruma göre daha küçüktür. Görüldüğü gibi, marjinal maliyetle fiyatlandırma durumunda, net toplumsal fayda maksimum kılınmaktadır.

2.4.2. Pazar Fiyatlarının Toplumsal Değerleri Yansıtmaması Halinde Fayda ve Maliyetlerin Değerlendirilmesi

Tam rekabetçi bir piyasada tüm malların bir Pazar fiyatı bulunur ve bu fiyatlara da malın gerçek toplumsal değerine eşit olur. Ancak, piyasalarda çeşitli sebeplerden dolayı Pazar fiyatları gerçek toplumsal değerleri yansıtmamaktadır. Bundan dolayı Pazar fiyatlarının proje değerlendirmede kullanılması hatalı yatırım kararlarının verilmesine neden olmaktadır(Keşçi, 1983: 138).

2.4.2.1. Pazar Fiyatlarının Toplumsal Değerlerden Sapmasının Nedenleri

Piyasalarda sunulmakta olan mal ve hizmetlerin fiyatlarının, gerçek toplumsal değerlerinden sapmasının nedenleri şu şekilde sıralanabilir(Little and Mirrlees, 1974: 21-69):

- a) Tam rekabet piyasası koşullarının olmaması, ekonomik kaynakların kullanımında tam istihdamın sağlanamaması gibi pazarın yapısı ile ilgili nedenler,
- b) Koruma Politikaları; fiyat, faiz ve kâr üzerine konulan sınırlamalar, paranın yüksek belirlenmesi, vergi ve desteklemeler, kamu mallarının varlığı gibi devlet müdahalesi ile ilgili nedenler,
- c) İhracat mallarına olan talebin esnek olmayışı, tüketici fazlası gibi taleple ilgili nedenler,
- d) Büyük ölçekli projeler, ölçekli projeler, ölçeğe göre artan gelirler, dışsal etkiler gibi projeyle ilgili nedenler,
- e) Enflasyon.

Bu nedenleri, bir ekonomide mal ve hizmetlerin reel değerini yansıtmayan Pazar fiyatlarının oluşmasına sebep olur. Bundan dolayı, yatırım projelerinin değerlendirilmesinde Pazar fiyatlarının kullanılması, hatalı yatırım kararlarının verilmesine neden olabilir.

2.4.2.2. Pazar Fiyatlarındaki Sapmanın Giderilmesi: Düzeltilmiş (Gölge) Fiyatlar

“Gölge”(shadow) veya diğer adıyla “Muhasebe” fiyatları piyasada gözlenen fiyatların yetersiz olduğu, ya da fiyatın hiç oluşmadığı durumlarda toplumsal fayda ve maliyetleri yansıtması için mallara ve faktörlere bağlanan fiyatlardır(İşgüden, 1980: 74).

Doğru yatırım kararlarının verilebilmesi için FMA’nde toplumsal fayda ve maliyetleri yansıtacak gerçek fiyatların belirlenmesi gerekmektedir. Bu fiyatlar; eğer bir malın Pazar fiyatı varsa, bu fiyatlarda miktar ve yön açısından gerekli düzeltmeleri yapmak suretiyle, Pazar fiyatı bulunmayan mallarda ise, bu mala uygun değerler verilmek suretiyle elde edilir. FMA’nde bu “düzeltilmiş” ya da “gölge” fiyatların kullanılması gerekir(Keşçi, 1983: 139).

Geniş anlamda gölge fiyat, ekonomik açıdan cari fiyata göre daha uygun olduğu düşünülen ve girdi, ya da çıktı için uygun görülen fiyattır. Yatırım projelerinin değerlendirilmesinde, toplumsal değerleri yansıtmayan Pazar fiyatlarının kullanılması kaynak dağılımının daha da bozulmasına neden olurken, kamu kesimi tarafından gölge fiyatların kullanılması kaynakların tahsisinde optimuma yaklaşmasına yardımcı olur(Keşçi, 1983: 143).

Birçok mal ve hizmet için piyasada oluşan fiyatlar bir çok durumda gerçek toplumsal fayda ve maliyetleri yansıtmakta yetersiz kalmaktadırlar. Ayrıca özellikle bazı kamu malları için piyasa oluşmamakta ve toplumun söz konusu mallar için ne kadar ödemeye istekli olduğunu gösteren fiyatlar belirsiz kalmaktadır. Bundan dolayı, bu kamu mallarının toplumsal faydasını tespit edebilmek için değişik bazı yaklaşımlar kullanmak gerekmektedir(İşgüden, 1980: 74).

Bir yatırım projesinde kullanılacak gölge fiyatların tespit edilmesinde şu yaklaşımlardan yararlanılabilir(Keşçi, 1983: 144-147):

- a) Bu yaklaşımlardan biri, “sınır fiyatları” yaklaşımıdır. Buna göre eğer bir ülke, menfaatleri açısından en uygun biçimde üretir ve alış-veriş yaparsa, ticarî malların nispî iç fiyatları, nispî sınır fiyatlarına eşit olur. Böylece, sınır fiyatları, tüm ticarî mallar için göle fiyatlar olarak kullanılabilir. Çünkü, bu

fiyatlar bir ticarî malı kullanma veya üretmenin sosyal fırsat maliyeti, ya da faydasını ifade eder.

- b) Bir ülke ithalat yapmak üzere ihracatını arttıramıyorsa, projede kullanılmak için dışarıdan alınan malların birim maliyeti, ya onun iç değeri, ya da b mal için ithalattan vazgeçilen daha yüksek değerli başka cins malın iç değeri olur. Eğer ek ithalat, ihracatı arttırarak karşılaşılabirise, bunun maliyeti ülke dışına satılan malın iç değeridir. Burada temel ilke, kullanılan malın fırsat maliyetinin, esas alınmasıdır. Proje çıktılarının ise ya ihraç edilerek, ya da ithal ikamesi sağlayarak iç fiyatlarla bir değer artışı yarattığı kabul edilir. İhracat durumunda, sağlanan dövizle ithal edilen malın iç değeri, projenin faydası olur.
- c) Girdilerin önemsiz, üretim yönetiminin detayları hakkında bilginin yetersiz olduğu durumlarda düzeltilmiş (gölge) fiyatların hesaplanmasında daha kaba yöntemler kullanılabilir. Bu gibi durumlarda, toplumsal maliyetlerden belli oranda düzeltilmek şartıyla fiili maliyetler, Pazar fiyatı ile tahmin edilebilir. Ancak, her proje için bu güç işlemin yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Bunun yerine belirli bir grup mal için, gölge fiyatların Pazar fiyatlarına oranlarının bir ortalaması alınabilir. Bu oranlar değişim katsayılarıdır. Değişim katsayıları (DK) şu şekilde hesaplanabilir:

$$DK = \frac{\text{SunurFiyatları} + \text{İçTaşıma ve Ticaret Mallarının eltilmişlt yatları}}{\text{PazarFiyatları}}$$

(2.7)

Her mal grubu için değişim katsayılarının hesaplanması, ayrıntılı bilgilere dayanan geniş bir çalışmayı gerektirir ve gölge fiyatlarda olduğu gibi merkezi planlama örgütünün görevidir. Gölge fiyatları ayrıntılı biçimde hesaplanamayan nispi olarak önemsiz mallar için standart bir değişim katsayısı (SDK) kullanılabilir. Bu katsayı şu şekilde formüle edilebilir:

$$SDK = \frac{\sum Q.GF}{\sum Q.PF} \quad (2.8)$$

Burada,

GF= Gölge Fiyatların,

PF= Pazar Fiyatlarını,

Q= Arz Miktarını göstermektedir.

- d) Girdi ve çıktıların gölge fiyatlarının hesaplanmasında, doğrusal programlamadan da faydalanılabilir. Belirli fiyat düzeylerinde bir amaç fonksiyonunun değeri, bazı belirli girdi miktarları ve bir dizi teknolojik faktör bileşimlerinden oluşan kısıtlar altında maksimum kılınabilir. Bu birinci problemden, bir ikincil problem türetilir. Bu ikincil problemin amaç fonksiyonu minimize edilecektir. İkincil çözümün değişkenleri, birincil amaç fonksiyonunun maksimum değeri ile ilgili olan ve doğru girdi fiyatları olarak belirtilebilecek gölge fiyatlar olarak yorumlanabilir.

2.4.2.3. Fayda ve Maliyetlerin Değerlendirilmesinde Bazı Gölge Fiyatlar

2.4.2.3.1. Emek İçin Gölge Fiyatın Belirlenmesi

İşçilik, özellikle az gelişmiş ülkelerde emek- yoğun üretim tekniklerinin kullanılmasından dolayı, projelerin toplam maliyetleri içerisinde önemli bir yer tutmaktadır.

Bir yatırım projesinde girdi olarak kullanılan işgücünün toplumsal maliyetinin hesaplanmasında temel olacak gölge ücretin belirlenmesi, toplumsal fırsat maliyetine dayanır. En basit anlamda gölge ücret işgücünün fırsat maliyetini, yani, söz konusu projede kullanılmasıyla başka bir tarafta vazgeçilen marjinal işgücü çıktısını ölçmeyi amaçlar. Eğer bir işgücü, başka bir yerde istihdam edilmiyorsa,

uzun süre şiddetli işsizlik hüküm süreceği tahmin ediliyorsa veya gizli işsizlik söz konusu ise, gölge ücret sıfır olabilir(Squire and van Der Tak, 1975: 29).

İşgücünün bir kısmı ticari olarak kabul edilse bile, genel olarak işgücü girdisi gayri ticari olarak ele alınır. İşgücünün gölge fiyatı, marjinal toplumsal maliyetin tahmin edilmesiyle bulunabilir. İşgücünün marjinal toplumsal maliyeti işgücü kullanımının fırsat maliyeti hesaplanarak bulunmaktadır. Ancak, böyle bir tahmin yapmak oldukça zordur. Çünkü kentsel ve kırsal kesimde işgücüne yapılan ödemeler ve üretime katkıları birbirinden farklıdır(Little and Mirrlees, 1974: 170).

Tam istihdam halindeki bir ekonomide, işgücünü kullanmanın gölge fiyatı veya fırsat maliyeti, alternatif üretimdeki marjinal üründen hareket ederek bulunur(Keşçi, 1983: 154).

Bir ekonomide açık işsizliğin olması halinde, bir yatırım projesindeki işgücünün fırsat maliyeti sıfırdır. Bu görüş, işçinin başka bir kesimde herhangi bir üretimde bulunmadığı varsayımına dayanır. Fakat, tam istihdamın altında bulunan bir ekonomide istihdam dışı kalan bir işçinin fırsat maliyeti sonuç olarak işçinin Pazar dışı faaliyetlerine vereceği değere eşit olur. Bu değer onu boş durmak yerine istihdama razı edecek minimum ücrettir. Bu ücret pazardaki cari ücretin altında ancak sıfırdan büyüktür(İşgüden, 1980: 77-78).

Bir proje için kırsal kesimden işgücü çekilmesi halinde, vazgeçilen çıktının ve dolayısıyla da işgücü maliyetinin hesaplanmasında mevsimlerin de göz önüne alınması gerekir. Çünkü, işgücü değişik mevsimlerde değişik çıktılar sağlayabilir(Keşçi, 1983: 154). İşçinin kırsal kesimden kentsel kesime geçmesi için ödenmesi gereken denkleştirici maliyet ve geçiş nedeniyle kırsal kesimde kalanların daha fazla çalışması sebebiyle bir karşılık eklenmesi sonucu “net marjinal prodüktivite” bulunmuş olur. Net marjinal prodüktivite, çalıştırılan emeğin marjinal toplumsal maliyetinin temel ögesidir. Ancak, gelişmekte olan bir ülkede ek ücret gelirleri nedeniyle meydana gelen tüketim artışı sınırlı ülke kaynaklarının tüketim malları üretimine doğru hızla kayması sonucunu verir. Emeğin marjinal toplumsal maliyetini doğru olarak belirleyebilmek için istenmeyen aşırı tüketim artışının da net marjinal prodüktiviteye eklenmesi gerekmektedir. Toplumsal yönden arzu edilmeyen bu tüketim artışı, temel olarak özellikle niteliksiz işçiye ödenen ücretin marjinal

prodüktivitenin üstünde olan bir tüketim harcamasına imkan vermesinden kaynaklanmaktadır. Bu imkân çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilir. Bu nedenleri şu şekilde sıralamak mümkündür(İşgüden, 1980: 80-81):

- a) Alternatif bir üretimde çalışan işçiler bağışlar, aile bağları, hükümetlerin yardım programları gibi sebeplerle tüketim harcamalarını marjinal prodüktivitelelerinin üstünde tutabilmektedirler.
- b) Sendikaların pazarlık güçleri, kentlerde yoğunlaşan işçilerin siyasal baskıları, asgari ücret yasaları ve gelenekler çoğu zaman alternatif maliyetinin üzerinde olan bir ücret düzeyinin belirlenmesine yol açar.
- c) Belirli kesimlerde yüksek ücretler verimlilikte bir artış sağlamak için bir araç olarak kullanılabilir. Bu yolla prodüktivitede bir artış sağlanabilir. Ancak, yükseltile ücretlerin başlangıçta tüketim harcamalarını da arttıracığı açıktır.
- d) Gerçek ücret haddi, piyasa fiyatlarıyla emeğin marjinal prodüktivitesine eşitlense bile, piyasa fiyatları gölge fiyatları yansıtmadığında işçilerin tüketim harcamaları gölge fiyatlarla hesaplanmış olan marjinal prodüktiviteleleri aşabilir.
- e) Kırsal kesimdeki işgücünü, kentte çalışmaya çekmek için yüksek bir ücret politikasına ihtiyaç duyulabilir. Bu işçiler kente geldiklerinde, kendilerini gerçekten daha iyi durumda bulabilirler.

Bu nedenlerden hangisi ile olursa olsun, işçilerin özellikle kırsal kesimden alınıp belli bir projede istihdam edilmeleri sonucu ülkenin kaynakları aşırı tüketime zorlanmaktadır. Bu zorlamanın sonucunda, gerçekleştirilmesi düşünülen bazı temel yatırımlardan vazgeçme zorunluluğu meydana gelebilir. Bu nedenle de bir projede çalışan işçilerin marjinal toplumsal maliyetini hesaplayabilmek için, net marjinal prodüktiviteye, tüketimde meydana gelen bu arzu edilmeyen artışın da eklenmesi gerekmektedir(İşgüden, 1980: 81).

Gelişmekte olan ülkelerde çoğu zaman eğitilmiş ve belli dallarda uzmanlaşmış kişiler arasında önemli bir derecede işsizlik bulunabilir. Bu tür nitelikli işgücü için marjinal toplumsal maliyet hesaplanırken; eğitim gideri, istihdamla yaratılan tüketim artışı ve bu kişilerin eğitimi sırasındaki ücretin kaybı unsurlarının dikkate alınması gerekir(Little and Mirrlees, 1974: 229-231).

İşgücünün gölge fiyatı bulunurken, değerlemeye konu olan işçilerin kırsal veya kentsel kesimden ve hangi tür işlerden geldikleri, bölgeleri, nitelikli mi yoksa niteliksiz mi oldukları dikkate alınmalıdır(İşgüden, 1980: 82-83).

Bir ülkede yatırım projelerinde kullanılmak amacı ile bir gölge ücret katsayısı belirlenmesi gerekiyorsa, bu katsayının tek bir oran şeklinde değil, farklı yetenek, zaman(mevsim) ve yöreleri dikkate alan bir oranlar seti şeklinde olması gerekir. Çünkü, bu olgulara bağlı olarak işgücü maliyetinin üç unsuru olan; vazgeçilen marjinal ürün, tüketim ve tasarrufta değişme, boş zamanlarda değişme farklılaşacaktır. İşletmeler arasında fiili ücret farklılıklarının bulunduğunu ve bunun farklı bölgelerden elen işçilerin marjinal ürünlerindeki farklılıklardan gelebileceğini kabul etmekle birlikte, Little ve Mirrlees, örgütlenmiş kesimde, tüm niteliksiz işgücü ücretlerini gölge ücrete çevirmek için tek bir ücret katsayısı (k) bulunması gerektiğini savunmaktadırlar(Little and Mirrlees, 1974: 272). Bu katsayı şu şekilde formüle edilebilir(Squire and Van Der Tak, 1975: 83-85).

$$k = \frac{\text{Gölge Ücret}}{\text{Pazar Ücreti}} \quad (2.9)$$

Gölge Ücret= gölge fiyatlarla vazgeçilen işgücü marjinal ürünü + artan tüketimin net toplumsal maliyeti + azalan boş zamanın toplumsal maliyeti (2.10)

2.4.2.3.2. İthal ve İhraç Malların Gölge Fiyatının Belirlenmesi

Dış ticarete yapılan çeşitli müdahaleler sebebiyle resmi döviz kuru serbest döviz kurundan farklı hale gelebilir. Bundan dolayı, projelerde girdi olarak kullanılacak olan ithal malların gölge fiyatlarının belirlenmesi bir zorunluluk olacaktır. Bu durum özellikle az gelişmiş ülkeler için çok daha önemlidir. Bunun sebebi, bu ülkelerde çeşitli müdahalelerden ötürü ülke parasının aşırı değerlendirmeye tabi tutulmasıdır(İşgüden, 1980: 83).

İthal malları için gölge fiyatın belirlenmesinde genellikle Mishan'ın yaklaşımı benimsenmektedir. Bu yaklaşımın temel çizgileri şu şekilde açıklanabilir (Mishan, 1972: 69-78):

Ekonominin tam istihdam seviyesinde ve uluslararası serbest ticaretin dengede olduğu durumda, ithal malları için gölge fiyatın belirlenmesinde herhangi bir sorun ortaya çıkmaz. Belirli bir malın ülkeye olan dış ithal fiyatı, bu malın ülke içindeki fiyatına eşit olur. Ülke içindeki fiyat ise, bu malı ödemek için ihtiyaç duyulan ihraç malının değeri kadardır. Diğer yandan, rekabetin olduğu ve dışsal etkilerin bulunmadığı varsayıldığında, ihraç malının değerinin üretiminde kullanılan faktörlerin alternatif maliyetine eşit olması gerekir. Buradan, ithal malının yerli birim fiyatının ise bu malın ödenmesi için, ihraç edilen malın üretiminde kullanılan faktörlerin maliyetine eşit olacağı görülür. Ancak, uluslar arası ticaret direkt, ya da endirekt bir müdahale sonucunda ithal malının ülkeye olan maliyeti yükseldiğinde iç ve dış fiyat birbirinden farklı hale gelecektir. Bu durumda, ithal malın alternatif maliyeti olarak iç ve dış fiyatlardan hangisinin kullanılacağı iki varsayım altında incelenebilir. Bu varsayımlar,

- a) Belirli bir malın ithalatı arttırılacaksa, başka bir malın ithalatından vazgeçilmek zorunda kalınacağı,
- b) Hükümetin ithalattaki bir artışı, ihracatı arttırma yoluyla karşılayacağıdır.

Birinci varsayım altında; herhangi bir projede kullanılmak üzere ithal edilen belli bir malın alternatif maliyeti, bu malın satın alınmasına imkân sağlamak için ithalinden vazgeçmek zorunda kalınan başka bir malın iç piyasadaki değerine eşittir. Örneğin, ithali istenen 50 ton A malı için ithalinden vazgeçmek zorunda kalınan belli bir miktardaki B malının iç piyasadaki değeri 50.000 TL ise, B malının alternatif maliyeti 50.000 TL olacaktır.

İkinci varsayım altında, ithal edilen A malının ödenmesi için ülke başka bir mal ihraç edebilme imkânına sahiptir. Bu durumda 50 ton A malının alternatif maliyeti, ithal bedelinin ödenebilmesi için gerekli döviz sağlamaya yetecek olan B malının ihraç edilen miktarının ülke içi değerine eşit olacaktır. 50 ton A malının ithali için 20.000 dolar gerekiyorsa ve 20.000 dolarlık döviz kazancı ülke içi değeri

50.000 TL olan belirli bir miktar B malının ihracı ile sağlanıyorsa, A malının ekonomiye olan alternatif maliyeti 50.000 TL'dir.

İthal malların gölge fiyatının belirlenmesi ile ilgili bir başka yaklaşım ise, Little ve Mirrlees'in yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre, bir ülke, belirli bir döviz ile, A malı yerine aynı maliyetli B malını ithal edebilir. Bu iki malın ekonomiye olan maliyetleri aynıdır. Bunda dolayı, gölge fiyatlarının belirlenmesinde ithal fiyatları temel alınmalıdır(Little and Mirrlees, 1974: 156-159).

İki yaklaşım arasındaki fark, ihracat malları için gölge fiyatlarının belirlenmesinde de açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Mishan'a göre, ihracat malı için gölge fiyat belirlenirken bu yolla kazanılan ek dövizle ithal edilebilecek olan belirli bir malın ülke içi değeri göz önüne alınmalıdır(Mishan, 1975: 97). Örneğin, belirli bir miktar fındık ihracatı sonucunda 50.000 dolarlık bir döviz kazancı sağlandığı varsayıldığında, bu ihracatın ülkeye olan faydası değerlendirilirken, elde edilen 50.000 dolarlık kazanç değil, 50.000 doların ithaline imkân sağladığı belli bir malın ülke içi değeri dikkate alınmalıdır. Söz konusu malın ithal fiyatındaki bir yükselme sonucu, aynı miktarda döviz ile satın alınabilen malın ülke içi değeri düşebilir. Bu değer, ihracatın ülkeye olan toplumsal faydası veya gölge fiyatıdır.

Little ve Mirrlees ise, ihracat malları için gölge fiyatın belirlenmesinde, yapılacak bazı düzenlemelerle dünya fiyatının temel alınmasını önermektedir. Böylece, ihracı düşünülen iki mal karşılaştırılırken, sadece uluslararası piyasalarda getirecekleri fiyatların dikkate alınması gerekir(Little and Mirrlees, 1974: 159).

İthalat ve ihracat malları için gölge fiyatları belirlenmesinde Little ve Mirrlees'in yaklaşımının uygulanma imkânı daha fazladır. Diğer yandan Mishan'ın yaklaşımı ise, ekonominin karşılaştığı gerçek fayda ve maliyetleri yansıtması açısından üstünlüğe sahiptir(İşgüden, 1980: 86).

2.4.3. Pazar Fiyatının Bulunmaması Durumu

Bazı kamu yatırımlarında elde edilecek faydaların ve katlanılacak maliyetlerin ölçülebileceği bir piyasa oluşmaz. Bu durumda, söz konusu piyasa dışı

Fayda ve maliyetlerin değerlendirilebilmesi FMA'nın temel bir sorunu olarak ortaya çıkar(İşgüden, 1980: 86).

2.4.3.1. Pazar Fiyatının Bulunmamasının Nedenleri

Girdi ve çıktıların Pazar fiyatlarının bulunmaması, dışsal etkiler ve kamu malları söz konusu olduğunda ortaya çıkar. Dışsal etkiler, bir fayda veya maliyete neden olmakta, fakat bu etkiye bir fiyat biçilemeyip herhangi bir ödeme söz konusu olmamaktadır. Bu fayda ve maliyetin proje değerlemeye dâhil edilebilmesi için, proje girdisi ve çıktısı sebebiyle ortaya çıkan dışsal etki belirlenir ve hesaplanmış fiyatı ile parasal olarak ifade edilir. Ayrıca, yerel güvenlik gibi pür kamu malları ve eğitim veya karayolu gibi karma kamu malları için ücretin tahsili çok zor olabilir veya tahsilât işleminin maliyeti, projeden elde edilecek faydayı aşabilir. Özel bir mal, bir kamu kuruluşu tarafından ücretsiz olarak sunulduğu zaman, erdemli mal olarak adlandırılır. Erdemli malların sunulmasında ise, belirli bir gruba destek olma amacı güdülür. Bu nedenlerden dolayı, bu tür mallar için yatırım projelerinin değerlendirilmesinde yararlanılabilecek bir fiyat oluşmaz(Keşçi, 1983: 157-158).

2.4.3.2. Pazar Fiyatı Oluşmayan Mallar İçin Gölge Fiyatın Belirlenmesi

Gerek dışsal etkiler gerekse kamu malları ile ilgili durumlar söz konusu olduğunda, pazarda fiyatı olmayan girdi ve çıktılar için FMA'nde göz önüne alınacak bir fiyatın belirlenmesi gerekmektedir. Bu konu ile ilgili yaklaşımlar şunlardır(Dasgupta and Pearce, 1972: 112-115):

- a) İlgili malın benzerlerinin fiyatından yararlanılabilir. Gerekirse, gölge fiyatı yansıtmak için gerekli düzeltmeler yapılabilir.
- b) Kamu kuruluşlarının daha önceki uygulamalarından yararlanılabilir.
- c) Mal için tüketiciler tarafından arzu edilen ödeme araştırılabilir. Bunun için, çevre kirliliği gibi bir dışsal etkinin önlenmesi için tüketici ve üreticilerin ödeyebilecekleri veya isteyecekleri tazminat sorulabilir.

- d) Bir hizmeti sağlama maliyetinin onun toplumsal değerini yansıttığı kabul edilebilir. Bu yaklaşıma göre ortalama maliyeti aşan bir ödeme arzusu bulunmadığı ve hizmetin sağlanmasından bir net toplumsal fayda oluşamayacağı varsayılmaktadır.
- e) Olumsuz bir dışsal etkinin meydana gelmesi durumunda, bu etkiyi bertaraf edebilmek için gerekli olan maliyet, bu dışsal etkinin toplumsal maliyeti için bir çıkış noktası oluşturabilir. Örneğin, denizi kirleten bir işletme, atıklarını başak bir şekilde ortadan kaldırmak için ek yatırım yapabilir.
- f) Fiyatı bulunmayan mal veya dışsal etki dikkate alınmadan yatırım projesinin diğer fayda ve maliyetleri mukayese edilir. Bu fayda (maliyet) göz önüne alınmadığı zaman bile projenin net şimdiki değeri pozitif(negatif) veya alternatif yatırım projelerinin net şimdiki değerinden büyük(küçük) ise, proje kabul (red) edilir. Fiyatlandırılmayan maliyet durumunda, bu maliyet dikkate alınmadan proje kabul edilebilir. Eğer seçilebilecek nitelikte ise, o zaman fiyatı bulunmayan mal veya etki için bir kritik değer hesaplanıp, karar vericinin değerlendirilmesine sunulabilir. Karar verici, net şimdiki değer veya net toplumsal faydanın dışsal maliyetleri ve kamu malı girdisinin maliyetini karşılayıp karşılayamayacağını kendisi değerlendirir. Diğer yandan, yatırım projesinin olumlu dışsal etkisi veya kamu malı çıktısının reddedilecek projenin kabul edilmesini ya da seçilmesini sağlayıp sağlayamayacağı araştırılabilir.

Bu yaklaşımların uygulanmasında bazı zorluklar ve yetersizlikler olabilir. Ancak, bir yatırım projesinin tüm etkilerinin ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesi önemli bir zorunluluk olduğu için, bu etkilerin göz önüne alınması gereklidir.

2.4.4. İkinci En- İyi Sorunu

Bir yatırım projesi değerlendirilirken fayda ve maliyetlerin göstergesi olarak piyasadaki fiyatların yetersiz olduğu veya fiyatın hiç oluşmadığı durumlarda gölge fiyatların kullanılması gereklidir. Ayrıca, bu gölge fiyatların toplumsal marjinal maliyetleri yansıtmaması gerekir. Ancak, ekonominin diğer kesimlerinde Pareto genel

optimumu koşullardan sapmalar varsa, gölge fiyatların belirlenmesinde, fiyatları marjinal maliyete dayandırma kuralı ekonomiyi Pareto optimumundan uzaklaştırabilir. Aslında Pareto genel optimumu, ekonominin tüm kesimlerinin belli bir davranış biçimini benimseyeceği varsayımına dayanmaktadır. Bu davranış biçimi veri iken, üretim sınırlamasına bağlı olarak, toplumsal refahın maksimuma çıkarılma şartı ortaya konur. Bu şart sağlandığında ekonomideki tüm fiyatlar, marjinal toplumsal maliyetleri yansıtır. Ancak, ekonominin bir kesiminde Pareto optimumunun gerektirdiği davranış biçiminden sapma varsa, bu olgu refahı maksimizasyonuna ek bir sınırlama olarak ortaya çıkar(İşgüden, 1980: 88-89).

Ekonomideki üretim sınırlamasına ek olarak sapma nedeniyle yeni bir sınırlama söz konusu olduğunda, maksimizasyon işlemini bu duruma göre yeniden uyarlamak gerekir. Elde edilecek sonucun, ek sınırlama nedeniyle birincisi kadar iyi olmayacağı açıktır. Bundan dolayı, işlem sonunda elde edilen yeni etkinlik şartları “ikinci en-iyi “ (the second best) olarak bilinir(İşgüden, 1980: 89).

İkinci en-iyi sorunun çözümü için iki yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar şu şekilde açıklanabilir(Keşçi, 1983: 161):

- a) Birinci en- iyi için gerekli olan şartlardan sapma varsa, bu durum yasal uygulamalar ve önlemlerle düzeltilmeye çalışılır.
- b) Gerekli olan şartların yerine getirilmediği kesimin diğer kesimlerle ikame edici veya tamamlayıcı ilişkileri bulunmuyorsa, birinci en-iyi için gerekli şartlar geçerlidir. Tamamlayıcı ilişki söz konusu ise, özel kesimde belirlenen fiyat veri iken, kamu projesi için genel talebin düşmesini sağlamak üzere bir fiyatlandırmaya gidilir. İkame ilişkisi söz konusu ise, fiyatlandırma konusunda özel kesime uyulur. Ancak, optimum için gerekli olan şartlardan sapmalar olduğu gerekçesiyle kamu yatırım projelerinin değerlendirilmesinde özel kesimin kullandığı fiyatların temel alınması, optimumdan daha fazla uzaklaşmaya sebep olabilir(Keşçi, 1983: 161).

2.5. FAYDA VE MALİYET ANALİZİNDE KULLANILACAK OLAN İSKONTO ORANI: TOPLUMSAL İSKONTO ORANI

Yatırım projelerinin değerlendirilmesinde, sermaye bütçelemesi yöntemlerinin uygulanabilmesi için bir iskonto oranının belirlenmesi gerekir. Yatırım projelerinin firma düzeyinde yapılan değerlendirmelerinde iskonto oranı olarak ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti kullanılırken, FMA için ise, toplumsal iskonto oranının kullanılması gerekir. Tam rekabet piyasası şartlarında borç faizleri, ortakların beklediği verimlilik ve fırsat maliyeti birbirine eşit olur ve pazardaki faiz oranını yansıtır. Böylece bu şartlarda özel yatırımlarla kamu yatırımlarının iskonto oranı aynı olur. Ancak, gerçekte tam rekabet şartları geçerli olmadığından, kamu yatırım projeleri için, özel yatırımlarda olduğu gibi bir iskonto oranı hesaplayabilmek söz konusu değildir(Keşçi, 1983: 163).

Fayda maliyet analizinin geçerli olan bütün konuları içinde, hiçbir konu uygun bir iskonto oranının seçiminden daha karmaşık ve zor değildir. Bu konudaki yaklaşımları, genellikle toplumsal zaman tercih oranı (TZTO) ve toplumsal alternatif Maliyet (TAM) olmak üzere başlıca iki grupta toplamak mümkündür(İşgüden, 1980: 124).

2.5.1. Toplumsal Zaman Tercih Oranı

Toplumsal zaman tercih oranı yaklaşımına göre, kamu yatırım projelerinde kullanılacak olan toplumsal iskonto oranı (TİO), toplumun bugünkü faydaları, gelecekte elde edilecek faydalara tercih etmesini yansıtmalıdır. Genel olarak, bu oranın pozitif olacağı kabul edilir(İşgüden, 1980: 124).

Dönemler arası fayda tercihi veya zaman tercihinin böyle pozitif bir değer olarak kabul edilmesi şu sebeplere dayandırılabilir(Dasgupta and Pearce, 1972: 137):

- a) Toplumun ve onu oluşturan bireylerin şimdiki zamanı geleceğe tercih etmesi,
- b) Gelecek kuşakların daha yüksek fayda düzeylerine ulaşması,

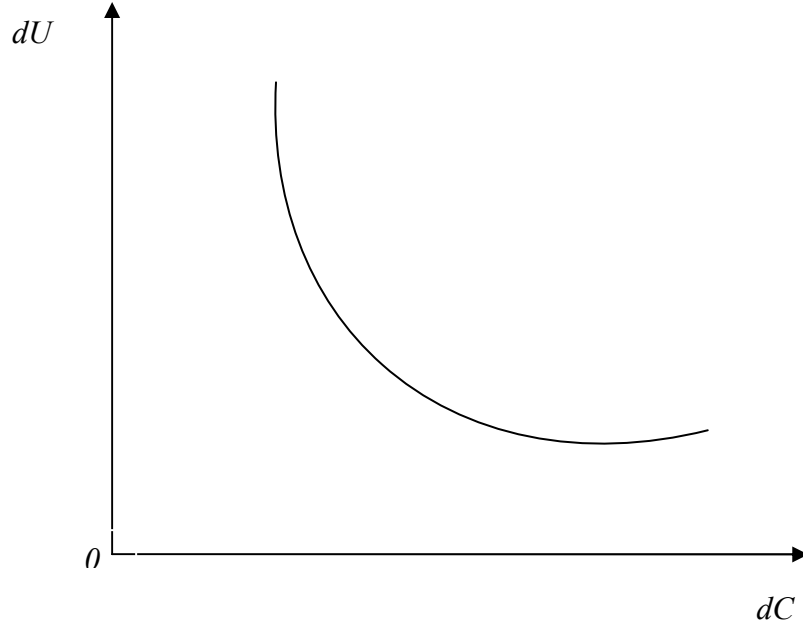
c) Sabırsızlık

Bireylerin yani, toplumun zaman tercihi, TİO ile kamu yatırım projelerinin değerlendirilmesinde yansıtılmalıdır.

Tam istihdam seviyesindeki faiz oranının bir tek oran olarak belirlenebileceği düşünülse bile, piyasa faiz oranının, TİO olarak kabul edilmemesini gerektiren bazı sebepler olabilir. Bireylerin uzağı görme yetenekleri eksik olduğundan, geleceği çok yavaş iskonto etmeye bu nedenle, daha az tasarruf ve daha az yatırım yapma eğilimindedirler. Bireylerdeki bu eksikliğin etkilerini yok etmek için, geleceğe daha az ağırlık verilmeli ve yatırımlar piyasa faiz oranlarından daha düşük bir oranla yani, toplumsal zaman tercih oranı ile iskonto edilmelidir(Keşçi, 1983: 167). Ancak, bu görüş bazı zorluklar yaratabilir. Politik olarak belirlenmiş olan bir TZTO veya TİO, Pareto iyileşmesinin bir şartı olarak gelir dağılımı yönünden haklı kılınamaz(Mishan, 1975: 205).

Dışsal etkiler olmadığında, tam rekabette ortaya çıkan denge faiz oranı, TZTO olarak düşünülebilir. Denge faiz oranının altında bir TZTO belirlenmesi, dışsal etkilere dayanmaktadır. Buradaki, dışsal etki, gelecek kuşakların tüketimleri ile ilgilidir. Bireyler kendi varisleri olan gelecek nesilleri düşünerek, yatırımların daha düşük bir oranla iskonto edilmesine razı olabilirler. Ancak, gelecek nesiller, bilim ve teknolojiye gelişme sebebiyle daha üst bir refah seviyesine ulaşabileceği için, yatırımların düşük bir iskonto oranı ile değerlendirilmesi gereksiz olabilir(Keşçi, 1983: 167).

Toplumsal zaman tercih oranının düzeltilmesi için, tüketimin azalan marjinal faydasından yararlanılabilir. Böyle bir model tüketicinin tüketimi ile ilgili fayda fonksiyonunun bilindiğini varsaymaktadır(Dasgupta and Pearce, 1972: 141-144).

(Kaynak: DASGUPTA A. K. ve D.W. PEARCE, 1972. Cost- Benefit Analysis, MacMillan Publishing. London.)

Şekil 11. Tüketici Fayda Fonksiyonu

Buna göre, Şekil-11' deki gibi bir fayda fonksiyonunun eğimi,

$$\frac{dU}{dC} = aC^{-e} \quad (2.11)$$

olsun. Burada;

U= Faydayı,

C= tüketimi,

a= bir katsayıyı

-e= fonksiyonunun esnekliği göstermektedir.

C ve C+ 1 dönemleri için bu eşitlik şu şekilde yazılabilir:

$$U'(C_t) = aC_t^{-e} \quad (2.12)$$

$$U'(C_{t+1}) = aC_{t+1}^{-e} \quad (2.13)$$

$C_t < C_{t+1}$ olduğu farz edildiğinde, azalan marjinal faydaya göre $U'(C_{t+1}) < U'(C_t)$ olur. Bu nedenle, iki marjinal fayda arasındaki oran 1' den büyük olur:

$$\frac{U'(C_t)}{U'(C_{t+1})} > 1 \quad (2.14)$$

Bu oranı, (1Artı r)' ye eşit kıldığımızda, (t artı 1) dönemdeki tüketim faydasının şimdiki değerini bulmak amacıyla kullanılacak olan iskonto oranı (r) için şu eşitlik yazılabilir:

$$r = \frac{U'(C_t)}{U'(C_{t+1})} - 1 \quad (2.15)$$

Eşitlik 2.15'te pay ve paydadaki ifadeler yerine, eşitlik 2.12 ve 2.13'teki bilgileri koyduğumuzda,

$$r = \frac{aC_t^{-e}}{aC_{t+1}^{-e}} - 1 \quad (2.16)$$

Buradan,

$$r = \left(\frac{C_{t+1}}{C_t} \right)^e - 1$$

(2.17)

elde edilir.

r yerine, kişi başına tüketimin büyüme oranını ifade eden b kullanıldığında,

$$b = \frac{C_{t+1} - C_t}{C_t} \quad (2.18)$$

olur.

Buna göre,

$$1 + b = 1 + \frac{C_{t+1} - C_t}{C_t} \quad (2.19)$$

veya,

$$1 + b = \frac{C_{t+1}}{C_t} \quad (2.20)$$

olur.

Eşitlik 2.17'de (1 + b) kullanılırsa,

$$t = (1 + b)^e - 1 \quad (2.21)$$

elde edilir. Bu eşitlik tüketimin azalan marjinal faydası hipotezine dayanan toplumsal iskonto oranı (r)'dir. Burada, "kişi başına tüketimin büyüme oranı" ve "marjinal fayda fonksiyonunun esnekliği" değişkenlerinin bilinmesi gerekmektedir.

Kişi başına tüketime dayandırılan bu r hesaplaması, toplam tüketim için de geliştirilebilir:

$$b = \frac{k - n}{1 + n} \quad (2.22)$$

Burada,

k= toplam tüketim büyüme oranını

n= nüfus büyüme oranını göstermektedir.

Bu ifadeyi, r eşitliğinde (eşitlik 2.21'de) yerine konulduğunda,

$$r = \left(1 + \frac{k - n}{1 + n} \right)^e - 1 \quad (2.23)$$

$$r = \left(\frac{1 + k}{1 + n} \right)^e - 1 \quad (2.24)$$

elde edilir. Buna göre, toplumsal iskonto oranının hesaplanmasında marjinal fayda fonksiyonunun esnekliği ile tüketim ve nüfus büyüme oranlarından

yararlanılabilir. Eşitlikte bilinmeyenler merkezî plânlama örgütünün çalışmalarından faydalanılarak sağlanabilir.

Her kamu yatırım projesi için aynı TZTO'nın kullanılması gerekli değildir. Örneğin, gelecek nesiller için daha rahat yaşama şartları sağlayacak olan ulusal parkların, yolların ve köprülerin yapılması ile ilgili projeler için düşük bir iskonto oranı kullanılırken, gelecek için önemli olabilecek kaynakları aşırı ölçüde tüketecek veya dıştan kayıplar verebilecek olan yatırım projelerinde daha yüksek olan bir iskonto oranı kullanılabilir(İşgüden, 1980: 130).

2.5.2. Toplumsal Alternatif Maliyet

Toplumsal iskonto oranına, toplumsal alternatif maliyet (TAM) yaklaşımına göre, herhangi bir kamu yatırım projesine yönlendirilen kaynaklar, ekonomide diğer bazı projelerden vazgeçilmesini gerektirir. Bundan dolayı, kaynakların toplum açısından en iyi şekilde kullanılabilmesi için, söz konusu kamu yatırım projesi getiri oranının, en azından vazgeçmek zorunda kaldığı alternatif projenin getiri oranına eşit olması gerekir. Bu orana k denildiğinde, $TİO$, k oran olacaktır. k oranı, alternatif yatırım projesi yerine kamu yatırım projesine karar verilmesinin topluma olan maliyetini yansıtmaktadır. Genellikle vazgeçilen alternatif yatırım projesinin özel kesim yatırım projesi olacağı benimsenmektedir. Bu görüş çerçevesinde, herhangi bir kamu yatırım projesinin uygulanabilmesi için en azından özel kesimdeki marjinal yatırım projesinin getiri oranına eşit bir kazanç sağlaması gerekir(İşgüden, 1980: 131).

Toplumsal iskonto oranının hesaplanmasında, özel kesimde verimliliği temel alan yaklaşım, alternatif (fırsat) maliyetine dayanmakta, ancak ideal fırsat maliyeti (kaynakların yatırılabileceği en iyi alternatif kullanımdaki değeri) ile fiili fırsat maliyeti (kaynakların yatırılmış olacakları alternatif kullanımdaki değeri) ayrımını göz önünde bulundurmaktadır. Bu iki kavram, mükemmel işleyen ekonomide birbirine eşit olabilir. Gerçekte ise, bu kavramlar aynı değildir. Bundan dolayı kamu yatırım projelerinin değerlendirilmesinde, TZTO dikkate alınmayıp sadece özel kesimdeki marjinal yatırım verimliliği oranını dikkate almak yanlış yatırım kararları

verilmesine neden olabilir. Ayrıca, kamu ve özel kesim yatırımları çok farklı ekonomik ömürlere sahiptir ve sağladıkları tüketim faydaları birbirinden farklı değerlerdedir. Bu nedenle, özel kesimdeki marjinal yatırım verimlilik oranının TİO olarak kullanılması uygun olmayabilir. Bu kavram sadece tam rekabet şartları altında doğru bir iskonto oranı olarak görülebilir(Keşçi, 1983: 172).

Toplumsal iskonto oranı belirlenirken, TZTO <TAM olduğu durumda toplumun daha fazla yatırım için tercihte bulunduğu açıktır. Ancak, tam yaklaşımı kullanıldığında, yatırımların düşük bir düzeyde kalacağı da bir gerçektir. TAM yaklaşımını kesinlikle uygulamak gerekiyorsa, bu durumun kamu yatırım projelerinin değerlendirilmesinde TZTO'nun kullanılmaması için bir gerekçe olmaması gerekmektedir(İşgüden, 1980: 135).

Bu görüşlerle birlikte, kamu yatırım projelerinin değerlendirilmesi ile ilgili olarak şu yaklaşımlar da kullanılabilir(Keşçi, 1983: 174-175).

- a) Beklenen toplumsal fayda çıkışları, bir bütün olarak ekonominin beklenen ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti üzerinden iskonto edilebilir,
- b) Bundan sonra yatırım projesi nedeniyle kamu varlığında sağlanan net artış, özel kesimde geçerli olan iskonto oranının yüksekliğinden kaynaklanan özel varlıktaki azalma ile karşılaştırılır. Buna göre sağlanan net toplumsal katkı pozitif ise, proje kabul edilir.

Bütün bu tartışmalara karşılık, kamu yatırım kararlarının verilmesinde hangi iskonto oranının kullanılacağı hususunda bir görüş birliğine varılamamıştır. Ancak, kamu yatırım kararlarında kullanılacak olan iskonto oranının optimal kaynak tahsisini sağlamaya yönelik, toplumun zaman tercihini yansıtan ve sermaye kullanımının alternatif maliyetini ölçmeye imkân sağlayan bir oran olmasında görüş birliği bulunmaktadır.

2.6. FAYDA- MALİYET ANALİZİNDE RİSK VE BELİRSİZLİK

Fayda maliyet analizi ile ilgili olarak buraya kadar anlatılan kısımda, fayda ve maliyet akımlarının öngörüldüğü gibi gerçekleşeceği varsayılmıştır. Ancak, özellikle uzun vadeli yatırım projelerinin tahmin edilen sonuçları her zaman beklentiler

doğrultusunda gerçekleşmeyebilir. Bundan dolayı, söz konusu kamu yatırım projelerinin değerlendirilmesinde “risk” ve “belirsizlik” faktörlerinin dikkate alınması gerekir.

Gelecekle ilgili olarak, bir olasılık tahmini yapılabildiği durumlarda risk, her hangi bir tahminin yapılamadığı durumlarda ise belirsizlik söz konusudur(Dorfman, 1977: 360-361). Yani, risk ölçülebilen belirsizlik olarak da tanımlanabilir(Brent, 1996: 159). Bununla birlikte uygulamada bu kavramlar birbirlerinin yerine kullanılmaktadır.

Bazı faaliyetlerle ilgili olarak gelecekte büyük belirsizlikler söz konusu olabilir. Böyle bir durumda, sonuçların önceden sağlıklı bir biçimde tahmin edilebilmesi çok zordur(Due and Friedlaender, 1977: 145).

Yatırım projelerinin değerlendirilmesinde göz önüne alınması gereken, risk ve belirsizliğe yol açan başlıca nedenleri şu şekilde belirtmek mümkündür(İşgüden, 1980: 139-140):

- a) Teknoloji: Teknolojik değişiklik, belirli kamu yatırım projesinden sağlanacak faydaların olumsuz yönde etkilenmesine sebep olabilir. Bu ihtimal özellikle uzun ömürlü projelerde büyük önem kazanmaktadır. Örneğin, bir ürünün üretim teknolojisinin değişmesi.
- b) Rekabet: Rekabete dayalı bir piyasa risk ve belirsizliklere açıktır. Belli bir yatırım projesi karşısında, rakip firma veya firmaların karşı davranışları önceden tahmin edilemez. Ancak, bu davranışlar söz konusu yatırımın getirisini önemli ölçüde etkileyebilir.
- c) Hükümetin Aldığı Kararlar: Hükümetlerin alabileceği bazı ekonomik ve finansal kararlar, söz konusu yatırımın içinde bulunduğu kesimi ve dolayısıyla yatırımdan beklenen getiriyi etkileyebilir.
- d) Enflasyon: Söz konusu yatırımın maliyetleri, enflasyon oranının üzerinde etkilenebilir. Bu tür etkilerin önceden doğru bir biçimde tahmin edilmesi çok zordur.
- e) Diğer Nedenler: Belirtilen nedenler dışında projenin ekonomik ömrü boyunca önceden tahmin edilemeyen birçok olay meydana gelebilir. Örneğin; grevler, döviz kurlarındaki büyük oranlı değişiklikler gibi.

Görüldüğü gibi, risk ve belirsizlik birçok durumda ortaya çıkmakta ve bir yatırım projesini sonuçlarını etkileyebilmektedir. Bundan dolayı, yatırım projelerinin değerlendirilmesinde risk ve belirsizlik faktörlerinin dikkate alınması ve gerekli düzeltmelerin yapılması gerekmektedir.

FMA'nin gerçekleştirilmesinde teorik olarak üç farklı yaklaşımdan bahsetmek mümkündür. Bunlardan birincisi, olasılık dağılımının bilindiği veya doğruya yakın olarak tahmin edilebildiği durumlarda, belirlenen olasılık dağılımından hareket ederek "beklenen değer" in hesaplanmasıdır(Akgüç, 1994: 401-405). İkincisi, olasılık dağılımının bilinmediği belirsizlik durumlarında "oyun teorisi" çerçevesinde gerçekleştirilen çeşitli kurallar uygulanabilir. Örneğin; Maximin, Laplace, Minimax vb.(Dorfman, 1977: 360-392). Üçüncüsü ise, proje değerlendirmede bu faktörlerin hiç dikkate alınmamasıdır. Bu yaklaşım, temelde kamu yatırımlarının risk durumları farklı olan geniş bir alana yayılı olacağı ve bu nedenle yüksek riskli bir projenin etkisinin düşük riskli bir proje tarafından karşılanabileceği görüşüne dayanmaktadır. Ancak, bu yaklaşım az gelişmiş ülkeler açısından pek geçerli değildir(İşgüden, 1980: 141).

Risk ve belirsizlik konusuna Arrow ve Lind, farklı bir açıdan yaklaşmaktadır. Arrow ve Lind'e göre, projeden sağlanacak faydanın, vergi ödeyenler arasında geniş bir dağılıma konu olması durumunda, risk taşıma maliyeti azalacağı için, risk ve belirsizlik faktörleri ihmal edilebilir. Ancak, yatırım projesi geniş bir dağılıma konu değilse, ilgili faktörlerin dikkate alınması gerekir(Arrow and Lind, 1977: 335-359).

Uygulamada, FMA'nde risk ve belirsizlik faktörleri ya hiç dikkate alınmamakta, ya da alışlagelmiş bir takım kurallar göz önünde bulundurulmaktadır. Bu kurallardan en çok uygulananları şunlardır(İşgüden, 1980: 141-143):

- a) İskonto Oranına Risk Priminin Eklenmesi Kuralı: Bu yaklaşımda net şimdiki değeri bulmak için kullanılan iskonto oranına belirli bir risk primi eklenmektedir. Yani, $1 / (1 + r)^t$ biçimini almaktadır. Bu yolla tekrar bulunacak olan net şimdiki değer, daha düşük olacak ve böylece risk faktörü dikkate alınmış olacaktır.
- b) Geri Ödeme Kuralı: Bu yaklaşımda riskli yatırım projesinin kabul edilebilmesi için kısaltılmış bir süre içinde kendini ödemesi beklenir.

Örneğin; risksiz bir projenin geri ödeme süresinin 20 yıl olacağı bekleniyorsa, riskli bir projede bu sürenin 10 yıla çekilmesi.

- c) Risk ve Belirsizliğe Açık Olan Bazı Maliyet(Fayda) Kalemlerini Belirli Bir Oranda Yükseltmek (Azaltmak) Kuralı: Bu yaklaşımda risk ve belirsizlik faktörlerini dikkate almak için bu faktörlere açık olan maliyet kalemlerini belli bir oranda yükseltmek, fayda kalemlerini ise, belli bir oranda azaltmak gerekir. Bu kural proje hazırlanırken özellikle teknisyenler tarafından yapılan maliyet hesaplamalarının iyimser bir tutum içinde gerçeği yansıtmayacağı görüşüne dayanmaktadır. Örneğin, uygulamada da çok sık rastlandığı gibi gerçek yapım maliyetlerinin, projede tahmin edilenin çok üstünde gerçekleşmesi. Aynı durum, projenin sağlayacağı faydalar için de söz konusu olabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. AYDIN İL ÖZEL İDARESİ'NDE YATIRIM KARARLARININ ALINMASI

3.1. AYDIN İL ÖZEL İDARESİ'NİN TARİHÇESİ

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş dönemindeki yenileşme çabaları idare sistemini de etkilemiş ve bunun sonucunda bir mahallî idare birimi olan "İl Özel İdareleri" Osmanlı İdare sistemine Fransa modeli olarak girmiştir. 1864 yılında Nis. Silistre ve Vidin eyaletleri birleştirilerek Tuna vilâyeti adını almıştır. Tuna Vilâyeti için çıkarılan Vilâyet Nizamnamesinde il özel idarelerine ilk defa yer verilmiş ve daha sonra bu Nizamname daha sonra bütün illeri içerisine almıştır. 6 yıllık bir uygulamadan sonra, bu Nizamname "İdare-i Umumiye-i Vilâyet Nizamnamesi" olarak yürürlükten kalkmıştır.

18.10.1992 tarih ve 2709 sayılı Anayasamızın 127.maddesinde kesin ifadesi ile yer alan il özel idaresi 1984 mahallî idare seçimleri sonucu ve V. Beş Yıllık Kalkınma Plânlarına göre yeniden önem kazanmış ve böylece günümüz şartlarına uygun hale getirilebilmesi için 26.05.1987 gün ve 3360 sayılı kanunla "İl Özel İdaresi Kanunu" olarak değiştirilmiştir. Bu kanunu ek ve değişiklikleri ile birlikte yürürlükten kaldıran 22.02.2005 tarih ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu 04.03.2005 tarihli Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İl özel idaresinin kurulması konusunda mülkî idare kademesi olarak bir ilin kurulmasından farklı bir özel usul bulunmamaktadır. Yani, merkezî idarenin taşra örgütü olarak bir il kurulduğunda, mahallî idari örgütü olarak, il özel idaresi de fiilen kurulmuş olur. Aydın İl Özel İdaresi de Aydın şehrinin il olması ile 1867 yılında fiilen kurulmuştur. O tarihten bu yana seçim sonuçlarına bağlı, olarak birçok yönetim değiştiren Aydın İl Özel İdaresi eğitim, kültür, sağlık, sanat ve spor ile ilgili bir çok hizmetleri yerine getirmiştir. Ayrıca, bu alanlarda birçok yatırım yapmıştır (Aydın İl Özel İdaresi Dergisi, 2005: 1-40).

3.2. AYDIN İL ÖZEL İDARESİ'NİN ORGANLARI VE AYDIN İL ÖZEL İDARESİ ÖRGÜTÜ

Aydın İl Özel İdaresi'nin organları 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa bağlı olarak beş grupta incelenebilir:

- a) İl Genel Meclisi
- b) İl Encümeni
- c) Vali
- d) İl Özel İdaresi Örgütü
- e) İl Özel İdaresinin Diğer Görevlileri

a) Aydın İl Özel İdaresi İl Genel Meclisi: İl Genel Meclisi, il özel idaresi yönetiminin karar organıdır. İlçeler adına seçilen üyelerden oluşur. Meclisin üye sayısı ilçe sayısı ve nüfus oranına göre ilden ile farklılık gösterir. Görev süresi 5 yıldır.

Aydın'ın ilçelerine ve nüfusuna bağlı olarak, Aydın İl Genel Meclisi 55 üyeden oluşmaktadır(Aydın İl Özel İdaresi Dergisi, 2005: 14-15). Bu üyelerin 7'si Aydın Merkez, 2'si Bozdoğan, 2'si Buharkent, 4'ü Çine, 3'ü Didim, 3'ü Germencik, 3'ü İncirliova, 2'si Karacasu, 2'si Karpuzlu, 3'ü Koçarlı, 3'ü Köşk, 4'ü Kuşadası, 3'ü Kuyucak, 5'i Nazilli, 5'i Söke, 2'si Sultanhisar ve 2'si Yenipazar'dan katılmaktadır.

b) Aydın İl Özel İdaresi İl Encümeni: İl encümeni, valinin başkanlığında il genel meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile biri malî hizmetler birim amiri olmak üzere valinin her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur.

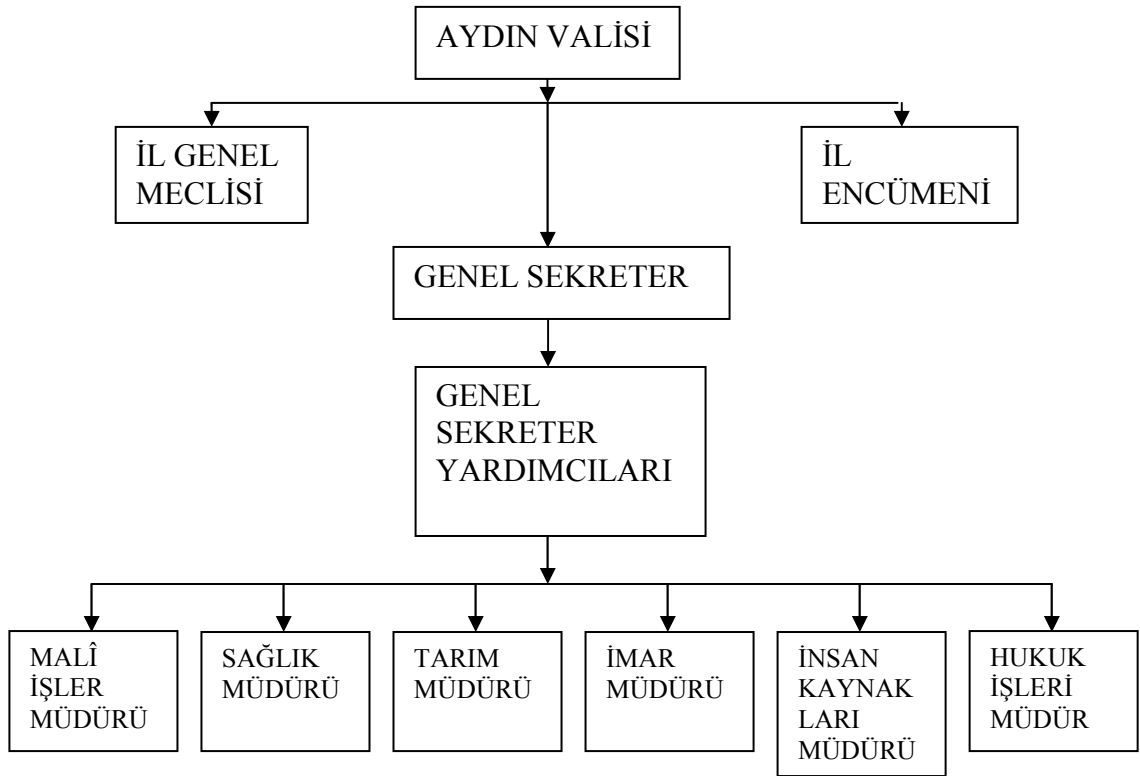
Aydın İl Özel İdaresi'nde de hâlihazırda seçilmiş 5 üyeden oluşan bir il encümeni bulunmaktadır.

c) Vali: İl özel idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Halihazırda, Aydın İl Özel İdaresi'nin tüzel kişiliğinin temsilcisi konumunda Aydın Valisi bulunmaktadır.

d) İl Özel İdaresi Örgütü: İl özel idaresi örgütü; genel sekreterlik, malî işler, sağlık, tarım, imar, insan kaynakları hukuk işleri birimlerinden oluşmaktadır. İlin nüfusu, fizikî ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal, kültürel özellikleri ile gelişme

potansiyeli dikkate alınarak norm kadro sistemine ve ihtiyaca göre oluşturulacak diğer birimlerin kurulması, kaldırılması ve birleştirilmesi il genel meclisinin kararı ile olmaktadır. Bu birimler büyük şehir belediyesi olan illerde daire başkanlığı ve müdürlük, diğer illerde ise, müdürlük şeklinde kurulmaktadır. Büyükşehir belediyesi olan illerde dört genel sekreter yardımcısı görevlendirilirken, Aydın gibi illerde iki genel sekreter yardımcısı görev yapmaktadır.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa bağlı olarak, Aydın İl Özel İdaresi örgüt şeması Şekil-12'deki gibidir:

(Kaynak: Aydın İl Özel İdaresi)

Şekil 12. Aydın İl Özel İdaresi Örgüt Şeması

e) İl Özel İdaresinin Diğer Görevlileri: İl özel idaresinin üst düzey amiri genel sekreterdir. İl özel idare müdürü hizmetlerinin yürütülmesinden valiye karşı sorumludur. Örgütü vali adına yönetir. Yıllık program ve bütçeyi hazırlar.

İl özel idaresi yönetiminin vali tarafından atanan ve aylıklarını il özel idaresi yönetiminden alan memurları da vardır. Bunlarla ilgili kadrolar, genel meclisinin kabulü ve Bakanlar Kurulu Kararı ile kesinleşir.

Aydın İl Özel İdaresi'nin birimlerinin, gördüğü işlevler açısından sınıflandırılması şu şekildedir:

- a) Genel Sekreter
- b) Müdür Yardımcıları,
- c) Encümen Müdürlüğü,
- d) Bütçe Müdürlüğü,
- e) Muhasebe Müdürlüğü,
- f) Gelir Müdürlüğü,
- g) Personel Müdürlüğü,
- h) İdarî ve Malî İşler Müdürlüğü,
- i) Emlâk Müdürlüğü,
- j) Bilgi İşlem Müdürlüğü,
- k) Avukat (Sözleşmeli),
- k) Kontrol Memurları.

Aydın İl Özel İdaresi teşkilâtında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tâbi olarak 59 personel çalışmakta olup, 5302 sayılı kanunun 59.maddesinde belirtilen norm kadrolara ait çalışmalar devam ettiği için, henüz yeni atamalar yapılamamıştır.

Aydın İl Özel İdaresi'nin kadro durum cetveli, Çizelge-5'de gösterilmektedir.

Çizelge-5. Aydın İl Özel İdaresi Kadro Cetveli

SINIFI	DOLU KADRO DURUMU			BOŞ KADRO DURUMU	TOPLAM KADRO
	KADIN	ERKEK	TOPLAM		
G.İ.H.	14	37	51	18	69
T.H.	-	1	1	3	4
Y.H.	1	6	7	9	16
A.H.	-	-	-	1	1
TOPLAM	15	44	59	31	90

(Kaynak: Aydın İl Özel İdaresi)

Aydın İl Özel İdaresi kadro cetveli incelendiğinde, toplam kadro sayısının 90 olduğu, dolu kadro sayısının 59, boş kadro sayısının ise, 31 olduğu ve 1 adet de sözleşmeli kadro bulunduğu görülmektedir.

3.3. AYDIN İL ÖZEL İDARESİ'NİN GÖREVLERİ İLE İLGİLİ OLARAK GERÇEKLEŞTİRDİĞİ FAALİYETLER

1999-2004 yılları arasındaki son 6 yıllık Aydın ili Valilik İzahnameleri incelendiğinde, Aydın İl Özel İdaresi'nin, Aydın ili ve ilçelerinde görevleri ile ilgili bir çok faaliyette bulunduğu görülmektedir.

Aydın İl Özel İdaresi'nin, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununda belirtilen bayındırlık, kültür ve eğitim, sağlık ve sosyal yardım, tarım ve hayvancılık ile iktisadî ve ticarî faaliyetlerle ilgili birçok görevi yerine getirdiği görülmektedir.

Aydın İl Özel İdaresi, genel yönetim, fen işleri, sağlık, tarım, eğitim, kültür, spor ve turizm ile ilgili cari harcamalar ve yatırım harcamaları yapmakta ve köylere hizmet götürmek için ise, transfer harcamaları yapmaktadır. Son 5 yılda Aydın İl Özel İdaresi'nin kendi bütçesinden yapmış olduğu ve sürdürdüğü yatırımları aşağıdaki gibidir(Aydın Valilik İzahnamesi, 2000-2004).

a) Germencik- Alangüllü Kaplıca Kür Merkezî Otel ve Restoranı: 2000 tarihinde, Aydın ili, Germencik ilçesi Bozköy köyünde kâin ve mülkiyeti il özel idaresine ait arsa üzerine keşif bedeli 1.411.610.000 TL olan Germencik-Alangüllü Kaplıca Kür Merkezî Otel ve Restoran yatırımı yapılmıştır.

b) Didim İlçe Özel İdare Hizmet Binası: 2000 yılında Aydın ili, Didim ilçesinde Hükümet Konağının yetersiz olması ve ilçenin önemli bir turizm beldesi olması gibi nedenlerden ötürü, keşif bedeli 120.000.000.000 TL olan Didim İlçe Özel İdare hizmet binası yatırımı yapılmıştır.

c) Aydın İli Özel İdare Hizmet Binası: 2001 yılında, çevre tanzimi ve trafo da dâhil keşif bedeli 294.943.000.000 TL olan Aydın İl Özel İdare hizmet binası tamamlanmıştır.

d) Aydın İli Kriz Merkezi: 2003 yılında Aydın ili merkezinde, İzmir-Aydın otoyolu Şevketiye mevkiinde mülkiyeti Aydın belediyesine ait arazide keşif bedeli 420.000.000.000 TL olan Kriz Merkezi Binası, inşaatına başlanmıştır. Bu yatırım için toplam 522.986.343.800 TL harcanmış ve hizmete açılmıştır.

e) Yenipazar Kaymakam Evi: Aydın ili, Yenipazar ilçesinde keşif bedeli 80.000.000.000 TL olan Yenipazar Kaymakam Evi için 149.621.000.000 TL harcanmıştır. Bu yatırım, 2002 yılı sonunda tamamlanmış ve 2003 yılında hizmete açılmıştır.

f) Aydın-Nazilli Devlet Yolunun Bölünmüş Yol Yapımı: Aydın- Nazilli Devlet Yolunda yaz aylarında turizm trafiğinin çok yoğun olması, tarım ve yerel trafiğinin bu yoğunluğu daha da arttırması nedeniyle, toprak dolgu yol çalışması yapılmıştır. Bu amaçla, Aydın İl Özel İdaresi bütçesinden Karayolları Genel Müdürlüğüne 300.000.000.000 TL aktarılmıştır. 2003 yılında asfaltlama işlemi de tamamlanarak, bu yol yatırımı hizmete girmiştir.

g) Aydın Arkeoloji Müzesi: Aydın ili merkezi, Ilıcabaşı Mahallesinde, mülkiyeti Aydın İl Özel İdaresi'nin de ortağı olduğu Ayter A.Ş.'ye ait arsa üzerinde keşif bedeli 580.000.000.000 TL olan Aydın Arkeoloji Müzesi inşaatı için, 2002-2003 yılları arasında toplam 749.369.000.000 TL harcanmış ve müzenin kaba inşaatı tamamlanmıştır. Arkeoloji müzesi inşaatının geri kalan kısmı Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tamamlanacaktır.

h) 2000 Kişilik Kapalı Spor Salonu: Aydın ili merkezi, Meşrutiyet Mahallesinde, mülkiyeti Aydın Belediyesine ait arazide keşif bedeli 2.000.000.000.000 TL olan 2000 kişilik spor salonunun yapımına 2002 yılında

başlanmıştır. Bu yatırımın 800.000.000.000 TL'si Aydın İl Özel İdaresi, kalan kısmı ise, Gençlik ve Spor Müdürlüğü tarafından karşılanacaktır.

i) Aydın Şehir Tiyatrosu Salonu: 2003 yılında, Aydın ili merkezi, Cumhuriyet(Fatih) Mahallesi, mülkiyeti Aydın Belediyesine ait arazide keşif bedeli 500.000.000.000 TL olan Aydın Şehir Tiyatrosunun yapımına başlanmıştır.

j) Gençlik Merkezi ve Çok Amaçlı Spor Salonu: 2002 yılında, Aydın ili merkezi, Hasan Efendi Mahallesi, mülkiyeti hazineye ait arazide keşif bedeli 500.000.000.000 TL olan gençlik merkezi ve çok amaçlı spor salonunun yapımına başlanmıştır. Bu yatırımın 300.000.000.000 TL'si Aydın İl Özel İdaresi, kalan kısmı ise, Gençlik ve Spor Müdürlüğü tarafından karşılanacaktır.

k) Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi: 2003 yılında, Aydın ili merkezi, Kemer Mahallesi, mülkiyeti Aydın İl Özel İdaresi'ne ait arazide keşif bedeli 600.000.000.000 TL olan, ağız ve diş sağlığı merkezinin yapımına başlanmıştır.

1) Aydın Kültür Merkezi: 2003 yılında, Aydın ili merkezi, Hasan Efendi Mahallesi'nde, mülkiyeti hazineye ait arazide keşif bedeli 4.000.000.000.000 TL olan Aydın Kültür Merkezinin yapımına başlanmıştır. Bu yatırımın tamamı Aydın İl Özel İdaresi tarafından finanse edilecektir.

Görüldüğü gibi, Aydın İl Özel İdaresi'nin Aydın ili merkezi ve ilçelerinde büyük ölçekli yatırım faaliyetleri bulunmaktadır. Ancak, Aydın İl Özel İdaresi'nin faaliyetleri sadece bunlarla sınırlı değildir. Ayrıca, il merkezi, ilçe ve köylere yönelik görevleri ile ilgili birçok küçük ölçekli harcamalar ve yatırımlar da yapmaktadır (Aydın Valilik İzahnamesi, 1999- 2004).

Aydın İl Özel İdaresi ekonomik ve ticarî görevleri ile ilgili olarak, Aydın ilinde ticarî amaçla kurulan işletmelere de iştirak etmiştir. Bunlar arasında, Ege Et Mamülleri Yem ve Yağ. San. Tic. A.Ş., Çine Yem Besicilik ve Süt San. Tic. A.Ş., Akçay Gıda San. Ve Tarım Ürünleri Pazarlama A.Ş., Jantsa Jant Sanayi ve Ticaret

A.Ş., Ayter-Aydın Termal Turizm ve Jeotermal Sistemleri A. Ş.ve Aykim-Aydın Kimya Sanayi ve Ticaret A.Ş. bulunmaktadır (Aydın Valilik İzahnamesi, 1999).

3.4. AYDIN İL ÖZEL İDARESİ MALİYESİ

Aydın İl Özel İdaresi maliyesi, Aydın İl Özel İdaresi'nin gelirlerinden ve giderlerinden oluşmaktadır. Aydın İl Özel İdaresi'nin en önemli gelir kaynağını yardımlar ve fonlardan oluştururken, en önemli harcama kalemini ise, yatırımlar oluşturmaktadır.

3.4.1. Aydın İl Özel İdaresi'nin Gelirleri

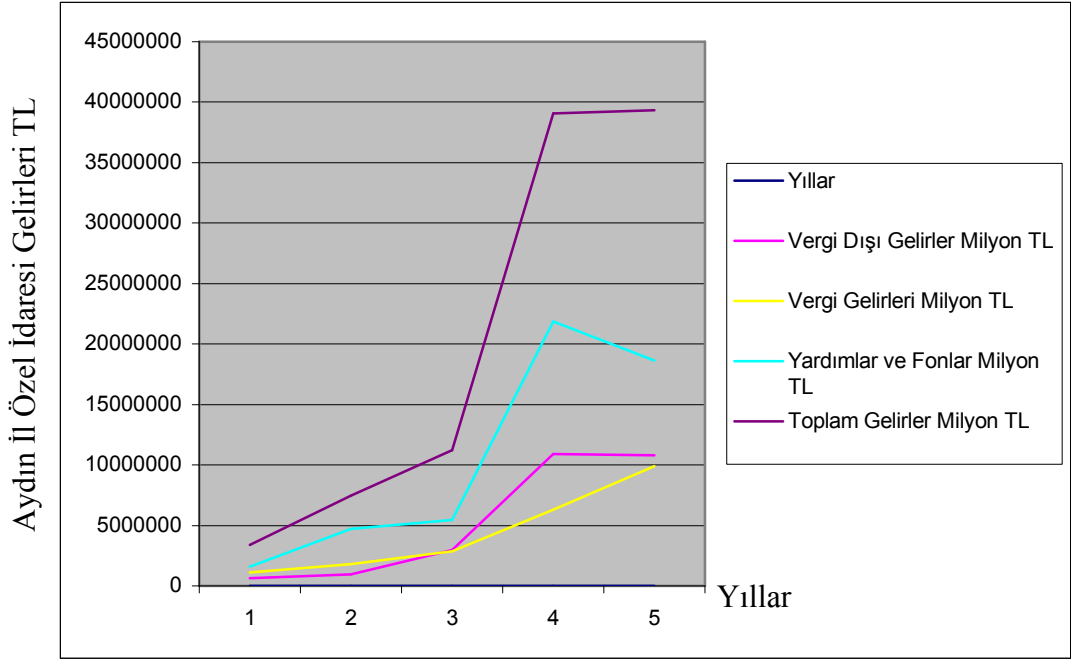
Aydın İl Özel İdaresi'nin gelirleri; vergi dışı gelirler, vergi gelirleri, yardımlar ve fonlar olarak üç gruba ayrılabilir. Aydın İl Özel İdaresi'nin 1999-2003 yılları arasında gerçekleşen gelirleri Çizelge-6'da gösterilmektedir

Çizelge-6. Aydın İl Özel İdaresi'nin 1999-2003 Yılları Arasındaki Gelirleri

Yıllar	Vergi Dışı Gelirler Milyon TL	Vergi Gelirleri Milyon TL	Yardımlar ve Fonlar Milyon TL	Toplam Gelirler Milyon TL
1999	649.759	1.120.735	1.599.364	3.369.858
2000	928.622	1.805.129	4.721.439	7.455.190
2001	2.938.349	2.849.233	5.435.100	11.222.682
2002	10.881.002	6.273.681	21.890.135	39.044.818
2003	10.805.659	9.888.752	18.618.793	39.313.204

(Kaynak: Aydın İl Özel İdaresi)

Çizelge-6 incelendiğinde, Aydın İl Özel İdaresi gelirlerinin her yıl, bir önceki yıla göre artış gösterdiği, sadece son yıl artış hızında büyük bir yavaşlama gösterdiği görülmektedir. Bu durum, Şekil-13'te de açıkça göze çarpmaktadır.

Şekil 13. Aydın İl Özel İdaresi Gelir Kaynaklarının ve Toplam Gelirlerin Yıllara Göre Eğilimi

Çizelge-7'de her bir gelir kaynağının toplam gelirler içindeki oranı gösterilmektedir.

Çizelge-7. Aydın İl Özel İdaresi Gelir Kaynaklarının Toplam Gelirler İçindeki Oranı

Yıllar	Vergi Dışı Gelirlerin Oranı	Vergi Gelirlerinin Oranı	Yardımlar ve Fonların Oranı
1999	0,193	0,333	0,475
2000	0,125	0,242	0,633
2001	0,262	0,254	0,484
2002	0,279	0,161	0,561
2003	0,275	0,252	0,474

(*Buradaki hesaplamalar tarafımdan yapılmıştır)

Çizelge-7 ve Şekil-13 birlikte incelendiğinde, son beş yıl içinde gelir kaynakları içinde en büyük payı yardımlar ve fonların aldığı açıkça görülmektedir. Yıllara göre ikinci sırayı genellikle vergi dışı gelirler oluşturmaktadır. Vergi gelirlerinden il özel idarelerine düşen pay zaman içinde çok düşük seviyelere kadar

gerilediği de görülmektedir. Kaynakların yıllar itibariyle artış eğiliminde olduğu da gözlenmektedir. Aydın İl Özel İdaresi'nde toplam gelirler içinde, vergi dışı gelirlerin oranı yaklaşık yüzde 28 ile 2002 yılında had safhaya çıkarken, vergi gelirlerinin yüzde 33 ile 1999 yılında ve yardımlar ve fonların yüzde 63 ile 2000 yılında toplam gelirler içindeki oranı en üst düzeylere ulaşmıştır. Vergi dışı gelirlerin toplam gelirler içindeki oranı 2000 yılında yüzde 13 ile, vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki oranı 2002 yılında yüzde 16 ile ve yardımlar ve fonların toplam gelirler içindeki oranı da 2003 yılında yüzde 47 ile en düşük seviyelerde seyretmiştir.

Aydın İl Özel İdaresi gelirlerinde her yıl muazzam bir artış görülmektedir. Aydın İl Özel İdaresi gelirlerinin yıllara göre artış oranları, Çizelge-8'de gösterilmektedir.

Çizelge-8. Aydın İl Özel İdaresi Gelirlerinin Yıllara Göre Artış Oranları

Yıllar	Vergi Dışı Gelirler Artış Oranı	Vergi Gelirleri Artış Oranı	Yardımlar ve Fonlar Artış Oranı	Toplam Gelirler Artış Oranı
2000	0,429	0,611	1,952	1,212
2001	2,164	0,578	0,151	0,505
2002	2,703	1,202	3,028	2,479
2003	-0,007	0,576	-0,149	0,007

(*Buradaki hesaplamalar tarafımdan yapılmıştır)

Çizelge-8 incelendiğinde, Aydın İl Özel İdaresi gelirlerinin yıllar itibariyle ciddi artışlar kaydettiği rahatlıkla göze çarpmaktadır. Toplam gelirler 2002 yılında yüzde 248 ile en yüksek artışı sağlarken, yine, aynı yılda yardımlar ve fonlar yüzde 303, vergi dışı gelirler yüzde 270 ve vergi gelirleri de yüzde 120 artarak incelenen zaman diliminde en yüksek artışlarını kaydetmişlerdir. Toplam gelirler yüzde 1'lik bir artışla, vergi gelirleri yüzde 58'lik bir artışla, vergi dışı gelirler yüzde 1'lik bir azalışla ve yardımlar ve fonlar da yüzde 15'lik bir azalışla 2003 yılında en düşük seviyelerde gerçekleşmiştir.

3.4.2. Aydın İl Özel İdaresi'nin Giderleri

Aydın İl Özel İdaresi'nin giderleri, cari harcamalar, yatırım harcamaları ve transfer harcamalarından oluşmaktadır. Çizelge-9'da Aydın İl Özel İdaresi'nin 1999-2003 yılları arasındaki giderleri gösterilmektedir.

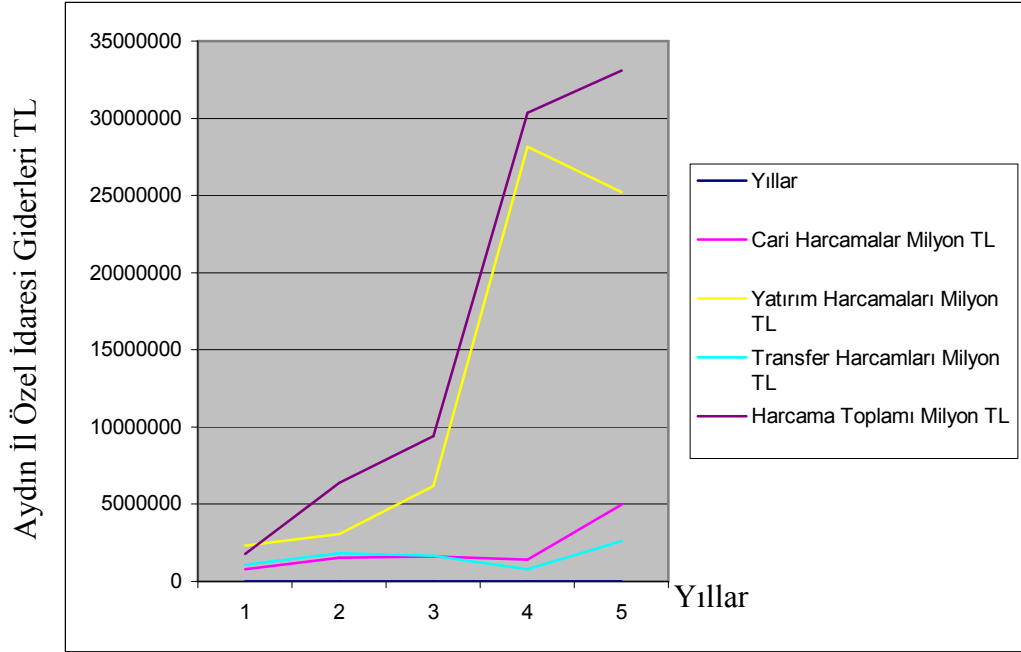
Çizelge-9. Aydın İl Özel İdaresi'nin Giderleri

Yıllar	Cari Harcamalar Milyon TL	Yatırım Harcamaları Milyon TL	Transfer Harcamaları Milyon TL	Harcama Toplamı Milyon TL
1999	771.517	2.305.026	1.064.801	4.141.344
2000	1.550.412	3.085.405	1.831.585	6.467.402
2001	1.604.702	6.161.118	1.667.961	9.433.781
2002	1.406.154	28.167.554	786.392	30.360.100
2003	4.975.334	25.198.636	2.619.453	32.793.423

(Kaynak: Aydın İl Özel İdaresi)

Çizelge-9 incelendiğinde, Aydın İl Özel İdaresi'nin en büyük harcama kaleminin yatırım harcamaları olduğu göze çarpmaktadır. Cari harcamalar ile transfer harcamalarının birbirine çok yakın seyrettiği görülmektedir. Yatırım harcamaları her yıl hızlı bir artış göstermektedir. Bu durum Şekil-14'te belirgin bir biçimde görülmektedir.

Şekil 14. Aydın İl Özel İdaresi Harcama Kalemlerinin ve Toplam Harcamaların Yıllara Göre Eğilimi

Çizelge- 10'da her bir harcama kaleminin toplam harcamalar içindeki oranı gösterilmektedir.

Çizelge-10. Aydın İl Özel İdaresi'nin Harcama Kalemlerinin Toplam Harcamalar İçindeki Oranı

Yıllar	Cari Harcamaların Oranı	Yatırım Harcamalarının Oranı	Transfer Harcamalarının Oranı
1999	0,186	0,557	0,257
2000	0,240	0,477	0,283
2001	0,170	0,653	0,177
2002	0,046	0,928	0,026
2003	0,152	0,768	0,080

(*Buradaki hesaplamalar tarafımdan yapılmıştır)

Çizelge-10 ve Şekil-14 birlikte incelendiğinde, son beş yıl içinde her zaman yatırım harcamalarının toplam harcamalar içinde en büyük paya sahip olduğu göze

çarpmaktadır. İkinci sırayı değişmeli olarak transfer harcamalarının örneğin, kurumlara katılma payları, kamulaştırma ve taşınmaz mallar satın alımları, iktisadî ve sosyal transferler vb. aldığı görülmektedir. Son yıl dışında yatırım harcamalarının büyük artışlar kaydettiği ve artış eğilimine devam ettiği görülmektedir. Aydın İl Özel İdaresi'nde toplam harcamalar içinde, yatırım harcamalarının oranı yaklaşık yüzde 93 ile 2003 yılında had safhaya çıkarken, cari harcamaların, yani personel giderleri, ödenek giderleri, yönetim giderleri vb. yüzde 24 ile 2000 yılında ve transfer harcamalarının yüzde 28 ile 2000 yılında toplam harcamalar içindeki oranı en üst düzeylere ulaşmıştır. Cari harcamaların toplam harcamalar içindeki oranı 2002 yılında yüzde 5 ile, transfer harcamalarının toplam harcamalar içindeki oranı yine 2002 yılında yüzde 3 ile ve yatırımların toplam harcamalar içindeki oranı da 2000 yılında yüzde 48 ile en düşük seviyelerde seyretmiştir.

Aydın İl Özel İdaresi'nde harcama kalemlerinin yıllara göre artış oranları Çizelge-11' de sunulmaktadır.

Çizelge-11. Aydın İl Özel İdaresi Giderlerinin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Cari Harcamalar Artış Oranı	Yatırım Harcamaları Artış Oranı	Transfer Harcamaları Artış Oranı	Harcama Toplamı Artış Oranı
2000	1,010	0,339	0,720	0,562
2001	0,035	0,997	-0,089	0,459
2002	-0,124	3,572	-0,529	2,218
2003	2,538	-0,105	2,331	0,080

(*Buradaki hesaplamalar tarafımdan yapılmıştır)

Çizelge-11 incelendiğinde, belli yıllarda harcamalarda ciddi artışların, bazı yıllarda ise azalışların olduğu gözlemlenmektedir. Toplam harcamalar 2002 yılında yüzde 222 ile en yüksek artışı sağlarken, yine, aynı yılda yatırım harcamaları yüzde 357 ile en yüksek artışını kaydetmiştir. Cari harcamaların artışı 2003 yılında yüzde 254 ile transfer harcamalarının artışı ise, yine 2003 yılında yüzde 233 ile en yüksek seviyelere ulaşmıştır. Toplam harcamalar yüzde 8'lik bir artışla 2003 yılında, yatırım harcamaları yüzde 11'lik bir azalışla yine 2003 yılında, cari harcamalar yüzde 12'lik

bir azalışla 2002 yılında ve transfer harcamaları da yüzde 53'lük bir azalışla 2002 yılında en düşük seviyelerde gerçekleşmiştir.

3.5. AYDIN İL ÖZEL İDARESİ YATIRIMLARI VE YATIRIM KARARLARI

3.5.1. Aydın İl Özel İdaresi Yatırımları

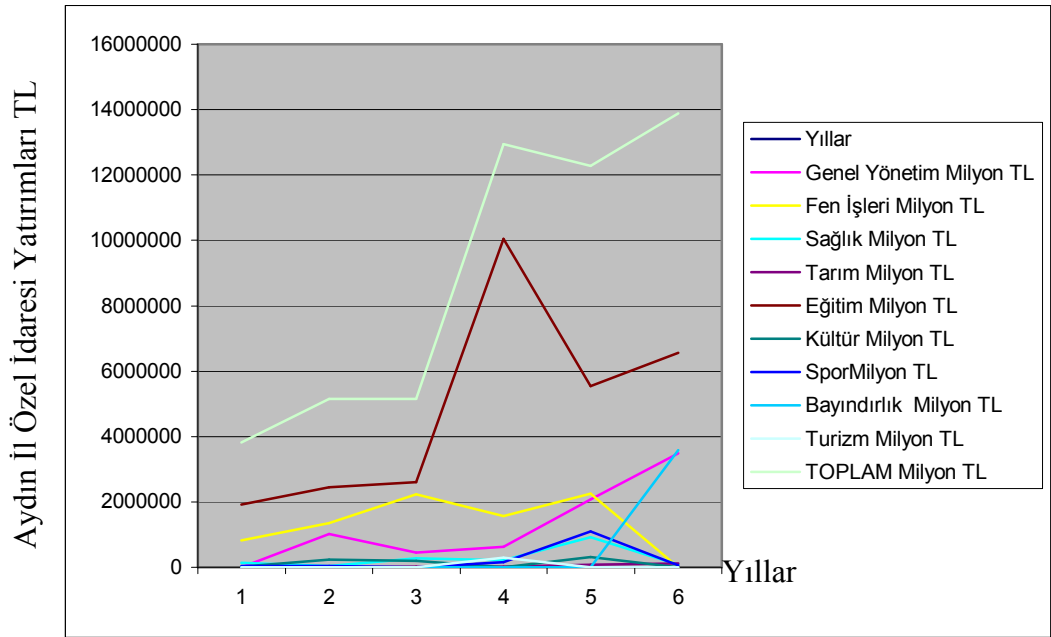
Aydın İl Özel İdaresi'nin yapmış olduğu toplam harcamalar incelendiğinde, bu harcamalar içerisinde en büyük kalemin yatırım harcamaları olduğu açıkça görülmektedir. Aydın İl Özel İdaresi, genellikle, fen işleri, sağlık, tarım, eğitim, kültür, spor, turizm, bayındırlık ve genel yönetim ile ilgili yatırımlar yapmaktadır (Şimşek, 2005). Aydın İl Özel İdaresi'nin 1999-2004 yılları arasında belirtilen bu alanlara yaptığı yatırımlar Çizelge-10'da ayrıntılı bir biçimde gösterilmektedir.

Çizelge-12. Aydın İl Özel İdaresi'nin Bazı Alanlara Göre Yaptığı Yatırım Tutarları

Yıllar	Genel Yönetim Yatırımları Milyon TL	Fen İşleri Yatırımları Milyon TL	Sağlık Yatırımları Milyon TL	Tarım Yatırımları Milyon TL	Eğitim Yatırımları Milyon TL
1999	874.57.	824.043	137.366	4027	1.927.192
2000	1.024.427	1.349.193	36.407	7946	2.446.071
2001	457.230	2.227.363	265.590	19.760	2.613.476
2002	631.907	1.570.017	205.860	11.550	10.052.527
2003	2.077.176	2.242.398	920.897	86.565	5.542.656
2004	3.476.173	0	81.784	110.753	6.555.516
Yıllar	Kültür Yatırımları Milyon TL	Spor Yatırımları Milyon TL	Bayındırlık Yatırımları Milyon TL	Turizm Yatırımları Milyon TL	TOPLAM Milyon TL
1999	26.594	32.280	0	0	3.826.073
2000	225.993	46.389	4388	0	5.140.814
2001	196.460	0	0	0	5.140.814
2002	0	164.908	0	300.000	12.936.769
2003	309.828	1.105.170	0	0	12.284.690
2004	0	68.489	3.589.881	0	13.882.596

(Kaynak: Aydın İl Özel İdaresi 1999-2004 Bütçe Verileri)

Çizelge-12 incelendiğinde, Aydın İl Özel İdaresi'nin sağlık, tarım, fen işleri, eğitim, kültür, spor, bayındırlık, turizm gibi bir çok alana yatırım yaptığı açıkça görülmektedir. İlk bakışta, Aydın İl Özel İdaresi toplam yatırım harcamaları içinde en önemli kısmı eğitim yatırımı harcamaları oluşturmaktadır. Konu ile ilgili daha ayrıntılı bilgi edinebilmek için Şekil-15 ile Çizelge-13 birlikte incelenmelidir.

Şekil 15. Aydın İl Özel İdaresi'nin Her Bir Yatırım Kaleminin Yıllara Göre Eğilimi

Çizelge-13. Aydın İl Özel İdaresi'nde Her Bir Yatırım Kaleminin Toplam Yatırımlar İçindeki Oranı

Yıllar	Genel Yönetim Yatırımlarının Oranı	Fen İşleri Yatırımlarının Oranı	Sağlık Yatırımlarının Oranı	Tarım Yatırımlarının Oranı	Eğitim Yatırımlarının Oranı
1999	0,229	0,215	0,036	0,001	0,504
2000	0,199	0,262	0,007	0,002	0,476
2001	0,079	0,385	0,046	0,003	0,452
2002	0,049	0,121	0,016	0,001	0,777
2003	0,169	0,183	0,075	0,007	0,451
2004	0,25	0	0,006	0,008	0,472
Yıllar	Kültür Yatırımlarının Oranı	Spor Yatırımlarının Oranı	Bayındırlık Yatırımlarının Oranı	Turizm Yatırımlarının Oranı	TOPLAM
1999	0,007	0,008	0	0	1
2000	0,044	0,009	0,001	0	1
2001	0,034	0	0	0	1
2002	0	0,013	0	0,023	1
2003	0,025	0,09	0	0	1
2004	0	0,005	0,259	0	1

(*Buradaki hesaplamalar tarafımdan yapılmıştır)

Çizelge-13 ve Şekil-15 birlikte incelendiğinde, Aydın İl Özel İdaresi yatırım kalemleri içinde en büyük paya sahip olan eğitim yatırımı harcamalarının 2002 yılında toplam yatırım harcamalarının yaklaşık yüzde 80'ini oluşturduğu görülmektedir. Yatırım harcamaları içinde ikinci sırayı fen işleri yatırımı harcamaları almakta ve bunu genel yatırım harcamaları izlemektedir. Aydın İl Özel İdaresi'nde toplam yatırımlar içinde, eğitim yatırımlarının oranı yaklaşık yüzde 78 ile 2000 yılında had safhaya çıkarken, fen işleri yatırımlarının yüzde 39 ile 2001 yılında, genel yönetim yatırımlarının yüzde 25 ile 2004 yılında, sağlık yatırımlarının yüzde 8 ile 2003 yılında, spor yatırımlarının yüzde 9 ile 2003 yılında, bayındırlık yatırımlarının yüzde 26 ile 2004 yılında, kültür yatırımlarının yüzde 4 ile 2000 yılında, turizm yatırımlarının yüzde 2 ile 2002 yılında ve tarım yatırımlarının yüzde 1 ile 2004 yılında toplam yatırımlar içindeki oranı en üst düzeylere ulaşmıştır. Eğitim yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki oranı 2003 yılında yüzde 45 ile, fen işleri yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki oranı 2004 yılında yüzde 0 ile, genel yönetim yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki oranı 2002 yılında yüzde 5 ile,

sağlık yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki oranı 2000 yılında yüzde 1 ile, spor yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki oranı 2001 yılında yüzde 0 ile, bayındırlık yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki oranı 1999, 2001, 2002 ve 2003 yıllarında yüzde 0 ile, kültür yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki oranı 2002 ve 2004 yıllarında yüzde 0 ile, turizm yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki oranı 1999, 2000, 2001, 2003 ve 2004 yıllarında yüzde 0 ile, tarım yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki oranı 1999 ve 2002 yıllarında binde 1 ile en düşük seviyelerde seyretmiştir.

Aydın İl Özel İdaresi'nin kendi bütçelerinden yapmış olduğu toplam yatırımlar yıllar itibariyle ciddi artışlar kaydetmiştir. Aydın İl Özel İdaresi'nin kendi bütçesinden yapmış olduğu toplam yatırımların yıllara göre artış oranları Çizelge-14'te sunulmaktadır.

Çizelge-14. Aydın İl Özel İdaresi'nin Yapmış Olduğu Toplam Yatırımların Yıllara Göre Artış Oranları

Yıllar	Toplam Yatırım Artış Oranı
2000	0,344
2001	0,124
2002	1,238
2003	-0,050
2004	0,130

(*Buradaki hesaplamalar tarafımdan yapılmıştır)

Çizelge-14 incelendiğinde, bazı yıllarda toplam yatırımlarda ciddi artışların olduğu gözlemlenmektedir. Toplam yatırımlar 2002 yılında yüzde 124 ile en yüksek artışı sağlarken, 2002 yılında yüzde 12 ile en düşük artışı sağlamıştır Aydın İl Özel İdaresi'nin kendi bütçesinden gerçekleştirdiği toplam yatırımlar 2003 yılında ise, yüzde 5 oranında bir azalma göstermiştir.

Aydın İl Özel İdaresi'nin toplam yatırım harcamaları, il özel idarelerinin görevlerini lâyıkıyla yerine getirebilmesi için muhtemelen artış göstermeye devam edecektir. Gelecek yıllardaki yatırımın eğilimini tahmin edebilmek için Çizelge-12'deki toplam yatırım harcamaları, ilişkilerin doğrusal olduğu varsayımı altında, en

küçük kareler yöntemi analizine tâbi tutulmuştur (Newbold, 2000: 498-502) Ek-1'deki sonuçlar elde edilmiştir.

Ek-1'deki sonuçlara göre, doğru denklemi şu şekilde hesaplanmıştır.

$$Y = 1.088.024 + 2.253.461X$$

Test sonuçlarına göre, sabit sayının (a) anlamlı olmadığı ancak b'nin yüzde 99 olasılıkla anlamlı olduğu görülmektedir.(Bkz Ek-1)

Denklemden 2005 yılının yatırım tahminî için 7, 2006 yılının yatırım tahminî için 8, 2007 yılının yatırım tahminî için 9, 2008 yılının yatırım tahminî için 10 ve 2009 yılının yatırım tahminî için 11 değeri, X yerine konulduğunda, gelecek beş yıla ilişkin tahminî yatırım değerlerini elde etmek mümkün olacaktır.

Gelecek yıllara ilişkin X değerleri yerine konulmak suretiyle, gelecek beş yıl boyunca yapılacak tahminî yatırım tutarları hesaplanmıştır. Bu tahminî yatırım tutarları Çizelge-15'de gösterilmektedir.

Çizelge-15. Aydın İl Özel İdaresi'nin Gelecek Beş Yılda (2005-2009) Yapacağı Tahminî Yatırım Harcamaları

Yıllar	Toplam Yatırım Tutarları Milyon TL
2005	16.862.251
2006	19.115.712
2007	21.369.173
2008	23.622.634
2009	25.876.095

(*Buradaki hesaplamalar tarafımdan yapılmıştır)

Çizelge-15 incelendiğinde, Aydın İl Özel İdaresi yatırımlarının gelecek yıllarda da artış eğiliminde olacağına beklendiği görülmektedir. 2005 yılında 17 Trilyon TL civarında olacağı tahmin edilen yatırım tutarının, 2009 yılında yaklaşık 26 Trilyon TL'ye ulaşacağı öngörülmektedir. Bu durum, Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırım harcamaları kaleminin gelecek yıllar da bütçe içinde önemli bir yer tutacağına işaret etmektedir.

Gelecek yıllarda Aydın İl Özel İdaresi'nin kendi bütçesinden yapacağı yatırımları tahmin ederek, gelecek yıllardaki tahminî yatırım artış oranlarını da hesaplayabilmek mümkündür. Bundan dolayı, Aydın İl Özel İdaresi'nin kendi bütçesinden gelecekte yapabileceği tahminî yatırımların artış oranları hesaplanarak Çizelge-16'da sunulmuştur.

Çizelge-16. Aydın İl Özel İdaresi'nin Gelecek Yıllarda Yapacağı Tahminî Yatırım Harcamalarının Artış Oranları

Yıllar	Toplam Yatırım Tutarı Artış Oranı
2006	0,134
2007	0,118
2008	0,105
2009	0,095

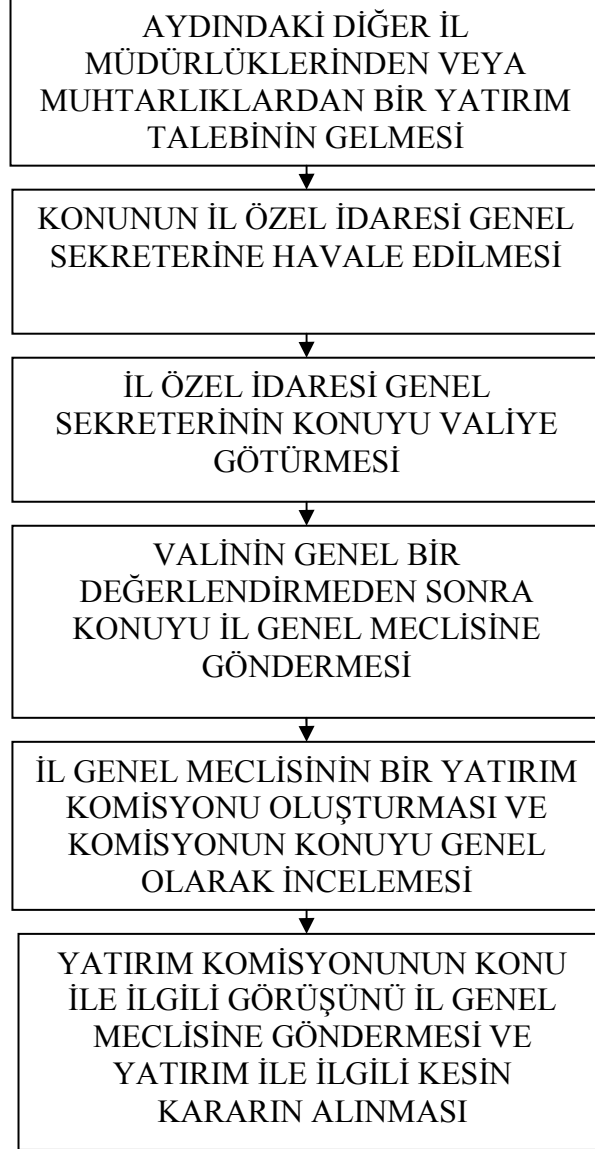
(*Buradaki hesaplamalar tarafımdan yapılmıştır)

Çizelge-16 incelendiğinde, gelecek yıllarda Aydın İl Özel İdaresi'nin kendi bütçesinden yapabileceği tahminî yatırımların artış oranlarının yaklaşık yüzde 10 ile yüzde 14 arasında seyredeceği beklenmektedir. İl özel idarelerinin bulunduğu ilin ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve toplumsal hizmet arzını artırıcı faaliyetlerde bulunabilmesi için, her yıl yapacağı yatırımları arttırması zaten kaçınılmaz olmaktadır.

3.5.2. Aydın İl Özel İdaresi'nde Bir Yatırıma İlişkin Karar Süreci

Aydın İl Özel İdaresi'nde bir yatırım kararının alınması beş aşamalı bir süreç sonucunda gerçekleşmektedir(Eru, 2005). Bu sürecin aşamaları Şekil-15'te gösterilmektedir.

(Kaynak: Aydın İl Özel İdaresi)

Şekil 16.Aydın İl Özel İdaresi'nde Yatırım Karar Süreci

Şekil-15'te açıkça görüldüğü gibi, Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırımlarla ilgili karar alma süreci, herhangi bir gerekçe ile bir konuda yatırım ihtiyacının hissedilmesi ile başlamaktadır. Burada fikir, muhtarlıklardan, diğer müdürlüklerden veya bizzat valinin kendisinden gelebiliyor. Böyle bir ihtiyaç ortaya çıktıktan sonra konu direkt Aydın İl Özel İdaresi genel sekreterine gelir. Genel sekreter konuyu valiye götürür. Vali, genel bir değerlendirme yaptıktan sonra konuyu il genel meclisine havale eder. İl genel meclisi, bir yatırım komisyonu kurar ancak, bu komisyon yatırım kararı ile ilgili genel bir değerlendirme yapar ve konu ile ilgili görüşünü tekrar il genel meclisine gönderir ve bu görüş doğrultusunda il genel meclisi yatırımın yapılıp yapılmayacağına ilişkin kesin kararı alır.

Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırım kararlarının nasıl alındığına ilişkin olarak Aydın İl Özel İdaresi Genel Sekreteri Hüseyin Şimşek ile 24 Ağustos 2005 tarihinde, saat 10.00'da, Aydın İl Özel İdaresi'nde derinlemesine hazırlanmış sorulardan oluşan bir mülâkat yapılmış ve Aydın İl Özel İdaresi yatırım kararları ile ilgili ayrıntılı bilgiler edinilmiştir. Bu mülâkat soruları ve sorulara verilen cevaplar Ek-2'de sunulmaktadır. Buna göre,

- a) Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırım fikri muhtarlıklar, yerel basın veya il merkezindeki diğer il müdürlüklerinden gelmektedir,
- b) Aydın İl Özel İdaresi'nde yapılan yatırım projelerine ait herhangi bir teklif formu yoktur. Teklifler, 3-5 sayfalık görüşler şeklinde sunulmaktadır,
- c) Aydın İl Özel İdaresi'nde her bir yatırımın yapılabilirliği ile ilgili temel parametrelerin gösterildiği özet bir fizibilite formu veya ayrıntılı fizibilite raporu bulunmamaktadır,
- d) Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırım karar sürecinde kullanılan başka formlar bulunmamaktadır. Sadece belli yazışmalar bulunmektedir,

- e) Aydın İl Özel İdaresi'nde bir yatırım fikri ortaya çıktıktan sonra, bu fikir, sırasıyla il özel idaresi genel sekreteri, vali, il genel meclisi ve meclis tarafından oluşturulan yatırım komisyonu tarafından nitel olarak değerlendirilmektedir,
- f) Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırım kararının alınması ile ilgili nihai yargıya il genel meclisi varmaktadır,
- g) Aydın İl Özel İdaresi'nde bir yatırım projesinin nakit girişleri hesaplanmamaktadır,
- h) Aydın İl Özel İdaresi'nde bir yatırım projesinin nakit çıkışları hesaplanmamaktadır,
- i) Aydın İl Özel İdaresi yatırım projelerinin nakit giriş ve çıkışlarında dışsal fayda ve maliyetler dikkate alınmamaktadır,
- j) Aydın İl Özel İdaresi'nde bir yatırımının ekonomik ömrünün ne olacağı önceden belirlenmemektedir,
- k) Aydın İl Özel İdaresi'nde bir yatırım projesine uygulanacak iskonto oranı belirlenmemektedir,
- l) Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırım projelerinin gerçekleştirilmesine sadece mütalâa yapılarak karar verilmekte, herhangi bir proje değerlendirme yöntemi kullanılmamaktadır,
- m) Aydın İl Özel İdaresi'nde bir yatırım projesine ilişkin kabul kriterleri belirlenmemiştir, ancak bazı siyasî kriterler bulunmaktadır,

- n) Aydın İl Özel İdaresi, gerçekleştirmeyi düşündüğü yatırım projeleri ile ilgili alternatif projeler geliştirmemektedir,
- o) Aydın İl Özel İdaresi'nde yapılabilir nitelikteki yatırım projeleri sadece aciliyet durumuna göre sıralanmaktadır, Aydın İl Özel İdaresi'nde önce yatırımlar belirlenmekte, ondan sonra bütçe oluşturulmaktadır. Aydın İl Özel İdaresi tarafından gerçekleştirilen yatırım projeleri faaliyete geçirildikten sonra izlenmemektedir,
- p) Aydın İl Özel İdaresi yatırım projelerinde PERT ve CPM gibi proje kontrol tekniklerinden yararlanılmamaktadır,

3.5.3. Aydın İl Özel İdaresi'nde Yatırım Süreci

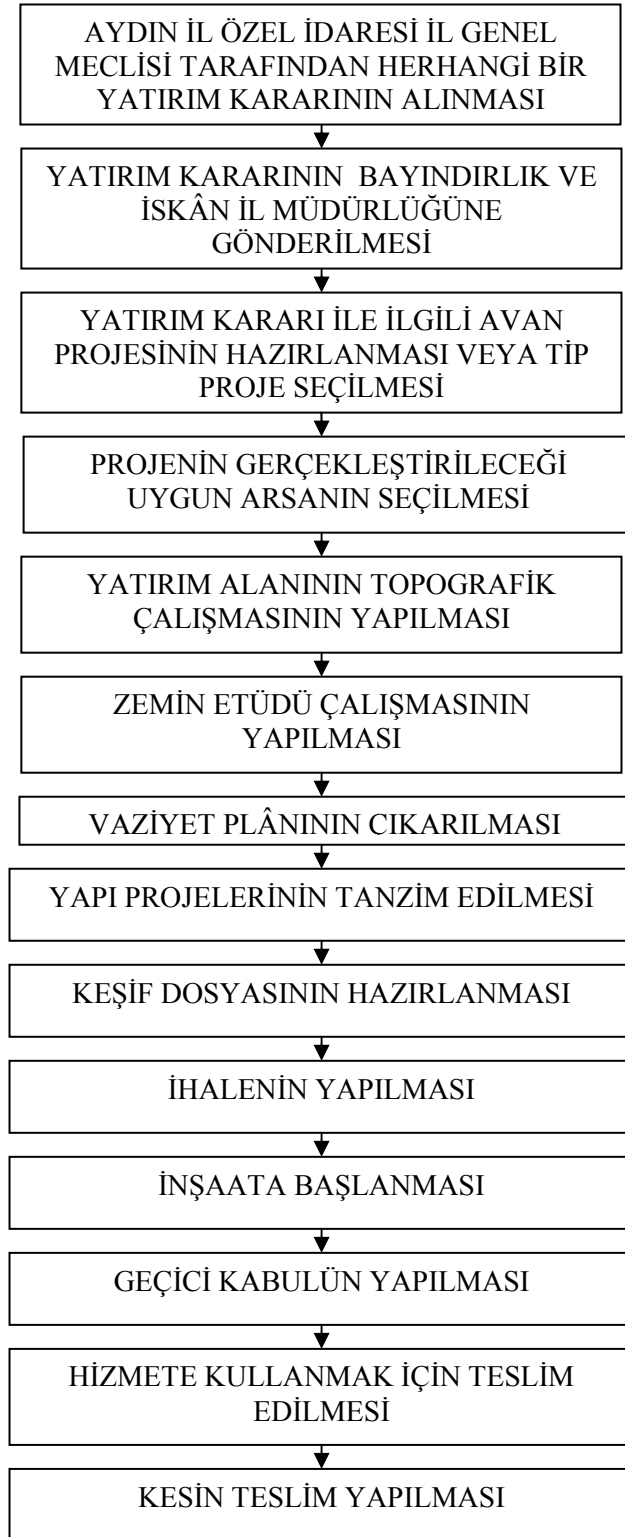
İl özel idaresinin yatırımları için gerekli etüdler Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. İl özel idaresinin diğer birimler örneğin, Turizm ve Kültür İl Müdürlüğü, Milli Eğitim İl Müdürlüğü, Sağlık İl Müdürlüğü, Tarım İl Müdürlüğü için yapacağı yatırımlar için gereken etüdler ise, ilgili birimler tarafından yapılmaktadır. Projeler, ancak ilgili yılın bütçesinde yer aldığı takdirde, hayata geçirilebilmektedir, yani gerçekleştirilmektedir(Yavuz, 2005).

İl özel idaresinde, yatırım süreci yazılı, yani biçimsel olarak ortaya konulmamıştır. İl özel idaresi yatırımları ile ilgili yapılması gereken tüm etüdler Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir (Yavuz, 2005). Ancak, bu etüdler avan projesi, arsa seçimi, yatırım alanının topoğrafik çalışması, zemin etüdü ve vaziyet planının hazırlanması gibi sadece teknik etüdlere oluşmaktadır.

Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırımlar, herhangi bir ihtiyacın hissedilmesi, eksikliğin duyulması, il özel idaresi ile ilgili yan birimlerden gelen talepler, il encümeninin belli bir yatırımı istemesi veya önermesi, sivil toplum örgütlerinin yönlendirmesi gibi gerekçelerle başlatılmaktadır. Örneğin, Aydın İl Özel İdaresi

Marmara Bölgesi'nde yaşanan depremden sonra, bir kriz merkezi binası yapma kararı almış ve gerçekleştirmiştir (Doğan, 2005).

İl Encümeni tarafından bir proje fikrinin ortaya çıkarılması veya projenin meclis tarafından Bayındırlık ve İskân İl müdürlüğüne gönderilmesi sonucunda, müdürlük proje ilgili olarak Şekil-16'daki süreci izler (Özçakır, 2005)

(Kaynak: Aydın Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü)

Şekil 17. Aydın İl Özel İdaresi'nde Yatırım Süreci

Şekil-16'da da görüldüğü gibi, Aydın İl Özel İdaresi'nin kendi bütçesinden yapacağı yatırımlarla ilgili kararlar il genel meclisinden çıkmaktadır. Daha sonra bu yatırım kararı Aydın İl Özel İdaresi il genel meclisi tarafından Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğüne gönderilir. Yatırım kararı ile ilgili avan projesi hazırlanır veya yatırıma göre tip proje seçilir. Avan proje, bir ön (taslak) projedir. Avan projesinin ardından, yatırımın yapılacağı yer seçilir ve bu yerle ilgili topoğrafik çalışma yapılır, inşaat alanının plânları çıkarılır. Bu aşamadan sonra, zemin etüdü çalışmaları yapılarak rapor yazılır. Yatırımın yapılacağı yerin vaziyet plânı çıkarıldıktan sonra yapı projeleri, yani mimarî projeler, statik projeler, elektrik projeleri, sıhhi tesisat ve müşterek tesisat projeleri düzenlenir. Bütün bu aşamaların ardından keşif dosyası hazırlanarak, ihale gerçekleştirilir. İhalenin yapılmasıyla birlikte inşaat başlanır. İnşaatın bitirilme süresi sözleşmede açıkça belirtilir. İnşaat tamamlandıktan sonra geçici kabul yapılarak, yapı hizmette kullanılmak üzere teslim edilir. Geçici kabulden bir yıl sonra da kesin teslim işlemi gerçekleştirilir (Doğan, 2005).

3.6. AYDIN İL ÖZEL İDARESİ TARAFINDAN YAPILAN "AYDIN KÜLTÜR MERKEZİ" YATIRIMININ İNCELENMESİ

Yukarıda Aydın İl Özel İdaresi'nin pek çok yatırımı gerçekleştirdiğini belirtmiştik. Çalışmamızın bu kısmında, Aydın İl Özel İdaresi tarafından yapılan "Aydın Kültür Merkezi" yatırımını inceleyeceğiz.

Aydın Kültür Merkezi yatırımının yapımına, 2003 yılında başlanmıştır.

Aydın Kültür Merkezi yatırım kararının alınması ile aşamalar şunlardır:

a) Aydın Kültür Merkezi Yatırımın Gerekçesi: Bu yatırımın gerekçesi, Aydın'da kültürel etkinliklerin artırılması konusunda sivil toplum örgütlerinin yaptığı girişimlerdir. Sivil toplum örgütleri, muhtarlıklar ve yerel basın bu konuda bir baskı unsuru olmuş ve böylelikle Aydın'da bir kültür merkezi kurma fikri ortaya konmuştur(Özçakır, 2005).

b) Aydın'da Bir Kültür Merkezi Kurma Fikrinin Aydın İl Özel İdaresi Genel Sekreterine Gelmesi ve Genel Sekreterin Konuyu Valiye Havale Etmesi:

Belirtilen gerekçe ile Aydın Kültür Merkezi yatırım fikri ortaya çıktıktan sonra konu, önce Aydın İl Özel İdaresi Genel Sekreterine ve oradan da valiye havale edilmiştir. Konuyu genel olarak inceledikten sonra, valinin görüşü olumlu olmuş ve konu Aydın İl Genel Meclisine sunulmuştur(Eru, 2005).

c) Aydın İl Genel Meclisinin Konu İle İlgili Komisyon Oluşturması ve Komisyon Raporu Sonucunda İl Genel Meclisinin Yatırımı Kesin Olarak Gerçekleştirme Kararını Alması:

Aydın İl Genel Meclisi, Aydın Kültür Merkezi yatırımı ile ilgili bir komisyon kurmuş ve bu komisyonun raporuna göre, projeyi kesin olarak gerçekleştirme kararını almıştır.

d) Aydın Kültür Merkezi Yatırımının Bütçe Programına Alınması:

Aydın Kültür Merkezi yatırımının yapılmasına karar verildikten sonra, bu yatırım kararı 2003 bütçe programına alınmıştır (Eru, 2005).

e) Aydın Kültür Merkezi Yatırımı İle İlgili Tüm Teknik İşlerin Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü'ne Havale Edilmesi:

Aydın Kültür Merkezi yatırımının bütçe programına alınması ile birlikte bu yatırım ile ilgili tüm teknik işler örneğin, avan projesinin hazırlanması, ihale işlemlerinin gerçekleştirilmesi gibi işler 2002 yılı içerisinde Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü'ne havale edilmiştir (Eru, 2005).

f) Aydın Kültür Merkezi Yatırım Kararından Sonraki Gelişmeler:

Yatırım kararının kesinleşmesi ile ilgili tüm bu aşamaların gerçekleşmesinin ardından hızlı bir yatırım süreci başlamıştır. Öncelikle, arsa temini gerçekleştirilmiştir. Bunun için, Aydın ili merkezinde, Hasan Efendi Mahallesi'nde hazineye ait bir arazi seçilmiştir. Bunun ardından, avan projesi, yatırım alanının topoğrafik çalışması, zemin etüdü çalışması, vaziyet plânının tanzim edilmesi gibi

diğer teknik aşamalar Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalarla ilgili bilgilere Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü'nün arşivlerinden ulaşmak mümkündür. Bu aşamalardan sonra yapı projeleri tanzim edilmiş ve keşif dosyası hazırlanmıştır. Aydın Kültür Merkezi keşif özeti icmalı Ek-3'te sunulmaktadır. 2002 yılının sonunda ihaleye açılan Aydın Kültür Merkezi yatırımının inşaatına 2003 yılı içinde başlanmıştır. İnşaat halen devam etmektedir. Aydın Kültür Merkezinin 2007 yılı başında hizmete açılacağı beklenmektedir.

Ek-3 incelendiğinde, Aydın Kültür Merkezinin yatırım tutarının hesaplandığı ancak arsa bedelinin ve tefrişatın hesaba katılmadığı görülmektedir. Ek-3'te belirtilen keşif özeti icmaline göre Aydın Kültür Merkezi toplam yatırım tutarı, bu tutar içindeki ana kalemler ve ana kalemlerin toplam içindeki ağırlıkları Çizelge-17'de sunulmuştur.

Çizelge-17. Aydın Kültür Merkezinin Toplam Yatırım Tutarı, Ana Kalemler ve Ana Kalemlerin Oranı

Aydın Kültür Merkezi Yatırım Kalemleri	Tutarı(TL)	Her Bir Kalemin Toplam Yatırım Tutarı İçindeki Oranı
İnşaat Kalemleri	2.537.429.036.000	0,634
Sıhhi Tesisat İşleri	75.753.843.000	0,019
Kalorifer Tesisatı İşleri	160.712.102.000	0,040
Müşterek Tesisat İşleri	290.052.313.000	0,073
Klima Ve Havalandırma Tesisatı İşleri	240.748.883.000	0,060
Otomatik Tesisat İşleri	33.278.314.000	0,008
Soğutma Tesisatı İşleri	282.209.955.000	0,071
Çamaşırhane Tesisatı İşleri	14.480.400.000	0,004
Elektrik Tesisatı İşleri	365.335.150.000	0,091
Toplam Yatırım Tutarı	4.000.000.000.000	1,000

(Kaynak: Aydın İl Özel İdaresi)

Çizelge-17 incelendiğinde, Aydın Kültür Merkezinin 4.000.000.000.000 TL'ye mal olacağı görülmektedir. Bu tutarın içinde en büyük payı yüzde 63 ile inşaat işleri oluştururken, en küçük payı ise, binde 4 ile çamaşırhane tesisatı işleri

almaktadır. Ancak, mütcaahhidin belirtilen rakamlarla ve belirtilen tarihte Aydın Kültür Merkezini teslim edip etmeyeceği henüz bir kesinlik kazanmamıştır.

Aydın Kültür Merkezi ile ilgili bazı ayrıntılı teknik plân ve projeler incelendiğinde, Aydın Kültür Merkezi içerisinde, tiyatro, konferans salonu, sergi salonu, halk kütüphanesi, ihtisas kütüphanesi, periyodik yayınlar kütüphanesi gibi kültürel faaliyet alanlarının olacağı görölmektedir.

Aydın İl Özel İdaresi yatırımları ile ilgili olarak yukarıda belirtilen çalışmalar dışında başka herhangi bir çalışma yapılmamaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.AYDIN İL ÖZEL İDARESİ TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLEN “AYDIN KÜLTÜR MERKEZİ” YATIRIMININ FİZİBİLİTE ETÜDÜNÜN VE FAYDA-MALİYET ANALİZİNİN YAPILMASI

Çalışmanın bu kısmında, Aydın İl Özel İdaresi tarafından gerçekleştirilen “Aydın Kültür Merkezi” yatırımı bilimsel bir çerçeve, başka bir deyişle fayda-maliyet analizleri içinde tekrar ele alınacak ve incelenecektir.

Bu analizleri gerçekleştirmeden önce, ulusal anlamda kültürel hizmet arzının mevcut durumunun ve bu alanlarla ilgili amaç ve politikaların ortaya konulması gerekmektedir. Çünkü, bölgesel amaçların ulusal amaçlarla uyumlu olması gerekir.

VIII. Beş Yıllık (2001-2005) Kalkınma Plânı çerçevesinde ülkemizde kültürel hizmetlerle ilgili mevcut durum aşağıdaki gibidir(DPT, 2001:97-98):

- a) Kültürel alt yapının güçlendirilmesi, kültürel etkinliklerin yaygınlaştırılması, dünya ülkeleri ve özellikle Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları ile kültürel ilişkilerimizin geliştirilmesi, yurt dışındaki tarihi ve kültürel varlıklarımızın tespiti, araştırılması, bakım ve onarımı yönündeki faaliyetlere önem verilmiştir.
- b) Kültür alanında nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi, finansman ihtiyacının karşılanması ve gerekli koordinasyonun sağlanması ile ilgili yetersizlikler devam etmektedir.
- c) Ülkemizde yıllardır devam eden terör ve yüksek enflasyon, kültür yapımız üzerinde telâfisi güç tahribatlara yol açmış, yardımlaşma duygularını, ahlâki değerleri, inançları ve bütünüyle değerler manzumesini derinden sarsmıştır.
- d) Yurtiçi ve yurtdışında bulunan kültür hazinelerimizin gereğince değerlendirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmüş, bu eserlerin tespiti,

bakımı, onarımı ve restorasyonu konusunda ilgili kuruluşların katılımı ile 1999 yılında kapsamlı bir çalışma başlatılmıştır.

- e) Kütüphane hizmetlerinin daha verimli ve yurt çapında dengeli bir şekilde yaygınlaştırılması için yapılan çalışmalar sonucunda, yerel yönetimlerin de katkılarıyla açılan kütüphanelerle beraber mevcut kütüphane sayısı 1999 yılında 1368'e, gezici kütüphane sayısı 68'e ulaşmıştır. Kütüphanelerdeki kitap sayısı ise, 1998 yılında 13 milyonu aşmıştır. Ancak, kütüphanelerin çağdaş bir yapıya kavuşturulması yönündeki ihtiyaçlar önemini korumaktadır
- f) 1998 yılında 168 müze ve ziyarete açık 525 ören yeri bulunmakta olup, müzelerdeki eser sayısı 2,6 milyondur. Müzelerin güvenliklerinin sağlanması ve çağdaş müzecilik anlayışına uygun hizmet veren kurumlar haline getirilmesi için teknik ve idari yönden güçlendirilmesi ihtiyacı devam etmektedir.
- g) 1999 yılında faal kültür merkezlerinin sayısı 40'a ulaşmıştır. Ancak kültür merkezleriyle ilgili işletme ve kadro sorunları devam etmektedir.
- h) 1999 yılında yerleşik tiyatro sayısı 29'a ulaşmıştır. Ancak yerleşik tiyatroların yurt çapında yaygınlaştırılması ve yerli eser sayısının artırılması yönündeki çabalar yetersiz kalmıştır. Diğer taraftan, özel tiyatrolara devlet katkısı devam etmektedir.
- i) 1999 yılı itibarıyla Devlet Opera ve Bale Müdürlüğü sayısı 9'a ulaşmıştır. Bu alandaki çalışmalarda milli kültür birikimimizden daha çok yararlanılması yönündeki yaklaşım neticesinde, sergilenen eser sayısına paralel olarak yerli eser sayısında da gelişme sağlanmıştır.
- j) Telif hakları alanında mevzuat ve denetim yetersizliği nedeniyle fikri haklar gereğince korunamamıştır.

Yine, VIII. Beş Yıllık (2001-2005) Kalkınma Plânı çerçevesinde ülkemizde kültürel hizmetlerle ilgili amaç, ilke ve politikalar aşağıdaki gibi sıralanabilir(DPT, 2001: 98-99):

- a) Türk kültür değerlerinin ve mirasının korunması, zenginleştirilmesi ve gelecek nesillere geliştirilerek aktarılması esastır. Bu çerçevede Devlet Osmanlı arşivlerinin, tasnif, düzenleme ve günümüz literatürüne kazandırılması için, plan dönemindeki gerekli çalışmalar hızlandırılacaktır.
- b) Milli değerlerin pekişmesi ve güçlü bir şekilde gelecek kuşaklara aktarılması için her kademedeki verilen eğitimin muhtevasında tarih, sanat ve kültür birikimini ve bilincini geliştirici düzenlemeler yapılacaktır.
- c) Anaokullarından başlayarak eğitimin bütün kademelerinde, Türkçe'nin güzel kullanımını gerçekleştirecek müfredat programları uygulanacaktır.
- d) Türk dili araştırmalarına önem ve öncelik verilecektir. Türkçe'nin bilim, sanat, ticaret, tele-iletişim ve uluslar arası çalışma dili olarak geliştirilmesinin şartları oluşturulacaktır. Ülkemizde giderek etkisini artıran yabancı kelime kullanımı, her alanda Türkçemizi tehdit etmektedir. Medya ve ticari alanda etkisini ve tahribatını devam ettiren bu sürecin önlenmesi için etkili yasal düzenlemeler yapılacaktır.
- e) Türkçe köken bilgisi (etimolojik) sözlük çalışması başlatılacaktır.
- f) Türk dili ve kültürünün bütün unsurlarının tespiti ve tasnifi amacıyla, Türkçe konuşulan ülke ve topluluklara yönelik araştırmalara önem verilecek, iktisadî ve kültürel işbirliğinin geliştirilmesi hedefi doğrultusunda, öncelikle Türkçe'nin bütün lehçeleriyle anlaşılabilir ve kullanılabilir olması için çalışmalar yapılacaktır.
- g) Başta Türkiye Cumhuriyeti ve AB ülkelerinde olmak üzere yurtdışında Türk Kültür Merkezleri açılacak ve Türkiye Türkçesi öğretimi için gerekli imkânlar hazırlanacaktır.
- h) Türk kültürünün çevre kültürler için cazibe merkezi haline gelmesi sağlanacak, bu çerçevede Türk Cumhuriyetleri ve toplulukları ile kültürel işbirliği çalışmalarına hız verilecektir.
- i) Türk ilim, kültür ve düşünce tarihinin ortaya çıkarılması amacıyla bir araştırma başlatılacaktır.
- j) Kültür alanında vakıfların ve kâr amacı gütmeyen kurum ve derneklerin desteği artırılacak ve özel sektörün katılımı sağlanacaktır.

- k) Yok olmakta olan yerel sanat ve zanaatların korunması, sosyal ve ekonomik fayda sağlanması, bunların yozlaştırılmadan yeniden üretimine ve pazarlanmasına yönelik modellerin araştırılması ve bu konuda yerel inisiyatiflerin yönlendirilmesi için projeler geliştirilecektir.
- l) Kültür varlıklarımızın korunması için halkın ve kamu görevlilerinin bilinçlendirilmesine yönelik eğitim çalışmaları yaygınlaştırılacak ve eski eser kaçakçılığı önlenecektir.
- m) Doğal ve kültürel varlıkların bir bütün olarak korunması ve sürekliliğinin sağlanması amacıyla korunması gerekli varlıklara ait çeşitli kişi ve kurumların elinde bulunan bilgi, belge ve görüntülü dokümanın bir araya getirilip muhafaza edilmesi ve kullanıcıların erişimine sunulması sağlanacaktır.
- n) Türk sineması günün koşullarına uygun çağdaş yapıya kavuşturulacaktır. Özel sektörün katılımının teşvik edilmesi, ihtiyaç duyulan yönetmen, senarist ve oyuncu yetiştirilmesi sağlanacaktır.
- o) Geleneksel Türk sanatlarının ve folklorunun korunması, geliştirilmesi ve tanıtılması sağlanacak, bütün sanat faaliyetleri desteklenecektir.
- p) Kültür ve sanatta özgün düşünce ve eser üretimi özendirilecek, kültür hayatına katkısı bulunanlar ve sanatçılar desteklenecektir.
- q) Çocuk kitapları ve çizgi film üretimi için bir program geliştirilerek uygulamaya konulacaktır.

Görüldüğü gibi, ülkemizde gelecekteki kültürel hizmet arzını arttırmaya yönelik yatırımların benimsendiği ve destekleneceği VIII. Beş Yıllık Kalkınma Plânından anlaşılmaktadır.

Ancak, ülkemizin rekabetçi üstünlüğü yakalayabilmesi ve sürdürebilmesi için bu yatırım kararlarının bilimsel esaslara göre alınması ve gerçekleştirilmesi gerekmektedir.(Porter,1990:548-552.). Eğer bilimsel yatırım, proje değerlendirme teknikleri kullanılmazsa, kıt kaynaklar verimli alanlara tahsis edilmemiş olacak, bu kıt kaynaklar çarçur edilmiş olacaktır. Çarçur edilmiş kıt kaynaklar, yere saçılmış süt gibidir. Bir kez yere saçıldığında, bunu tekrar toplamaya olanak yoktur. Ülkemizde

proje değerlemeye gerekli önem verilmediğinden kıt kaynaklarımız verimsiz kullanılmış, ülkemiz adeta bir proje mezarlığına dönüşmüştür (Bekçioğlu ve diğ., 2005:35-48).

Uluslar arası rekabet gücü büyük ölçüde firmalardan kaynaklansa da rekabet gücünün sürekliliği özellikle dış çevre ile etkileşimi gerektiren yenilik ve icraatlara bağlıdır. Piyasa dışı etkileşimlerin büyük bir çoğunluğu ise, kamu kaynaklıdır. Kamu müdahalelerinin ve iktisat politikalarının temel amacı ekonomik refahın arttırılmasıdır. Ekonomik refah ise, zaman içinde kişi başına tüketim olanaklarının artması olarak tanımlanır. Gelecekteki tüketim olanaklarının artması kişi başına milli gelirin artması ile mümkün olabilir. Kişi başına milli gelirin artması, fizikî ve beşerî sermayeye yapılan yatırımlar ve tasarrufların artmasına bağlıdır. Gelecekteki tüketimin yani, ekonomik refahın artması, şu andaki neslin tasarruf fazlasının verimli kullanılmasına ve yatırımlar için kullanılacak kaynakların en yüksek sosyal getiriye sağlayacak projelere tahsisini gerektirir. Bu durumda, en yüksek sosyal getiriye sağlayacak sermaye birikimi şeklinin teşvik edilmesi için kamu müdahalesi gündeme gelmektedir. Ancak, kamu müdahalesinin uzun vadede ekonomik refahı azaltmayacak bir tarzda yapılması zorunludur. Uzun vadede iktisadî refahın sürdürülebilmesi ise, büyük ölçüde ulusal düzeyde rekabet gücüne sahip olmaya bağlıdır.(Aktan ve Vural, 2004: 16-17)

Aydın Kültür Merkezi yatırım karar sürecine bakıldığında, yatırım kararının bilimsel değerlendirme ilkelerine göre alınmadığı ilk anda göze çarpmaktadır. Çünkü, Bir yatırım kararının alınmasından önce, yatırımla ilgili bazı analizlerin yapılması gerekmektedir. Örneğin, yatırım ile ilgili arz ve talep dengelerinin araştırılması, kuruluş yeri seçimi, yatırıma ait net nakit akışlarının hesaplanması, yatırımın net şimdiki değerinin hesaplanması vb.

Aydın İl Özel İdaresi yatırımlarının temel amacı ekonomik ve sosyal refahı arttırmak olduğuna göre, bir yatırım fikrinin ortaya çıkması ile birlikte, bu yatırımın gerçekleştirilme kararı verilmeden önce, teklif edilen projenin belli bir süre için fayda ve maliyetlerinin belirlenmesi ve bunların belli bir iskonto oranı ile indirgenmesi gerekir. Başka bir deyişle, yatırım projesi ile ilgili değerlerin yer aldığı aşağıdaki formülün çözülmesi gerekmektedir:

$$N(B) = (B_0 - C_0) \left[\frac{1}{(1+r)^0} \right] + (B_1 - C_1) \left[\frac{1}{(1+r)^1} \right] + (B_2 - C_2) \left[\frac{1}{(1+r)^2} \right] + \dots + (B_t - C_t) \left[\frac{1}{(1+r)^t} \right]$$

(4.1)

Burada,

$N(B)$ = Net toplumsal faydayı,

B = Proje ile ilgili faydaları,

C = Proje ile ilgili maliyetleri,

r = Toplumsal zaman tercihi (iskonto) oranını,

t = Projenin ömrünü göstermektedir.

Bu formüle göre, net nakit akışlarının $(Bt - Ct)$ ve yatırım tutarının (C_0) hesaplanabilmesi için,

- a) Aydın İlindeki kültürel hizmetlerinin arzının belirlenmesi,
- b) Aydın ilindeki kültürel hizmetlerin talebinin belirlenmesi,
- c) Aydın Kültür Merkezinin kapasitesinin belirlenmesi,
- d) Aydın Kültür Merkezinin kuruluş yerinin belirlenmesi,
- e) Aydın Kültür Merkezinin ekonomik ömrünün belirlenmesi gerekmektedir.

Projenin net toplumsal faydasının (net şimdiki değerinin) hesaplanabilmesi için ise,

- a) Sıfır zaman noktasında yapılacak olan Aydın Kültür Merkezi yatırım tutarının (C_0) gerçekçi bir biçimde hesaplanması,
- b) Aydın Kültür Merkezi yatırım projesinin ekonomik ömrü boyunca sağlayacağı direkt olarak hesaplanabilecek tüm faydaların tespit edilmesi,

- c) Aydın Kültür Merkezi yatırım projesinin ekonomik ömrü boyunca sağlayacağı toplumsal faydaların tespit edilmesi,
- d) Aydın Kültür Merkezi yatırım projesinin ekonomik ömrü boyunca neden olacağı direkt olarak hesaplanabilecek tüm maliyetlerin tespit edilmesi,
- e) Aydın Kültür Merkezi yatırım projesinin ekonomik ömrü boyunca neden olacağı toplumsal maliyetlerin tespit edilmesi,
- f) Tespit edilen toplusal fayda ve maliyetlerin bir pazar değeri ile ifade edilmesi,
- g) Aydın Kültür Merkezi yatırım projesinin ekonomik ömrü boyunca her yıl için toplam faydaların toplam maliyetlerden çıkarılması ile yıllık net nakit akışların hesaplanması,
- h) Toplumsal iskonto oranının tespit edilmesi,
- ı) Tespit edilen toplumsal iskonto oranı ile Aydın Kültür Merkezi yatırım projesinin gelecekte sağlayacağı net nakit akışlarının iskonto edilmesi,
- i) Net toplumsal fayda (net şimdiki değer) pozitif ise, projenin kabul edilmesi negatif ise, projenin reddedilmesi gerekmektedir.

4.1. AYDIN İLİNDEKİ KÜLTÜREL HİZMETLERİN ARZI VE TALEBİ

Aydın ili doğal güzellikleri, verimli toprakları ve kültürel mirası ile her zaman cazibe merkezi olmuş şehirlerden biridir. Bu özelliklerden ötürü, yıllardır yurt içinden ve yurt dışından bir çok turist Aydın ilini ziyaret etmektedir. Aydın ilinin zengin tarihçesi, ildeki kültürel faaliyet potansiyelini de arttırmaktadır.

4.1.1. Aydın İlindeki Kültürel Hizmetlerin Arzı

Aydın ilinde kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği tiyatro, sinema, konferans salonu, sergi salonu, konser salonu ile ilgili bilgiler izelge 18' de gösterilmektedir(Aktaş, 26 Ağustos 2005).

Çizelge-18. Aydın İlindeki Kültürel Hizmetlerin Arzı

Aydın İli Şehir Merkezindeki Kültürel Hizmetler	Kapasitesi (Kişi)
TİYATROLAR	
1)Belediye Şükrü Güngör Tiyatro Salonu	210
2) Ted Koleji Tiyatro Salonu	
3) Aydın Şehir Tiyatrosu	297
	500
SİNEMALAR	
1) DORA Sineması	280
KONFERANS SALONLARI	
1) Hüseyin Aksu Konferans Salonu	480
2) ADÜ Konferans Salonu	560
3) Yüksel Yalova Anadolu Lisesi	297
KÜTÜPHANELER	
1) Aydın Halk Kütüphanesi	300
KONSER SALONLARI	
1) ADÜ Kapalı Spor Salonu	800
2) Atatürk Kapalı Spor Salonu	800
3) AYKO Mimar Sinan Spor Salonu	1250
SERĞİ SALONLARI	
1) Recep Yazıcıoğlu Sergi Salonu	150
2) Turizm Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Galerisi	250
3) Galeri K Özel Resim Galerisi	100

(Kaynak: Aydın Belediyesi Şehir Tiyatrosu)

Çizelge-18 incelendiğinde, Aydın ili merkezinde 3 tiyatro salonu, 1 sinema salonu, 3 konferans salonu, 1 kütüphane, 3 konser salonu ve 3 sergi salonunun bulunduğu görülmektedir. Bunlardan Aydın şehir tiyatrosu henüz tamamlanmış ve Eylül 2005 ayı içinde faaliyete geçecektir. Bu durum göz önüne alındığında, Aydın

ilinin gerçek anlamda bir tiyatro salonuna yeni kavuştuğu söylenebilir. Aydın ili gibi bir üniversite şehrinde sadece bir kütüphane ve bir sinema salonunun bulunması, şehirde kültürel hizmetlerin arzının yeterli olmadığına işaret etmektedir.

Aydın ilinde kültürel hizmetlerin arzının hem nicelik hem de nitelik yönünden daha iyi hale gelebilmesi için, ilde kültürel hizmetler verebilecek yeni salonların açılması veya mümkünse mevcut salonların kapasitelerinin artırılması gerekmektedir.

Aydın ilinde, devlet tiyatroları, özel tiyatrolar, yerel tiyatrolar ve yerel bazlı özel tiyatrolar oyunlarını sahnelemektedir. Ancak, Aydın'da tam teşekküllü bir tiyatro salonunun olmayışından ötürü, yıl içerisinde çok fazla oyun sahnelenmemektedir. Aydın'da yılda ortalama bir devlet tiyatrosu oyunu sahnelenirken, 2006 yılından itibaren oyun sayısının çok artacağı tahmin edilmektedir. Aydın ilinde özel tiyatrolar yılda ortalama 25 oyun sahnelemektedir. Yeni salonların açılmasıyla birlikte bu oyunlarda da artış beklenmektedir(Aktaş, 2005).

Aydın ilinde devlet tiyatrolarının bilet satış fiyatları 5 YTL civarında iken, bu satış fiyatları özel tiyatrolarda 10 YTL ile 25 YTL arasında değişmektedir. Çocuk oyunlarının sahnelendiği tiyatrolarda ise, bu fiyatlar 2 YTL'ye kadar düşmektedir. 2007 yılında ortalama bilet fiyatlarının 8 YTL olacağı tahmin edilmektedir. Aydın ilinde, tiyatronun alternatifi olan sinemalarda, bilet satış fiyatları 6 YTL 'dir. İldeki ortalama konser bilet fiyatları 10 YTL'dir. Konferanslar, sergiler ve kütüphane hizmetleri genellikle ücretsiz olarak verilmektedir(Aktaş, 2005).

4.1.2. Aydın İlindeki Kültürel Hizmetlerin Talebi

Aydın ili, gerek eğitimli nüfusunun büyüklüğü gerekse bir üniversite şehri olması itibariyle, kültürel hizmetlere olan talebin yüksek olacağı bir şehirdir. Bu talebin ölçülebilmesi için öncelikle Aydın iline ait sosyal ve demografik özelliklerin ortaya konulması gerekir.

4.1.2.1. Aydın İli ile İlgili Sosyal ve Demografik Bilgiler

Devlet İstatistik Enstitüsünün, İllerin Demografik özellikleri ile ilgili olarak yayınladığı kitabına göre, Aydın iline ait demografik özellikleri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür(DİE,2001):

- a) Aydın ili Türkiye' nin Ege Bölgesi' nde yer almaktadır. İlin yüzölçümü 7851 km² ile Türkiye'nin yaklaşık yüzde 1' ini oluşturmaktadır. Aydın' da kilometrekareye düşen kişi sayısı 1927 yılında yaklaşık 28 kişi iken, 2000 yılında 121kişiye yükselmiştir.
- b) Aydın ilinin ortalama hane halkı büyüklüğü azalmaktadır. 1955 yılında bu ilin ortalama hane halkı büyüklüğü 4.9 kişi iken, 2000 yılında 3.7 kişiye düşmüştür.
- c) Son 73 yılda Türkiye'nin nüfusu yaklaşık 5 kat artış göstermiştir. Aynı dönemde Aydın ilinin nüfusu yaklaşık 4,5 kat artış göstermiştir.
- d) 1927-2000 döneminde Aydın ilinin nüfusu sürekli artış göstermiştir. Aydın ilindeki en düşük yıllık nüfus artış hızı binde 8,8 ile 1940-1945 döneminde ve en yüksek yıllık nüfus artışı yüzde 4,22 ile 1950-1955 döneminde gerçekleşmiştir. 1990-2000 döneminde ise, ilin yıllık nüfus artış hızı yüzde 1,42'dir.
- e) 1927 yılında Aydın ilinde yüzde 19,5 olan şehirde yaşayan nüfusun oranı 1935 yılından sonra sürekli bir artış göstererek, 2000 yılında yüzde 51,9'a ulaşmıştır.
- f) Aydın ilinde 1927 yılından 1955 yılına kadar olan dönemde erkek nüfusun büyüklüğü kadın nüfustan daha az olmuştur. 1955 yılından sonra erkek nüfusun büyüklüğü ile kadın nüfusun büyüklüğü dengelenmiş ve 2000 yılına kadar da bu düzeyini korumuştur.
- g) Aydın ilinde okuma yazma bilen nüfusun oranı ülke genelinde olduğu gibi her iki cinsiyet içinde sürekli artış göstermektedir. 1935 yılında erkeklerin yüzde 31,1'i kadınların yüzde 7,5'i okuma yazma bilirken, bu oran 2000 yılında erkeklerde yüzde 93,9'a kadınlarda yüzde 81,1'e yükselmiştir.

- h) Aydın ilinde işgücüne katılma oranı 1980-2000 döneminde azalma eğilimi göstermiştir. Erkek nüfusun işgücüne katılma oranı, kadın nüfusun işgücüne katılma oranından daha yüksektir.
- i) Aydın İlinde istihdam edilenlerin sayısında sürekli bir artış görülmektedir. 1980-2000 döneminde istihdam edilen nüfusun yıllık artış hızı yüzde 1,83' tür. İstihdam edilen nüfusta görülen artış hızı cinsiyete göre değişmektedir. İstihdam edilen erkek nüfusun yıllık artış hızı yüzde 1,66, istihdam edilen kadın nüfusun yıllık artış hızı ise yaklaşık yüzde 2'dir.
- j) Aydın ilinde işgücüne dâhil olmayan nüfusun olmayan çalışabilir yaştaki nüfus içindeki oranı sürekli artmaktadır. 1980-2000 döneminde işgücüne dahil olmayan nüfusun yıllık artış hızı 2,77'dir. Bu hız erkekler için yüzde 3,91, kadınlar için ise, yüzde 2,28'dir.

Aydın ilinde 1991-2000 döneminde gerçekleşen nüfus Çizelge-19'da gösterilmektedir.(DİE, 2001).

Çizelge- 19. Aydın İlinde 1991-2000 Döneminde Gerçekleşen Nüfus

Yıllar	Nüfus (Kişi)
1991	833.000
1992	844.900
1993	857.000
1994	869.200
1995	881.700
1996	894.300
1997	907.100
1998	920.100
1999	933.200
2000	946.600

(Kaynak: DİE, 2001)

Aydın ilinde 1991-2000 yılları arasındaki 10 yıllık dönemde nüfus sürekli artış göstermiştir. Bu dönemde, nüfusun yıllık artış hızı yüzde 1,42 olarak gerçekleşmiştir. Bu nüfusun yaklaşık yarısı şehir nüfusunu, diğer yarısı ise köy nüfusunu temsil etmektedir. 2000 yılı Aydın ili şehir merkezi nüfusu ise, 133.939

kişidir. Bu rakam, toplam nüfusun yaklaşık yüzde 15'ine tekabül etmektedir. (DİE, 2001).

Aydın ilinde nüfus ortalama olarak bu hızla artmaya devam ederse, 2001-2010 yılları arasındaki 10 yıllık dönemde ilde nüfusun muhtemel seyri Çizelge-20'deki gibi olacaktır.

Çizelge-20. Aydın İlinde 2001-2010 Döneminde Gerçekleşebilecek Muhtemel Nüfus

Yıllar	Nüfus (Kişi)
2001	960.042
2002	973.674
2003	987.500
2004	1.001.523
2005	1.015.745
2006	1.030.168
2007	1.044.797
2008	1.059.633
2009	1.074.679
2010	1.089.940

(*Buradaki hesaplamalar tarafımdan yapılmıştır.)

Kültürel hizmetler, eğitim düzeyi yüksek olan nüfus tarafından daha çok talep edilecektir. Dolayısıyla, kültürel hizmetler talebinin tahmininde, nüfusun eğitim düzeyi büyük önem arz etmektedir.

1975-2000 yılları arasında eğitim durumuna göre nüfus istatistikleri Çizelge-21 ve Çizelge-22' de gösterilmektedir.

Çizelge-21. 1975-2000 Yılları Arasında Okuryazarlık ve Eğitim Durumuna Göre Nüfus İstatistikleri (25 yaş ve üstü)

Yıllar	Toplam	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Yüksek öğretim mezunu	Bilinmeyen
1975	281.485	134.632	26.076	104.490	6.474	6.708	2.968	137
1980	310.138	132.882	28.776	121.038	8.120	11.131	7.817	383
1985	371.513	107.587	34.909	185.318	12.308	20.065	10.887	439
1990	428.318	107.382	27.510	229.157	17.254	28.526	18.257	232
2000	532.660	86.615	40.411	286.326	31.066	52.029	36.157	56

(Kaynak: DİE, 2001)

Çizelge-22. 1975-2000 Yılları Arasında En Az İlköğretim Mezunu Olan Nüfus İstatistikleri (14 yaş ve üstü)

Yıllar	Toplam	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul Mezunu	En Az İlköğretim Mezunu	Bilinmeyen
1975	415.724	150.817	31.498	194.269	38.960	180
1980	454.694	145.046	32.609	216.728	59.277	434
1985	527.344	115.087	39.349	291.344	81.059	505
1990	597.587	116.356	30.598	339.921	110.427	285
2000	723.472	95.543	52.656	373.566	201.633	74

(Kaynak: DİE, 2001)

Çizelge 21' de görüldüğü gibi, 25 yaş üstü lise ve yüksek öğretim mezunlarının, eğitimli nüfus içindeki oranı çok yüksek değildir. Ancak, genel olarak okuma yazma bilenlerin oranı yaklaşık yüzde 90'ı bulmaktadır.

Çizelge-22 incelendiğinde, 14 yaş üstü ve en az bir ilköğretim mezunu olan nüfus toplam eğitimli nüfusun yaklaşık yüzde 30'una tekabül etmektedir.

4.1.2.2. Aydın İlindeki Kültürel Hizmetlerle İlgili Talep Tahmini

Aydın ilindeki kültürel faaliyetlerle ilgili düzenli istatistikler mevcut değildir. (Aktemur,2005). Dolayısıyla, geçmiş bilgilerden yararlanılarak bir talep tahmininin yapılması mümkün değildir. Ancak, 2000 yılında yapılan son nüfus sayımındaki Aydın ili ile ilgili demografik bilgiler ışığında, kültürel hizmetlerle ilgili muhtemel talebin belirlenmesi mümkün olabilir.

Kültürel hizmetler genellikle, eğitim düzeyi yüksek kişiler tarafından talep edilmektedir. Çizelge-23'te Aydın ilindeki eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin Aydın Kültür Merkezini yılda kaç kez ziyaret edebilecekleri hususunda bir tahmin yapılmaya çalışılmıştır.

Bu tahminin yapılabilmesi için öncelikle, Aydın Kültür Merkezinin faaliyete başlayacağı 2007 yılında Aydın il merkezindeki eğitimli nüfusun tahmin edilmesi gerekmektedir. 2007 yılında Aydın ilinin tahmini toplam nüfusu Çizelge-18'de belirtilmektedir. Buna göre, 2007 yılında Aydın ilinin toplam nüfusunun 1.044. 797 kişi olacağı tahmin edilmektedir. Aydın il merkezi toplam nüfusun yaklaşık yüzde 15'ini teşkil etmektedir. Dolayısıyla Aydın il merkezinin, 2007 yılındaki nüfusunun 156.720 kişi ($1.044.797 \cdot 0,15$) olacağı öngörülmektedir.

2000 yılı genel nüfus sayımına göre 14 yaş üstü eğitimli nüfus toplam nüfusun yaklaşık yüzde 80'ini oluşturmaktadır. Dolayısıyla, 2007 yılındaki 14 yaş üstü eğitimli nüfus yaklaşık 125.376 kişi ($156.720 \cdot 0,80$) olacaktır. 14 yaş üstü ve en az ilköğretim mezunu olanların eğitimli nüfus içindeki oranları yüzde 30 olduğuna göre, 2007 yılında yaşları 14'ün üstünde ve en az ilköğretim mezunu olanların sayısının 37.613 kişi ($125.376 \cdot 0,30$) olacağı beklenmektedir.

2000 yılı genel nüfus sayımına göre 25 yaş üstü eğitimli nüfus toplam nüfusun yaklaşık yüzde 60'ını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, 2007 yılındaki 25 yaş üstü eğitimli nüfus yaklaşık 94.032 kişi ($156.720 \cdot 0,60$) olacaktır. 25 yaş üstü ve en az lise mezunu olanların eğitimli nüfus içindeki oranları yüzde 10 olduğuna göre, 2007 yılında yaşları 25'in üstünde ve en az lise mezunu olanların sayısının 9403 kişi ($94.032 \cdot 0,10$) olacağı beklenmektedir.

2000 yılı genel nüfus sayımına göre 25 yaş üstü eğitimli nüfus toplam nüfusun yaklaşık yüzde 60'ını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, 2007 yılındaki 25 yaş üstü eğitimli nüfus yaklaşık 94.032 kişi ($156.720 \cdot 0,60$) olacaktır. 25 yaş üstü ve yüksek öğretim mezunu olanların eğitimli nüfus içindeki oranları yüzde 7 olduğuna göre, 2007 yılında yaşları 25'in üstünde ve yükseköğretim mezunu olanların sayısının 6582 kişi ($94.032 \cdot 0,07$) olacağı beklenmektedir.

Çizelge-23. Aydın Kültür Merkezi ile İlgili Talep Tahmini

Aydın İli Merkezindeki Kişilerin Eğitim Durumu	Eğitim Durumuna Göre Nüfus (Kişi)	Tahminî Talep Oranı	Kültürel Faaliyetlere Katılabilecek Kişi Sayısı	Kültürel Faaliyetlere Tahminî Katılım Sıklığı (Yılda)	Aydın Kültür Merkezinin Yıllık Ziyaret Edilme Potansiyeli (Kişi)
14 Yaş Üstü En Az İlköğretim Mezunu	37.613	%50	18.807	2 kez	37.613
25 Yaş Üstü Lise Mezunu	9403	%60	5642	3 kez	16.925
25 Yaş Üstü Yüksek Öğretim Mezunu	6582	%70	4607	4 kez	18.430
Hali hazırda Aydın İli Merkezinde Okuyan 25 Yaş Altı Üniversite Öğrencileri (Yaklaşık)	5000	%70	3500	4 kez	14.000
TOPLAM	58.598		32.556		86.968

(*Buradaki hesaplamalar tarafımdan yapılmıştır)

Çizelge-23 incelendiğinde, Aydın Kültür Merkezinin gelir sağlayan kültürel hizmetler için 32.556 kişi tarafından yılda toplam 86.968 kez ziyaret edilebileceğinin

tahmin edildiği görülmektedir. Bu sayı, gelecek yıllarda nüfus artış hızına bağlı olarak muhtemelen artmaya devam edecektir.

4.2. AYDIN KÜLTÜR MERKEZİNİN FAYDA-MALİYET ANALİZİNİN (FİZİBİLİTE ETÜDÜNÜN) YAPILMASI

Çalışmanın bu bölümünde, Aydın Kültür Merkezinin fayda-maliyet analizi (fizibilite etüdü) yapılacaktır.

4.2.1. Aydın Kültür Merkezi Yatırımı ile İlgili Genel Bilgiler

Projenin Adı: Aydın Kültür Merkezi Projesi

Kuruluş Yeri: Hasan Efendi Mahallesi, Cumhuriyet Lisesi Yanı, AYDIN.

Kapasitesi: Günlük Tam Kapasite 1500 Kişi

Toplam Yatırım Tutarı: 7.368.220 YTL (Ek-4)

ngrlen Finansman Kaynakları: Tamamı z Kaynaklar

Yatırımın Tamamlanma Süresi: 4 yıl

Yatırımın Ekonomik mr: 25 yıl

İstihdam: 46 Kişi (Ek-6)

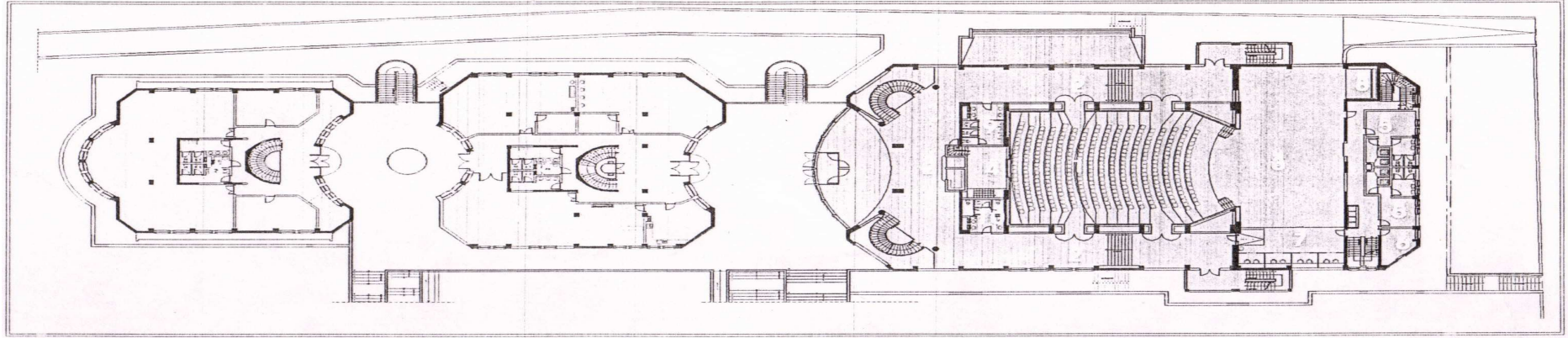
4.2.2. Aydın Kültür Merkezi Projesinin Gerekçesi

Aydın ili halkının sosyal, ekonomik ve demografik açıdan oldukça iyi özelliklere sahip olmalarına rağmen, ilde birçok kültürel faaliyetin gerçekleştirilebileceği bir faaliyet alanının bulunmayışı ve bunun sonucunda bir ihtiyacın ortaya çıkması böyle bir projenin önemli bir gerekçesi olabilir.

4.2.3. Aydın Kültür Merkezi Proje Tanımı

Aydın Kültür Merkezi içerisinde, kültürel hizmetler veren birçok birim bulunmaktadır. Bu birimler, ayrıntılı olarak Şekil-18, Şekil-19, Şekil-20 ve Şekil-21’de gösterilmektedir.

Şekil 18. Aydın Kültür Merkezi Alt Zemin Kat Plânı

C BLOK

kat alanı: 393 m²

1. Çocuk okuma salonu - 128 m²
2. Büro -16 m² x 2
3. Okul öncesi eğitim - 42 m²
4. Kitap deposu -16 m²
5. Bilgisayar odası - 26 m²
6. Bay-Bayan-Özürü WC - 25 m²

B BLOK

kat alanı: 511 m²

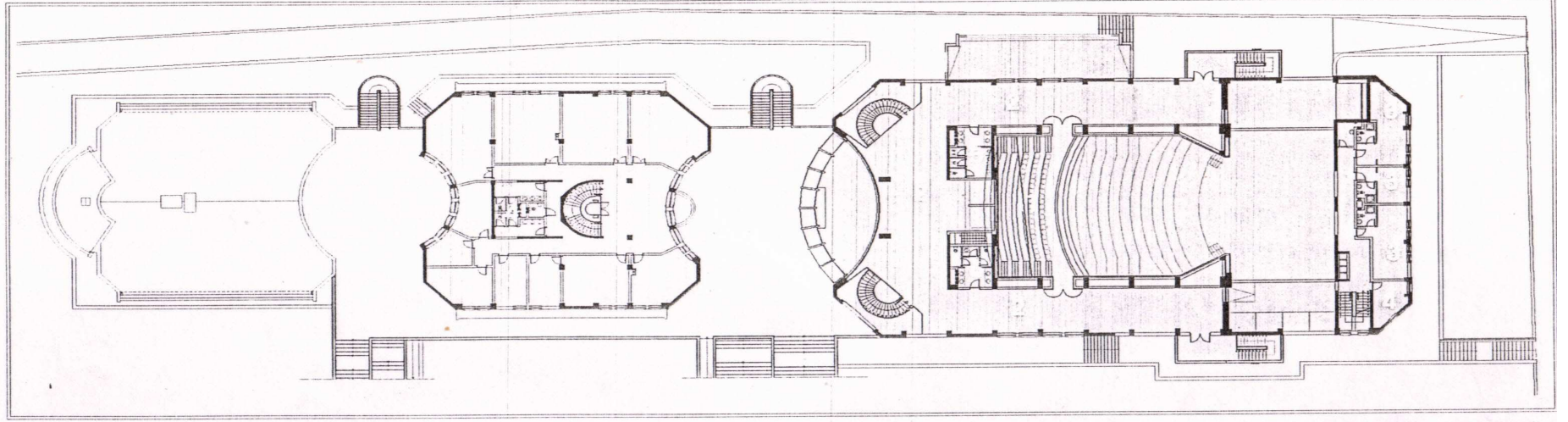
1. Sergi salonu -165 m²
2. Bale folklor salonu -85 m²
3. Klima ve elektrik odaları - 52 m²
4. Depo - 8 m²
5. Güvenlik odası -16 m²
6. Bay-Bayan-Özürü WC - 25 m²

A BLOK

kat alanı: 1352 m²

- 1.198 kişilik alt salon ve sahne - 285 m²
2. Alt fuaye - 248 m²
3. Projeksiyon odası - 20 m²
4. Sanatçı soyunma - duş - wc -17 m² x 2
5. Revir-6 m²
6. Teshin merkezi ve klima santrali - 217 m²
7. Dekor depolama - 84 m²
8. Klima santrali - 50 m²
9. Ana pano -17 m²
10. Erkek wc -18 m²
11. Bayan wc-15 m²
12. Kaloriferi odası - II m²
13. Jeneratör TEDAŞ OG - trafo - 52 m²
14. Su deposu -19 m²
15. Yük asansörü -10 m²

Şekil 19. Aydın Kültür Merkezi Üst Zemin Kat Plânı

C BLOK

kat alanı: 389 m2

1. Büyük okuma salonu -174 m2
2. Periyodik okuma - 30 m2
3. İhtisas kitaplığı - 30 m2
4. Kartoteks - 9 m2
5. Vestiyer-9 m2
6. Bay-Bayan-Özürlü WC - 25 m2

B BLOK

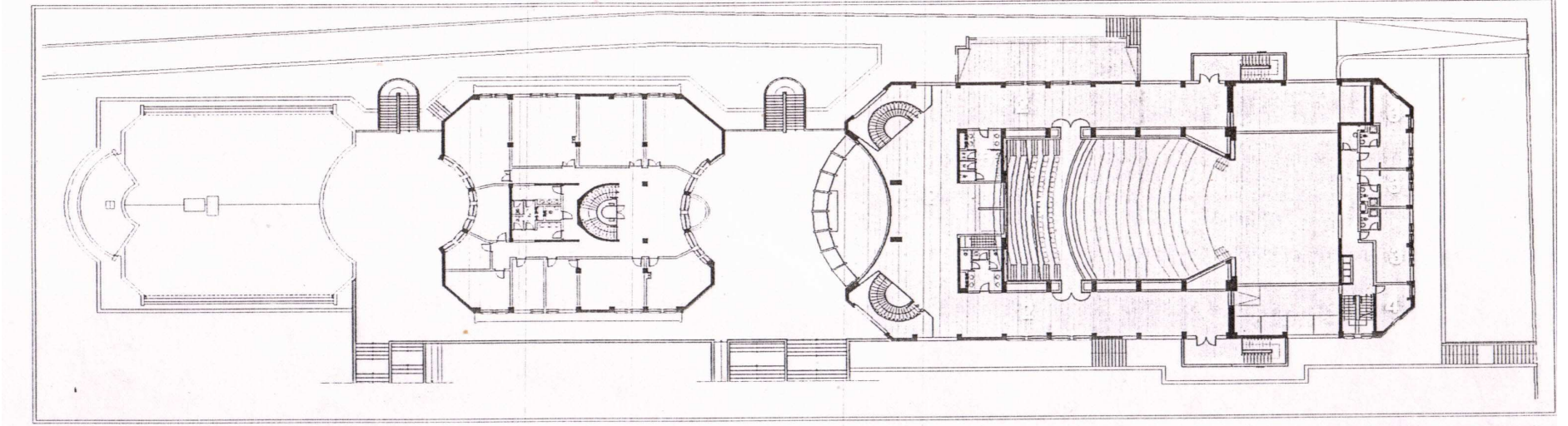
kat alanı: 506 m2

1. Seramik atölyesi-73 m2
2. Heykel atölyesi - 77 m2
3. Kafe - 120 m2
4. Mutfak - 27 m2
5. Depo - 8 m2 x 2
6. Bay-Bayan-Özürlü WC - 25 m2

A BLOK

kat alanı: 1348 m2

1. Büyük salon 353 kişilik alt kat - 271 m2
2. Giriş holü ve fuaye - 415 m2
3. Sahne - 214 m2
4. Kurnanda odası - 20 m2
5. Sanatçı soyunma - duş - iuc - 31 m2 x 2
6. Çamaşırhane - 11 m2
7. Acil soyunma - 46 m2
8. Yük asansörü - 10 m2
9. Erkek wc -18 m2
10. Bayan wc -15 m2

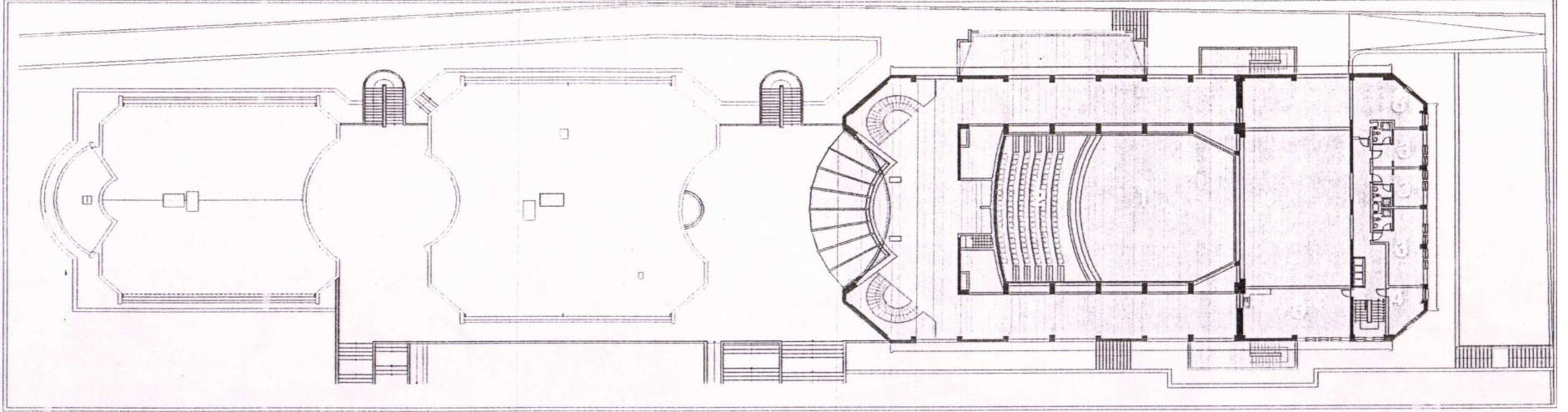
Şekil 20.Aydın Kültür Merkezi 1. Kat Plânı**B BLOK**

- kat alanı: 506 m²
1. Müzik çalışma -43 m²
  2. Atölyeler -128 m²
  3. Bürolar -136 m²
  4. Bay-Bayan-Özürü WC - 25 m²

A BLOK

- kat alanı: 830 m²
1. Büyük Salon 126 kişilik balkon katı -134 m²
  2. Fuaye - 360 m²
  3. Sanatçı odaları-duş-wc - 76 m²
  4. Sahne amiri - II m²
  5. Erkek WC-18 m²
  6. Bayan WC -14 m²

Şekil 21.Aydın Kültür Merkezi 2.Kat Plânı

A BLOK

Kat alanı: 312 m²

1. Büyük Salon 353 kişilik alt kat
2. Büyük Salon 126 kişilik balkon katı Toplam 479 kişi
3. Sanatçı odaları - duş-wc - 64 m²
4. Kat ofisi - II m²
5. Sanatçı dinlenme odası - 47 m²

Şekil-18, Şekil-19, Şekil-20 ve Şekil-21 incelendiğinde, Aydın Kültür Merkezinin A Blok, B Blok ve C Blok olmak üzere üç bölümden oluştuğu görülmektedir.

Şekil-18, Aydın Kültür Merkezinin alt zemin kat plânını göstermektedir. A Blok'un alt zemin katında 198 kişilik bir alt salon ve sahne bulunmaktadır. B Blok'un alt zemin katında bir sergi salonu ve bir bale ve folklor salonu bulunmaktadır. C Blok'un alt zemin katında ise, bir çocuk kütüphanesi bulunmaktadır. Bu kütüphanenin tahmini kapasitesi 100 kişidir. Bu blokta ayrıca 20 kişilik bir bilgisayar odası bulunmaktadır.

Şekil-19, Aydın Kültür Merkezinin üst zemin kat planını göstermektedir. A Blok'un üst zemin katında 353 kişilik bir büyük salon yer almaktadır. B Blok'un üst zemin katında bir seramik atölyesi, bir heykel atölyesi ve yaklaşık 100 kişilik bir kafeterya bulunmaktadır. C Blok'un üst zemin katında, yaklaşık 140 kişilik bir büyük kütüphane ve yaklaşık 30'ar kişilik bir periyodik okuma salonu ve ihtisas kitaplığı bulunmaktadır.

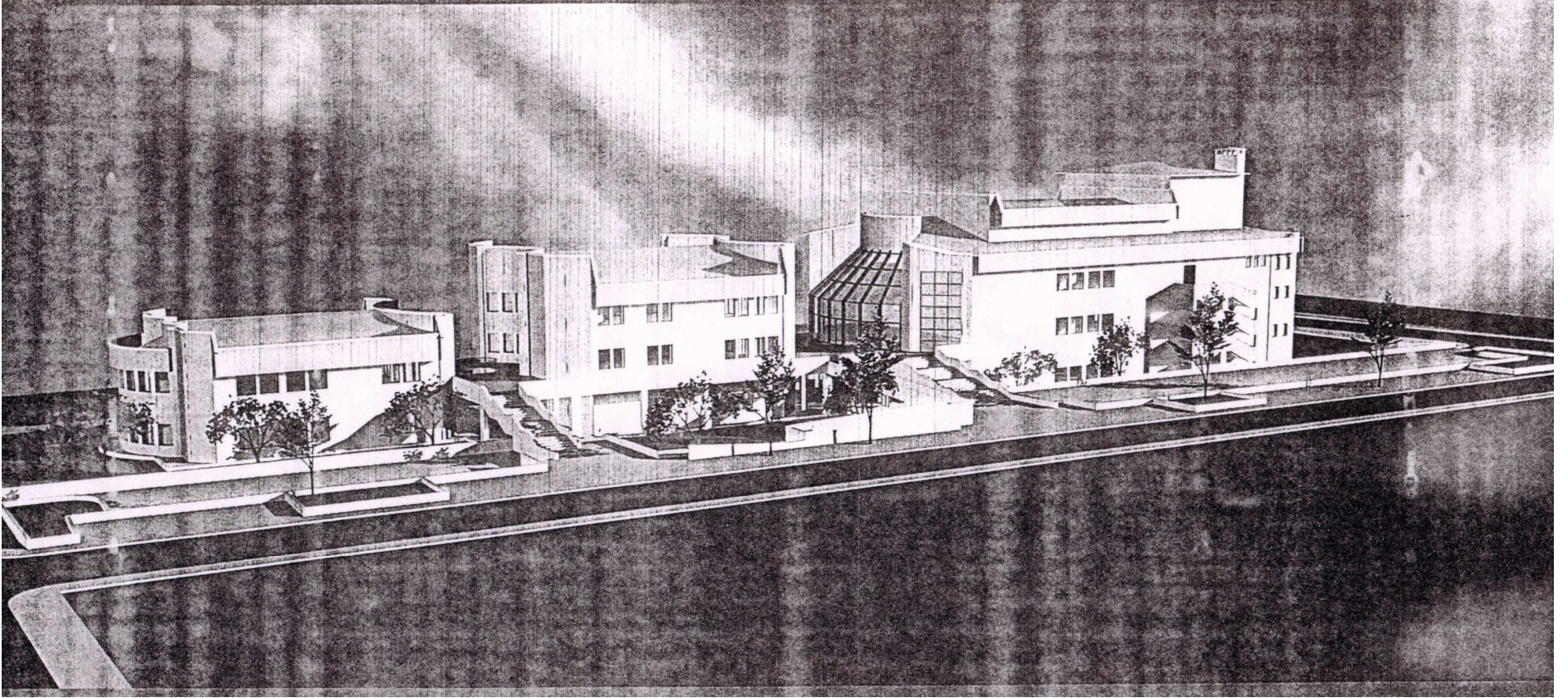
Şekil-20, Aydın Kültür Merkezinin birinci kat plânını göstermektedir. A Blok'un birinci katında büyük salonunun 126 kişilik balkon katı bulunmaktadır. B Blok'un birinci katında ise, bir müzik çalışma odası ve atölyeler yer almaktadır.

Şekil-21, Aydın Kültür Merkezinin ikinci kat planını göstermektedir. A Blok'un ikinci katında 353 kişilik bir alt katı ve 126 kişilik bir balkon katı, yani toplam kapasitesi 479 kişi olan büyük bir salon bulunmaktadır.

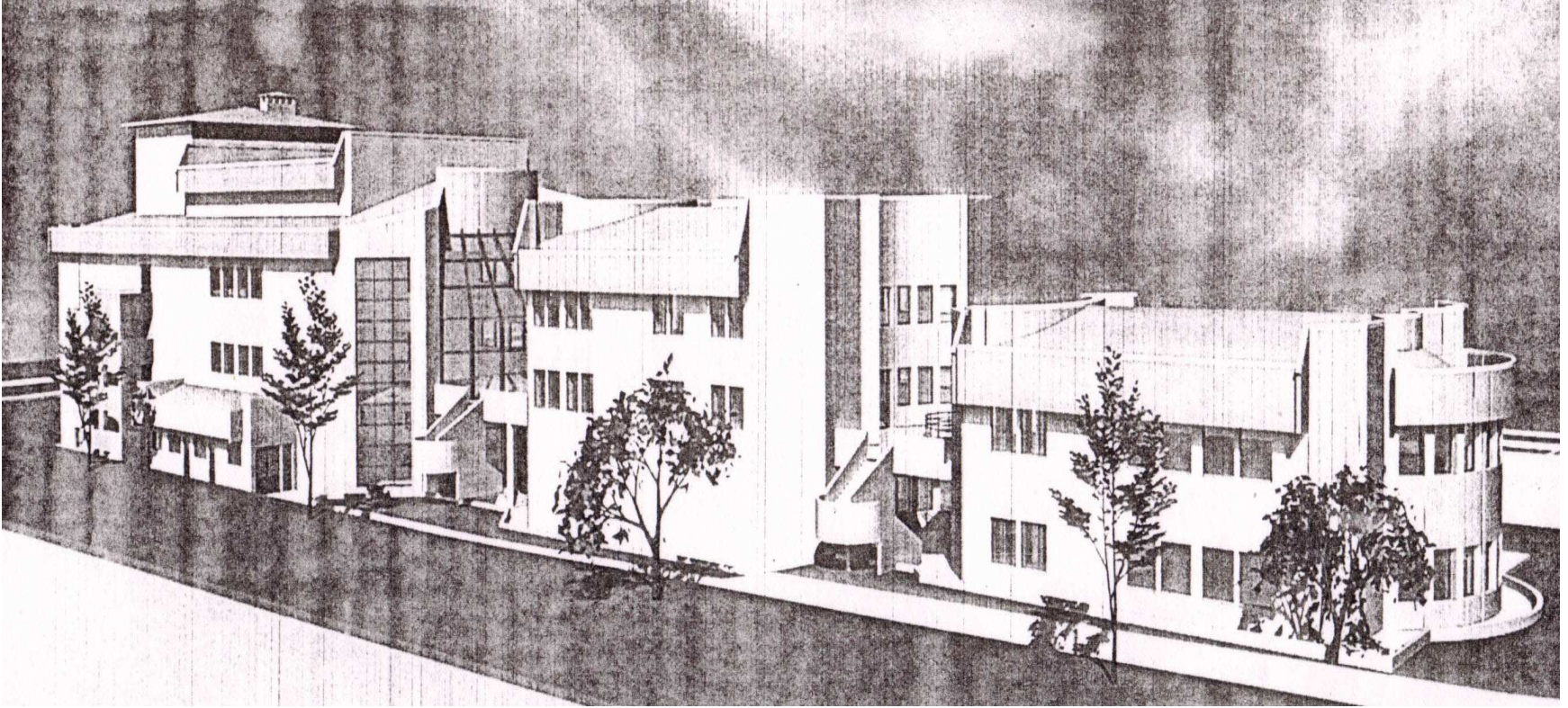
Görüldüğü gibi, Aydın Kültür Merkezi birçok alanda kültürel hizmetler sağlayabilecek kapasitede oldukça büyük bir birim niteliğindedir.

Aydın Kültür Merkezi tamamlandıktan sonra birçok kültürel hizmetin yerine getirilmesine olanak veren iç dizaynının yanı sıra oldukça güzel bir dış görünüşe sahip olacaktır. Aydın Kültür Merkezinin tamamlandıktan sonraki muhtemel hali Şekil-22, Şekil-23, Şekil-24, Şekil-25 ve Şekil-26'da sunulmaktadır. Aydın Kültür Merkezi hâlihazırda inşaat halindedir. Aydın Kültür Merkezinin halihazırdaki fotoğrafları ise Şekil-27 ve Şekil-28'de sunulmaktadır.

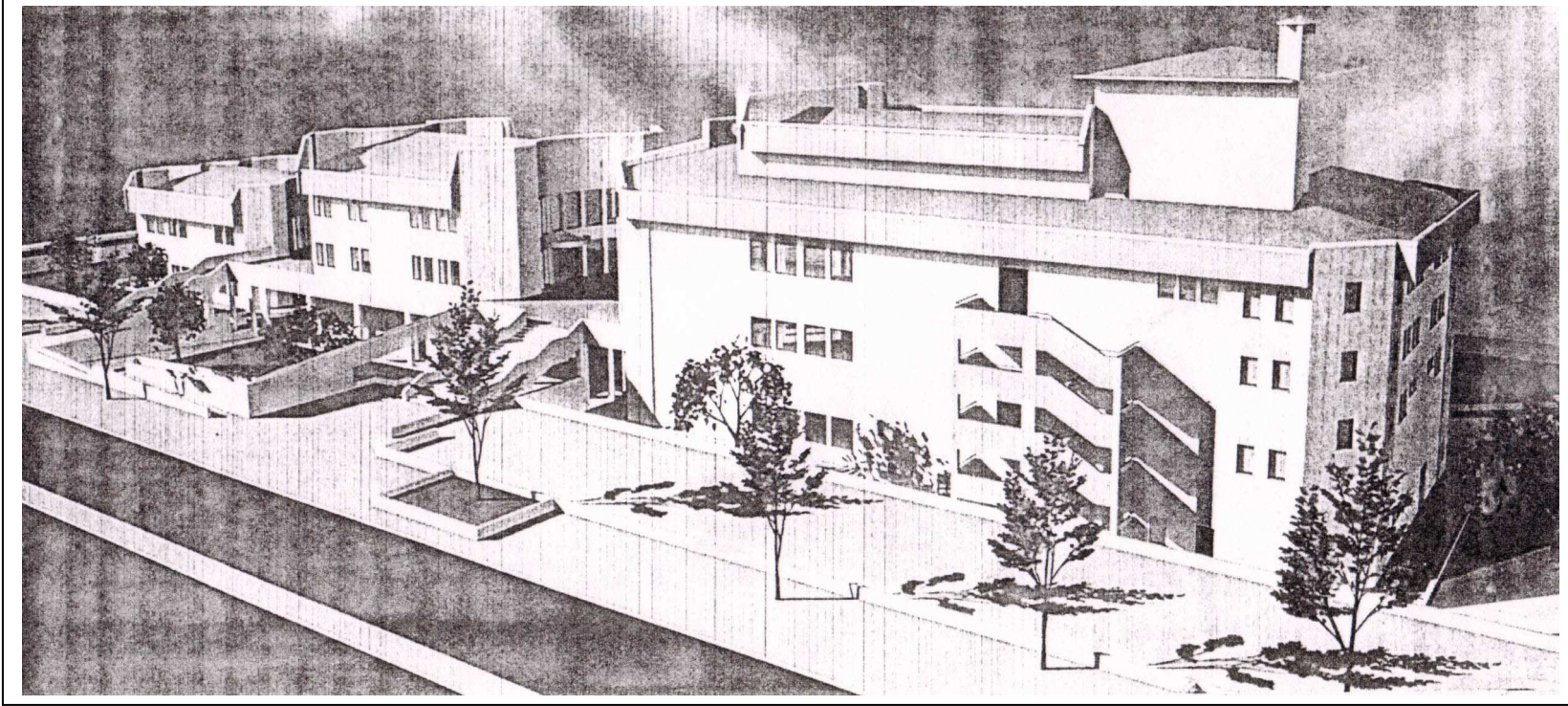

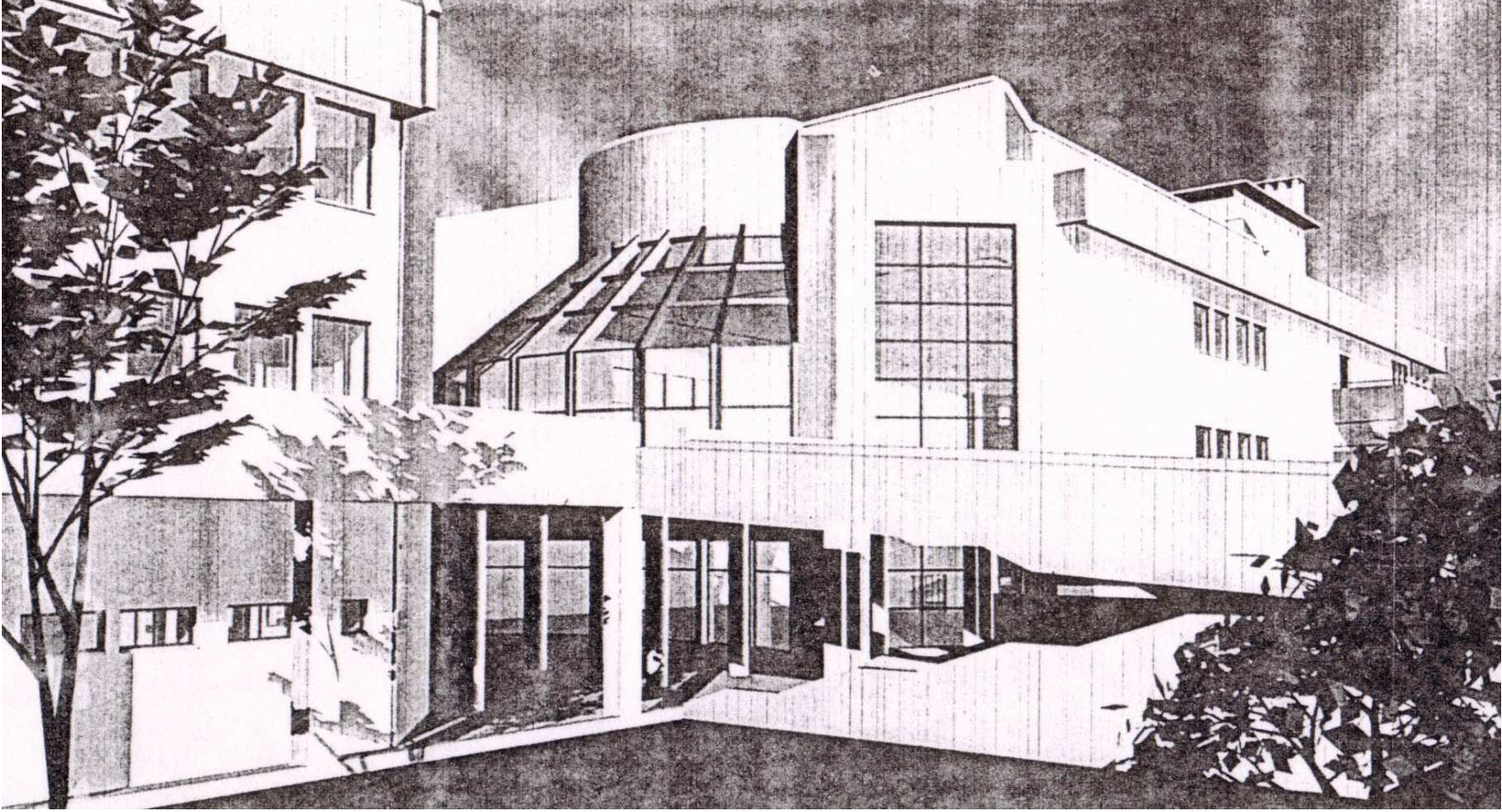
Şekil 22.Aydın Kültür Merkezi Genel Görünüm

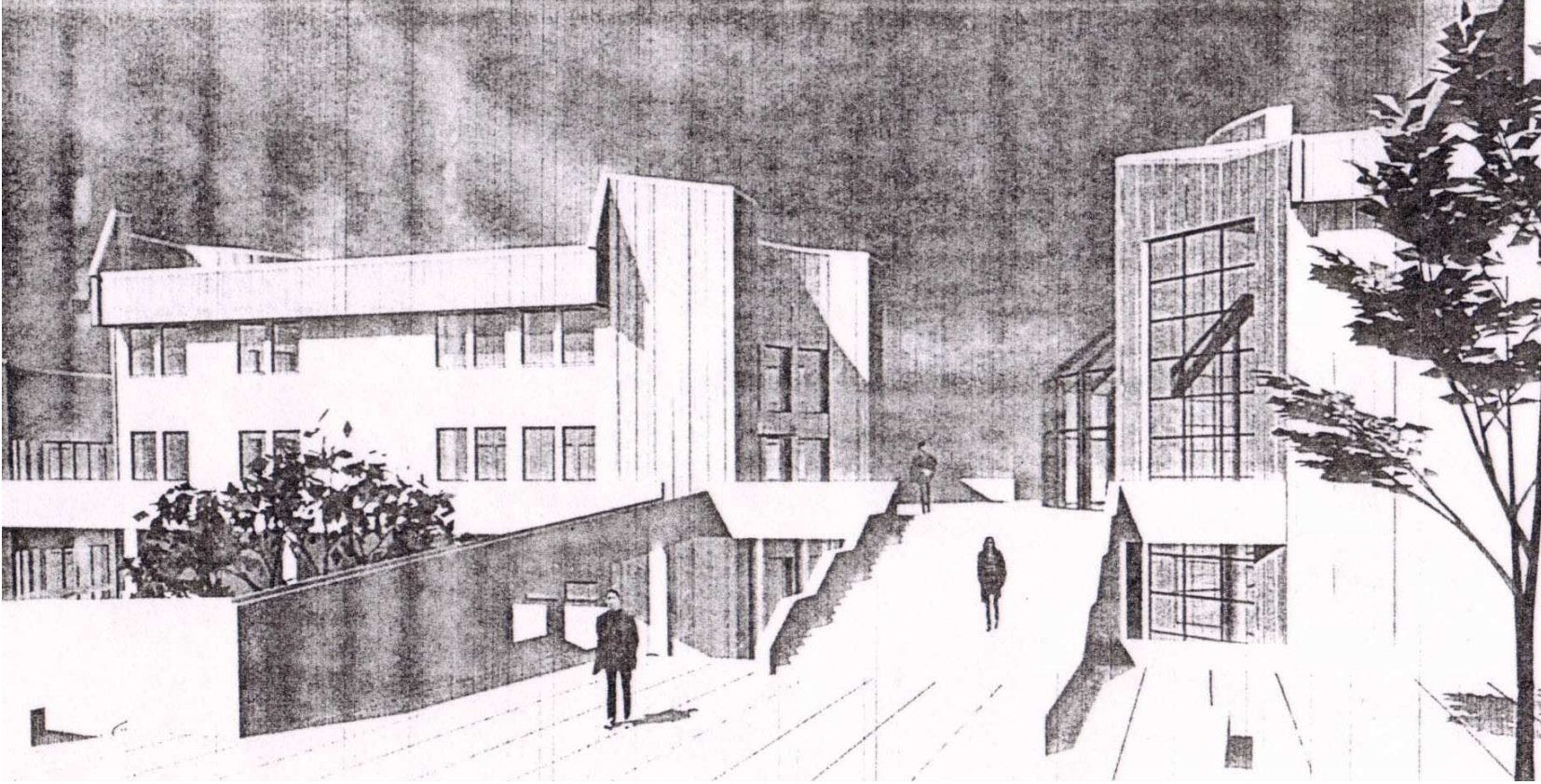
Şekil 23.Aydın Kùltür Merkezi Arkadan Görünüm

Şekil 24. Aydın Kültür Merkezi Kültür Caddesi'nden Görünüm

Şekil 25. Aydın Kültür Merkezî A Blok Konferans Salonu Görünümü

Şekil 26. Aydın Kültür Merkezî A ve B Blokları Görünümü

Şekil 27. Aydın Kültür Merkezi A Blok İnŐaatt

Şekil 28. Aydın Kültür Merkezi Blok ve C Blok İnşaatı

4.2.4. Aydın Kùltür Merkezinin Kapasitesinin Belirlenmesi

Şekil-18, Şekil-19, Şekil-20 ve Şekil-21 incelendiğinde, Aydın Kùltür Merkezinin tüm faaliyetler için günlük teorik kapasitesinin yaklaşık 1500 kişi olduğu gör÷lmektedir.

Teorik kapasite hiçbir duraklama ve arıza olmadan, kalifiye personel ile yapılabilecek üretim miktarını gösterir. Ancak, bu tür kapasite ile çalışmak uygulamada mümkün olmamaktadır(Büker ve Aşikoğlu, 1999: 76). Çünkü, bu ideal kapasitedir. Bize lazım olan fiili (gerçek) kapasitedir. Aydın Kùltür Merkezi'nin gelir sağlayan faaliyetleri için günlük fiili kapasitesi 700 kişidir.

Fiili kapasite, işletmenin belirli bir süre içerisinde çevresel etkilere bağlı olarak gerçekleştirebileceği üretim miktarıdır. Fiili kapasite, piyasa koşullarının etkisi altındadır(Büker ve Aşikoğlu, 1999: 77).

Kùltürel faaliyetlerin hepsinin aynı anda ve aynı sıklıkta gerçekleştirilmesi oldukça düşük bir ihtimaldir. Yaz dönemlerinde devlet tiyatrolarının tatile girmesi, Aydın ilindeki ailelerin de bu dönemde tatil dolayısıyla şehir dışında bulunmaları, Aydın Kùltür Merkezi'nin tam kapasitede çalışmasını engelleyen unsurlardandır. Bundan dolayı, özellikle gelir sağlayan faaliyetler için ortalama yıllık kapasite kullanım oranının yüzde 60 olacağı tahmin edilmektedir. Gelir getirmeyen kùltürel faaliyetler için oranının yüzde 70 civarında olması beklenebilir.

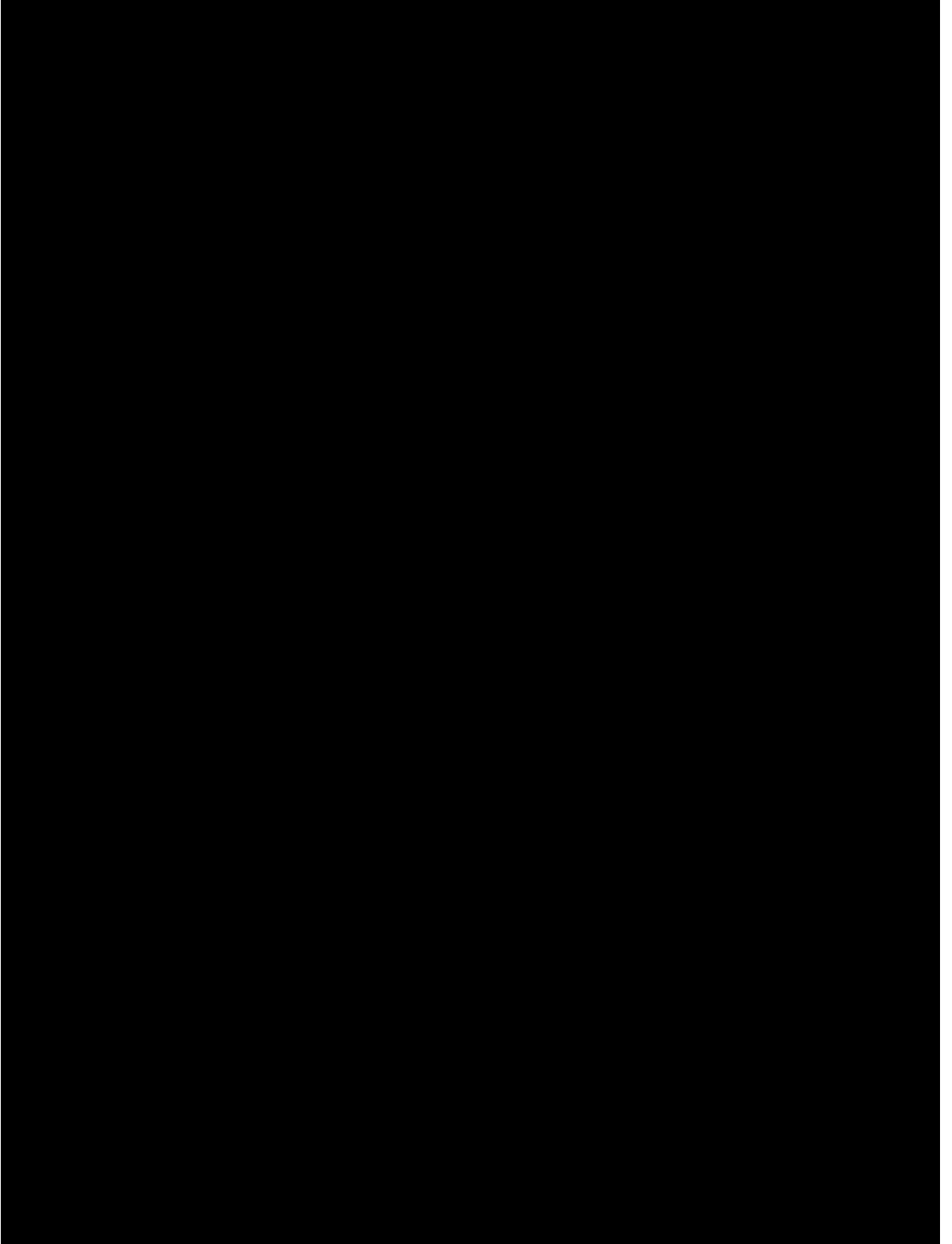
4.2.5. Aydın Kùltür Merkezi Projesinin Kuruluş Yeri Seçimi

Yatırım projesinin hazırlanması sürecinde, en önemli aşamalardan biri de kuruluş yeri seçimidir. "Kuruluş yeri" üretim faaliyetlerinin üzerinde sürdür÷ldüğu yer ve mahaller olarak tanımlanabilir. Yatırım projesinde belirlenecek kuruluş yeri, işletmenin amaçlarına ulaşması için gerekli koşulları gerçekleştirecek biçimde olmalıdır. Kuruluş yeri seçimine ilişkin verilecek bir karar, tesisin faaliyeti süresince değiştirilmesi zor ve çoğu zaman mümkün olmayan, değiştirilmesi mümkün olduğunda da çok yüksek maliyetlere katlanması gereken oldukça önemli bir karardır(Büker ve Aşikoğlu, 1999: 99).

İşletmelerin kuruluş yerinin belirlenmesi, yüzyılın başından itibaren tartışılmaya başlanmış önemli bir konu niteliğinde olmuştur. İşletmelerin kuruluş yerinin belirlenmesini etkileyen çok sayıda faktör bulunmaktadır. Örneğin, pazara yakınlık, hammaddeye yakınlık, ulaşım ve taşıma olanakları, enerji kaynaklarına yakınlık, su kaynaklarına yakınlık, arsanın maliyeti, topoğraf yapısı ve inşaat maliyetleri, sosyal ve kültürel çevre, iklim koşulları, yan sanayiye yakınlık, işçi-işveren ilişkileri, üst düzey yöneticilerin ve teknik personelin sağlanma durumu, iletişim imkânlarından yararlanma, güvenlik ve finansal hizmetlere yakınlık vb.(Büker ve Aşıkoğlu,1999:99-105; Müftüoğlu,1989:271-290).

Aydın Kültür Merkezi, Aydın ilinin merkezi mahallelerinden biri olan Hasan Efendi mahallesinde mülkiyeti hazineye ait olan bir arazide kurulmuştur. Aydın Kültür Merkezinin konumu Şekil-29'da gösterilmektedir.

Şekil 29. Aydın Kùltür Merkezinin Kuruluş Yeri

Şekil-29 incelendiğinde, Aydın Kültür Merkezi'nin kuruluş yeri seçiminin oldukça iyi plânlandığı görülmektedir. Çünkü, Kültür Merkezi'nin kuzeyinde bir müze ve gençlik merkezi, güneyinde bir lise ve yine batısında ise, ayrı bir lise bulunmaktadır. Dolayısıyla, Aydın Kültür Merkezi'nin potansiyel ziyaretçilerine ulaşması açısından iyi konumlandığı söylenebilir. Ayrıca, Aydın Kültür Merkezi şehrin merkezinde olması itibariyle ulaşım açısından, Aydın ilinin sosyal ve kültürel düzeyi göz önüne alındığında sosyal ve kültürel çevre açısından ve bunlarla birlikte yeterli iş gücü temini ve ücret seviyeleri ve finansal hizmetlere yakınlık vb. açılardan da iyi konumlandırılmıştır.

4.2.6. Aydın Kültür Merkezinin Ekonomik Ömrünün Hesaplanması

Aydın Kültür Merkezi binasının ve tesisatının teknik ömrü yaklaşık 50 yıldır (Özçakır, 2005). Ekonomik ömrünün ise, bunun yarısı yani, 25 yıl olacağı varsayılmaktadır.

4.2.7. Aydın Kültür Merkezi Sabit Yatırım Tutarının Hesaplanması

Aydın Kültür Merkezi'nin sabit yatırım tutarı ve Ek-4'de gösterildiği gibi hesaplanmış ve yıllara dağılımı ile birlikte Çizelge-24'de sunulmuştur.

Çizelge-24. Aydın Kültür Merkezinin Tahmini Sabit Yatırım Tutarı ve Yıllara Göre Dağılımı

Yatırım Unsurları	Yıllar				Toplam Tutar YTL
	2003	2004	2005	2006	
A. Arsa Yatırımı	2.008.000	0	0	0	2.008.000
B. İnşaat Yatırımı	780.063,75	780.063,75	780.063,75	780.063,75	3.120.255
C. Sabit Tesisat Yatırımı	458.132,75	458.132,75	458.132,75	458.132,75	1.832.531
D. Demirbaş Yatırımı	0	0	0	210.700	210.700
E. İşletme Sermayesi Yatırımı				196.734	196.734
TOPLAM YATIRIM TUTARI					7.368.220

(Kaynak: Aydın Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü)

Çizelge-24'den de anlaşılabilceği gibi, sabit sermaye yatırım tutarı toplam beş kalemden oluşmaktadır. Bu yatırımlardan arsa yatırımının 2003 yılının başında, demirbaş ve işletme sermayesi yatırımının 2006 yılının sonunda, inşaat ve sabit tesisat yatırım tutarının ise, 2003-2006 yılları arasında ve yıl sonlarında 4 eşit taksit de ödeneceği varsayılmaktadır. Toplam sabit yatırım tutarının 7.368.220 YTL olacağı tahmin edilmektedir. Demirbaş yatırım planlaması, Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü Müdür Yardımcısı Mehmet Özçakır ile hazırlanmış ve ayrıntılı çizelge Ek-5'de sunulmuştur. Hazırlanan demirbaş plânlama çizelgesinin özeti ise, Çizelge-25'de gösterilmektedir. Çizelge-25'te görüldüğü gibi, Aydın Kültür Merkezinin toplam demirbaş yatırımının 210.700 YTL olacağı tahmin edilmektedir. İşletme sermayesinin ise, Aydın Kültür Merkezi yıllık giderlerinin yaklaşık yüzde 35'i olacağı tahmin edilmektedir.

Çizelge-25. Aydın Kültür Merkezi Demirbaş Plânlaması Özet Çizelgesi

DEMİRBAŞLAR	Birim	Birim fiyat YTL	Toplam tutar
Raf	209m ²	150	31.350
Masa	74 adet	150	11.100
Sandalye	296 adet	50	14.800
Personel Masası	33 adet	150	4.950
Personel Koltuğu	33 adet	50	1.650
Jaluzi Perde	382,5m ²	50	19.125
Fotokopi Makinesi	3 adet	10.000	30.000
Telefon Makinesi	44 adet	25	1.100
Faks Makinesi	3 adet	500	1.500
Büro Dolabı	13 adet	200	2.600
Bilgisayar	46 adet	800	36.800
Bilgisayar Masası	20 adet	150	3.000
Oyuncaklar	x	500	500
Misafir Koltuğu	47 adet	75	3.525
Misafir Sehpa	24 adet	50	1.200
Özel Sergi Askısı	50m	25	1.250
Ayna	10m ²	25	250
Korkuluk	10m	75	750
Projeksiyon Cihazı	1 adet	2.000	2.000
Işıklı Makyaj Masası	5 adet	500	2.500
Sthiye Yatağı	1 adet	400	400
Sağlık Malz.veChz.	1 adet	600	600
Kartoteks Dolabı	20m ²	150	3.000
Vestiyer	4m ²	150	600
Tezgah	50m ²	30	1.500
Heykel Odası Sehpa	130 adet	50	6.500
Heykel Odası Tabure	130 adet	10	1.300
Heykel Teknik Alet	x	1.500	1.500
Seramik Teknik Alet	x	1.500	1.500
Çamaşır Makinesi	2 adet	600	1.200
Elbise Dolabı	14 adet	350	4.900
Oturma Grubu	19 adet	750	14.250
Müzik Odası Tabure	25 adet	50	1.250
Müzik O.Metal Sehpa	25 adet	50	1.250
Okul Ön. Eği. Mobilya	1 adet	1.000	1.000
Genel Toplam			210.700YTL

(Kaynak: Aydın Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü)

4.2.8. Aydın Kültür Merkezinin Sağlayacağı Tahminî Faydaların Hesaplanması

Aydın Kültür Merkezinin, ekonomik ömrü boyunca hem her yılsonunda net nakit akışı hem de bazı toplumsal faydalar sağlayacağı beklenmektedir.

4.2.8.1. Aydın Kültür Merkezinin Sağlayacağı Yıllık Gelirler

2007 yılı için yapılan talep tahminine dayanarak, Aydın Kültür Merkezinin 2007 yılı sonunda kültürel faaliyetlerden sağlayacağı yıllık bilet satış gelirleri hesaplanmış (Aktaş, 2005) ve Çizelge-26'de gösterilmiştir.

Çizelge-26. Aydın Kültür Merkezinin 2007 Yılıının Sonu İçin Tahmin Edilen Bilet Satış Gelirleri

Aydın Kültür Merkezinin Yıllık Ziyaret Edilme Potansiyeli (Kişi)	Tüm Kültürel Faaliyetler için Ortalama Bilet Fiyatı	2007 Yılı Sonu Toplam Bilet Satış gelirleri
86.968	8 YTL	695.744 YTL

(*Buradaki hesaplamalar tarafımdan yapılmıştır)

Dönemin İl Kültür ve Turizm Müdürü Halil İbrahim Aktemur ile 24 Ağustos 2005 tarihinde, Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nde yapılan mülâkatta Aydın Kültür Merkezi faaliyete geçtikten sonra, kafeteryasının ihale yoluyla kiraya verileceği öğrenilmiştir. 2007 yılında yıllık kira tutarının 50.000 YTL olacağı tahmin edilmektedir. Diğer gelirlerin ise, yıllık 10.000 YTL'yi bulabileceği beklenmektedir. Sonuç olarak, 2007 yılı sonunda yıllık toplam gelirlerin 755.744 YTL olacağı öngörülmektedir. Bu gelirlerin, ortalama yıllık enflasyon artış oranı (yüzde 10 olarak tahmin edilmektedir) ve ortalama yıllık nüfus artış oranına bağlı olarak yani, yaklaşık yüzde 12 düzeyinde artacağı beklenmektedir. 25 yıldan sonra toplam net nakit akışlarının sonsuza dek yüzde 1, yüzde 3 ve yüzde 5 oranında artacağı tahmin

edilmektedir. Yani, 25 yıldan sonra net nakit akışlarının üç farklı senaryoya göre büyüyeceği öngörülmektedir.

4.2.8.2. Aydın Kültür Merkezinin Sağlayacağı Toplumsal Faydalar

Aydın Kültür Merkezinin, orta ve uzun vadede bir çok toplumsal fayda sağlayacağı beklenebilir. Bu faydalardan bazıları şunlar olabilir:

- a) Aydın halkının kültür seviyesinin daha üst seviyelere ulaşması,
- b) Aydın halkının boş vakitlerini daha verimli bir biçimde değerlendirebilmesi,
- c) Aydın halkında kitap okuma alışkanlığının arttırılması,
- d) Sanatsal faaliyetlerin Aydın halkının her kesimine yayılması,
- e) Gittikçe yozlaşmakta olan genç nüfusun daha sosyal hale getirmesi,
- f) Aydın halkının daha yaratıcı ve dünyaya daha farklı bir bakış açısı ile bakabilmesinin sağlanması.

Sonuçta, bireylerin daha eğitilmiş ve daha üretken, yani verimli olmalarıdır.

Bu faydalar toplumsal açıdan çok önemli olmasına rağmen, bunların parasal veya nicel bir değer ile ölçülmesi ve değerlendirilmesi oldukça zordur. Bu zorluklar Blaus, Peston ve Zimmerman tarafından yapılan eğitilmiş İşgücünün Endüstride Kullanımı, Büyük Britanya'daki Eğitim Yatırımlarının Getiri Oranı ve Eğitim Yatırımlarının Ticarî ve Toplumsal Getirileri adlı kitaplarda ve Makalelerde açıklanmıştır(Newton, 1972: 129). Literatürde kullanılan yöntemler tam mükemmel ve kesin değildir. Ayrıca, özellikle bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde objektif hükümlere, ya da kararlara ulaşmayı sağlayacak ekonomik modeller için gereken bilgi ve istatistikler yeterli değildir veya yoktur. Bunlara rağmen ölçülmesi kolay olmayan toplumsal faydaların ve maliyetlerin rakamsal hale dönüştürülmesi için yoğun bir çaba harcanmaktadır. Bu çabaların harcanması da gerekmektedir. Çünkü, İlk ve Ortaçağlarda ölçülemeyen, gayrimaddi olan bireyin sıcaklık hissi Gabriel Fahrenheit'in yaptığı çalışmalarla son bulmuştur(Newton, 1972:24).

Literatürde toplumsal faydaların ölçülmesine ilişkin teorik ve uygulamalı çalışmalar batı ülkelerinde de hızla sürdürülmektedir(Haveman et al, 1974; Newton,

1972). Ülkemizde bu yöndeki çalışmalar çok yetersizdir ve hemen hemen yok denecek kadar azdır. Dolayısıyla, çalışmamızda ülkemize yönelik bu tür çalışmalardan istifade edilmesi olanağı da bulunmamaktadır. Ancak, ele aldığımız tez çalışma konusu ile ilgili olarak, toplumsal faydaların ölçülmesi gerekmektedir. Bu amaçla, literatürde de yer bulan kaba ve keyfî bir yöntem olan “plancı ağırlıklandırması” (planners weights) yaklaşımından yararlanılmıştır(Newton, 1972:23). Bu yaklaşıma göre, ölçülmesi zor toplumsal fayda ve maliyetlere subjektif değerler verilmektedir(Newton, 1972: 24). Biz de, tez çalışmamızda ölçülemeyen toplumsal faydaların, projenin ölçülebilir toplam gelirlerinin belli bir oranına eşit olduğu varsaydık ve değişik senaryolar geliştirdik. Böylece, ölçülemeyen toplumsal faydaları para ile ifade etmeye çalıştık. Yani, pragmatik(pragmatic) ve makûl(reasonable) bir yaklaşım uyguladık. Ancak uyguladığımız pragmatik yöntemin yerine, ölçülmesi zor toplumsal faydaların ve maliyetlerin hesaplanmasında daha geliştirilmiş ve objektif ekonometrik yöntemler kullanılmasının sorumluluğu ve bilincindeyiz. Bu konu tezimizin en önemli eksikliğini oluşturmaktadır. Ancak, çeşitli fayda ve maliyet analizlerinde karşımıza çıkan ölçülmesi zor toplumsal fayda ve maliyetlerin objektif ve gelişmiş ekonometrik ve istatistikî modellerle ortaya çıkarılması ayrı bir tez çalışması olabilecek kadar kapsamlı ve geniştir. Bu nedenle, apayrı ele alınması gerekecektir. Temennimiz, ileriki yıllarda bu konuların araştırmacılar tarafından ele alınması, işlenmesi ve geliştirilmesidir.

4.2.9.Aydın Kültür Merkezinin İşletilmesine Ait Giderler

Aydın Kültür Merkezinin, faaliyete geçirilmesi bazı giderlerin yapılmasına neden olacaktır. Aydın Kültür Merkezi'nin işletilmesine ait tahminî faaliyet giderleri Çizelge-27'de sunulmuştur.

Çizelge- 27.Aydın Kültür Merkezine İlişkin Faaliyet Giderleri

GİDER UNSURLARI	YTL	YTL
	Aylık Tutar	Yıllık Tutar
Faaliyet Giderleri		
1-Kültürel Hizmet Giderleri	15.000	180.000
2-Elektrik Giderleri	500	6000
3-Su Giderleri	150	1800
4-Yakıt Giderleri	250	3000
5-Telefon Giderleri	200	2400
6-İnternet Giderleri	100	1200
7-Bakım – Onarım Giderleri	200	2400
8-İşçilik –Personel Giderleri	31.000	372.000
9-Temizlik Giderleri	200	2400
10-Genel Giderler	150	1800
Toplam Giderler		573.000

(*Buradaki hesaplamalar tarafımdan yapılmıştır)

Çizelge-27’de belirtilen kültürel hizmet giderleri Aydın Kültür Merkezi içinde kültürel faaliyetleri örneğin, tiyatro, sergi, konferansları gerçekleştirme giderlerini ifade etmektedir. Bu maliyetleri belirleyebilmek için Aydın Belediyesi Şehir Tiyatrosu Organizatörü Atakan Aktaş ile 26 Ağustos 2005’te mülakat yapılmıştır. Buna göre, Aydın Kültür Merkezinin yıllık kültürel hizmet giderlerinin yaklaşık 180.000 YTL olacağı tahmin edilmektedir.

Çizelge-27’de yer alan elektrik, su, yakıt ve telefon, temizlik ve genel giderler hesaplanırken, Aydın Kültür Merkezinin yaklaşık dörtte biri büyüklüğünde olan Nazilli Lütfi Selek Kültür ve Sergi Sarayı’nın yıllık giderleri örnek alınmış ve buna göre Aydın Kültür Merkezinin giderlerinin elde edilen giderlerin dört katı olacağı varsayılmıştır(Öztaş, 2005). İnternet gideri, ADSL fiyatları üzerinden hesaplanmıştır. Bakım-onarım giderleri Bayındırlık ve İskân İl Müdür Muavini Mehmet Özçakır’dan alınan bilgiler yardımıyla hesaplanmıştır.

Çizelge 27’den de anlaşılacağı üzere, faaliyet giderleri içinde en büyük payı personel giderleri oluşturmaktadır. Personel giderleri, Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürü Halil İbrahim Aktemur ile yapılan görüşmeler sonucunda ve Ek-6’da sunulmuştur. Ek-6 incelendiğinde, Aydın Kültür Merkezinde 46 personelin istihdam

edilmesi beklenmektedir. Bu personelin toplam yıllık giderleri 372.000 YTL'dir. Personel giderlerini, kültürel hizmet giderleri izlemektedir. Aydın Kültür Merkezi'nin yıllık tahminî faaliyet giderleri 573.000 YTL olarak tahmin edilmektedir.

Bu giderlerin, yatırımın ekonomik ömrü boyunca yılda tahminî enflasyon oranı yani ortalama yüzde 10 kadar artacağı öngörülmektedir. Yine, Aydın Kültür Merkezi'nin faaliyetleri ile ilgili beklenmeyen bazı giderler de ortaya çıkabilir. Bu giderler, net nakit akışları tablosunda "diğer giderler" adı altında gösterilmiş ve bu giderlerin 2007 yılında 5 YTL olacağı tahmin edilmiştir.

Aydın Kültür Merkezi'nin kuruluş yerinin uygun olması ve faaliyet alanı itibariyle hiçbir sosyal maliyeti bulunmamaktadır. Bu nedenle, fayda ve maliyetler değerlendirilirken, projenin sosyal maliyetleri sıfır kabul edilecektir.

4.2.10. Aydın Kültür Merkezinin Amortisman Giderleri

Aydın Kültür Merkezi'nin topluma kültürel hizmetler sağlayacak bir amme kurumu olması, yani bir ticarî işletme olmaması nedeniyle, amortisman ayırmasına gerek yoktur. Ayrıca, Aydın Kültür Merkezi, Kurumlar Vergisi Kanununun 7. maddesine göre vergiden muaftır. Bununla birlikte, vergi kalkını nedeniyle amortisman giderleri ayrılmasına gerek yoktur. Böylece, Aydın Kültür Merkezi'nin net nakit akışlarının hesaplanmasında yıllık amortisman gideri "0 YTL" olarak

4.2.11. Aydın Kültür Merkezi Yatırımının Finansman Giderleri

Aydın Kültür Merkezi yatırımı tamamen amme kaynaklarından finanse edildiği ve herhangi bir finansal kuruluştan kredi alınmadığı için, bir finansman gideri söz konusu değildir.

4.2.12.Aydın Kùltür Merkezi Yatırımı Net Nakit Akışlarının Hesaplanması

Yukarıdaki açıklamalar ve varsayımlar altında, Aydın Kùltür Merkezi yatırımına ilişkin net nakit akışlarını hesaplayabilmek için, yatırımın ekonomik ömrü boyunca sağlanacak toplam fayda ve maliyetlerin birbirleri ile karşılaştırılmasına olanak verecek pro-forma gelir tablolarının hazırlanması gerekmektedir. Ayrıca, bu tablolarda direkt fayda ve maliyetlere ilâveten yatırıma ilişkin sosyal fayda ve maliyetlerin de yer alması gerekir. Daha önce belirtildiği üzere, ilgili yatırıma ilişkin sosyal maliyetler bulunmamaktadır. Sosyal faydaların ise, sırasıyla direkt faydaların yüzde 5'i, yüzde 10'u, yüzde 15'i, yüzde 20'si, yüzde 25'i, yüzde 30'u, yüzde 35'i, yüzde 40'ı, yüzde 45'i ve yüzde 50'si olabileceği varsayılmıştır. Buna göre, Aydın Kùltür Merkezi, faydalı ekonomik ömrü boyunca sağlayacağı toplam net nakit akışları yeniden hesaplanmıştır. ve Bunlar, Çizelge-28, Çizelge-29, Çizelge-30, Çizelge-31, Çizelge-32, Çizelge-33, Çizelge-34, Çizelge-35, Çizelge-36, Çizelge-37'de sunulmuştur.

Çizelge-28. Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 5'i Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması (YTL)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	755744	846433	948005	1061766	1189178	1331879	1491705	1670709	1871194	2095738
Satış Gelirleri	695744	779233	872741	977470	1094767	1226139	1373275	1538068	1722637	1929353
Kira Gelirleri	50000	56000	62720	70246	78676	88117	98691	110534	123798	138654
Diğer Gelirler	10000	11200	12544	14049	15735	17623	19738	22107	24760	27731
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	578000	635800	699380	769318	846250	930875	1023962	1126358	1238994	1362894
Faaliyet Giderleri	573000	630300	693330	762663	838929	922822	1015104	1116615	1228276	1351104
Diğer Giderler	5000	5500	6050	6655	7321	8053	8858	9744	10718	11790
AFVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	37787	42322	47400	53088	59459	66594	74585	83535	93560	104787
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	215531	252955	296026	345536	402387	467598	542328	627886	725760	837631

Çizelge 28'in devamı...

Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	2347226	2628893	2944360	3297684	3693406	4136614	4633008	5188969	5811646	6509043
Satış Gelirleri	2160875	2420180	2710602	3035874	3400179	3808201	4265185	4777007	5350248	5992277
Kira Gelirleri	155292	173927	194799	218175	244356	273678	306520	343302	384498	430638
Diğer Gelirler	31058	34785	38960	43635	48871	54736	61304	68660	76900	86128
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	1499183	1649101	1814012	1995413	2194954	2414449	2655894	2921484	3213632	3534995
Faaliyet Giderleri	1486214	1634836	1798319	1978151	2175967	2393563	2632920	2896211	3185833	3504416
Diğer Giderler	12969	14266	15692	17261	18987	20886	22975	25272	27800	30580
AFVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	117361	131445	147218	164884	184670	206831	231650	259448	290582	325452
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	965404	1111236	1277567	1467155	1683122	1928996	2208764	2526934	2888596	3299500

Çizelge-28'in devamı...

Yıllar	2027	2028	2029	2030	2031	2032
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	7290128	8164944	9144737	10242105	11471158	12847697
Satış Gelirleri	6711351	7516713	8418718	9428964	10560440	11827693
Kira Gelirleri	482315	540192	605016	677617	758931	850003
Diğer Gelirler	96463	108038	121003	135523	151786	170001
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	3888495	4277344	4705079	5175587	5693145	6262460
Faaliyet Giderleri	3854857	4240343	4664378	5130815	5643897	6208287
Diğer Giderler	33637	37001	40701	44772	49249	54174
AFVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
FVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
VÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	364506	408247	457237	512105	573558	642385
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	3766140	4295846	4896895	5578624	6351570	7227621

Çizelge-28'in devamı...

Yıllar	2033-∞ Toplam Net Nakit Akışlarının 2032 Yılındaki Değeri		
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI			
Satış Gelirleri			
Kira Gelirleri			
Diğer Gelirler			
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)			
Faaliyet Giderleri			
Diğer Giderler			
AFVÖK			
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)			
FVÖK			
FAİZ GİDERLERİ(-)			
VÖK			
VERGİLER(-)			
NET KÂRLAR			
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,01)
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	81109974	52142126	38420514
	2033- ∞ NN(i=0,10)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,03)
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	106349287	62037084	43790883
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,05)
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	151780051	75890025	50593350

Çizelge-29. Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 10'u Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması(YTL)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	755744	846433	948005	1061766	1189178	1331879	1491705	1670709	1871194	2095738
Satış Gelirleri	695744	779233	872741	977470	1094767	1226139	1373275	1538068	1722637	1929353
Kira Gelirleri	50000	56000	62720	70246	78676	88117	98691	110534	123798	138654
Diğer Gelirler	10000	11200	12544	14049	15735	17623	19738	22107	24760	27731
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	578000	635800	699380	769318	846250	930875	1023962	1126358	1238994	1362894
Faaliyet Giderleri	573000	630300	693330	762663	838929	922822	1015104	1116615	1228276	1351104
Diğer Giderler	5000	5500	6050	6655	7321	8053	8858	9744	10718	11790
AFVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	75574	84643	94801	106177	118918	133188	149170	167071	187119	209574
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	253318	295277	343426	398624	461846	534192	616913	711422	819319	942418

Çizelge-29'un devamı...

Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	2347226	2628893	2944360	3297684	3693406	4136614	4633008	5188969	5811646	6509043
Satış Gelirleri	2160875	2420180	2710602	3035874	3400179	3808201	4265185	4777007	5350248	5992277
Kira Gelirleri	155292	173927	194799	218175	244356	273678	306520	343302	384498	430638
Diğer Gelirler	31058	34785	38960	43635	48871	54736	61304	68660	76900	86128
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	1499183	1649101	1814012	1995413	2194954	2414449	2655894	2921484	3213632	3534995
Faaliyet Giderleri	1486214	1634836	1798319	1978151	2175967	2393563	2632920	2896211	3185833	3504416
Diğer Giderler	12969	14266	15692	17261	18987	20886	22975	25272	27800	30580
AFVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	234723	262889	294436	329768	369341	413661	463301	518897	581165	650904
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	1082766	1242681	1424785	1632039	1867792	2135826	2440415	2786382	3179178	3624952

Çizelge-29'un devamı...

Yıllar	2027	2028	2029	2030	2031	2032
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	7290128	8164944	9144737	10242105	11471158	12847697
Satış Gelirleri	6711351	7516713	8418718	9428964	10560440	11827693
Kira Gelirleri	482315	540192	605016	677617	758931	850003
Diğer Gelirler	96463	108038	121003	135523	151786	170001
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	3888495	4277344	4705079	5175587	5693145	6262460
Faaliyet Giderleri	3854857	4240343	4664378	5130815	5643897	6208287
Diğer Giderler	33637	37001	40701	44772	49249	54174
AFVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
FVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
VÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	729013	816494	914474	1024211	1147116	1284770
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	4130646	4704093	5354131	6090729	6925128	7870006

Çizelge-29'un devamı...

Yıllar	2033-∞ Toplam Net Nakit Akışlarının 2032 Yılındaki Değeri		
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI			
Satış Gelirleri			
Kira Gelirleri			
Diğer Gelirler			
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)			
Faaliyet Giderleri			
Diğer Giderler			
AFVÖK			
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)			
FVÖK			
FAİZ GİDERLERİ(-)			
VÖK			
VERGİLER(-)			
NET KÂRLAR			
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,01)
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	88318960	56776474	41835297
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,03)
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	115801521	67550887	47682979
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,05)
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	165270132	82635066	55090044

Çizelge-30. Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 15'i Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması(YTL)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	755744	846433	948005	1061766	1189178	1331879	1491705	1670709	1871194	2095738
Satış Gelirleri	695744	779233	872741	977470	1094767	1226139	1373275	1538068	1722637	1929353
Kira Gelirleri	50000	56000	62720	70246	78676	88117	98691	110534	123798	138654
Diğer Gelirler	10000	11200	12544	14049	15735	17623	19738	22107	24760	27731
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	578000	635800	699380	769318	846250	930875	1023962	1126358	1238994	1362894
Faaliyet Giderleri	573000	630300	693330	762663	838929	922822	1015104	1116615	1228276	1351104
Diğer Giderler	5000	5500	6050	6655	7321	8053	8858	9744	10718	11790
AFVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	113362	126965	142201	159265	178377	199782	223756	250606	280679	314361
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	291106	337598	390826	451713	521305	600786	691498	794957	912879	1047205

Çizelge-30'un devamı...

Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	2347226	2628893	2944360	3297684	3693406	4136614	4633008	5188969	5811646	6509043
Satış Gelirleri	2160875	2420180	2710602	3035874	3400179	3808201	4265185	4777007	5350248	5992277
Kira Gelirleri	155292	173927	194799	218175	244356	273678	306520	343302	384498	430638
Diğer Gelirler	31058	34785	38960	43635	48871	54736	61304	68660	76900	86128
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	1499183	1649101	1814012	1995413	2194954	2414449	2655894	2921484	3213632	3534995
Faaliyet Giderleri	1486214	1634836	1798319	1978151	2175967	2393563	2632920	2896211	3185833	3504416
Diğer Giderler	12969	14266	15692	17261	18987	20886	22975	25272	27800	30580
AFVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	352084	394334	441654	494653	554011	620492	694951	778345	871747	976356
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	1200127	1374126	1572003	1796924	2052463	2342657	2672065	3045831	3469760	3950404

Çizelge-30'un devamı...

Yıllar	2027	2028	2029	2030	2031	2032
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	7290128	8164944	9144737	10242105	11471158	12847697
Satış Gelirleri	6711351	7516713	8418718	9428964	10560440	11827693
Kira Gelirleri	482315	540192	605016	677617	758931	850003
Diğer Gelirler	96463	108038	121003	135523	151786	170001
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	3888495	4277344	4705079	5175587	5693145	6262460
Faaliyet Giderleri	3854857	4240343	4664378	5130815	5643897	6208287
Diğer Giderler	33637	37001	40701	44772	49249	54174
AFVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
FVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
VÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	1093519	1224742	1371711	1536316	1720674	1927155
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	4495152	5112341	5811368	6602834	7498686	8512391

Çizelge-30'un devamı...

Yıllar	2033-∞ Toplam Net Nakit Akışlarının 2032 Yılındaki Değeri		
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI			
Satış Gelirleri			
Kira Gelirleri			
Diğer Gelirler			
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)			
Faaliyet Giderleri			
Diğer Giderler			
AFVÖK			
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)			
FVÖK			
FAİZ GİDERLERİ(-)			
VÖK			
VERGİLER(-)			
NET KÂRLAR			
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,01)
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	95527945	61410822	45250079
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,03)
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	125253755	73064691	51575076
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,05)
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	178760214	89380107	59586738

Çizelge-31. Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 20'si Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması(YTL)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	755744	846433	948005	1061766	1189178	1331879	1491705	1670709	1871194	2095738
Satış Gelirleri	695744	779233	872741	977470	1094767	1226139	1373275	1538068	1722637	1929353
Kira Gelirleri	50000	56000	62720	70246	78676	88117	98691	110534	123798	138654
Diğer Gelirler	10000	11200	12544	14049	15735	17623	19738	22107	24760	27731
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	578000	635800	699380	769318	846250	930875	1023962	1126358	1238994	1362894
Faaliyet Giderleri	573000	630300	693330	762663	838929	922822	1015104	1116615	1228276	1351104
Diğer Giderler	5000	5500	6050	6655	7321	8053	8858	9744	10718	11790
AFVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	151149	169287	189601	212353	237836	266376	298341	334142	374239	419148
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	328893	379920	438226	504801	580764	667380	766083	878493	1006439	1151991

Çizelge-31'in devamı...

Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	2347226	2628893	2944360	3297684	3693406	4136614	4633008	5188969	5811646	6509043
Satış Gelirleri	2160875	2420180	2710602	3035874	3400179	3808201	4265185	4777007	5350248	5992277
Kira Gelirleri	155292	173927	194799	218175	244356	273678	306520	343302	384498	430638
Diğer Gelirler	31058	34785	38960	43635	48871	54736	61304	68660	76900	86128
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	1499183	1649101	1814012	1995413	2194954	2414449	2655894	2921484	3213632	3534995
Faaliyet Giderleri	1486214	1634836	1798319	1978151	2175967	2393563	2632920	2896211	3185833	3504416
Diğer Giderler	12969	14266	15692	17261	18987	20886	22975	25272	27800	30580
AFVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	469445	525779	588872	659537	738681	827323	926602	1037794	1162329	1301809
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	1317488	1505570	1719221	1961808	2237133	2549488	2903715	3305279	3760342	4275856

Çizelge-31'in devamı...

Yıllar	2027	2028	2029	2030	2031	2032
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	7290128	8164944	9144737	10242105	11471158	12847697
Satış Gelirleri	6711351	7516713	8418718	9428964	10560440	11827693
Kira Gelirleri	482315	540192	605016	677617	758931	850003
Diğer Gelirler	96463	108038	121003	135523	151786	170001
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	3888495	4277344	4705079	5175587	5693145	6262460
Faaliyet Giderleri	3854857	4240343	4664378	5130815	5643897	6208287
Diğer Giderler	33637	37001	40701	44772	49249	54174
AFVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
FVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
VÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	1458026	1632989	1828947	2048421	2294232	2569539
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	4859659	5520588	6268605	7114939	8072244	9154776

Çizelge-31'in devamı...

Yıllar	2033-∞ Toplam Net Nakit Akışlarının 2032 Yılındaki Değeri		
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI			
Satış Gelirleri			
Kira Gelirleri			
Diğer Gelirler			
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)			
Faaliyet Giderleri			
Diğer Giderler			
AFVÖK			
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)			
FVÖK			
FAİZ GİDERLERİ(-)			
VÖK			
VERGİLER(-)			
NET KÂRLAR			
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,01)
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	102736930	66045170	48664862
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,03)
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	134705989	78578494	55467172
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,05)
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	192250295	96125148	64083432

Çizelge-32. Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 25'i Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması(YTL)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	755744	846433	948005	1061766	1189178	1331879	1491705	1670709	1871194	2095738
Satış Gelirleri	695744	779233	872741	977470	1094767	1226139	1373275	1538068	1722637	1929353
Kira Gelirleri	50000	56000	62720	70246	78676	88117	98691	110534	123798	138654
Diğer Gelirler	10000	11200	12544	14049	15735	17623	19738	22107	24760	27731
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	578000	635800	699380	769318	846250	930875	1023962	1126358	1238994	1362894
Faaliyet Giderleri	573000	630300	693330	762663	838929	922822	1015104	1116615	1228276	1351104
Diğer Giderler	5000	5500	6050	6655	7321	8053	8858	9744	10718	11790
AFVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	188936	211608	237001	265441	297294	332970	372926	417677	467799	523934
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	366680	422242	485627	557889	640222	733974	840669	962028	1099999	1256778

Çizelge-32'nin devamı...

Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	2347226	2628893	2944360	3297684	3693406	4136614	4633008	5188969	5811646	6509043
Satış Gelirleri	2160875	2420180	2710602	3035874	3400179	3808201	4265185	4777007	5350248	5992277
Kira Gelirleri	155292	173927	194799	218175	244356	273678	306520	343302	384498	430638
Diğer Gelirler	31058	34785	38960	43635	48871	54736	61304	68660	76900	86128
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	1499183	1649101	1814012	1995413	2194954	2414449	2655894	2921484	3213632	3534995
Faaliyet Giderleri	1486214	1634836	1798319	1978151	2175967	2393563	2632920	2896211	3185833	3504416
Diğer Giderler	12969	14266	15692	17261	18987	20886	22975	25272	27800	30580
AFVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	586807	657223	736090	824421	923351	1034154	1158252	1297242	1452911	1627261
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	1434850	1637015	1866439	2126692	2421803	2756319	3135366	3564728	4050925	4601308

Çizelge-32'nin devamı...

Yıllar	2027	2028	2029	2030	2031	2032
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	7290128	8164944	9144737	10242105	11471158	12847697
Satış Gelirleri	6711351	7516713	8418718	9428964	10560440	11827693
Kira Gelirleri	482315	540192	605016	677617	758931	850003
Diğer Gelirler	96463	108038	121003	135523	151786	170001
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	3888495	4277344	4705079	5175587	5693145	6262460
Faaliyet Giderleri	3854857	4240343	4664378	5130815	5643897	6208287
Diğer Giderler	33637	37001	40701	44772	49249	54174
AFVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
FVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
VÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	1822532	2041236	2286184	2560526	2867789	3211924
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	5224165	5928835	6725842	7627045	8645802	9797161

Çizelge-32'nin devamı...

Yıllar	2033-∞ Toplam Net Nakit Akışlarının 2032 Yılındaki Değeri		
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI			
Satış Gelirleri			
Kira Gelirleri			
Diğer Gelirler			
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)			
Faaliyet Giderleri			
Diğer Giderler			
AFVÖK			
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)			
FVÖK			
FAİZ GİDERLERİ(-)			
VÖK			
VERGİLER(-)			
NET KÂRLAR			
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,01)
	109945916	70679517	52079644
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,03)
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	144158223	84092297	59359268
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,05)
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	205740377	102870188	68580126

Çizelge-33. Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 30'u Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması(YTL)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	755744	846433	948005	1061766	1189178	1331879	1491705	1670709	1871194	2095738
Satış Gelirleri	695744	779233	872741	977470	1094767	1226139	1373275	1538068	1722637	1929353
Kira Gelirleri	50000	56000	62720	70246	78676	88117	98691	110534	123798	138654
Diğer Gelirler	10000	11200	12544	14049	15735	17623	19738	22107	24760	27731
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	578000	635800	699380	769318	846250	930875	1023962	1126358	1238994	1362894
Faaliyet Giderleri	573000	630300	693330	762663	838929	922822	1015104	1116615	1228276	1351104
Diğer Giderler	5000	5500	6050	6655	7321	8053	8858	9744	10718	11790
AFVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	226723	253930	284402	318530	356753	399564	447511	501213	561358	628721
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	404467	464563	533027	610978	699681	800568	915254	1045563	1193558	1361565

Çizelge-33'ün devamı...

Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	2347226	2628893	2944360	3297684	3693406	4136614	4633008	5188969	5811646	6509043
Satış Gelirleri	2160875	2420180	2710602	3035874	3400179	3808201	4265185	4777007	5350248	5992277
Kira Gelirleri	155292	173927	194799	218175	244356	273678	306520	343302	384498	430638
Diğer Gelirler	31058	34785	38960	43635	48871	54736	61304	68660	76900	86128
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	1499183	1649101	1814012	1995413	2194954	2414449	2655894	2921484	3213632	3534995
Faaliyet Giderleri	1486214	1634836	1798319	1978151	2175967	2393563	2632920	2896211	3185833	3504416
Diğer Giderler	12969	14266	15692	17261	18987	20886	22975	25272	27800	30580
AFVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	704168	788668	883308	989305	1108022	1240984	1389902	1556691	1743494	1952713
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	1552211	1768460	2013657	2291576	2606473	2963149	3367016	3824176	4341507	4926760

Çizelge-33'ün devamı...

Yıllar	2027	2028	2029	2030	2031	2032
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	7290128	8164944	9144737	10242105	11471158	12847697
Satış Gelirleri	6711351	7516713	8418718	9428964	10560440	11827693
Kira Gelirleri	482315	540192	605016	677617	758931	850003
Diğer Gelirler	96463	108038	121003	135523	151786	170001
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	3888495	4277344	4705079	5175587	5693145	6262460
Faaliyet Giderleri	3854857	4240343	4664378	5130815	5643897	6208287
Diğer Giderler	33637	37001	40701	44772	49249	54174
AFVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
FVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
VÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	2187038	2449483	2743421	3072632	3441347	3854309
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	5588672	6337082	7183079	8139150	9219360	10439546

Çizelge-33'ün devamı...

Yıllar	2033-∞ Toplam Net Nakit Akışlarının 2032 Yılındaki Değeri		
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI			
Satış Gelirleri			
Kira Gelirleri			
Diğer Gelirler			
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)			
Faaliyet Giderleri			
Diğer Giderler			
AFVÖK			
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)			
FVÖK			
FAİZ GİDERLERİ(-)			
VÖK			
VERGİLER(-)			
NET KÂRLAR			
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,01)
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	117154901	75313865	55494427
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,03)
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	153610457	89606100	63251365
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,05)
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	219230458	109615229	73076819

Çizelge-34. Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 35'i Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması(YTL)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	755744	846433	948005	1061766	1189178	1331879	1491705	1670709	1871194	2095738
Satış Gelirleri	695744	779233	872741	977470	1094767	1226139	1373275	1538068	1722637	1929353
Kira Gelirleri	50000	56000	62720	70246	78676	88117	98691	110534	123798	138654
Diğer Gelirler	10000	11200	12544	14049	15735	17623	19738	22107	24760	27731
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	578000	635800	699380	769318	846250	930875	1023962	1126358	1238994	1362894
Faaliyet Giderleri	573000	630300	693330	762663	838929	922822	1015104	1116615	1228276	1351104
Diğer Giderler	5000	5500	6050	6655	7321	8053	8858	9744	10718	11790
AFVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	264510	296252	331802	371618	416212	466158	522097	584748	654918	733508
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	442254	506885	580427	664066	759140	867162	989839	1129099	1287118	1466352

Çizelge-34'ün devamı...

Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	2347226	2628893	2944360	3297684	3693406	4136614	4633008	5188969	5811646	6509043
Satış Gelirleri	2160875	2420180	2710602	3035874	3400179	3808201	4265185	4777007	5350248	5992277
Kira Gelirleri	155292	173927	194799	218175	244356	273678	306520	343302	384498	430638
Diğer Gelirler	31058	34785	38960	43635	48871	54736	61304	68660	76900	86128
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	1499183	1649101	1814012	1995413	2194954	2414449	2655894	2921484	3213632	3534995
Faaliyet Giderleri	1486214	1634836	1798319	1978151	2175967	2393563	2632920	2896211	3185833	3504416
Diğer Giderler	12969	14266	15692	17261	18987	20886	22975	25272	27800	30580
AFVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	821529	920113	1030526	1154189	1292692	1447815	1621553	1816139	2034076	2278165
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	1669572	1899904	2160875	2456460	2791144	3169980	3598667	4083625	4632089	5252213

Çizelge-34'ün devamı...

Yıllar	2027	2028	2029	2030	2031	2032
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	7290128	8164944	9144737	10242105	11471158	12847697
Satış Gelirleri	6711351	7516713	8418718	9428964	10560440	11827693
Kira Gelirleri	482315	540192	605016	677617	758931	850003
Diğer Gelirler	96463	108038	121003	135523	151786	170001
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	3888495	4277344	4705079	5175587	5693145	6262460
Faaliyet Giderleri	3854857	4240343	4664378	5130815	5643897	6208287
Diğer Giderler	33637	37001	40701	44772	49249	54174
AFVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
FVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
VÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	2551545	2857730	3200658	3584737	4014905	4496694
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	5953178	6745329	7640316	8651255	9792917	11081930

Çizelge-34'ün devamı...

Yıllar	2033-∞ Toplam Net Nakit Akışlarının 2032 Yılındaki Değeri		
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI			
Satış Gelirleri			
Kira Gelirleri			
Diğer Gelirler			
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)			
Faaliyet Giderleri			
Diğer Giderler			
AFVÖK			
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)			
FVÖK			
FAİZ GİDERLERİ(-)			
VÖK			
VERGİLER(-)			
NET KÂRLAR			
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,01)
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	124363886	79948213	58909209
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,03)
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	163062691	95119903	67143461
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,05)
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	232720540	116360270	77573513

Çizelge-35.Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 40'ı Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması(YTL)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	755744	846433	948005	1061766	1189178	1331879	1491705	1670709	1871194	2095738
Satış Gelirleri	695744	779233	872741	977470	1094767	1226139	1373275	1538068	1722637	1929353
Kira Gelirleri	50000	56000	62720	70246	78676	88117	98691	110534	123798	138654
Diğer Gelirler	10000	11200	12544	14049	15735	17623	19738	22107	24760	27731
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	578000	635800	699380	769318	846250	930875	1023962	1126358	1238994	1362894
Faaliyet Giderleri	573000	630300	693330	762663	838929	922822	1015104	1116615	1228276	1351104
Diğer Giderler	5000	5500	6050	6655	7321	8053	8858	9744	10718	11790
AFVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	302298	338573	379202	424706	475671	532752	596682	668284	748478	838295
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	480042	549207	627827	717154	818599	933756	1064424	1212634	1380678	1571139

Çizelge-35'in devamı...

Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	2347226	2628893	2944360	3297684	3693406	4136614	4633008	5188969	5811646	6509043
Satış Gelirleri	2160875	2420180	2710602	3035874	3400179	3808201	4265185	4777007	5350248	5992277
Kira Gelirleri	155292	173927	194799	218175	244356	273678	306520	343302	384498	430638
Diğer Gelirler	31058	34785	38960	43635	48871	54736	61304	68660	76900	86128
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	1499183	1649101	1814012	1995413	2194954	2414449	2655894	2921484	3213632	3534995
Faaliyet Giderleri	1486214	1634836	1798319	1978151	2175967	2393563	2632920	2896211	3185833	3504416
Diğer Giderler	12969	14266	15692	17261	18987	20886	22975	25272	27800	30580
AFVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	938890	1051557	1177744	1319073	1477362	1654646	1853203	2075588	2324658	2603617
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	1786933	2031349	2308093	2621344	2975814	3376811	3830317	4343073	4922672	5577665

Çizelge-35'in devamı...

Yıllar	2027	2028	2029	2030	2031	2032
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	7290128	8164944	9144737	10242105	11471158	12847697
Satış Gelirleri	6711351	7516713	8418718	9428964	10560440	11827693
Kira Gelirleri	482315	540192	605016	677617	758931	850003
Diğer Gelirler	96463	108038	121003	135523	151786	170001
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	3888495	4277344	4705079	5175587	5693145	6262460
Faaliyet Giderleri	3854857	4240343	4664378	5130815	5643897	6208287
Diğer Giderler	33637	37001	40701	44772	49249	54174
AFVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
FVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
VÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	2916051	3265977	3657895	4096842	4588463	5139079
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	6317684	7153576	8097552	9163360	10366475	11724315

Çizelge-35'in devamı...

Yıllar	2033-∞ Toplam Net Nakit Akışlarının 2032 Yılındaki Değeri		
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI			
Satış Gelirleri			
Kira Gelirleri			
Diğer Gelirler			
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)			
Faaliyet Giderleri			
Diğer Giderler			
AFVÖK			
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)			
FVÖK			
FAİZ GİDERLERİ(-)			
VÖK			
VERGİLER(-)			
NET KÂRLAR			
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,01)
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	131572872	84582560	62323992
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,03)
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	172514925	100633706	71035557
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,05)
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	246210622	123105311	82070207

Çizelge-36.Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 45'i Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması(YTL)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	755744	846433	948005	1061766	1189178	1331879	1491705	1670709	1871194	2095738
Satış Gelirleri	695744	779233	872741	977470	1094767	1226139	1373275	1538068	1722637	1929353
Kira Gelirleri	50000	56000	62720	70246	78676	88117	98691	110534	123798	138654
Diğer Gelirler	10000	11200	12544	14049	15735	17623	19738	22107	24760	27731
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	578000	635800	699380	769318	846250	930875	1023962	1126358	1238994	1362894
Faaliyet Giderleri	573000	630300	693330	762663	838929	922822	1015104	1116615	1228276	1351104
Diğer Giderler	5000	5500	6050	6655	7321	8053	8858	9744	10718	11790
AFVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	340085	380895	426602	477795	535130	599346	671267	751819	842037	943082
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	517829	591528	675228	770243	878058	1000350	1139009	1296170	1474237	1675926

Çizelge-36'nın devamı...

Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	2347226	2628893	2944360	3297684	3693406	4136614	4633008	5188969	5811646	6509043
Satış Gelirleri	2160875	2420180	2710602	3035874	3400179	3808201	4265185	4777007	5350248	5992277
Kira Gelirleri	155292	173927	194799	218175	244356	273678	306520	343302	384498	430638
Diğer Gelirler	31058	34785	38960	43635	48871	54736	61304	68660	76900	86128
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	1499183	1649101	1814012	1995413	2194954	2414449	2655894	2921484	3213632	3534995
Faaliyet Giderleri	1486214	1634836	1798319	1978151	2175967	2393563	2632920	2896211	3185833	3504416
Diğer Giderler	12969	14266	15692	17261	18987	20886	22975	25272	27800	30580
AFVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	1056252	1183002	1324962	1483958	1662033	1861477	2084854	2335036	2615240	2929069
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	1904295	2162794	2455311	2786229	3160484	3583642	4061968	4602522	5213254	5903117

Çizelge-36'nın devamı...

Yıllar	2027	2028	2029	2030	2031	2032
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	7290128	8164944	9144737	10242105	11471158	12847697
Satış Gelirleri	6711351	7516713	8418718	9428964	10560440	11827693
Kira Gelirleri	482315	540192	605016	677617	758931	850003
Diğer Gelirler	96463	108038	121003	135523	151786	170001
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	3888495	4277344	4705079	5175587	5693145	6262460
Faaliyet Giderleri	3854857	4240343	4664378	5130815	5643897	6208287
Diğer Giderler	33637	37001	40701	44772	49249	54174
AFVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
FVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
VÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	3280558	3674225	4115132	4608947	5162021	5781464
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	6682191	7561824	8554789	9675466	10940033	12366700

Çizelge-36'nın devamı...

Yıllar	2033-∞ Toplam Net Nakit Akışlarının 2032 Yılındaki Değeri		
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI			
Satış Gelirleri			
Kira Gelirleri			
Diğer Gelirler			
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)			
Faaliyet Giderleri			
Diğer Giderler			
AFVÖK			
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)			
FVÖK			
FAİZ GİDERLERİ(-)			
VÖK			
VERGİLER(-)			
NET KÂRLAR			
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,01)
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	138781857	89216908	65738774
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,03)
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	181967159	106147510	74927654
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,05)
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	259700703	129850352	86566901

Çizelge-37. Endirekt(Toplumsal) Faydaların Toplam Direkt Gelirlerin Yüzde 50'si Olabileceği Varsayımıyla Aydın Kültür Merkezi Yıllık Net Nakit Akışlarının Hesaplanması(YTL)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	755744	846433	948005	1061766	1189178	1331879	1491705	1670709	1871194	2095738
Satış Gelirleri	695744	779233	872741	977470	1094767	1226139	1373275	1538068	1722637	1929353
Kira Gelirleri	50000	56000	62720	70246	78676	88117	98691	110534	123798	138654
Diğer Gelirler	10000	11200	12544	14049	15735	17623	19738	22107	24760	27731
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	578000	635800	699380	769318	846250	930875	1023962	1126358	1238994	1362894
Faaliyet Giderleri	573000	630300	693330	762663	838929	922822	1015104	1116615	1228276	1351104
Diğer Giderler	5000	5500	6050	6655	7321	8053	8858	9744	10718	11790
AFVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	377872	423217	474003	530883	594589	665940	745852	835355	935597	1047869
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	555616	633850	722628	823331	937517	1066944	1213595	1379705	1567797	1780713

Çizelge-37'nin devamı...

Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	2347226	2628893	2944360	3297684	3693406	4136614	4633008	5188969	5811646	6509043
Satış Gelirleri	2160875	2420180	2710602	3035874	3400179	3808201	4265185	4777007	5350248	5992277
Kira Gelirleri	155292	173927	194799	218175	244356	273678	306520	343302	384498	430638
Diğer Gelirler	31058	34785	38960	43635	48871	54736	61304	68660	76900	86128
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	1499183	1649101	1814012	1995413	2194954	2414449	2655894	2921484	3213632	3534995
Faaliyet Giderleri	1486214	1634836	1798319	1978151	2175967	2393563	2632920	2896211	3185833	3504416
Diğer Giderler	12969	14266	15692	17261	18987	20886	22975	25272	27800	30580
AFVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	1173613	1314447	1472180	1648842	1846703	2068307	2316504	2594485	2905823	3254521
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	2021656	2294238	2602529	2951113	3345155	3790472	4293618	4861970	5503836	6228569

Çizelge-37'nin devamı...

Yıllar	2027	2028	2029	2030	2031	2032
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	7290128	8164944	9144737	10242105	11471158	12847697
Satış Gelirleri	6711351	7516713	8418718	9428964	10560440	11827693
Kira Gelirleri	482315	540192	605016	677617	758931	850003
Diğer Gelirler	96463	108038	121003	135523	151786	170001
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	3888495	4277344	4705079	5175587	5693145	6262460
Faaliyet Giderleri	3854857	4240343	4664378	5130815	5643897	6208287
Diğer Giderler	33637	37001	40701	44772	49249	54174
AFVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
FVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0
VÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	3645064	4082472	4572368	5121053	5735579	6423848
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	7046697	7970071	9012026	10187571	11513591	13009085

Çizelge-37'nin devamı...

Yıllar	2033-∞ Toplam Net Nakit Akışlarının 2032 Yılındaki Değeri		
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI			
Satış Gelirleri			
Kira Gelirleri			
Diğer Gelirler			
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)			
Faaliyet Giderleri			
Diğer Giderler			
AFVÖK			
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)			
FVÖK			
FAİZ GİDERLERİ(-)			
VÖK			
VERGİLER(-)			
NET KÂRLAR			
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,01)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,01)
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	145990843	93851256	69153557
	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,03)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,03)
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	191419393	111661313	78819750
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	2033- ∞ NNA (i=0,10)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,05)	2033- ∞ NNA (i=0,20)(g=0,05)
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	273190785	136595392	91063595

Değişik toplumsal fayda senaryolarına göre hazırlanmış proforma net nakit akış tabloları incelendiğinde, yapılan tahminler doğrultusunda gelecekte Aydın Kültür Merkezi'nin yaratacağı sosyal faydaların yanında, yüksek net nakit akışı sağlayabilecek bir kuruluş olma ihtimali yüksek görünmektedir. Fakat, önemli olan, bu net nakit akışları belli bir iskonto oranı ile yatırımın yapıldığı güne indirildiğinde, sonucun pozitif çıkmasıdır. Bununla birlikte, bir kamu yatırımının amacı her zaman yüksek bir sosyal fayda sağlayarak toplumsal refahın artmasına katkıda bulunmak olmalıdır.

4.2.13. Aydın Kültür Merkezi Yatırımının Değerlendirilebilmesi İçin Bir İskonto Oranının Belirlenmesi

Aydın Kültür Merkezi, toplumsal amaçlı bir kamu yatırım projesidir. Bu nedenle bu yatırımdan elde edilecek fayda ve maliyetlerin toplumsal bir iskonto oranı ile bugünkü değere indirgenmesi gerekir. Ancak, kamu yatırım projelerinin değerlendirilmesinde kullanılacak iskonto oranının belirlenmesi ile ilgili tartışmalar sürmektedir. İskonto oranının belirlenmesine ilişkin görüşlerden biri iskonto faktörü olarak toplumsal zaman tercih oranının kullanılmasıdır. Bu görüşe göre, bireylerin uzağı görme yetenekleri eksik olduğundan, geleceği çok yavaş iskonto etme ve bu nedenle daha az tasarruf ve daha az yatırım yapma eğilimindedirler. Bireylerdeki bu eksikliğin etkilerini yok etmek için, geleceğe daha az ağırlık verilmeli ve yatırımlar piyasa faiz oranlarından daha düşük bir oranla, yani toplumsal zaman tercih oranı ile iskonto edilmelidir. Bir başka görüşe göre, ekonomi tam istihdam seviyesinde iken iskonto oranı olarak piyasa faiz oranı kullanılabilir (Keşçi, 1983: 167). Bu konu ile ilgili diğer bir görüşe göre yatırım projelerinin iskonto edilmesinde toplumsal alternatif maliyet kullanılmalıdır. Yani, herhangi bir kamu yatırım projesinin uygulanabilmesi için en azından özel kesimdeki marjinal yatırım projesinin getiri oranına eşit bir kazanç sağlaması gerekir ki bu da piyasa faiz oranından daha yüksek bir iskonto oranına tekabül etmektedir. (İşgüden, 1980: 131).

Görüldüğü gibi, bir yatırım projesinin değerlendirilmesinde kullanılacak iskonto oranının devlet tahvilleri (piyasa) faiz oranına eşit olması gerektiğini ileri süren görüşler olduğu gibi, toplumsal iskonto oranının devlet tahvilleri faiz oranından daha yüksek veya daha düşük olması gerektiğini savunan görüşler de bulunmaktadır. Bu nedenle, Aydın Kültür Merkezi yatırımını değerlendirmede kullanılacak iskonto oranının belirlenmesinde, her üç yaklaşımdan da yararlanılacak ve projeden sağlanacak net nakit akışları bu üç duruma göre ayrı ayrı değerlendirilecektir.

Devlet tahvillerinin hâlihazırdaki yıllık verimi yaklaşık yüzde 15'tir. Yukarıdaki açıklamalara dayanılarak, Aydın Kültür Merkezi yatırımdan sağlanabilecek net nakit akışları sırasıyla yüzde 10, yüzde 15 ve yüzde 20 ile bugünkü değere indirgenecek ve sonuçlar yorumlanacaktır.

4.2.14. Aydın Kültür Merkezi Yatırımından Elde Edilecek Tahminî Net Nakit Akışlarının Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması

Aydın Kültür Merkezi yatırımının gerçekleştirilip gerçekleştirilmeyeceğine karar verebilmek için, bu yatırım sonucunda elde edilecek tahmini net nakit akışlarının yatırımın yapıldığı tarihteki değerine indirgenmesi gerekmektedir. Aydın Kültür Merkezi için harcanacak yatırım tutarı da dört yıla yayılmaktadır. Dört yıl boyunca ödenecek bu yatırım harcamalarının, ya da nakit çıkışlarının iskonto edilerek sıfır zaman noktasına indirgenmesi gerekmektedir.

On farklı Endirekt (toplumsal) fayda senaryosu, üç farklı iskonto oranı senaryosu ve üç farklı net nakit akışı büyüme oranı senaryosuna göre, Aydın Kültür Merkezi yatırımının sağlayacağı net şimdiki değeri hesaplanmıştır. Sonuçlar Çizelge-38, Çizelge-39, Çizelge-40, Çizelge-41, Çizelge-42, Çizelge-43, Çizelge-44, Çizelge-45 ve Çizelge-46'da sunulmuştur.

Çizelge-38. Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 10 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme Oranı= $g=0,01$) (YTL)

	1-25 Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	25-∞ Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	NNA'ların 2003 Yılındaki Değeri	Yatırım Tutarının 2003 Yılındaki Değeri	Projenin Net Şimdiki Değeri
Endirekt(Toplumsal) Fayda İle İlgili Varsayımlar					
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 5'i Olması Durumu	10047540	7486451	11975716	6211199	5764517
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 10'u Olması Durumu	11176557	8151840	13201295	6211199	6990096
Endirekt(Toplumsal)Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 15'i Olması Durumu	12305575	8817229	14426875	6211199	8215676
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 20'si Olması Durumu	13434591	9482619	15652454	6211199	9441255
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 25'i Olması Durumu	14563609	10148008	16878034	6211199	10666835
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 30'u Olması Durumu	15692625	10813397	18103613	6211199	11892414
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 35'i Olması Durumu	16821642	11478787	19329193	6211199	13117993
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 40'ı Olması Durumu	17950659	12144176	20554772	6211199	14343573
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 45'i Olması Durumu	19079677	12809565	21780353	6211199	15569154
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 50'si Olması Durumu	20208694	13474955	23005932	6211199	16794733

Çizelge-39. Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 15 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme Oranı= $g=0,01$) (YTL)

	1-25 Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	25-∞ Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	NNA'ların 2003 Yılındaki Değeri	Yatırım Tutarının 2003 Yılındaki Değeri	Projenin Net Şimdiki Değeri
Endirekt(Toplumsal) Fayda İle İlgili Varsayımlar					
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 5'i Olması Durumu	5226842	1585121	3895080	5775976	-1880896
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 10'u Olması Durumu	5852912	1726005	4333625	5775976	-1442351
Endirekt(Toplumsal)Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 15'i Olması Durumu	6478984	1866889	4772170	5775976	-1003806
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 20'si Olması Durumu	7105054	2007773	5210715	5775976	-565261
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 25'i Olması Durumu	7731126	2148657	5649260	5775976	-126716
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 30'u Olması Durumu	8357196	2289541	6087805	5775976	311829
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 35'i Olması Durumu	8983267	2430426	6526349	5775976	750374
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 40'ı Olması Durumu	9609338	2571310	6964895	5775976	1188919
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 45'i Olması Durumu	10235410	2712194	7403440	5775976	1627464
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 50'si Olması Durumu	10861481	2853078	7841985	5775976	2066009

Çizelge-40. Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 20 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme oranı=g= 0,01) (YTL)

	1-25 Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	25-∞ Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	NNA'ların 2003 Yılındaki Değeri	Yatırım Tutarının 2003 Yılındaki Değeri	Projenin Net Şimdiki Değeri
Endirekt(Toplumsal) Fayda İle İlgili Varsayımlar					
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 5'i Olması Durumu	3091107	403415	1685408	5409849	-3724441
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 10'u Olması Durumu	3484885	439271	1892620	5409849	-3517229
Endirekt(Toplumsal)Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 15'i Olması Durumu	3878664	475126	2099833	5409849	-3310016
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 20'si Olması Durumu	4272442	510981	2307045	5409849	-3102804
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 25'i Olması Durumu	4666220	546836	2514257	5409849	-2895592
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 30'u Olması Durumu	5059998	582691	2721469	5409849	-2688380
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 35'i Olması Durumu	5453776	618547	2928681	5409849	-2481168
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 40'ı Olması Durumu	5847555	654402	3135894	5409849	-2273955
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 45'i Olması Durumu	6241334	690257	3343106	5409849	-2066743
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 50'si Olması Durumu	6635112	726112	3550318	5409849	-1859530

Çizelge-41. Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 10 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme oranı= $g=0,03$) (YTL)

	1-25 Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	25-∞ Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	NNA'ların 2003 Yılındaki Değeri	Yatırım Tutarının 2003 Yılındaki Değeri	Projenin Net Şimdiki Değeri
Endirekt(Toplumsal) Fayda İle İlgili Varsayımlar					
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 5'i Olması Durumu	10047540	9816039	13566825	6211199	7355626
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 10'u Olması Durumu	11176557	10688480	14933821	6211199	8722621
Endirekt(Toplumsal)Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 15'i Olması Durumu	12305575	11560922	16300817	6211199	10089618
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 20'si Olması Durumu	13434591	12433363	17667812	6211199	11456613
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 25'i Olması Durumu	14563609	13305804	19034809	6211199	12823610
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 30'u Olması Durumu	15692625	14178245	20401804	6211199	14190605
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 35'i Olması Durumu	16821642	15050686	21768800	6211199	15557601
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 40'ı Olması Durumu	17950659	15923128	23135796	6211199	16924597
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 45'i Olması Durumu	19079677	16795569	24502793	6211199	18291594
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 50'si Olması Durumu	20208694	17668010	25869789	6211199	19658590

Çizelge-42. Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 15 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme oranı= $g=0,03$) (YTL)

	1-25 Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	25-∞ Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	NNA'ların 2003 Yılındaki Değeri	Yatırım Tutarının 2003 Yılındaki Değeri	Projenin Net Şimdiki Değeri
Endirekt(Toplumsal) Fayda İle İlgili Varsayımlar					
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 5'i Olması Durumu	5226842	1885927	4067081	5775976	-1708894
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 10'u Olması Durumu	5852912	2053547	4520913	5775976	-1255062
Endirekt(Toplumsal)Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 15'i Olması Durumu	6478984	2221167	4974746	5775976	-801230
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 20'si Olması Durumu	7105054	2388786	5428578	5775976	-347398
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 25'i Olması Durumu	7731126	2556406	5882411	5775976	106435
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 30'u Olması Durumu	8357196	2724025	6336242	5775976	560267
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 35'i Olması Durumu	8983267	2891645	6790075	5775976	1014099
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 40'ı Olması Durumu	9609338	3059265	7243907	5775976	1467932
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 45'i Olması Durumu	10235410	3226884	7697740	5775976	1921764
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 50'si Olması Durumu	10861481	3394504	8151572	5775976	2375596

Çizelge-43. Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 20 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme oranı= $g=0,03$) (YTL)

	1-25 Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	25-∞ Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	NNA'ların 2003 Yılındaki Değeri	Yatırım Tutarının 2003 Yılındaki Değeri	Projenin Net Şimdiki Değeri
Endirekt(Toplumsal) Fayda İle İlgili Varsayımlar					
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 5'i Olması Durumu	3091107	459804	1712604	5409849	-3697244
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 10'u Olması Durumu	3484885	500671	1922234	5409849	-3487615
Endirekt(Toplumsal)Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 15'i Olması Durumu	3878664	541538	2131863	5409849	-3277985
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 20'si Olması Durumu	4272442	582405	2341493	5409849	-3068356
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 25'i Olması Durumu	4666220	623272	2551122	5409849	-2858727
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 30'u Olması Durumu	5059998	664139	2760751	5409849	-2649097
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 35'i Olması Durumu	5453776	705006	2970381	5409849	-2439468
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 40'ı Olması Durumu	5847555	745873	3180010	5409849	-2229838
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 45'i Olması Durumu	6241334	786740	3389640	5409849	-2020209
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 50'si Olması Durumu	6635112	827607	3599269	5409849	-1810579

Çizelge-44. Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 10 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme oranı= $g=0,05$) (YTL)

	1-25 Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	25-∞ Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	NNA'ların 2003 Yılındaki Değeri	Yatırım Tutarının 2003 Yılındaki Değeri	Projenin Net Şimdiki Değeri
Endirekt(Toplumsal) Fayda İle İlgili Varsayımlar					
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 5'i Olması Durumu	10047540	14009299	16430821	6211199	10219622
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 10'u Olması Durumu	11176557	15254433	18052366	6211199	11841167
Endirekt(Toplumsal)Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 15'i Olması Durumu	12305575	16499568	19673912	6211199	13462713
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 20'si Olması Durumu	13434591	17744702	21295457	6211199	15084258
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 25'i Olması Durumu	14563609	18989837	22917003	6211199	16705804
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 30'u Olması Durumu	15692625	20234971	24538548	6211199	18327349
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 35'i Olması Durumu	16821642	21480106	26160094	6211199	19948894
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 40'ı Olması Durumu	17950659	22725240	27781639	6211199	21570440
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 45'i Olması Durumu	19079677	23970375	29403186	6211199	23191986
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 50'si Olması Durumu	20208694	25215509	31024731	6211199	24813532

Çizelge-45. Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 15 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme oranı= $g=0,05$) (YTL)

	1-25 Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	25-∞ Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	NNA'ların 2003 Yılındaki Değeri	Yatırım Tutarının 2003 Yılındaki Değeri	Projenin Net Şimdiki Değeri
Endirekt(Toplumsal) Fayda İle İlgili Varsayımlar					
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 5'i Olması Durumu	5226842	2307057	4307883	5775976	-1468093
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 10'u Olması Durumu	5852912	2512106	4783117	5775976	-992858
Endirekt(Toplumsal)Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 15'i Olması Durumu	6478984	2717155	5258352	5775976	-517623
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 20'si Olması Durumu	7105054	2922204	5733587	5775976	-42389
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 25'i Olması Durumu	7731126	3127254	6208822	5775976	432846
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 30'u Olması Durumu	8357196	3332303	6684056	5775976	908080
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 35'i Olması Durumu	8983267	3537352	7159290	5775976	1383314
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 40'ı Olması Durumu	9609338	3742401	7634525	5775976	1858549
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 45'i Olması Durumu	10235410	3947451	8109760	5775976	2333784
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 50'si Olması Durumu	10861481	4152500	8584994	5775976	2809019

Çizelge-46 Aydın Kültür Merkezi Yatırımına İlişkin Net Nakit Akışlarının Yüzde 20 Toplumsal İskonto Oranı ile İndirgenmesi ve Projenin Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (Net Nakit Akışı Büyüme oranı=g= 0,05) (YTL)

	1-25 Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	25-∞ Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	NNA'ların 2003 Yılındaki Değeri	Yatırım Tutarının 2003 Yılındaki Değeri	Projenin Net Şimdiki Değeri
Endirekt(Toplumsal) Fayda İle İlgili Varsayımlar					
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 5'i Olması Durumu	3091107	531230	1747053	5409849	-3662796
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 10'u Olması Durumu	3484885	578445	1959744	5409849	-3450105
Endirekt(Toplumsal)Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 15'i Olması Durumu	3878664	625661	2172436	5409849	-3237413
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 20'si Olması Durumu	4272442	672876	2385127	5409849	-3024722
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 25'i Olması Durumu	4666220	720091	2597818	5409849	-2812031
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 30'u Olması Durumu	5059998	767307	2810509	5409849	-2599340
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 35'i Olması Durumu	5453776	814522	3023200	5409849	-2386649
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 40'ı Olması Durumu	5847555	861737	3235892	5409849	-2173957
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 45'i Olması Durumu	6241334	908952	3448583	5409849	-1961266
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 50'si Olması Durumu	6635112	956168	3661274	5409849	-1748575

Çizelge-38, Çizelge-39, Çizelge-40, Çizelge-41, Çizelge-42, Çizelge-43, Çizelge-44, Çizelge-45 ve Çizelge-46 incelendiğinde, belirlenen toplumsal iskonto oranları ve varsayımlar çerçevesinde, Aydın Kültür Merkezi yatırımına ait net şimdiki değerler varsayımlara bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Toplumsal iskonto oranı yüzde 10 kabul edildiğinde, toplumsal endirekt faydalarla ve büyüme oranları ile ilgili bütün varsayımların da dikkate alındığı tüm durumlarda proje kabul edilirken, toplumsal iskonto oranı yüzde 20 olması halinde, toplumsal endirekt faydalarla ve büyüme oranları ile ilgili bütün varsayımların da dikkate alındığı tüm durumlarda proje red edilmektedir. Toplumsal iskonto oranı yüzde 15 ve büyüme oranının yüzde 1 olması halinde, toplumsal endirekt faydalarla ilgili 10 varsayımın ilk beşinde proje red edilirken, diğerlerinde proje kabul edilmektedir. Toplumsal iskonto oranı yüzde 15 ve büyüme oranının yüzde 3 veya yüzde 5 olması halinde ise, toplumsal endirekt faydalarla ilgili 10 varsayımın ilk dördünde proje red edilirken, diğerlerinde proje kabul edilmektedir.

Yukarıdaki çalışmalarda varsayımlar, en kötümser, en iyimser ve en muhtemel tahminler şeklinde yapılmıştır. PERT genyöntemindeki formülden yararlanmak suretiyle yukarıdaki varsayımlarla ilgili beklenen değerler hesaplanarak, tek bir net şimdiki değer bulmak mümkündür. Bunun için, aşağıdaki formülün kullanılması gerekmektedir(Bekçioğlu, 1983:239; Murdick ve Deming, 1968: 131).

$$Q_t = \frac{a + 4m + b}{6} \quad (4.2)$$

Burada,

Q_t = Beklenen değeri,

a = En iyimser varsayımı,

b = En kötümser varsayımı,

m= En muhtemel varsayımı göstermektedir.

Endirekt(toplumsal) faydalarla ilgili varsayımlar içinde en kötümser varsayım direkt gelirlerin yüzde 5'i, en iyimser varsayım direkt gelirlerin yüzde 50'si ve en muhtemel varsayım ise, direkt gelirlerin yüzde 30'u olarak kabul edilmiştir. Bu veriler PERT genyöntemi formülünde yerine konulduğunda beklenen değer yüzde 29'17 olarak bulunur. Yani, endirekt(toplumsal) faydaların direkt gelirlerin yüzde 29'17'si kadar olacağı beklenmektedir.

Toplumsal iskonto oranı ile ilgili varsayımlar içinde en kötümser varsayım yüzde 10, en iyimser varsayım yüzde 20 ve en muhtemel varsayım ise, yüzde 15 olarak kabul edilmiştir. Bu veriler PERT genyöntemi formülünde yerine konulduğunda beklenen değer yüzde 15 olarak bulunur. Yani, toplumsal iskonto oranının yüzde 15 olacağı beklenmektedir.

Büyüme oranı ile ilgili varsayımlar içinde en kötümser varsayım yüzde 1, en iyimser varsayım yüzde 5 ve en muhtemel varsayım ise, yüzde 3 olarak kabul edilmiştir. Bu veriler PERT genyöntemi formülünde yerine konulduğunda beklenen değer yüzde 3 olarak bulunur. Yani, büyüme oranının yüzde 15 olacağı beklenmektedir.

Elde edilen beklenen değerler kullanılmak suretiyle hesaplanan projeye ait net nakit akışları Çizelge-47'de ve projenin net şimdiki değeri ise, Çizelge-48'de gösterilmektedir.

Çizelge-47. Beklenen Değerlerle Aydın Kültür Merkezi Yatırımının Net Nakit Akışlarının Hesaplanması (Endirekt Faydaların Direkt Gelirlerin Yüzde 29'17'si Olması Durumu) (YTL)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	755744	846433	948005	1061766	1189178	1331879	1491705	1670709	1871194	2095738
Satış Gelirleri	695744	779233	872741	977470	1094767	1226139	1373275	1538068	1722637	1929353
Kira Gelirleri	50000	56000	62720	70246	78676	88117	98691	110534	123798	138654
Diğer Gelirler	10000	11200	12544	14049	15735	17623	19738	22107	24760	27731
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	578000	635800	699380	769318	846250	930875	1023962	1126358	1238994	1362894
Faaliyet Giderleri	573000	630300	693330	762663	838929	922822	1015104	1116615	1228276	1351104
Diğer Giderler	5000	5500	6050	6655	7321	8053	8858	9744	10718	11790
AFVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	177744	210633	248625	292448	342928	401004	467742	544351	632200	732844
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	220451	246905	276533	309717	346883	388509	435130	487346	545827	611327
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	398195	457538	525158	602165	689811	789514	902873	1031697	1178027	1344171

Çizelge-47'nin devamı...

Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	2347226	2628893	2944360	3297684	3693406	4136614	4633008	5188969	5811646	6509043
Satış Gelirleri	2160875	2420180	2710602	3035874	3400179	3808201	4265185	4777007	5350248	5992277
Kira Gelirleri	155292	173927	194799	218175	244356	273678	306520	343302	384498	430638
Diğer Gelirler	31058	34785	38960	43635	48871	54736	61304	68660	76900	86128
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	1499183	1649101	1814012	1995413	2194954	2414449	2655894	2921484	3213632	3534995
Faaliyet Giderleri	1486214	1634836	1798319	1978151	2175967	2393563	2632920	2896211	3185833	3504416
Diğer Giderler	12969	14266	15692	17261	18987	20886	22975	25272	27800	30580
AFVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FVÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VÖK	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NET KÂRLAR	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	848043	979792	1130349	1302271	1498452	1722165	1977114	2267485	2598013	2974048
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	684686	766848	858870	961934	1077366	1206650	1351448	1513622	1695257	1898688
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	1532729	1746640	1989219	2264205	2575818	2928815	3328562	3781108	4293270	4872735

Çizelge-47'nin devamı...

Yıllar	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033-∞ Toplam Net Nakit Akışlarının 2032 Yılındaki Değeri
YATIRIMIN DİREKT FAYDALARI	7290128	8164944	9144737	10242105	11471158	12847697	
Satış Gelirleri	6711351	7516713	8418718	9428964	10560440	11827693	
Kira Gelirleri	482315	540192	605016	677617	758931	850003	
Diğer Gelirler	96463	108038	121003	135523	151786	170001	
YATIRIMIN DİREKT MALİYETLERİ(-)	3888495	4277344	4705079	5175587	5693145	6262460	
Faaliyet Giderleri	3854857	4240343	4664378	5130815	5643897	6208287	
Diğer Giderler	33637	37001	40701	44772	49249	54174	
AFVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237	
AMORTİSMAN GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	
FVÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237	
FAİZ GİDERLERİ(-)	0	0	0	0	0	0	
VÖK	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237	
VERGİLER(-)	0	0	0	0	0	0	
NET KÂRLAR	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237	
DİREKT NET NAKİT AKIŞLARI	3401633	3887599	4439658	5066518	5778012	6585237	
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Faydaları	2126530	2381714	2667520	2987622	3346137	3747673	
Yatırımın Endirekt(Toplumsal) Maliyetleri(-)	0	0	0	0	0	0	2033- ∞ NNA (i=0,15)(g=0,03)
TOPLAM NET NAKİT AKIŞLARI	5528164	6269313	7107178	8054140	9124149	10332910	88690809

Çizelge-48. Beklenen Değerler ile Aydın Kültür Merkezi Yatırımının Net Şimdiki Değerinin Hesaplanması (İskonto oranı = 0,15; Net Nakit Akışı Büyüme oranı =0,03) (YTL)

Endirekt(Toplumsal) Fayda İle İlgili Varsayımlar	1-25 Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	25-∞ Yılları Arasındaki NNA'ların 2006 Yılındaki Değeri	NNA'ların 2003 Yılındaki Değeri	Yatırım Tutarının 2003 Yılındaki Değeri	Projenin Net Şimdiki Değeri
Endirekt(Toplumsal) Faydanın Toplam Gelirin Yüzde 29,17'si Olması Durumu	8253269	2696201	6260907	5775976	484931

Çizelge-47 ve Çizelge-48 incelendiğinde, PERT geniyöntemi formülü yardımıyla elde edilen beklenen değerlerle bulunan net nakit akışlarının net şimdiki değerinin pozitif (484931 YTL) olduğu göze çarpmaktadır. Dolayısıyla, Aydın Kültür Merkezi projesinin kabul edilmesi gerekmektedir.

Yapılan tüm bu analizlerle birlikte, projelerin plânlanması, programlanması ve kontrolü için, PERT (Project Evaluation and Review Technique) ve CPM (Critical Path Method) adlı iki yöntemden de yararlanılabilir. Bu yöntemler zaman esaslı yöntemlerdir. Her iki yöntemin kavram ve metodolojileri özdeştir. Aralarındaki en büyük fark proje aktivitelerinin zaman öngörülmemeleridir. CPM de aktivite zamanları deterministik iken PERT'de bu değerler olasılıklı, ya da stokastiktir.

Yöneticiler PERT ve CPM yöntemleri yardımıyla dikkatlerini, projeye ilişkin tüm sorunlara yöneltebilirler. Böylece, projedeki herhangi bir sapma erken tespit edilebilir ve düzeltmeler gecikmeksizin yapılabilir. Öncelikle, kritik aktiviteler belirlenir, hangi aktivitelere öncelik verilmesi gerektiği ortaya konur. Aktivitelerin tamamlanması için gereken kaynaklar incelenir ve işgücü, makine, araç ve gereçten en büyük faydanın elde edilmesi sağlanmış olur. Sonuç olarak, PERT ve CPM yöntemleri projenin etkin biçimde yürütülmesini ve tamamlanmasını sağlayan, yöneticiler açısından oldukça önemli araçlardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İl özel idareleri önemli mahallî kuruluşlardan biridir. Bu kuruluşlar buldukları ilin sınırları içerisinde sosyal fayda sağlayan bir çok hizmeti yerine getirirler. Bundan dolayı, il özel idarelerinin en büyük gider kalemi yatırım harcamalarıdır. İl özel idarelerinin yatırım yaptığı başlıca alanlar eğitim, sağlık, kültür ile ilgilidir.

Yatırım kararlarının çok ciddi bir araştırma ve değerlendirme sürecinden sonra alınması gerekir. Çünkü, alınan yanlış yatırım kararları, yatırımı gerçekleştiren kuruluşu çok zor durumda bırakabilir. Bununla beraber, bu kararların gayrî ciddi ve bilimsel yöntemler kullanılmadan alınması öncelikle kıt kaynakların israf edilmesine ve dolayısıyla da millî servetin azalmasına neden olur.

İl özel idareleri bir kamu kuruluşu olduğu ve yatırımları genellikle kâr sağlama gayesinden çok sosyal amaçlı olduğu için, bu tür kuruluşlar herhangi bir yatırım projesini hayata geçirmeye karar vermeden önce yatırımla ilgili fayda-maliyet analizi yapmalıdırlar. Aksi halde, geri dönülemeyecek zararlarla karşılaşmak içten bile değildir.

Ne yazık ki, kamunun bir çok kuruluşunda olduğu gibi, il özel idarelerinde de yatırım projeleri çok da ciddî olmayan bir karar sürecinden sonra hayata geçirilmektedir. Bunun sonucunda büyük bir israf ortaya çıkmaktadır. Bunun en çarpıcı örneklerinden birinin İstanbul'daki Sabiha Gökçen Havalimanı olduğu söylenebilir. Bu liman çok uzun bir süre kullanılmamış ve dolayısıyla büyük bir kaynak israfına nende olmuştur.

Bu çalışmanın uygulama kısmına konu olan Aydın İl Özel İdaresi'nde, hâlihazırdaki yatırım karar sürecini ortaya çıkarmak için bir odak çalışması gerçekleştirilmiş ve alınan sonuçlar ne yazık ki tezin hipotezinin paralelinde gerçekleşmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre Aydın İl Özel İdaresi herhangi bir yatırım kararı alırken gerekli teknik ve imkânlardan yararlanmamaktadır. Yani, bu kuruluşta yatırım kararlarının hayata geçirilmesi sürecinde hiçbir bilimsel değerlendirme yöntemi kullanılmamaktadır.

Yapılan odak çalışması sonucunda, Aydın İl Özel İdaresi'nin yatırıma başlamadan önce herhangi bir fizibilite etüdü hazırlamadığı, yani yatırım kararını nicel yöntemlerden çok nitel bazı kriterlere göre verdiği açıkça ortaya çıkmaktadır. Aydın İl Özel İdaresi'nin oldukça büyük bir yatırım bütçesi olduğu ve her yıl sosyal amaçlı bir çok yatırım fikrini hayata geçirdiği göz önüne alındığında, hâlihazırdaki durumun büyük bir tehlike arz ettiği söylenebilir. Yine bu durum, ileride telafi edilemeyecek yanlış bir yatırım kararı alınmasına neden olabilir.

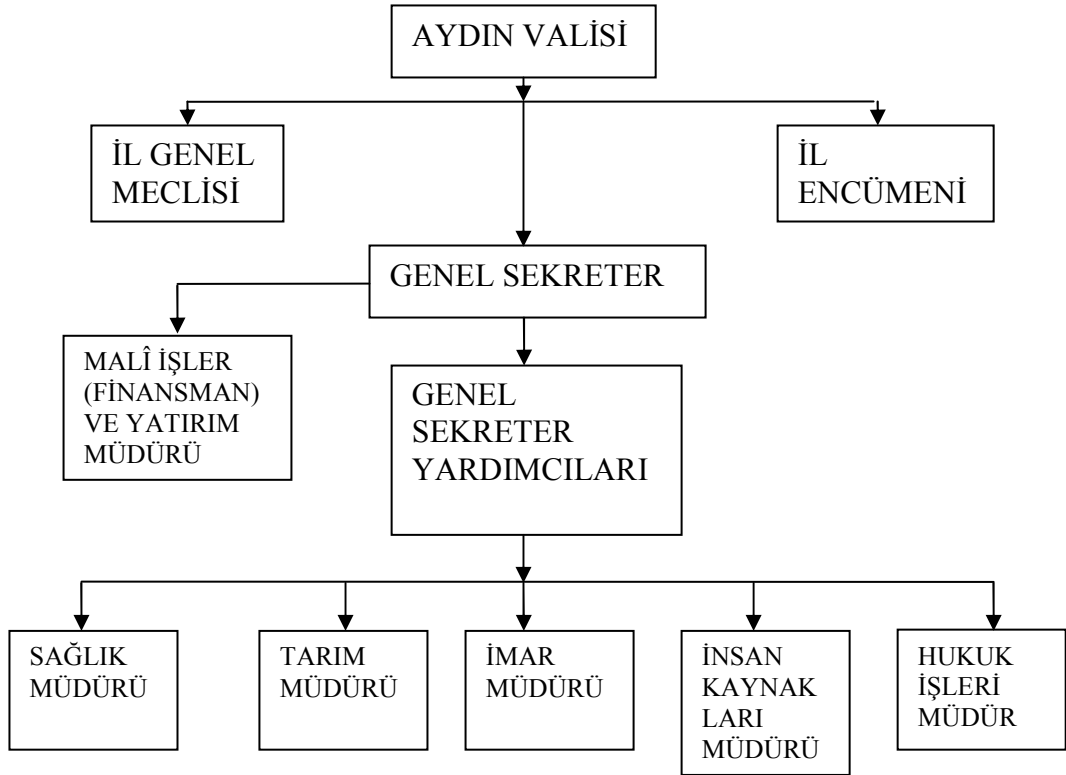
Sosyal amaçlı yatırım projelerinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmeyeceğine karar vermek için kullanılabilir en iyi yöntemlerden biri fayda-maliyet analizidir. Bu yöntemle göre, öncelikle bir yatırımla ilgili ekonomik ömrü boyunca gerçekleşebilecek direkt ve indirekt tüm fayda ve maliyetlerin tespit edilmesi ve elde edilen net nakit akışlarının, belli bir toplumsal iskonto oranı ile bugüne indirgenmesi, ve hesaplanan bugünkü değerden, yatırım tutarının bugünkü değerinin çıkarılması gerekir. Ancak, Aydın İl Özel İdaresi, böyle bir analizin en sade halini bile uygulamamaktadır.

Çalışmanın uygulama bölümünde, Aydın İl Özel İdaresi'nin yapma kararı almış olduğu ve yatırımına 2003 yılında başladığı "Aydın Kültür Merkezi" yatırımı için fayda- maliyet analizini içeren bir fizibilite çalışması yapılmış ve sosyal fayda ve maliyetlerin tespit edilmesinde belli varsayımlardan yararlanılmıştır. Elde edilen sonuçlar ışığında bu yatırımın kabul edilebilir nitelikte olduğu ortaya çıkmıştır. Çünkü, yatırım belli varsayımlar altında pozitif bir net şimdiki değere sahiptir. Ancak, kullanılacak toplumsal iskonto oranının yüzde 20 ve daha üstüne çıkması halinde bu projenin red edilmesi gerekmektedir.

Bu tez çalışmasında yapılan kapsamlı çalışmalar sonucunda, Aydın İl Özel İdaresi'nin gelecekte alacağı yatırım kararlarının isabetli ve daha verimli olabilmesi için aşağıdaki önerileri dikkate almasında fayda bulunmaktadır:

a) Aydın İl Özel İdaresi'nde acil olarak, yatırım kararlarından sorumlu olacak bir finans biriminin kurulmalı ve bu birimin başına mümkünse finans bölümünde yüksek lisans (master) yapmış bir kişi getirilmelidir. Bu finans yöneticisi, direkt olarak genel sekretere bağlı olmalıdır. Finans müdürü, fonların sağlanması ve değerlendirilmesi,

kiralama, değer takdiri, yatırım projelerinin değerlendirilmesi, özelleştirme, borçlanma vb finans fonksiyonlarından sorumlu olmalıdır. Belirtilen öneriler ışığında, Aydın İl Özel İdaresi'nin örgüt şeması Şekil-30'da ki gibi olmalıdır,

Şekil- 30.x Aydın İl Özel İdaresi İçin Önerilen Örgüt Şeması

b) Aydın İl Özel İdaresi'nde finans bölümünün sorumluluğunda bir proje değerlendirme birimi kurulmalı ve bir yatırım fikri ortaya çıktıktan sonra bununla ilgili fizibilite etüdüleri bu birimde çalışan kalifiye elemanlar tarafından hazırlanmalıdır,

- c) Fizibilite etüdüleri olumlu olan projeler bütçeye dahil edilmelidir. Bu, kaynak israfının önüne geçebilmek için bir şarttır,
- d) Yatırım projeleri kabul edilirken eldeki fonlar yani, Aydın İl Özel İdaresi ile ilgili bütçe verileri dikkate alınmalıdır,
- e) Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırım projeleri mukayeseli olarak hazırlanmalı ve alternatif projeler üzerinde durulmalıdır,
- f) Projelerin yöneticiler tarafından daha etkin bir biçimde yönetilebilmesi, proje sapmalarının en aza indirgenebilmesi için Aydın İl Özel İdare'si proje yönetiminde PERT ve CPM teknikleri kullanılmalıdır.

Sonuç olarak, kıt kaynakların daha etkin ve verimli bir biçimde kullanılabilmesi ve yatırım kararlarının israfa dönüşmemesi için Aydın İl Özel İdaresi ve diğer tüm kamu kuruluşlarında, fayda-maliyet analizini içeren kapsamlı fizibiliteler hazırlanmalıdır.

ÖZET

Bir kuruluşun aldığı en önemli kararlardan biri yatırım kararıdır. Çünkü, alınan yanlış yatırım kararları bir kuruluşu çok zor durumda bırakabilir. Bununla birlikte, kuruluşların almış oldukları yanlış yatırım kararları kıt kaynakların israfına ve dolayısıyla milli servetin azalmasına neden olur.

Özellikle 5302 sayılı yeni İl Özel İdaresi Kanunu ile oldukça önemli bir kuruluş haline gelen il özel idareleri bir kamu kuruluşu olduğu için herhangi bir yatırım kararı almadan önce sosyal fayda-maliyet analizini içeren bir fizibilite etüdü hazırlamalıdır.

Yapılan odak çalışması sonucunda, uygulamaya konu olan Aydın İl Özel İdaresi'nin bir yatırım kararı almadan önce bilimsel proje değerlendirme yöntemlerini içeren bir fizibilite etüdü hazırlamadığı onun yerine nitel bazı değerlendirmelerle ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın uygulama bölümünde Aydın İl Özel İdaresi'nin "Aydın Kültür Merkezi" yatırımı ele alınmış ve bu yatırımla ilgili olarak, hem Aydın İl Özel İdaresi'ne hem de diğer il özel idarelerine model oluşturabilecek sosyal fayda-maliyet analizini de içeren bir fizibilite etüdü hazırlanmıştır.

Sonuç olarak, bu çalışma ile sosyal fayda-maliyet analizini içeren fizibilite etüdü vasıtasıyla il özel idarelerinde bilimsel dayanakları olan yatırım kararları alma metodolojisi ortaya konulmuştur.

SUMMARY

Investment decision is one the most important decisions that an institution makes. Because, wrong investment decisions would waste limited resources and cause decrease in national wealth.

Especially, with article number 5302 new “Special Provincial Administration Law”, the institutions have become very important public institutions hands they should make feasibility study including cost-benefit analysis before making an investment decision.

We carried out a focus study in Aydın Special Provincial Administration and we found this institution doesn’t do feasibility study including scientific project evolution methods instead use qualitative investment evolution methods.

In application section of this study an investment decision of Aydın Provincial Administration namely “ Aydın Cultural Center” has been studied and in relation with this investment a feasibility study including social cost- benefit analysis has been prepared and such analysis is expected to be used both in Aydın Special Provincial Administration and other Special Provincial Administrations as a modal.

In summary, in this study with a feasibility study including social cost-benefit analysis is proposed as a methodology to make scientific based investment decisions in Special Provincial Administrations.

TEŞEKKÜR

Akademisyenliğe başladığımdan bugüne dek bilgisiyle, tecrübesiyle ve cesaretiyle her zaman bana kılavuz olan sevgili hocam Prof. Dr. Selim BEKÇİOĞLU'na özel olarak teşekkür ederim.

Bunun yanı sıra, tez çalışmama her aşamada yön veren tez izleme komitesindeki hocalarım Prof. Dr. Ahmet ULU ve Prof. Dr. Recep ŞENER'e, tezin metodolojisinin oluşturulmasında yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doc. Dr. Halil MUTİOĞLU'na, tez çalışmamın uygulama bölümünde verilerin elde edilmesiyle ilgili olarak bana her türlü desteği sağlayan Aydın İl Özel İdaresi Müdürü Hüseyin ŞİMŞEK'e, Aydın Bayındırlık ve İskân İl Müdür Yardımcısı Mehmet ÖZÇAKIR'a, Aydın Vali Yardımcısı Ömer ERU'ya, Aydın Turizm ve Kültür İl Müdürü Halil İbrahim AKTEMUR'a ve Aydın Belediyesi Şehir Tiyatrosu Organizatörü Atakan AKTAŞ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatımda önemli bir yer işgal eden ve tez dönemi boyunca benden hiçbir desteği ve fedakârlığı esirgemeyen sevgili Öğr. Gör. Yasemin COŞKUN'a çok teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevî benden hiç bir desteği esirgemeyen aile bireyleri ve sevgili Kardeşim Murat KADERLİ'ye çok teşekkür ederim. Bu çalışmayı Annem Süheyla KADERLİ ve Rahmetli Babam Besim KADERLİ'ye ithaf ediyorum. Sevgili Annem ve Babam, bugüne kadar yaptığınız her şey için binlerce kez teşekkür ederim.....

KAYNAKÇA

KİTAPLAR VE MAKALELER

ACUN, U., 1995. Mülkî İdare Amirleri ve İl Özel İdare Yönetimi Üzerine bazı Düşünceler. **YENİ Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl: 1, sayı: 4.

AKALIN, G.,1981. **Kamu Ekonomisi**. Ankara SBF Yayınları, Ankara.

AKGÜÇ, Ö., 1994. **Finansal Yönetim**. Avcıol Basım Yayın, Altıncı Baskı, İstanbul.

AKTAN, C. C. ve İ. Y. VURAL, 2004. **Rekabet Gücü ve Rekabet Stratejileri**. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yayınları, No:254, Ankara.

ARROW, K. J. ve R. C. LİND, 1977. **Uncertainty And The Evaluation of Public Investment**, R.Layard(Editor), Cost-Benefit Analysis, Penguin Books Ltd., Middlesex.

AYDIN **İl Özel İdaresi Dergisi**, 2005. Yıl:1, Sayı:1, Aydın.

AYDIN **Valilik İzahnamesi**, 1999-2004.

BAŞSOY, A., 1995. İl Özel İdarelerimiz. **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl: 1, Sayı: 4.

BEKÇİOĞLU, S., 1983. **Menkul Kıymet Analizleri ve Türkiye’deki Uygulama.** Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

BEKÇİOĞLU, S., 1992. Çevre Kirliliği, Firmaların ve Muhasebecilerin Sorumluluğu. **Aydın S.M.M.M. Aylık Bülten**, 1 (4) sf: 6 , Aydın.

BEKÇİOĞLU, S., ÖZTÜRK, M. ve AÇIKGÖZ B., 2005. Kamuda Bir Stratejik Plânlama Aracı Olarak Fayda – Maliyet Analizi İle İsrafın Önlenmesi. **İsrafi Önleme Sempozyumu Makaleler**, Başkent Üniversitesi Yayınları, Ankara.

BRENT, R. J., 1996. **Applied Cost – Benefit Analysis.** Edward Elgar Publishing, Cheltenham .

BÜKER, S. ve AŞIKOĞLU, R., 1999. **Yatırım ve Proje Değerlemesi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

BROWNING, E. K. ve J. M BROWNING., 1979. **Public Finance and The Price System**, MacMillan Publishing Co, Inc. . New York.

CANPOLAT, H.,1998. **Cumhuriyetin 75. Yılında Rakamlarla Mahallî İdarelerimiz.** İçişleri Bakanlığı Yayınları, No: 26, Ankara.

DASGUPTA A. K. ve D.W. PEARCE, 1972. **Cost- Benefit Analysis**, MacMillan Publishing. London.

DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ YILLIKLARI, 1990 – 2004, Ankara.

DORFMAN, R., 1977. **Decision Rules under Uncertainty.** R.Layard(Editor), Cost-Benefit Analysis, Penguin Books Ltd. , Middlesex..

DÖNMEZ, M., 1996. **Mahallî İdarelerin Teşkilât Yapısı, Organları ve Görevleri.** Mahallî İdareler Derneği Yayınları, Ankara.

DÖNMEZ, M. ve ÖZYARDIMCI, C., 1999. Mahallî İdareler Maliyesi. **Belediye Dergisi**, Yayın No: 2, Ankara.

DUE, J. F. ve ANN, F. F., 1977. **Cost – Benefit Analysis. Goverment Finance**, 6 th Edition, Kichar D. Irwin Inc. , Homewood, Illinois.

ERYILMAZ, B., 1997. **Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması.** Birleşik Yayıncılık, No: 64, İstanbul.

ERYILMAZ, B., 1999. **Kamu Yönetimi.** Erkan Matbaacılık, İstanbul.

GARDNER , D. W., 1978. **The Allocation Function:Benefit – Cost Analysis.** **Goverment Finance**, Prentice Hall Inc. , Englewood Cliffs, New Jersey.

GİRİTLİ, İ. , 1991. **Türkiye'nin İdarî Yapısı.** 8. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.

GÖZÜBÜYÜK, A.Ş., 2002. **Yönetim Hukuku.** Turhan Kitabevi, 17. Baskı, Ankara.

GÖZÜBÜYÜK, Ş. , 1967. **Türkiye'de Mahallî İdareler.** TODAİE Yayınları, Ankara.

GÜNDAY, M. , 2003. **İdare Hukuku.** İmaj Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara.

HAVEMAN, R. ve diğ. , 1974. **Benefit-Cost and Policy Analysis.** Aldine Publishing Company, Chicago.

HARRISON, A. J. and D. QUARMBY, 1977. The Value of Time, R.Layard(Editor), Cost-Benefit Analysis, Penguin Books Ltd., Middlesex.

HERBER, B. P., 1975. Benefit – Cost Analysis and Budgetary Efficiency. Modern Public Finance, 3 rd Edition, Richard D. Irwin Inc., Homewood, Illinois.

HYMAN, D. N., 1973. The Economics of Governmental Activity. Holt, Rinehart and Winston Inc., New York.

İL ÖZEL İDARESİ KANUNU, 5302 Sayılı, 2005.

İŞGÜDEN, T., 1980. Kamu Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesinde Fayda-Maliyet Analizi. Sermet Matbaası, İstanbul.

KAYABAŞ, T., 1973. İmar Sorunu. Cumhuriyetin Ellinci Yılında İstanbul'un İdari Sorunları Semineri, İstanbul.

KELEŞ, R. ve F. YAVUZ, 1989. Yerel Yönetimler. 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.

KELEŞ, R., 1998. Yerinden Yönetim ve Siyaset. Cem Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul.

KEŞÇİ, G., 1983. Kamu Yatırım ve Finanslama Kararları. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Ü.İ.İ.B.F. , Ankara.

KUTLU, M., 1991. Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Dağıtılması. Türk İdare Dergisi, İçişleri Bakanlığı Yayınları, Yıl: 63, Sayı: 393, Ankara.

LITTLE I.M.D. and MIRLEES J.A., 1974. Project Appraisal and Planning For Developing Countries. Basic Books, Inc. , Publishers, New York.

MERİÇ, M. ve SAKAL, M., 2001. Mahallî İdareler ve Finansmanı. Anadolu Matbaası, Birinci Baskı, İzmir.

MISHAN, E.J., 1977. The Value of Life. R.Layard(Editor), Cost-Benefit Analysis, Penguin Books Ltd. , Middlesex..

MISHAN, E.J., 1975. Cost-Benefit Analysis. Unwin Brothers Limited The Gresham Press, 2'nd edition, London.

MURDICK, R.G. and DEMING, D.D., 1968. The Management of Capital Expenditures. Mcgraw-Hill Book Company, New York.

MÜFTÜOĞLU, T., 1989. Kuruluş Yeri Seçimleri.Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesi, Türkiye Kalkınma Bankası Yayınları, Ankara.

NADAROĞLU, H., 1998. Mahallî İdareler. Beta Basım Yayın Dağıtım, 6. Baskı, İstanbul.

NATH, S.K., 1973. A Perspective of Welfare Economics. MacMillan Publishing, London.

NEWBOLD, P., 2000. İşletme ve İktisat İçin İstatistik. Çeviren: Ümit Şenesen, 1. Basım, Literatür Yayıncılık, Beyoğlu, İstanbul.

NEWTON, T., 1972. Cost- Benefit Analysis in Administration. George Allen and Unwin Ltd., London.

ÖNCEL, Y.,1992. Mahallî İdareler Maliyesi. Filiz Kitabevi, İstanbul.

ÖRNEK, A., 1998. **Kamu Yönetimi**. Meram Yayın Dağıtım, İstanbul.

ÖZER, A., 1986. **İl Özel İdaresi ve Mülkî İdare Amirleri**. **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 372, Ankara.

ÖZER, A., 1989. İl Özel İdarelerimiz ve Fransa' da ki Son Gelişmeler. **Türk İdare Dergisi**, İç İşleri Bakanlığı Yayınları, Yıl: 61, Sayı: 383, Ankara.

ÖZTÜRK, A., 1997. 21. **Yüzyıl Türkiye'si İçin Yerel Yönetim Modeli**. Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınları, No: 1, . Baskı, İstanbul.

ÖZTÜRK, A., 1978. Fırsat Maliyeti ve Gölge Fiyatlar. **Akademi Dergisi**, Bursa İkt. Ve Tic. İlm. Akademisi Yayınları, Cilt 7, No: 1-2, Bursa.

PARK, C. S., 1997. **Contemporary Engineering Economics**.The Addison – Wesley Publishing, Merlo Park.

PEARCE, D.W. and **NASH, C.A.**, 1981. **The Social Appraisal of Projects**. Macmillan Publishing, London.

PERSKY, J., 2001. Cost – Benefit Analysis and the Classical Creed. **Journal of Economics Perspectives**, Volume: 15, Number: 4, Illinois, Chicago.

POLATOĞLU, A., 2001. **Kamu Yönetimi**. ODTÜ Yayınları, 1. Baskı, Ankara.

PORTER, M. E., 1990. **The Competitive Advantage of Nations**. The Free Press, New York.

RESMÎ GAZETE, 04.03.2005.

SAKINÇ, S., 2001. **Yerel Yönetimler Ekonomisi**. Emek Matbaacılık, Manisa.

SAKINÇ, S., 1998. **Kamusal Mali Yerinden Yönetim Ve Yerel Kamusal Malların Sunumunda Etkinlik: Türkiye İçin Bir Model Önerisi**. Emek Matbaacılık, Manisa.

SEKİZİNCİ BEŞ YILLIK KALKINMA PLÂNI, 2001-2005, DPT, Ankara.

SUGDEN, R., 1974. **On the Political Economy of Social Discount Rates**, Economic Policies and Social Goals. Martin Robertson, London.

SQUIRE L. and **H. VAN DER TAK G.**,1975. **Economic Analysis of Projects**. World Bank Research Publication, London.

STIGLITZ J.E.,1994. **Kamu Kesimi Ekonomisi**. Çeviren: Ömer Faruk Batirel. Teknik Eğitim Fakültesi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

TİMUR, N., 1987. Yatırım Projelerinin Ulusal Ekonomi Açısından Değerlendirilmesi. **Anadolu Üniversitesi İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 5, Sayı:1, Eskişehir.

TOPRAK, Z., 2001. **Yerel Yönetimler**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir.

TORTOP, N.,1991. **Mahallî İdareler**. 4. Baskı, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Yayınları,(No:237), Ankara.

TURVEY, R., 1981. Sosyal Maliyet ve Özel Maliyet Arasındaki Farklılık Üzerine. **Eskişehir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi Dergisi**, Çeviren: M. Burhan Erdem, Cilt:17, Sayı:2,Eskişehir.

ULUSOY, A. ve AKDEMİR. T., 2002. Mahallî İdareler Maliyesi. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

VAN HORNE, J.C., 1978. Finansal Yönetim ve Politikaları, (Çevirenler: O. Tekok, D. Yener, S. Bekçioğlu ve G. Keşçi). Akçay Matbaası, Ankara.

WILLIAMS, A., 1993. Cost – Benefit Analysis: welfare Economics or General Decision Aid?. A. Williams ve Emilio Giardina (Editors), Efficiency in the Public Sector, Edward Elgar Publishing Limited, Gower House.

YALÇINDAĞ, S., 1977. İlçe Özel Yönetimi. TODAİE Yayın No: 157, Ankara.

YAVUZ, F., 1966. Türk Mahallî İdarelerinin Yeniden Düzenlenmesi. TODAİE-DPT Ortak Yayını, Ankara Ü. Basımevi, Ankara.

MÜLÂKATLAR

YAVUZ, Muzaffer, Aydın İl Özel İdaresi, Genel Sekreter Yardımcısı, 15.07. 2005.

DOĞAN, Zeki, Aydın Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü, Yapı İşleri Müdürü, 12.08.2005.

ERU, Ömer, Aydın İli Valiliği, Vali Yardımcısı, 17.08.2005.

ŞİMŞEK, Hüseyin, Aydın İl Özel İdaresi, Genel Sekreter (Müdürü), 24.08.2005.

ÖZÇAKIR, Mehmet, Aydın Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü, Müdür Yardımcısı, 24.08.2005.

AKTEMUR, Halil İbrahim, Aydın Kùltür ve Turizm İl Müdürlüğü, Müdür,
26.08.2005.

AKTAŞ, Atakan, Aydın Belediyesi Şehir Tiyatrosu, Organizatör, 26.08.2005.

ÖZTAN, Cüneyt, Nazilli Belediyesi Lütfü Selek Kùltür Merkezi, Bina Sorumlusu,
29.08.2005.

EKLER

Ek-1. Aydın İl Özel İdaresi Tarafından Gelecek Yıllarda Yapılacak Olan Yatırımların Tahmin Edilmesine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Regression

Variables Entered/Removed^b

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	YILLAR ^a		Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: YATIRIM

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,933 ^a	,870	,837	1822,6917

a. Predictors: (Constant), YILLAR

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	8,9E+07	1	8,9E+07	26,751	,007 ^a
	Residual	1,3E+07	4	3322205		
	Total	1,0E+08	5			

a. Predictors: (Constant), YILLAR

b. Dependent Variable: YATIRIM

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	1087,933	1696,834		,641	,556
	YILLAR	2253,543	435,707	,933	5,172	,007

a. Dependent Variable: YATIRIM

Ek-2. Aydın İl Özel İdaresi Genel Sekreteri Hüseyin Şimşek İle Aydın İl Özel İdaresi Yatırımları İle İlgili Mülâkat Soruları

MÜLÂKAT SORULARI (ODAK ÇALIŞMASI)

Bu mülakatın amacı, Aydın İl Özel İdaresi'nin hâlihazırdaki yatırım karar süreci hakkında bilgi edinmektir.

Mülâkat Yapılan Kişi: Aydın İl Özel İdaresi Genel Sekreteri Hüseyin Şimşek

Mülâkat Tarihi: 24 Ağustos 2005

Mülâkat Saati: 10.00

Mülâkat Yeri: Aydın İl Özel İdaresi

- 1) Aydın İl Özel İdaresi'nde herhangi bir yatırım fikri nasıl doğuyor? Bu fikir yazılı olarak iletiliyor mu?**

Bazen birimlerin başındakiler kendileri böyle bir ihtiyaç hissediyor. Bazen, muhtarlıklar ve yerel basın bir baskı unsuru olabiliyor.

- 2) Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırım projesi teklif formu var mı? Varsa, veriniz.**

Bir yatırım fikri 3-5 sayfalık görüş şeklinde hazırlanarak birimlerden İl Özel İdaresine gelir.

- 3) Aydın İl Özel İdaresi'nde her bir yatırımın yapılabilirliği ile ilgili temel parametrelerin gösterildiği özel fizibilite formu ve ayrıntılı fizibilite raporu var mı? Varsa, veriniz.**

Hayır, yoktur.

- 4) Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırım karar sürecinde kullanılan diğer formlar mevcut mudur? Bunlardan birer numune veriniz.

Hayır, yoktur. Sadece konu ile ilgili yazışmalar mevcuttur.

- 5) Aydın İl Özel İdaresi'nde bir yatırım fikri ortaya çıktıktan sonra bu fikir kimler tarafından nasıl değerlendiriliyor?

*İl Özel İdaresi Genel Sekreteri→ Vali→İl Genel Meclisi→Yatırım Komisyonu→Tekrar İl Genel Meclisi
(Yatırım Komisyonu dışındakiler sadece genel bir değerlendirme yapıyor)*

- 6) Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırımlarla ilgili faaliyetlerden kimler sorumlu?

İl Genel Meclisi

- 7) Aydın İl Özel İdaresi'nde bir yatırım projesinin nakit girişleri hesaplanıyor mu? Hesaplanıyorsa, nasıl?

Hayır, hesaplanmıyor.

- 8) Aydın İl Özel İdaresi'nde bir yatırım projesinin nakit çıkışları hesaplanıyor mu? Hesaplanıyorsa, nasıl?

Hayır, hesaplanmıyor.

- 9) Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırım projelerinin nakit giriş ve çıkışlarında dışsal fayda ve maliyetler dikkate alınmıyor mu? Alınıyorsa, nasıl?

Hayır, dikkate alınmıyor.

10) Aydın İl Özel İdaresi'nde bir yatırımın ekonomik ömrünün ne olacağı önceden belirleniyor mu? Belirleniyorsa, nasıl?

Hayır, belirlenmiyor.

11) Aydın İl Özel İdaresi'nde bir yatırım projesine uygulanacak iskonto oranı belirleniyor mu? Belirleniyorsa, nasıl?

Hayır, belirlenmiyor.

12) Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırım projeleri hangi yöntemlere göre değerlendirilmektedir?

Sadece mütalaa edilerek karar veriliyor. Özel bir proje değerlendirme yöntemi kullanılmıyor.

13) Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırım projesine ilişkin kabul kriterleri belirlenmiş midir? Bu kriterler kim tarafından belirlenmektedir?

Bazı siyasi kriterler (açıklamak istemiyor) ile İl Genel Meclisi ve Vali'nin uygun görmesi

14) Aydın İl Özel İdaresi, gerçekleştirmeyi düşündüğü yatırım projeleri ile ilgili alternatif projeler geliştiriyor mu?

Hayır, geliştirmiyor.

15) Aydın İl Özel İdaresi'nde, yapılabilir nitelikteki, yani yatırım değerlendirme yöntemlerine göre uygun bulunan yatırım projeleri bir sıralamaya tabi tutuluyor mu?

Hayır, sadece , aciliyetlerine göre bir sıralama yapılıyor.

16) Aydın İl Özel İdaresi'nde yatırım bütçesi yapılabilir nitelikteki projelere nasıl tahsis ediliyor?

Bütçe, yatırımlara göre oluşturuluyor.

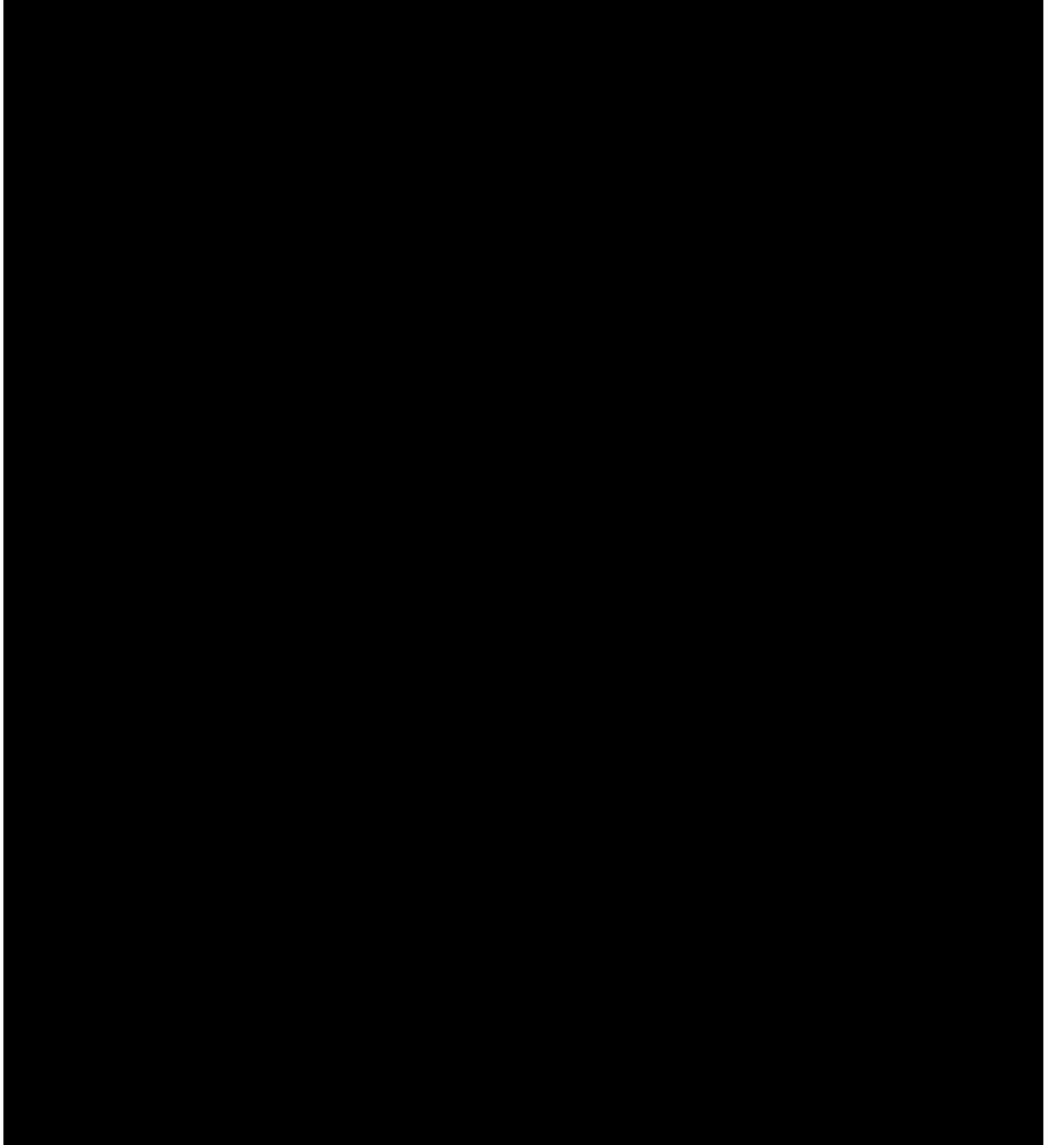
17) Aydın İl Özel İdaresi tarafından gerçekleştirilen yatırım projeleri faaliyete geçirildikten sonra izlenmekte midir? Nasıl?

Hayır, izlenmemektedir.

18) Aydın İl Özel İdaresi yatırım projeleri ile ilgili olarak PERT ve CPM teknikleri kullanılmakta mıdır?

Hayır, ancak benzer iş planları yapılmaktadır.

Ek-3. Aydın İl Özel İdaresi Tarafından Yapılan Aydın Kùltür Merkezi Yatırımının Keşif Özeti İcmali

Ek-4. Aydın Kültür Merkezi Sabit Yatırım Tutarının Hesaplanması

AYDIN KÜLTÜR MERKEZİ BİNASININ (İÇİNDEKİ ÖZEL BİRİMLER DE DAHİL) YAKLAŞIK YATIRIM TUTARININ HESAPLANMASI

$$\begin{aligned}
 1) \text{ ARSA MALİYETİ} &= \text{Arsanın alanı} * \text{m}^2 \text{ başına birim fiyat} \\
 &= 8.032\text{m}^2 * 250 \text{ YTL} \\
 &= 2.008.000 \text{ YTL}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 2) \text{ İNŞAAT MALİYETİ} &= \{[(\text{inşaat kat alanları toplamı} * \text{müze, sergi, kütüphane} \\
 &\quad \text{kompleksleri m}^2 \text{ başına inşaat maliyeti}) + (\text{çevre tazmini} \\
 &\quad \text{masrafları})] * [(1 - \text{müteahhit tenzilatı})] * [1 + \text{KDV oranı}]\} \\
 &= \{[(8.029\text{m}^2 * 809\text{YTL}) + (500.000\text{YTL})] * [(1 - 0,40)] * [(1 + \\
 &\quad 0,18)]\} \\
 &= \{[(6.495.461) + (500.000\text{YTL})] * [(0,60)] * [(1,18)]\} \\
 &= \{(6.995.461) (0,60)(1,18)\} \\
 &= 4.952.786 \text{ YTL}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 3) \text{ TOPLAM YATIRIM MALİYETİ} &= \text{Arsa Maliyeti} + \text{İnşaat Maliyeti} + \text{Demirbaşlar} \\
 &\quad + \text{İşletme Sermayesi} \\
 &= 2.008.000 \text{ YTL} + 4.952.786 \text{ YTL} \\
 &\quad + 210.700 \text{ YTL} + 196.734 \text{ YTL} \\
 &= \mathbf{7.368.220 \text{ YTL}}
 \end{aligned}$$

Ek-5 Aydın Kültür Merkezi Demirbaş Plânlama Çizelgesi

	DEMİRBAŞLAR		Raf	Masa	Sandalye	Personel	Personel	Jaluzi	Fotokopi	Telefon	Faks
						Masası	Koltuğu	Perde	Makinesi	Makinesi	Makİnesi
	Birim Fiyat (YTL)		150	150	50	150	50	50	10000	25	500
AYDIN KÜLTÜR MERKEZİ BİRİMLERİ											
ALT ZEMİN KAT (C BLOK)											
Çocuk Okuma Salonu			50m ²	25 Adet	100 Adet	1 Adet	1 Adet	15m ²		1 Adet	
Büro (2 Adet)						2 Adet	2 Adet	4m ²	1 Adet	2 Adet	1 Adet
Okul Öncesi Eğitim						1 Adet	1 Adet	6m ²		1 Adet	
Kitap Deposu			24m ²								
Bilgisayar Odası						1 Adet	1 Adet	4m ²		1 Adet	
ALT ZEMİN KAT (B BLOK)											
Sergi Salonu								25m ²			
Bale Folklor Salonu								13m ²			
Depo						1 Adet	1 Adet	1m ²		1 Adet	
Güvenlik Odası						1 Adet	1 Adet	2m ²		1 Adet	
ALT ZEMİN KAT (A BLOK)											
Alt Fuaye								37m ²			
Projeksiyon Odası						1 Adet	1 Adet	3m ²		1 Adet	
Revir						1 Adet	1 Adet	1m ²		1 Adet	
Kaloriferci Odası						1 Adet	1 Adet	2m ²		1 Adet	

Ek-5'in Devamı...	DEMİRBAŞLAR		Raf	Masa	Sandalye	Personel	Personel	Jaluzi	Fotokopi	Telefon	Faks
AYDIN KÜLTÜR MERKEZİ BİRİMLERİ						Masası	Koltuğu	Perde	Makinesi	Makinesi	Makinesi
	Birim Fiyat (YTL)		150	150	50	150	50	50	10000	25	500
ÜST ZEMİN KAT (C BLOK)											
Büyük Okuma Salonu			65m ²	35 Adet	140 Adet	1 Adet	1 Adet	26m ²		1 Adet	
Periyodik Okuma Salonu			35m ²	7 Adet	28 Adet	1 Adet	1 Adet	4,5m ²		1 Adet	
İhtisas Kitaplığı			35m ²	7 Adet	28 Adet	1 Adet	1 Adet	4,5m ²		1 Adet	
Kartoteks											
Vestiyer											
ÜST ZEMİN KAT (B BLOK)											
Seramik Atölyesi						1 Adet	1 Adet	11m ²		1 Adet	
Heykel Atölyesi						1 Adet	1 Adet	12m ²		1 Adet	
ÜST ZEMİN KAT (A BLOK)											
Giriş Holü ve Fuaye								63m ²			
Kumanda Odası						1 Adet	1 Adet			1 Adet	
Çamaşırhane						1 Adet	1 Adet	2m ²		1 Adet	
Acil Soyunma Odası										1 Adet	
BİRİNCİ KAT (B BLOK)											
Müzik Çalışma Odası						1 Adet	1 Adet	6,5m ²		1 Adet	
Atölyeler (3 Adet)						3 Adet	3 Adet	19m ²		3 Adet	
Bürolar (7 Adet)						10 Adet	10 Adet	20,5m ²	2 Adet	10 Adet	2 Adet
BİRİNCİ KAT (A BLOK)											
Fuaye								54m ²			

AYDIN KÜLTÜR MERKEZİ	DEMİRBAŞLAR		Heykel Odası	Heykel Sramik	Çamaşır	Elbise	Dinlenme Salonu	Müzik Odası	Müzik Odası
BİRİMLERİ			Tabure	Teknik Alet	Makinesi	Dolabı	Oturma Grubu	Tabure	Metal Sehba
	Birim Fiyat (YTL)		10	1500	600	350	750	50	50
ÜST ZEMİN KAT (C BLOK)									
Büyük Okuma Salonu									
Periyodik Okuma Salonu									
İhtisas Kitaplığı									
Kartoteks									
Vestiyer									
ÜST ZEMİN KAT (B BLOK)									
Seramik Atölyesi				x					
Heykel Atölyesi			50 Adet	x					
ÜST ZEMİN KAT (A BLOK)									
Giriş Holü ve Fuaye							8 Adet		
Kumanda Odası									
Çamaşırhane					2 Adet				
Acil Soyunma Odası						2 Adet			
BİRİNCİ KAT (B BLOK)									
Müzik Çalışma Odası								25 Adet	25 Adet
Atölyeler (3 Adet)			80 Adet						
Bürolar (7 Adet)									
BİRİNCİ KAT (A BLOK)									
Fuaye							6 Adet		

AYDIN KÜLTÜR MERKEZİ BİRİMLERİ	DEMİRBAŞLAR		Heykel Odası	Heykel Sramik	Çamaşır Makinesi	Elbise Dolabı	Dinlenme Salonu Oturma Grubu	Müzik Odası Tabure	Müzik Odası Metal Sehba
	Birim Fiyat (YTL)		10	1500	600	350	750	50	50
Sahne Amiri									
İKİNCİ KAT (A BLOK)									
Kat Ofisi									
Sanatçı Dinlenme Odası							1 Adet		
Genel Olarak Tüm Sanatçı Odaları ve Sanatçı Soyunma Odaları						12 Adet			
			1300	3000	1200	4900	14250	1250	1250

Ek-5'in Devamı...	DEMİRBAŞLAR		Okul Öncesi Eğitim Odası Mobilya
	Birim Fiyat (YTL)		1000
AYDIN KÜLTÜR MERKEZİ BİRİMLERİ			
ALT ZEMİN KAT (C BLOK)			
Çocuk Okuma Salonu			
Büro (2 Adet)			
Okul Öncesi Eğitim			x
Kitap Deposu			
Bilgisayar Odası			
ALT ZEMİN KAT (B BLOK)			
Sergi Salonu			
Bale Folklor Salonu			
Depo			
Güvenlik Odası			
ALT ZEMİN KAT (A BLOK)			
Alt Fuaye			
Projeksiyon Odası			
Revir			
Kaloriferli Odası			

AYDIN KÜLTÜR MERKEZİ	DEMİRBAŞLAR		Okul Öncesi Eğitim
BİRİMLERİ			Odası Mobilya
	Birim Fiyat (YTL)		1000
ÜST ZEMİN KAT (C BLOK)			
Büyük Okuma Salonu			
Periyodik Okuma Salonu			
İhtisas Kitaplığı			
Kartoteks			
Vestiyer			
ÜST ZEMİN KAT (B BLOK)			
Seramik Atölyesi			
Heykel Atölyesi			
ÜST ZEMİN KAT (A BLOK)			
Giriş Holü ve Fuaye			
Kumanda Odası			
Çamaşırhane			
Acil Soyunma Odası			
BİRİNCİ KAT (B BLOK)			
Müzik Çalışma Odası			
Atölyeler (3 Adet)			
Bürolar (7 Adet)			
BİRİNCİ KAT (A BLOK)			
Fuaye			

AYDIN KÜLTÜR MERKEZİ	DEMİRBAŞLAR		Okul Öncesi Eğitim
BİRİMLERİ			Odası Mobilya
	Birim Fiyat (YTL)		1000
Sahne Amiri			
İKİNCİ KAT (A BLOK)			
Kat Ofisi			
Sanatçı Dinlenme Odası			
Genel Olarak Tüm Sanatçı			
Odaları ve Sanatçı Soyunma			
Odaları			
			1000

Ek-6 Personel Planlama Çizelgesi

	C BLOK		B BLOK		A BLOK		GENEL	
	UNVAN	YTL ÜCRET	UNVAN	YTL ÜCRET	UNVAN	YTL ÜCRET	UNVAN	YTL ÜCRET
ALT ZEMİN KAT PERSONELİ	Kütüphane Memuru	600	Bale - Folklor Eği.	900	Hemşire	800		
	Memur (2 kişi)	600*2			Kaloriferci	500		
	Okul Öncesi Eğ.Öğr.	900						
	Bilgisayar İşletmeni	900						
ÜST ZEMİN KAT PERSONELİ	Kütüphane Memuru (3 kişi)	600*3	Seramik Öğretmeni	900	Çamaşırıcı	500		
			Heykel Öğretmeni	900				
BİRİNCİ KAT PERSONELİ			Müzik Öğretmeni	900				
			Atölye Sorumlusu (3 kişi)	500*3				
			Memur (6 kişi)	600*6				
İKİNCİ KAT PERSONELİ								
GENEL PERSONEL							Müdür	1100
							Müdür Yrd.	1000
							Şef (2 kişi)	800*2
							Teknik Per.(4 kişi)	900*4
							Güvenlik Per.(4 kişi)	700*4
						Hizmetli (10 kişi)	500*10	
TOPLAM	Toplam Personel 46 Kişi	5400		8700		1800		15100
	AYLIK TOPLAM PERSONEL GİDERİ							31000
	YILLIK TOPLAM PERSONEL GİDERİ							372000

ÖZGEÇMİŞ

Yusuf KADERLİ, 31 Mart 1976 yılında İskenderun'da doğmuş ve ilk, orta ve lise tahsilini bu ilçede tamamlamıştır. 1994 yılında Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümünü kazanan Kaderli, 1998 yılında bu fakülteden derece ile mezun olmuştur. Kaderli, aynı yıl Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalında yüksek lisansa başlamış ve 2001 yılında bu enstitüden “Bir Hisse Senedi Portföyü Oluşturmada Çeşitlendirme Aracı Olarak Banka Hisseleri” adlı tezini vererek başarı ile mezun olmuştur. Yusuf Kaderli aynı yıl, Adnan Menderes Üniversitesi İşletme Ana Bilim Dalı Doktora Programına başlamıştır. 1998 yılında Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Muhasebe-Finansman Ana Bilim Dalında Araştırma Görevlisi olarak göreve başlayan ve halen bu görevini ifa etmekte olan Kaderli, bekar ve İngilizce bilmektedir.